

د گڼل مروښځن خودی

د گەل مروّقین خودی

تە حسین ئیبراھیم دۆسکی

چاپا سییی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾﴾

يونس: ٦٢-٦٤

عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال قال رسول الله ﷺ: ﴿إِنَّ لِلَّهِ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ﴾ قالوا: من هم يا رسول الله؟ قال: ﴿أَهْلُ الْقُرْآنِ، هُمْ أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَّتِهِ﴾.

رواه الحاكم وأحمد والنسائي وابن ماجه

ديارى

بۆ:

مرۆڧىن خودى.. بۆ بىرھاتن.

وبۆ:

مرۆڧىن دىيائى.. بۆ مفاوەرگرتن.

یئشگوتن

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهِ وَأَنْفُسِنَا، وَسَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ١٠٢).

﴿يَتَّيْنَاهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ۝﴾ (النساء: ١).

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾ (الأحزاب: ٧٠-٧١).

أما بعد: فإن أصدق الحديث كتاب الله، وأحسن الهدي هدي محمد صلى الله عليه وسلم، وشر الأمور محدثاتها، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

د ناث مروځان دا هندهک کهس هه نه پيغه مبهري -سلاف لي بن- ناثي وان
يې کريه (مروځين خودي)؛ چونکي نهو بو خودي دژين وبو خودي دمرن.. نهف
مروځين ژيگوتي وهکي مه مروځن، ب وي تشتي کهيفخوش دبن يې مروځين دي پي
کهيفخوش دبن، و ب وي تشتي دئيشن يې مروځين دي پي دئيشن، بهلي تشتي
وان ژ هه مي مروځين دي جودا دکهت نهو نهو دژين نه بو ژيانې؛ چونکي ژيانې
پيتفي ب وان ههيه، وگاډا نهو دمرن ژي عهرد وعه سمان، گياندار وشينکاتي، بو
دگريڼ وژي خهريپ دبن!

توخمه کئی غه ربین، د ناڅ مروڅان دا گه له ک د کیمن، به لئ چو گاڅ وچو دهم ژ وان څالا نابین، پترین جاران نهو د ناڅ خه لکي دا دڅه شارتینه؛ چونکي نارمانجا وان نهو نینه نهو ل پيشيی بن.. دبه رزه نه؛ چونکي نهو ل دويڅ دنيايي نابه زن وده ستین زه لامین دنيايي ماچي ناکه.. به لئ يا غه رب نهو د گه ل څي به رزه بيا خو ژي هه می ده مان وه کی ستیرین عه سمانی -نهوین گه له ک ژ مه دبلندر- نهو گه ش دکهن، و ل شه څین ره ش وتاری پښنگ وړتبار ل بهر پړناه بيا وان دده نه ری.. گه له ک جاران مروڅ ژ نه زانينا خو هزر دکه ت کو هه یف وستیر دزیده نه وچو مفا تیدا نینه، به لئ ده می عه ورین ره ش خو دده نه ئیک وعه سمان دنازريت ودنيا دبه تېلچاڅ، هنگي نهو بهايي هه یف وستیران دزانت.

مروځین خودی خودان دله کي پاڅو وېژوین، دله کي وه سایه قريژا دنيايي هه می نه شیت خو هندی جهی ده که کي ژي ژي ره ش بکه ت، يان خو به قه م ژي بکه ت.. مروځین خودی خودان باوهرییه کا روھن وگه ش، پړناه بيا قورئانی ل سهر دیمي وان دیار دکه ت، بتي خو وه ستاندن ناخفتنا وان يا چيکرییه، ووه سا خوش ورحه ت د دلئ خه لکي دا دچت، دي بیژي ئاڅه کا ساره ل بنی به رییه کا ئاریای، ول هاڅینه کا شاریای، بو مروځه کي تپه نی دئته پيشکيشکرن!

چيا.. نه گهر نهو ستوین بن یین عه رد پی دئته راگرتن دا نه هژییت، مروځین خودی نهو ستوین یین مروڅ پی دئنه راگرتن دا نهو رتبه رزه نه بن. ل ده مه کی خودی که ره م د گه ل من کر، نه ز د گه ل څي توخمی مروڅان ژيام.. خودی گه له ک یی ب په حمه!! پوژ وها يا چيکری نه گهر مروڅ نه شیت بگه هتی ژي یی ژي بی بار نابت، هه ما ژ دویر څه تپه نا وی، گهر ما وی، پړناه بيا وی دگه هتی.. من گوټ: نه ز د گه ل څي توخمی مروڅان ژيام، نه کو د ناڅ وان دا؛ چونکي نه م -نهوین هه ژیکرنا دنيايي جهی خو د دلین مه دا کری- يا ژ مه زیده یه نه م بشيین بگه هینه رتزا مروځین خودی..

و ل وی دهمی ئەز د گەل مروۆڤین خودی ژیايم، ومن چیرۆک وسەرھاتیيین وان
د گەل خو ڤه گيړاين، ئەز ب خوشييه کا گەلەکا مەزن حەسیام، تامەکا تايهت من
سەحەر، گەلەک هەلوېستين وان، پەيڤين وان، ئەز هژاندم.. گەلەک جار ان من وه
هزر دکر ئەز یی ژ دنيايی دەرکەفتيم، ئەف کەستين ئەز نوکە د گەل دژيم نفشەکی
جودانە ژ نفشی مە، بەلێ هەر جارەکا من بيرا خو ل هندی دیناڤه کو ئەڤه
(مروۆڤين خودينه) عەجیبیا من ڤه دەرڤی.. بەلێ، ئاخري مروۆڤين خودی دڤيت
وهکی مە مروۆڤين دنيايی نەبن. وپشتی ئەف قوبناغا شرین، یا کو وهکی هەر
تشتەکی خوش زوی دبۆرت، ب دویماهی هاتی، پشتی ئەز ژ ڤی جیهانی
ڤه گەریایم، ئەو جیهانا مروۆڤی تیدا های ژ جهی ودهمی نامینت، من ڤیا ئەز یی
دەست ڤالا نەبم.. من ڤیا خوشک وبراين خو ژ خودان باوهران بی بار نەکم ژ وی
خوشیا ئەز دەمەکی پی حەسیایم، وان ژی تیدا پشکدار بکەم.. ڤیجا کەرم بکەن
دا دەمەکی د گەل مروۆڤين خودی بژین؛ دا بزاین کانی ئەو کینه؟ وچاوا دئاخفن؟
وچاوا هزر دکن؟ وەرن دا پیکڤه گوھ بدەینه مروۆڤين خودی، دا سەحکەینی کانی چ
بوو ئەو گەھاندینه وی پیکا بلند کو ب ناڤی مروۆڤاينیا خودی بینە ناسین؟

د ڤان بەرپەران دا مە ل بەره -ب ئانەھیا خودی- ئەم چەندەکی خو نیزیکی
کاروانی پیروزی ڤان توخمە مروۆڤان بکەین؛ دا دەمەکی د گەل وان دا بژین.. راستە
هەندەک جار ان ئەم د ڤی گەشتا خو دا دی بەحسی جهی ودهمی کەین، بەلێ هزر
نەکەن گۆتین مە دی ڤه گيړانا دیروکی بت، مە نە ل بەره د ڤی کتیا خو دا دیروکا
ڤان مروۆڤان یین مە هلبژارتین بۆ هەو ڤه گيړین؛ چونکی ئەو کارەکی مەزنتەر ژ
شیانین مە، ب تنی مە دڤيت خواندەڤانین قەدرگران ل مەزنییا ڤان مروۆڤان
ئاگەھدار بکەین، هەندەک بەرپەران ژ دیروکا وان یا گەش هلبژیرین وبەرچاڤ بکەین؛
دا بيرا مە پی ل وان بیتەڤه، ودا بەلکی هەر ئیک ژ مە ل دویڤ شیانین خو چاڤ
ل وان بکەت.

و ل دویماهییا ځی پېشگوټننۍ یا د جهنۍ خو دایه خواندهځان ل هندۍ هشیار
 بکه م کوئث بابته د بنیات دا بهرنامه په کۍ سیپ خله کی بوو، بو رادیو یا دهوکۍ
 (دهنگۍ کوردستان) هاتبوو ناماده کرن، و ل په مه زانا سالا (۱۴۱۸) مشه ختی
 بهرانبهر (۱۹۹۷) زایینی هاتبوو به لاق کرن، وئث بابته ژ هژماره کا نه یا کیم ژ
 کتیبین کفن ونوی یی هاتیپه وهرگرتن، وړهنگه هنده ک جارن نیث وهرگیپران ژ
 بت ژ هنده ک ژیدهران، بهلۍ چونکی بابته کۍ ئیزگه یی بوو د دههمه نان دا ئیشاره ت
 بو ژیدهران نه هاتیپه دان، و ب راستی من هزرا هندۍ ژ نه کربو کو بابته روژه کۍ
 وهک کتیب دۍ ئیته به لاق کرن، ئه گهر نه ل سه ری دا ژیدهران ده سنیشان که م..
 هیقییا من ئوه خودۍ ځی کارۍ مه بو مه ب خیر بنقیست ومه ب بهر مه هده را
 پیغمبر وچاکین خو بیخت.

دهوک

سه ری ره بیعولنه ووه لا سالا ۱۴۲۲ ک

۲۴ گولانا ۲۰۰۱ ز

سالوخته تین

مرؤقین خودی

خوانده قانین هیژا: بهری ئەم گەشە بەرپەرین دیرۆکا ئیسلامی قەلەدەین، و د گەل مرؤقین خودی ب گەشتەکا درێژ رابین، یا د جەیی خۆ دایە ئەم قی توخمی مرؤقان ب هەو بەدینە ناسین، وەندەک ژ مەزنترین سالوخته تین وان بۆ هەو بەرچاڤ بکەین وەکی ژ گۆتتین وان ب خۆ دئینە وەرگرتن، ئەو گۆتتین هەر ئیک د جەیی خۆ دا دنیا یەکە دئیت؛ چونکی د گەل کورتیا خۆ دنیا یەکە رامانان د ناڤ خۆ دا هل دگرت..

ومن نه باوهره ئیک ژ مە هەبت نەزانت هندی ئەڤ ژبانە یە یا ئەم تیدا ژبانەکا بەروەختە، یا کورته، چەند درێژ ببت دی ب دویماهی ئیت، بەلێ کیم کەس ژ مە هەنە قی زانینی بۆ خۆ دکنە دەرسەکا وەسا کو هەردەم وجی بۆ خۆ ژئ وەرگرت.. مرؤقی ئیکی ژ مرؤقین خودی و سەرورەئ هەمی مرؤقان پیغەمبەرئ خوشتقی موخەممەد -سلاڤ لی بن- د گۆتنەکا خۆ دا -یا کو ئیمامی بوخاری ژئ قەدگوهیژت- قی راستیی ب جوانترین ڕەنگ بۆ مە دنەخشینت دەمی کەرەم دکەت و دبێژت: ﴿كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ﴾ یەعنی: تو د دنیا یی دا یی وەسا بە هەر وەکی تو مرؤقەکی غەریب یان مرؤقەکی ڕینگ.

باوهریا خۆ ب دنیا یی نەئینە.. راستە هندی تو بێژی ئەو یا جوانە، یا خوشە، بەلێ پا ژ بیر نەکە ژئ کو یا هەڤال هیلە، یا خاپینۆکە، جارەکی هەرە ناڤ قەبران، بەرئ خۆ بدە وان هەمی کێلپین ب ڕەخ ئیک قە، باش هزرا خۆ تیدا بکە.. دنیا یی ئەو هەمی یین بن ئاخ کرین! قیجا چاوا مرؤڤ باوهریا خۆ پی بینت؟

عەبدوللاهی کورئ عەبباسی -ئەوی حەدیسا بۆری بۆ مە قەگواستی- هەرگاف دگۆت: ((ئەگەر ل تە بوو سپێدە ل هیڤیا ئیڤاری نەبە، و ئەگەر ل تە بوو ئیڤار ل

هیڅییا سپیدې نه به))، ئه‌رې چەند مروّڅ ته دیتینه د گهل ته، یا ل وان بوویه سپیده ونه‌گه‌هشتینه ئیڅاری؟ یا ن ژى یا لى بوویه ئیڅار ونه‌گه‌هشتینه سپیدې؟ نه‌گه‌ر تو ئه‌څرو ژ وان نه‌بى، کى نابېژت سوباهى دى بیه ئیک ژ وان ودور دى گه‌ته ته ژى؟!

مروّځین خودى تهون یین ځى راستیې باش دزانن، دنیاىې باش دناسن، لهو دنیا نه‌شپته وان.. بهرى هر تشته‌کى تهو دزانن هاتنا وان بو ځى دنیاىې ومانا وان د ځى ژبانى دا گه‌شته‌که، تهو ب رېڅنگى یین هاتینى، وپشتى ده‌مه‌کى دى ئینه زځړاندن..

ژین گه‌شته‌که، ژ کيڅه ده‌ست پى دکه‌ت؟ ودى بو کيڅه چت؟ مروّځین خودى ده‌مى به‌رسڅا ځى پسپارى ددهن دبېژن: ژ نک خودى.. وبو نک خودى!

﴿ هو الأول والآخر ﴾ خودیپه یى ئیکى ته‌وه یى دویماهیپى.. ژ نک خودى قوبناغا وان ده‌ست پى دکه‌ت، وبو نک وی څه‌دگه‌رېتت، څیجا چونکى هوپه دځیت ته‌وا د ناڅه‌را ده‌ستپیکى ودویماهیپى ژى دا هر بو خودى بت، ژ بهر ځى چهندي کاروانى ژبیى وان کاروانه‌کى خودایپه، تهو کيڅه به‌رې خو بدنه ژ خودى پیڅه‌تر که‌سى نابینن.

جاره‌کى کو‌مه‌کا مروّځین دنیاىې، ته‌وین تام نه‌کریه شریڼیا باوه‌ریپى ب مروّځه‌کى خودى وه‌راتن، ژ کیم فامیا خو وان هرکر دى شین ده‌لیڅه‌یه‌کى خودى ژ بیرا وی بهن، رابوون ده‌ست وپى لى گرتدان، ل سهر ځى ته‌نشتى وه‌رگړا سهر ته‌نشتا دى، شیرېن خو باش هوسین، گه‌ښ مرنى لى کرن.. وی چ گوت؟

گوځى خو بدنه گوتنا وی.. وی گوت:

ولست أبالي حين أُقتلُ مسلماً على أي جنبٍ كان في الله مصرعي

یہ معنی: مادہم دلّی من باوہری تیدا ھہیہ بہری من ھەر دئی ل خودی بت، وھندی بہری من ل خودی بت ئەز د خەما ھندی نابم ھوین ل سەر کیژ تەنشتی من بکوژن یان بہری من بدەنە کیژ لایی، چونکی کەفتنا من -ل سەر کیژ تەنشتی بت- ھەر دئی بۆ خودی بت.

بەلّی.. ب ڕێفنگی ئەو یێن ھاتین، مێقانن.. وما کەنگی ڤەمان بۆ مێقانی ھەبە؟

(حەسەنّی بەصری) ئێک ژ مەرۆڤین خودی بوو، د کۆشا کابانییەکا پیغەمبەری دا -سلاڤ لی بن- ھاتبوو ب خودانکرن، پۆژەکی وی گۆتە ھندەک ھەڤالین خۆ: ((ب خودی من حەفتی زەلام ژ خەلکی بەدری دیتبوون ئەگەر ھەو ھەو دیتبان ھوین دا بیژن: ئەڤە ددین! من دیت ئەو توخمەکی مەرۆقان بوون دنیا ل نک ئێک ژ وان ژ وی ئاخى بى خیرتر بوو یا وی پى خۆ دانا سەر...))! ئەو دنیا یا خەلک خۆ سەرا ددەنە کوشتن، ل نک مەرۆڤین خودی ژ وی ئاخى بى بەاترە یا ئێک ژ وان پى لى ددانت، وئەگەر ژ بەر ھندی نەبا کو وان د قى دنیاى دا سەری خۆ بۆ خودی دچەماند ئەو دا ژ دنیاى ھەمیى ڤەڤن، ئەگەر جەھەکی ڤەڤى ھەبا!

مەرۆڤین خودی د دنیاى دا دژین، بەلّی ئەو ژيانا خۆ د دنیاى دا حسیب دکەن گەشتەکا شرین بەر ب کناری خودی ڤە، ژ نک خودی ئەو دەست پى دکەن وبۆ نک وی دزڤرن، وھەتا پشت ڤاست ببن کو ئەو د قى دنیاى دا دى ب سلامەت بن، ئەو زبەرەڤانیی ل نەفسا خۆ دکەن، دا ئەو وان دسەردا نەبەت، (سەلەمى کوڤی دیناری) دیبژت: ((ترسا من ئەو نینە دوعا یێن من نەئینە قەبویلکرن، ترسا من ئەو ھە ل من بیّت ئەز دوعا یان نەکەم)).

بەلّی.. خودایى مە باشترین خودایە، یی وەسایە چی گاڤا ئەم بووینە یێن وی ئەو دى یی مە بت، وچی گاڤا مە ب دورستى و ژ دل ھەوارین خۆ گەھاندن ئەو دى د ھەوارا مە ئیّت، وەکی ئەو ب خۆ دیبژت: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ

لَكُمَّ (غافر: ٦٠) لهو (شه‌قیقئ كورئ سه‌له‌مه‌ی) دگوت: ((خودایی مه چیت‌رین خودایه، نه‌گهر ئەم گوهدارییا وی بکه‌ین ئەو نه‌گوهدارییا مه‌ ناکه‌ت))!

مرۆڤئین خودئ هیڤیییه‌کا هندا مه‌زن ب خودایی خۆ هه‌یه‌ کو ئەو وان به‌رناده‌ت ووان ناهیت‌ته‌ ب تنئ، هندی ئەو پشتا خۆ نه‌ده‌نه‌ وی، له‌و ترسا وان ئەوه‌ نه‌فسا وان هند بی سه‌ر و به‌ر ببت کو بو شه‌یتانی بته‌ پیره‌هه‌کا شه‌نبۆز و به‌رئ وان بده‌ته‌ که‌ندالئ تیچوونئ، (ئیی‌راهی‌مئ نه‌خه‌عی) گه‌له‌ک جار‌ان ده‌مئ دوعا بو خۆ دکر‌ن دگوت: ((ئە‌ی خودا! نه‌فسا من ره‌حمئ ب من نابه‌ت تو ره‌حمئ ب من ببه‌، ئە‌ی خودا! تو نه‌فسا من بو من چیکه‌)).

ئه‌گهر نه‌فسا مرۆڤئ چیبوو، پشتییئ گونه‌هان ل سه‌ر پشتا مرۆڤئ نامینت، مرۆڤ دئ ب بارس‌ش‌کییئ هه‌سیئت، له‌و ده‌مئ قه‌ستا خودئ دکه‌ت دئ یئ س‌ش‌ک بت، چو گونه‌ه نابن وی قه‌کیشن، وخودئ ب خۆ -ب هه‌می مه‌زنییا خۆ قه‌- دب‌ی‌ئرت: ((هه‌چیئ به‌ۆسته‌کئ ب نک من قه‌ بی‌ت، ئە‌ز دئ گه‌زه‌کئ ب نک وی قه‌ چم)). جاره‌کئ پشتی هنده‌ک مرۆڤئین خودئ یئین هه‌ژار وده‌ست قالا ژ ق‌ر‌ی‌ژا دنیایئ خۆ فرۆتییه‌ خودئ، وه‌اتینه‌ د ناڤ ر‌ی‌ژا مرۆڤئین خودئ دا، هنده‌ک ژ ماقویل و مال مه‌زنیئ خودئ نه‌ناس هاتنه‌ نک پیغه‌مبه‌ری -س‌لا‌ف لی بن- وگو‌تنئ: تو دزانی ئەم وفلان نه‌ ل ر‌ی‌ژه‌کیینه‌، وان ژ نک خۆ بکه‌ ده‌ر دا ئەم بش‌ی‌ین بیینه‌ دیوانا ته‌، خودایی وی..

خودایی وان ئیکسه‌ر فه‌رمان دا: ﴿وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾﴾ (الأنعام: ٥٢) هه‌ر وه‌سا گو‌ت: ﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدَ زِينَةَ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا ﴿٥٨﴾﴾ (الكهف: ٢٨)

چه‌ند گو‌تنه‌کا مه‌زنه‌: (یریدون وجهه‌) ئەوان خودئ یئ هلب‌ژارتی، کناری خودئ یئ قیای، ویی خودئ هلب‌ژ‌ی‌رت خودئ ژئ دئ وی هلب‌ژ‌ی‌رت، ویی خودئ وی

هلبژږت دئ بته ئيک ژ مروځين خودئ، و ته -ئەى موحەممەد- ماف نينه مروځين
 من ژ ديوانا خو بکەيه دەر، ئەوان ئەزى هلبژارتيم ومن ئەو يين هلبژارتين!
 مروځين خودئ دئينه قى دنيايى وهندى خودئ بو وان قياى ئەو لى دميين
 پاشى ژئ بار دکەن، بەلى تشتى بهرچاڅ ل نک وان ئەوه: دنيا ب هەمى خوشييين
 خو څه نه شيت دهليفههکا ب تنى ژى وان ژ بيرڅهکەت، يان ئيکا هند ژئ چى
 بکەت کو ئەو ئيکى دى د گەل خودئ بيين، بهرئ وان هەر يى ل کنارئ خودئ
 وهنگى هەدارا وان دئيت گاڅا ئەو ب تنى د گەل خودايى خو دميين، ل وى دەمى
 ئەو ب خوشييهکا وەسا دحهسيين دنيايى هەمىيى ژ بير دکەن، ژ قى ژيانى
 دەر دکەښن، بلند دبن، بهر ب (مەله کووتا) خودئ څه دچن.

ئەو ژى وهكى مه د قى دنيايى دا ددەنه پئ، بەلى ئەو وهكى مه ناچنه پئ،
 خوشييين پيکى بهرئ وان ژ ئارمانجى وهرناگيږت، ودلى وان ژئ سار ناکەت،
 وجهى ل قيانا وان يا ئيکانه تەنگ ناکت.. راسته پيکەکا دوير وان يا ل بهر هەى،
 پيکەکا تڙى نه خوشى وئاستهنگه، بەلى مروځينيا وان بو خودئ قى گرانبيى ل بهر
 وان سڅک دکەت، هندى ئەو بيرا خو ل دويماهيىي دئينن بهراهى وان دسەردا
 نابەت، ئيک ژ څان مروځين خودئ يين ب دورستى دنيا ناسى ديږت: ((من ئينا
 بهرچاڅين خو هەر وهكى ئەز يى ل جهههەمى، خوارن وڅه خوارنا وئ، زنجير ودوکتلا
 وئ، بيهن يا ل من تەنگ کرى، من د گۆته خو: ئەرئ تە چ دڅيت؟ نهفسا من
 دگۆت: خوزى ئەز زڅرېبامه دنيايى دا من باشى کربان بەلکى ئەز نه هاتبامه قى
 جهى.. پاشى من ئينا بهرچاڅين خو هەر وهكى ئەزى ل بهههشتى، د ناڅ خوشييين
 وئ دا، ومن دگۆته خو: ئەرئ تە چ دڅيت؟ نهفسا من دگۆت: خوزى ئەز زڅرېبامه
 دنيايى دا من هيشتا باشى کربان بەلکى جهى من ئەڅرۆ هيشتا يى خوشتربا..
 څيځا ئەز ديږمه نهفسا خو: ئەڅه تو يا د دنيايى دا، څيځا کارى بو خو بکه)).

ب قى رەنگى مروځين خودئ د دنيايى دگههن، دنيا جهى کاريبه، زهڅيا
 چاندنييه، وتو چو لى بچينى دئ وى ل ئاخړهتئ هەليني، وئەگەر تو ئەو بى يى تە

کاره‌کی خراب تیدا کری دئی پەشیمان بی کو ته باشی نه‌کړین، وئ‌ه‌گه‌ر ته باشی ژی کړین دئی پەشیمان بی کو ته هیشتا باشی نه‌کړین! څیجا له‌ژی بکه، دنیا خو ل ته ناگرت وه‌چی روژا ل ته ئاقابوو نائیته‌فه.. ومه‌ته‌لا دنیا بی مه‌ته‌لا ئیک ژ هه‌وه‌یه ده‌می تبلا خو دکه‌ته د ده‌ریایی دا، بلا سه‌ح بکه‌تی کانئ دئی شیت چ پیتفه ئینت؟

ب فی رہنگی پیغہ مبر - سلاف لی بن - مہ تہ لی ب دنیا یی دینت!

ژ بهر قى چەندى مروقيين خودى ب دىيائى نائينه خاپاندن، و (غوروور) بو وان چى نابت، باشيا وان بهرى وان ناده ته هندى ئەو هزر بکەن حەقى خودى ل سەر وان نەمايه، وبەحەشتا وان يا مسوگەرە، هەردەم ژ خو ب ترسن، زەلامى ئىکى د ئوممەتە دا -پشتى پيغەمبەرى سلاڤ لى بن- ئەبوو بەکرى راستگو دىيژت: ((ئەگەر پييه کى من بچتە د بەحەشتى دا ويى دى هيشتا مابته ژ دەرڤە ئەز ژ (مەکرا) خودى پشت راست نابم))، و عومەر ژى وه کى وى دىيژت: ((ئەگەر ڤوژا قيامەتە بىژن: گەلى مروڤان هوين هەمى هەرنە بەحەشتى مروڤەک تى نەبت بلا بچتە ئاگرى، ئەز دى ترسم ئەو مروڤ ئەز بم)). .. هەندە مروقيين خودى ژ غوروورى ددویرن، شەف و ڤوژيڤن خو ئەو ب عيبادەتى ڤە دبوړين، وگاڤا ژى هاته خواستن کو باشيپين خو هەلسەنگينن دى بته هەوار هەوارا وان، (مالکى کوږى دینارى دىيژت: ((گاڤا بەحسې مروقيين باش دئیتە کرن، ئۆف بو من!!)).

ئیک ژ مه گاڤا به حسّی باشان ل نک دئیته کرن عیجز دبت بۆچی ناڤی وی بهری یی هه مییان نه هاته گۆتن، رۆژه کئی مروّقه ک هاته نک (عه لائی کورّی زیادی) وگۆتی: شقّیدی من ددیت ئەز وتول بهحه شتی بووین، وی گۆتی: ((ما شهیتانی ژبلی من وته کهسّی دی نه دیت بۆ خو یارییان پی بکهت؟))، و (یوونسّی کورّی عوبهیدی) دبێژت: ((هندهک جاران ئەز سه د باشییان دهژمیرم، ئیکا ب تنی ژی ژ وان ل نک من نینه)). و (سولهیمانی ته میمی)، ئەوی پتریا دهمی خو ب کرنا عیبادهتی ڤه دبۆراند، رۆژه کئی هندهک هه ڤالین وی گۆتی: خوزین ته، خودی بهری

ته یی دایه چاکییی، وی گوت: ((وه نه بیژن، هندی ئەزم ئەز نزانم رۆژا قیامه تی
خودی دئی چ ئینته سه ری من ما هه وه گوتنا خودی نه خواندییه ده می دبیرت: ﴿وَبَدَا
لَهُم مِّنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ﴾ ۵۱)).

تیگه هشتنه کا گه له کا هویر و کویره ژ لایی مروقیین خودی شه بو قی راستییی،
هزر نه کهن هه ما ئەفه (ته واضوعه که) ژ لایی وان شه، نه.. ئەفه راستیییه که هه می
کهس باش نابین، ئەف باشییین ئەو دکهن وخه لک دبین قه نجییه که خودی د گه ل
وان کری، ئەفه ئیک، ویا دووی: ئەف باشییین ئەو دکهن وخه لک دبین ب کیشان
و پیشان وان ویا خه لکی یا بهرچاف باشینه، کی دبیرت خودی دئی ژ وان قه بویل
کهت وحسیب کهت باشی؟!

یا سییی: ما پیغه مبه ری ب خو -سلاف لی بن- نه گوتیییه: ((کهس ب
عه مه لی خو ناچته به حه شتی))؟ وده می هنده کان گوتییی: خو تو ژ ی ئە ی
پیغه مبه ری خودی؟ وی گوت: ((خو ئەز ژ ی ئە گهر خودی ره حمی ب من نه بهت)).
قئجا چاوا ئەو ب عه مه لی خو خو پشت راست بکهن؟

یا چاری: ئەو ژ خو پشت راست نابن کو نه فسا وان به ری وان ناده ته گونه هی،
یان دلی وان خرابییی ل بهر وان شرین ناکهت، و بهر یخودانا وان بو گونه هی یا
وه سایه ئەو هزر دکهن چی گاڤا گونه هه ک ل نک خودانی په یدابوو دئی بته ئە گه را
قه مراندنا رۆناهییی د دلی دا، ودل ئە گهر ژ رۆناهییا باوه رییی قالا بوو سه روچاف
ژی دئی تاری بن، پیغه مبه ر -سلاف لی بن- دبیرت: ((هشیاری گونه هین بچویک
به، هندی گونه هین بچویکن ل سه ر خودانی کۆم دهن وئو چو هزری بو ناکهت حه تا
ئهو وی دبه نه هیلاکئی)).

ژ لایه کی دی شه: ده می گونه هه ریکا خو بو دله کی دبیت وجهی خو تیدا
دکهت، هیدی هیدی جهی خو فره دکهت حه تا دلی هه مییی ده سه سه ر دکهت، و ژ
رۆناهییا ئیمانی قالا دکهت، ودا ئەف دله پتر خودانی ژ بیرقه بکهت دئی به ری وی
ده ته هژمارتنا خه له تییین خه لکی، (ئیه راهیمی نه خه عی) دبیرت: ((یا ژ من شه

ئەو كەسى ل دويڧ عەيىپىن خەلكى دگەريپىت وى خو يى ژبىركى لەوا...)) مەعنا ئەگەر ئەو خو ب عەيىپىن خو ڧە موژىل بكەت، ولى بگەريپىت وان عەيبان ل نك خو نەهيت، ئەو ناگەهت ل عەيىپىن خەلكى بگەريپىت.. تىشتەكى غەربە عەيبەك ل نك مروڧى ھەبت رابت چاڧىن خو ژى بنقىنت، وعەيىپىن خەلكى بكەتە ھەلامەت!

زانايى تابعى (رەبىعى كورى خەشەمى) دىيژت: ((ئەز ژ خو رازى نابم ھەتا من چو خەلەتى نەمىن.. ومن نەڧىت ئەز ژ وان كەسان بم يىن ژ بەر گونەھىن خەلكى ژ خودى دترسن بەلى گونەھىن خو ژبىر دكەن وسەرا وان ژ عەزابا خودى ناترسن)).

ئەو كىنە يىن ھند ژ خو دراى كو ژ ئەنجامى گونەھىن خو دىشت راست بن، وھەردەم بەحسى گونەھىن خەلكى ل سەر ئەزمانى وان؟ بى گومان ئەو ئەون يىن كو ھندەك باشى كرىن، ڧىجا غوروور بو چىبووى وھزركى ھندە ئەو ژ عەزابا خودى خلاس..

ژ بەر ڧى چەندى ئىك ژ سالۆخەتپن مروڧىن خودىيە نە دنيا وان دىپىنت، نە كرىارىن وان يىن باش غوروورى بو وان چى دكەت، وخەلەتى وگونەھىن خەلكى بەرى وان ژ خەلەتى وگونەھىن وان ب خو وەرناگىرت.. و ل دۆر ڧى خالا دوىماھىيى ئىمام (جەغفەر ئەلصادق) دىيژت: ((ھەچىيى پەردى ئىكى بەلىڧىرت، د مالا وى دا نامويسا وى دى ئىتە ھلىڧىرپن، وھەچىيى شىرى زۆردارىيى رويس بكەت ئەو ب خو دى پى ئىتە كوشتن))، وئىمام (ئبن قەيىم) دىيژت: ((كىمكرنا تە بو براىەكى تە سەرا خەلەتییەكا وى مەزنتەرە ژ گونەھا وى ب خو؛ چونكى دىت خوڧىكاندنا وى بو خودى سەرا وى خەلەتییى پتر مفا تپدا ھەبت ژ خو مەزىكرنا تە كو ئەو خەلەتى ل نك تە نىنە، وئەگەر تو بنقى يى گونەھكار وھشيار ببى يى پەشيمان ل نك خودى ژ ھندى چىترە تو شەڧا خو ب عىبادەتى ڧە بپورىنى وسپىدى يى ب خو (موعجب) بى...)).

ئەقە.. و دقیت نەئیتە ھزرکرن کو مروۆقین خودی ب ھێجەتا ھندی کو دقیت مروۆق ل عەیبین خەلکی نەگەریت چاڤین خو ژ خەلەتییی دقینن وبەلاقبونا گونەھێ د ناڤ خەلکی دا دلێ وان نائیشینت، نە! پسار ژ ئیمام (ئەحمەدی) ھاتەکرن: ئەرێ مروۆق عیبادەتی بکەت چێترە، یان بەحسێ بیدعەچییان وخەلەتییین وان بو خەلکی بکەت؟ ئیمامی گۆت: ((دەمێ تو عیبادەتی دکە ی مفا دگەھتە تە ب تنی، بەلێ دەمێ تو بەحسێ خەلەتییین بیدعەچییان دکە ی مفا دگەھتە ھەمێ موسلمانان)).

ل نک مروۆقین خودی چو تەقوا د ھندی را نینە تو بێ ئەمرییا خودی وپیغەمبەری -سلاڤ لێ بن- ل نک کەسەکی یان کۆمەکێ ببینی وپیژی: ما من شۆلەژییە گونەھین من تیرا من ھەنە!

ترسا ژ گونەھێ جەھەکێ مەزن د دلێن مروۆقین خودی دا ھەییە، وھندی ھند ئەو ژ گونەھێ دترسن گەلەک جارن ئەو خو ژ تشتی حەلال ژێ ددەنە پاش نەکو سەری بکیشتە گونەھێ.. (ئیسماعیل کوڕێ عولەییە) سەیدایێ ئیمام (ئەحمەدی) ئەو بیست سال بوو ژ ترسین خودی دا نەکرێبە کەنی، و (ئیبراھیمێ حەری) شاگردێ ئیمام (ئەحمەدی) ئەو بیست سال بوو چاڤەکێ وی تارێ بووبوو کەسێ نەدزانی، ترسیا ئەگەر بیژت: چاڤی من یێ تارێ بووی، خودی بیژتی: تو ب ئەمرێ من یێ رازی نەبووی.

ھندە ئەو ژ گونەھێ دترسان، وگاڤا خودی وەسا بو ئیک ژ وان نفیسیبا کو گونەھەکێ بکەت، ھەر زوی ئەو دا ریکا پەشیمانیی و تۆبێ گرت، وھندی ئەو یێ ساخ با دلێ وی ژ بەر وی گونەھێ دا ئیتە گفاشتن، و ب شەف وروژ چاڤین وی دا روۆندکان بارینن، (سەھلێ کوڕێ عەبدللاھی) دبیژت: ((تۆبە ئەو تەو چو جارن گونەھا خو ژ بیر نەکە ی)) ب دیتنا مروۆقین خودی ھەر جارەکا کەیفایێکی ب گونەھا وی بیژت، یان ئەو گونەھا خو ژ بیر بکەت و ژ بەر وی یێ ب ترس نەبەت، ھنگی ئەوی ب دورستی تۆبە نەکرێبە..

تۆبه -ب دیتنا مروّقیڻ خودی- ئەو دەرمانە یی دلی ژ قیژا گونەهیی دشۆت، شیشەیهکا زەلال ئەگەر تە خەم ژئ نەخوار پۆژ بۆ پۆژئ دئ قیژئ بت حەتا د قیژئ را دمینت وپەش وتاری دبت، قیژا گاڤا تە قیا وی زەلال بکەیهقە دئ رابی دەرمانەکی لی رەشینی وپاتەکی تی دەی دا بتهییست، مەتەلا دلی وگونەهیی وتۆبی مەتەلا قئ شیشی یه! ژ بەر قئ چەندئ تۆبه ل نک وان نە تشتەکی کیمە، وبەسی تۆبەکەرانی خودی ب خۆ د قورئانی دا ئاشکەرا دکەت کو ئەو حەز ژ وان دکەت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَّينَ﴾، (ئیبراهیمی نەخەعی) گەلەک جارن دگۆتە هەڤالین خۆ: ((ل نک تۆبەکەران پوینن، چونکی ئەو ژ هەمی مروّقان د دل نازکترن، وپەحما خودی نیزیکتی وانە)).

ئەو مروّقی ب کەیف قەستا گونەهیی بکەت، وپشتی کرنا گونەهیی پەشیمان نەبت وھزرا تۆبەکرئ نەکەت، وپۆندکێن لیقەبونئ نەبارینت، ئەو مروّق -ب دیتنا مروّقیڻ خودی- نەزانترین مروّقە (بەکرئ موزەنی) دبێژت: ((ئەوی ب کەنی قە قەستا گونەهیی دکەت ئەو ب گری قە دئ چتە جەننەمی))، و (بالئ کورئ سەعیدی) دبێژت: ((هەوە خودایەکی هەی، لەزئ ل عەزابدانا هەوە ناکەت، کەفتنا هەوە قەدگرت، وتۆبا هەوە قەبویل دکەت، هەچیئ ل وی بزقپرت ئەو خیرئ ددەتی، وھەچیئ ل وی پشت پئ بکەفت ئەو پەحمی پئ دبەت)).

ومروّقیڻ خودی نە ب تنئ ژ کریارین خۆ یین خراب دترسن، نە! ئەو پتر ژ باشییین خۆ دترسن، دترسن خودی وان بەیلتە ب هیقییا باشییین وان قە، وئەو باش دزان کو باشییین وان هەمی نائیئە بەرانبەر ئیک قەنجییا خودی دگەل وان کری.. بەرئ وان هەر دەم یی ل هندی خودی ب پەحما خۆ د گەل وان بکەت ووان بۆ خۆ چئ بکەت، (مالکئ کورئ دیناری) د دوایا خۆ دا دگۆت: ((ئەوی خودا تە چاک یین چاک کرین، تو مە چاک بکە)).

و ل نک مروّقیڻ خودی کرنا عیبادهتی ژئ تام وپامانەکا تایبەت هەیه..

- عبادت هەر چەندە بلندكرنه كه بۆ خودانى بهر ب مهله كۆتا خودى ڤه، ئەو نيشانه كه ژى ل سەر وه فادارييا مرۆڤى بۆ خودايى وى، وئەو كه سى د گهل خودايى خۆ يى ب وهفا نه بت ل هيقييى نه به ئەو د گهل كه سه كى دى يى ب وهفا بت.

- عبادت هەر چەندە واجبه كه ل سەر خودانى، به لى ئەو د بهتە نيشانا شوكر وى بۆ خودايى وى، وئەوى شوكر خودايى خۆ نه كهت ل سەر قهنجييتن وى ل هيقييى نه به شوكر كه سه كى دى ل سەر قهنجييتن وى ب كهت.

- عبادت هەر چەندە ئەو پىكه يا خودانى دگههينته خودى، ئەو كارە ژى يى وى پاڤر و بژوبن د كهت ووى د چاڤين خودى دا بلند د كهت، وئەو كه سى د چاڤين خودى دا يى نزم بت، ل هيقييى نه به ب هيقييا كه سه كى دى ڤه ئەو بلند بت.

وسه رى هەر عبادته كهى - د فەرهنگا مرۆڤين خودى دا- (ئيه تا دورسته) ئەوا ژ دله كى پاڤر وساخلم دهر دكهت، وئيه تا دلى هەر جاره كا پاڤر بوو و كارى له شى ژى دى دورست بت، (ئيراهيمى نه خەى) دگۆت: ((هه چيى ژناڤداييا خۆ چاك ب كهت، خودى ژ سه رڤه ييا وى دى چاك كهت))، ژ بهر هندى پويته پيكرنا مرۆڤين خودى ب ئيه تا دورست پتر بوويه ژ پويته پيكرنا وان ب كارى دورست ب خۆ ژى.. ئيهت د فيرگه ها وان دا هۆنه ره كى مه زنه، لهو بهرى هەر تشته كى وان خۆ فيرى ئيه تا دورست ذكر و وان ئيه تا دورست نيشا شاگرده يين خۆ ددا، (سالمى كورى عه بدللاهى) دگۆت: ((بزانە هندی هاريكارييا خوديه بۆ عه بدى ل دويڤ ئيه تا عه بديه، هه چيى ئيه تا وى يا موكم بت هاريكارييا خودى ژى بۆ وى دى يا تمام بت)).

و ژ بهر پويته پيكرنا وان ب ئيه تا دورست وان هاى ژ (پيشكيشيا د دنيايى دا) و (مه نصبتن بلند) نينه، يى وان ببينت چو هزرى ژى ناكهت و چو هزرى بۆ ناكهت؛ چونكى ئەو ژ هه مى پلپلكين دنيايى يين دره وين دڤالانه، ب په رتالى بى خيى دنيايى ئەو نه وه رمتينه، لهو كورسيك و خودانين كورسيكان نه شين وان ب نك خۆ ڤه بكيشن يان چاڤان لى تارى بكهن! (ئەبو ئدريسى خەولانى) دگۆت:

((دلەکنی پاقر د ناڤ جلکهکنی پیس دا چیتره ژ دلەکنی پیس د ناڤ جلکهکنی پاقر
دا)).

و د گهل څی خه ما وان یا مهزن ژ ئیه تا دورست خه ما وان ژ کارئ دورست
ژی یا کیم نه بوو، چو ئاستهنگان نه دشی بهرئ وان ژ عیادهتی وهرگیرت، (بی
خیرهتی) و (شراتی) -بو نمونه- دو ئاستهنگین مهزن یین کو مروقی ژ کرنا
عیادهتی سست دکهن، لهو (موحه ممد ئهلباقری) شیرت ل کورئ خو ذکر وگوتئ:
(کورئ من! هشیاری بی خیرهتی وشراتی بی به، ئەف هەر دووه کلیلا هه می
خرابییانه، ئەگەر تو بی خیرهت بووی تو چو حهقان ب جه نائینی، وئەگەر تو شر
بووی تو سه برئ ل سهر حهقی بی ناکه ی)).

(مهنصورئ کورئ موعته مری) هه قالئ شەقی بوو، وهستیانی پیکا خو ل نک
وی نه ددیت، گاڤا دنیا تاری دبوو ئەو دا رابت نفینن خو پیچت وشه ملکا خو
رائیخت ودهست ب عیادهتی کهت، هندی دلئ دهیکا وی دما پیقه روژدهکی وئ
گوتئ: کورئ من، پیچه کن بو خو رازئ مانئ چاقین ته ژئ حهقی ل سهر ته هه ی،
وی گوت: ((دادئ! ژ من بگه ربی رازانه کا درێژ د قهبری دا یا هه ی))! وروژا
(مهنصور) مری کورئ جیرانه کا وی پسار ژ دهیکا خو کر وگوت: ههر شەف من
ستوینه کا چکلاندی ل مالا (مهنصور) ددیت، ئیدی ئەز وئ ستوینئ نابینم، ئەو
چ لی هاتییه؟ دهیکا وی گوت: کورئ من ئەو ستوین نه بوو، ئەو (مهنصور) بوو
ب شەقی رادبوو نفیژ دکر!!

(حهسانی کورئ ئەبوو سنانی) کهفته بهر مرنئ، هه قالین وی چوون سه را
بدن، ئیک ژ وان گوتئ: نوکه مرادا دلئ ته چیه؟ وی گوت: ((خوزی شەفه کا درێژ
ژ شهقین زقستانی ب سهر من دا هاتبا وئەز رابام من عیادهتی خودئ تیدا
کربا..)) هنده ئەو ب تاما خوشییا کرنا عیادهتی دحهسیان، (ثابتی بهنانی)
پینجی سالان نفیژین شەقی ژئ نه چووبوون، ب شەقی نفیژ دکر وگاڤا دبوو سپیده

دهستين خو بلند دكرن ودگوت: ((يا رهبي! نهگهر ته قهنجی د گهل بهنييهكی خو
كريت كوئو د قهبری دا نقيژي بكهت، نهو ئيك بلا نهزم))!

(رهبيعي كورې خهيشه می) ئيشهك هاتبووي نه دشيا ب ريشه بچت، دو
زلامان ملين وي دگرتن هتا دگهانده مزگهفتي بو نقيژا ب جماعت، ودگوت:
(نهز دزانم بو من دورسته نه ئيمه مزگهفتي، بهلي گاځا من گوهل (حي علي
الفلاح) دبت نهز نه شيم خو بگرم، چاوا ئيك بيژته مروقي: وهره ئيفلهحي، ومروځ
نهچت؟ نهگهر خوئو ل سهر چاله پكان چوويه دقيت بچت)).

و د گهل قی هه می عياده تي وان ژي شهرما وان ژ خودي خهو ژ چاقان
درهڅاند، ئيك ژ وان ب شهي دما هسيار وهزرا خو د هندي دا دكر: نهري چاوا نهز
دي شيم سهری خو بهرانبهر خودي پراكه مهغه ده می نهو گونه هين من دده ته بهرچاځين
من؟

(نهسوده دي كورې يه زیدي نه خه عی) ئيك ژ وان خودي ناسان بوو يين ل سهر
دهستي (عبدللاهي كورې مهسوودي) هاتييه پوره ورده كرن، هستي حه ج كړبون،
وههر شهب رۆژان جاره كي قورئان ختم دكر، و ل رهمه زاني دو رۆژان جاره كي ختم
دكر، گاځا كه فتیبه بهر مرنې كره گري، هنده كان گوتي: ته خيره تو هنده دترسي؟
وي گوت: ((نهگهر نهز نه ترسم پا كي بترست؟ نهز ب خودي كه مه نهگهر نهز بزنام
سه دا سهد خودي دي من عه فی كهت ژي، شهرما ژ خودي دي خه ما من گران
كهت، نهگهر مروځ خه له تييه كا بچوبك د دهر حه قا مروځه كي دا بكهت وئو مروقي
عه فی بكهت ژي گاځا مروځ وي دبينت دي شهرم ژي كهت)).

و د گهل ئيه تا دورست وكاري دورست مروځين خودي لي دگه پرين زانينه كا
دورست ژي ب دهست خو بيخن؛ چونكي وان باوهری هه يه كو (كاري) بي (زانين)
داره كا خرشه، وكوهه بونا (زانايه كي) دورست د ناڅ نوممه تي دا ل نك شهيتاني
ودويكه فتیبيي وي ژ هه بونا سهد (عياده تكه ران) نه خوشتره.. بهلي نهو زانينا
مروځين خودي لي دگه پرين نهو يا (تهقوايي) ل نك خوداني خو پهيدا دكهت، وزانا

یې زانا نابت ئه گهر نه ئهو بت يې تهقوايې جهې خو د دلی دا کری، زانین -ل نک مروځین خودی- ئهو زانینه یا ژ تهقوايې دزیت و تهقوايې دزیت! وئه گهر ته بقیث څی گوتنی څاژی بکه: تهقوا ل نک مروځین خودی ئهو تهقوايه یا ژ زانینی دزیت وزانینی دزیت. (زیادی ئهسله می) دبیت: ((ئهو مروځین زانینا وان تهقوا ل نک پهیدا نه کر بت چو زانین وان نینه)).

زانینا دورست روڼاهیه کی د دلی خودانی دا پهیدا دکهت، دلی وی فرهه دکهت، دنیایی د چاځین وی دا دکهته چوننه، گاڅا ته زانایه کی بی تهقوا دیت تو بزانه چو خیر د سهری وی دا نینه، (ئهوولعالیه) دبیت: ((هندهک جاران ئهز قویناغا چهند روژهکان دېرم دا بچمه نک زانایه کی، گاڅا ئهز دگههمی بهری هه می تستان دی سحکه می کانئ ئهو بو نفیثیت خو یې چاوايه، ئه گهر من دیت یې باشه ئهز دی مینمه ل نک وزانینی بو خو ژئی وهرگرم، ژ خو ئه گهر من دیت بو نفیثی ب کیر نائیث ئهز دی ژ نک وی ئیم وچو زانینی ژئی وهرناگرم، ودی بیژمه خو: پا بو تشتین دی ئیکجار ب کیر نائیث)).

وجاره کی هندهکان گوته (ئهوو یه زیدی): ل فلان باژپری زانایه کی مه زنی هه ی.. ئهو رابوو قهستا وی باژپری کر وچوو مزگهفتی دا زانینی بو خو ژ وی زانای وهرگرت، ب ړیکا مزگهفتی څه گه هشتی، دیت یې تف دکهته لایې قبیلې، (ئهوو یه زید) ههر ل ویری زځری وگوت: ((ئهو مروځی ل سهر ئه ده به کی ژ ئه ده بین پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- یې ئه مین نه بت باوهرییا من ب زانینا وی نائیث)).

مه عنا نه زانینا بی تهقوا بهایی خو ل نک مروځین خودی هیه، ونه تهقوا یا بی زانین، وگاڅا مروځه کی زانین و تهقوا ههر دو ل نک پهیدا بوون ئهو مه زنترین په رتال ل سهر مالی ئوممه تی زیده دبت، وهر جاره کا زانایه کی ب څی ږهنگی دمرت ههر وه کی چرایه کی گهش څه مری لهو ړی ل خه لکی تاری دبت، (ئهیووی سخته یانی) دبیت: ((گاڅا من گوهر ل مرنا زه لامه کی ژ خودانین سوننه تی دبت، ئهز وه هزر دکم ههر وه کی پارچه یه کا له شی من ژئی څه دبت))، هنده زانایې دورست

بهایی خۆ ل نک وان ههیه، وهه جار هکا زانای خۆ ژ ژی بلندیی ئینا خواری
ویشتا خۆ دا تهقوایی وریکا سوننه تی و بوو ئیک ژ پالین دنیا یی هنگی -ب دیتنا
مروۆقین خودی- ئه و دبه جهی گومان ی، ئیمام (جه عفر ئه لصادق) دبیرت:
(مروۆقین زانا ل شوینا پیغه مبه رانه، چی گاڤا هه وه ئه و ل بهر ده رگه هی ن مه زنان
دیتن لی بکه فنه شک ی))!

(ئهو موسلم ی خه ولانی) دبیرت: ((زانا سی رهن گن: یی ئیکی ب زانینا خۆ
دژیت و مروۆ ژ ی پی دژین، یی دووی ب زانینا خۆ دژیت به لی مروۆ پی ناژین،
وی سیی مروۆ پی دژین و ئه و خۆ تی دبه ن)).

مه عنا زانایی دورست ئه وه یی ب زانینا خۆ یا راست و دورست دژیت، و قی
زانینی ل ده ور و به رین خۆ ژ ی به لاف دکه ت و خه لک ژ ی پی دژین، زانایه کی ب قی
رهنگی گاڤا ته دیت خۆ قیرا بگه هینه ئه و مروۆ قی خودیی ه، جیگری پیغه مبه ربیه،
ئه گه ر تو توبشی ده ردی غه فله تی بووی ئه و دی دل ی ته ساخ که ت..

زیندیکه ری دادیی عومهری کوری عه بدله زیزی

ئه گهر خودی خیرا ملله ته کی ثیا مرۆقه کی ژ مرۆقین خو دئ که ته مه زنی وان،
ومه زنی -دهمی دکه فته دهستی مرۆقه کی ژ مرۆقین خودی- تاما خو یا تاییه ت
ههیه؛ چونکی ئه و دبه خودان به ره مه کی تاییه ت.

د گه شتا خو دا د گهل مرۆقین خودی مه ل به ره ژ کۆپی بلند دهست پی
بکهین، دا بیرا خو ویا هه وه ژیل وان ده مان بیننه قه یین کو ژ میژ وه ره دیروکا
مه ژئ خه ریب بووی، دهمی مرۆقین خودی -ب پشته قانییا خودی- سه رکیشیا
کاروانی دکهن.. وه رن دا پیکقه به ره پین دیروکا مرۆقین خودی قه لدهین، دا به ری
خو بدهینی کانی چا وایه دهمی مه زنییا ملله تان دکه فته دهستی وان.

وبه ری ئه م قه ستا جیهانا عومهری دووی بکهین ده ستوبرییی بدن کو قی
سه رهاتییا کورت قه گپین یا کو بو مه ئاشکه را دکه ت کانی دیتنا مرۆقین خودی بو
پیه رییا ملله تان چیه؟ وکانی مه ته لا ربه رین ملله تان -هه ر دیسا ب دیتنا مرۆقین
خودی- چیه؟

(ئه بوو موسلمی خه ولانی) رۆژه کی چو دیوانا (موعاویه ی) -خودی ژئ رازی
بت- دهمی ئه و خه لیفه، و ل شوینا بیژتی: سلاف ل ته بن ئه ی ئه میر، گۆتی: سلاف
ل ته بن ئه ی ئه جیر (یه عنی: ئه ی کرێگری) هنده کان گۆتی: بیژئ ئه میر!
(موعاویه ی) گۆت: ئه بوو موسلمی به یلن ئه و چیتزر دزانت.. ئینا ئه بوو موسلمی
گۆته موعاویه ی: ((هندی مه ته لا ته یه مه ته لا زه لامه کییه مرۆقه کی بو خو ب کری
بگرت دا چاقی خو بده ته په زی وی، قیجا ئه گهر وی ب دورستی چاقی خو دایی

خهلاتهكی باش دئ وهرگرت، وئهگهر چاځی خو باش نه دایئ خودان دئ ژئ عیجز بت
وجو خهلاتان ناده تی)).

و ل جههكی دی ههر ئه بوو موسلم دییژت: ((مه ته لا مه زنی مه ته لا وئ کانیا
مه زن وزه لاله یا جوک ودهراف ژ بهر دچنه رویاره كی بوش، هندی خهلك هه بن وان
جوكان شیلی بکه ن ژئ، ئاف ههر دئ یا زه لال بت هندی کانی شیلی نه بت، به لئ
چی گاڤا کانی شیلی بوو خو رویار ژئ دئ شیلی بت..)).

مه عنا مه زنی ههر ملله ته كي بو وان سه ره کانیه، قیجا هزر بکه ن چهنه
قهنجیه کا مه زنه خودئ د گهل وی ملله تی دکه تی سه ره کانیه کا زه لال دده تی؟

ل بهر ده رازینکا عومه رځ:

نوكه مه ل بهره بهر په رین دیروكی قه لده بن وبزقرینه دویماهییا سه دسالا ئیكي
ژ ژیبی ئوممه تی.. ب دورستی ل سالا (۹۹) ئ مشه ختی:

ل ماله كي ژ مالین دیمه شقی، دهنگی گریبی بلند دبت.. خه لك حیبه تی
دمین: ئه شه چیه؟ پانی ئه گهر ئه شه ماله کا دی بایه دا كه یف كه یفا وان بت، ئه شه
چیه؟ دا پتر خو نیزیکی ئی مالی بکه بن، بهلكی بزاین دهنگی گریبی بزچی ژئ
بلند دبت..

مال مالا ئیک ژ مروځین خودیه.. وگری ژ بهر هندییه چونکی ئه قرو ل
مزگه فتا باژپری یا مه زن خه لك ل خودانی ئی مالی کو م بوو بوون وگوتبونئ: پشتی
پسمامی ته نه مای تول شوینا وی دئ بییه مه زنی مه.. دئ بییه مه زنی مه..
به لئ! قیجا ما ئی چهنه دی گری پی دځیت؟

ل نک مروځین خودئ.. ئه ری! نه خوشترین مزگینی ل نک ئیک ژ وان ئه وه
بیژنی: تو بوویه مه زنی مه.

ده می خه لكی دیمه شقی خه لیفی خو (سوله یمانی کورئ عه بدلمه لكی
ئه مه وی) شه شارتی، هیشتا ل سه ر زیاره تی ل دؤر پسمامی وی (عومه ری کورئ
عه بدلمه زیزی) کو م بوون وگوتنی: خیلافه ت ل ته پیروژ بت. گاڤا عومه ر زقریه

باژیری قهستا باره گایئ سیاسی یئ دهوله تا قورئانی کر، و ب سهر مینه برئ کهفت، مزگهفت یا تثری زهلام بوو، گوهری هه مبیان ما لی کانئ عومهر دئ چ بیژت؟ عومهری ب ناڤی خودی دهست پی کر وپشتی هه مدا خودی کری وسلاف دایه سهر پیغه مبهری، گوئ:

((گهلی مروڤان! هوین دزانن ئەڤه به لایه که بیی پسپارا من هاتییه سهری من، من ئەڤ چهنده نه خواستییه و پسپارا هه وه ژئ نه هاتییه کرن، لهو هوین شاهد بن کو من ئەڤ باره ژ سهر ملین خو دانا، وکانئ هه وه کی دڤیت وی بو خو بکه نه خهلیفه)).

مزگهفت تیک هژیا، ئەڤه چ مروڤی غه ربیه، دنیا ئەوا خه لک ل دویڤ دهزت ب نک وی ڤه دڤیت وئو ژئ درهڤت؟ هه بت نه بت ئەڤه دئ ب کیر مه ئیت، هه مبیان ب ئیک دهنگ گوئی: ئەم ب ته درازینه وتو دئ خهلیفه بی.. عومهر تی کهفت! چو ری نه مان، زڤری مال وئو مزگینییا نه خوش گه هانده خه لکی مالا خو.. ئینا دهنگی گریی ب سهر مالی کهفت!!

عومهر ویناسه یه کا کوئ:

مه نه ل بهره دیروکا عومهری ڤه گیرین، ب تنی مه دڤیت عومهری ب کورتی ب هه وه بدهینه ناسین، دا بزنان کانئ چاوایه ده می مه زنی دکهفته دهستی مروڤین خودی؟ وکانئ ئەو چاوا خه لکی ب ریڤه دهن؟

✽ عومهر کوئ عه بدله زیزئ کوئ مه روانئ کوئ هه که می قوره یشیه، ودهیکا وی (أم عاصم) کچا عاصمی کوئ عومهری کوئ خه ططایییه، ل سالا (٦١)ی مشهختی ده می بابی وی میرئ مصری و ب دورستی ل باژیری (هه لوانئ) ئەو هاتیوو سهر دنیایی.

✽ هیشتا یئ بچویک بابی وی ئەو دانابوو بهر خواندنئ وههر زوی وی قورئان هه می ژبه رکر، وچونکی نیشانیئ زیره کیی لی ددیار بوون بابی وی ئەو

هنارته (مهدينا پيغهمبهري سلاڤ لي بن) دا بهردهوامييې بدهته خواندنا خو وځيري زانينې وتوره يې بيت.

❁ ل مهدينې وي تېكه ليا زاناين هديسي كر، وزانين بو خو ژ هژماره كا صه حابييان وهرگرت، وهكي: (ئهنه سي كورې مالكي) و (سائي كورې يه زيدي) و (خه ولايا كچا هكيمي)، ههر ودهسا مفايه كي مهزن بو خو ژ دهرسين مهزنه زاناين تابعيان وهرگرت، وهكي: (سه عيدي كورې موسه يبي) و (عوروه يي كورې زوبه يري) وگه له كين دي.

❁ پوبته يه كي مهزن وي ددا هديسا پيغهمبهري -سلاڤ لي بن- وئهو دئته هژمارتن ئيكه مين خه ليفه فه رمان ب نفيسينا هديسي كرى، وئهو ب خو دئته هژمارتن ئيك ژ مهزنترين زاناين تابعيان، زاناين ناقدار (موجاهد) دببثت: ئهم هاتين دا وي فير بكهين ئينا مه هند ديت ئهم ژ وي فير بووين.

❁ پشتي زانينا خو ب دويماهي ئيناي وناڤ ودهنگين وي ل مهدينې به لاف بووين زځري مصرې ل نك بابې خو، ودهمي بابې وي مري، مامي وي يي خه ليفه (عه بدمه لكې كورې مهرواني) هنارته ب دويځ را وبره نك خو ل شامي، وپشتي دهمه كي كچا خو (فاطما) داين.

❁ دهمې پسمامي وي (وهليدې كورې عه بدمه لكې) بوويه خه ليفه، ئهو كره والي وهنارته (مهدينې)، وحه تا سالا (۹۳) يي ئهو مال ويړي پاشي زځري شامي.

❁ ل سالا (۹۶) دهمې پسمامي وي (سوله يمانې كورې عه بدمه لكې) بوويه خه ليفه وي به يعه بوو عومهرې ژ خه لكې وهرگرت وگوټ: پشتي من ئهو دي بته خه ليفه. وپشتي سوله يمان مري ل سالا (۹۹) ي عومهر -و ب وي رهنكي مه گوټي- بوو خه ليفه. و ژ بهر دادې وعه داله تا وي يا كو بيرا خه لكې ل عه داله تا باپيري وي عومهرې كورې خه ططابي ئينايه څه خه لكې ناڅي (خه ليفي راشدي) يي پينجي ل سهر دانا.

❁ ل هه‌ی‌شا ره‌جه‌یی ژ سالا (۱۰۱) ی مشه‌ختی و ل باژیری دیمه‌شقی ده‌می ژیی وی (۴۰) سال، ئەو چوو بهر دلوڤانییا خودی پستی نیزیکی دو سال وپی‌نج هه‌ی‌شان بوویه خه‌لیفه.

رۆژا ئیکێ ژ خیلافه‌تا عومه‌ری:

به‌ری عومه‌ر بته خه‌لیفه نیزیکی پینجی وه‌شت سالان بنه‌مالا وی یا کو ب ناڤی باپی‌ری وی یی مه‌زن (ئومه‌یه)ی دئیتته ناسین فه‌رمانداری ل موسلمانان دکر، وه‌هر ژ ده‌سپیکا قی بنه‌مالی خیلافه‌ت وه‌رگرتی ل سه‌ر ده‌می (موعاویه)ی -خودی ژێ رازی بت- ل سالا (۴۱) مشه‌ختی، وان خیلافه‌ت کره مه‌لکاتی وبایی ئەو ب میراتگری دا کوری، هه‌تا رۆژ‌ه‌ک هاتی وئەو که‌فتیه ده‌ستی عومه‌ری.. به‌ری عومه‌ری هژماره‌کا خه‌لیفین ئەمه‌وی هاتبوون، وه‌نده‌ک ژ وان زۆرداریه‌کا به‌رچاڤ ل خه‌لکی کربوو ومالی وان ژێ ستاندبوو، و ب هه‌قی خوا ئەنییا خه‌لکی سه‌رمالی خۆ زیده کربوو، وخۆ زه‌نگین وده‌وله‌مه‌ند کربوو. ده‌می عومه‌ر بوویه خه‌لیفه واقعه‌کی تژی خرابکاری ل هه‌یقیی بوو، نال نالین هه‌ژاران بلند دبوون، وخه‌لکی ماف لی هاتییه خوارن به‌ر لی بوو کانی خه‌لیفی نوی دی چ که‌ت؟

ل وی سپیده‌یا عومه‌ر ژ قه‌شارتنا پسما‌می خۆ (سوله‌یمانی) خلاس بووی، وزق‌ریه مزگه‌فتی، وخه‌لکی ده‌نگی خۆ دایی، وکوته‌کی لی کری کو بته خه‌لیفه، وئەو زق‌ریه مال -وه‌کی مه به‌ری نوکه قه‌گی‌رای- ژ به‌ر خه‌ما مرنا پسما‌می خۆ، ووی وه‌ستیانا وی دیتی، ونه‌خوشییا هلبژاراتنا وی بو خیلافه‌تی، عومه‌ر پی حه‌سیا هه‌ر وه‌کی سه‌ری وی یی دئیشته، له‌و قیا بی‌نه‌کی بو خۆ بنه‌ت هه‌تا نیقرو دبت، به‌ری عومه‌ر سه‌ری خۆ بدانت کوری وی (عه‌بدلمه‌لک) ب ژۆر که‌فت، دیت هه‌ر وه‌کی بابی وی یی کارێ نه‌ستنی ده‌کت، ئینا گو‌تی: ئەی (أمیر المؤمنین)! تو دی چ که‌ی؟

وی گو‌ت: کوری من! پیچه‌کی دی سه‌ری خۆ دانه‌م، ئەز گه‌له‌ک یی وه‌ستیایم.

کورپی وی گوتی: دئ نئی بهری حقی وی خه لکی یی زۆرداری لی هاتییه کرن
بو بزقرینی؟

عومه ری گوت: تو دزانی ئەفه ژ شقیدی وەرە ئەم ب جهنازی مامی ئەفه
دموژیلین، و ژ بهر هندی ئەز تیر نه نشستیمه، قیجا من دقیت هتا دته نیقرۆ
پیچه کی بو خو بنقم، وپستی نیقرۆ - ئەگەر خودی هز بکهت- دئ وی کهم یا ته
دقیت.

عهبدلمه لکی گوتە بابی خو ئەی (أمیر المؤمنین) ما تو چ دزانی به لکی
هتا نیقرۆ نه مینییه ساخ؟

قی گوتی خه و ژ چاقین عومه ری ره قاند، وه کی وی مروقی ماری پیته دای
له رزی، رابووئه.. دیسا، کی دبیژت ئەز هتا نیقرۆ دئ مینه ساخ؟ ئەگەر پاشی
خودی گوتە من: دانه کی من تو کرییه مه زنی موسلمانان وشوینا کو تو بچی مافی
ههزاران بو بزقرینی تو چووی بنقی، بوچی ته لهز نه دکر، هنگی ئەز دئ چ بیژمی؟

عومه ر راست رابووئه، ب ناڤ چاقین کورپی خو فه ماچی کر وگوت: همد بو
وی خودایی بت یی کورپه کی وەسا دایه من هاریکاریا من ل سەر دینی من بکهت..
ئەف کورپی عومه ری، ئەوئ بهری بابی خو دایه حقییی، ئەو بو یی دگوت: ب
خودی من کهس وه کی عومه ری (بهحسب بابی خو) نه قیایه، و ئەز ب خودی کهمه
ئەگەر خه بهری مرنا وی گه هشتبا من، من پی خوشتر بوو ژ قی یا من ژئ دیتی.
یه عنی کو ئەو بوویه خه لیفه!

عومه ژ مال ده رکهفت قهستا مزگهفتی کر، هندهک زانایین باژیری ل خو
کۆمکران؛ دا پسارایا خو پی بکهت، گوتە وان: هوبن چ دبیژن، ئەز چ بکهم؟
هوبن دزان زۆرداری ل گهلهک مروقان یا هاتییه کرن، ومالی گهلهکان بی حق یی
ژئ هاتییه ستاندن.. هندهکان گوتی: ئەفه تشته که بهری ته یی هاتییه کرن وگونهه
نه یا تهیه، خودی ل ته ناگرت، ئەف گوتنه ل دلێ عومه ری نه هات، (مهیموونی
کورپی مههرانی) گوتی: ئەز دبیژم ئەگەر تو فریکهیه ب دویف کورپی خو عهبدلمه کی

را وپسپارا وی بکهی خراب نینه، عومهری ب یا وی کر، گاڤا عهبدلمه لک هاتی،
گۆت: ئەز دبیژم دڤیّت تو هەر حهقه کی بۆ خودانی وی بزڤرینی، وئەگەر تو وه نه کهی
تو ژى دى ههڤالى یین بهری خو بی، فەرقا ته ووان نابت!

عومهری گۆتی: تو راست دبیژی، و ب یا وی کر.

لهو (یهحیایی کوړی یهعلائی) دبیژت: زانا یین شامی دگۆت: کوړی عومهری
بهری عومهری دابوو عیباده تی.

عومهر و سیاسه تا گوهوړین:

عومهری بریار دا ل باژیری بیته گازیکرن: ههچیی غه درهک لی هاتبته کرن بلا
بیّت غه درا خو بیژت؛ دا حهقی وی بۆ بزڤرینین.. وهەر ژ دانى ئیکى خه لیفى
نوی دهست ب گوهوړینی کر.

ب راستی گوهوړینا وی دهست ودارى خه لک فیرووی و باب و باپیرین وان ل
سهر چووین، کاره کی ب سانا هی نینه، ومروقه کی وه کی عومهری ئەگەر چه ند حهز ژ
دادییی بکهت ژى هندی یی ب تنی بت نه شیت چو گوهوړینی بکهت.. عومهری
ئەفه باش دزانی لهو هەر ژ رۆژا ئیکى ژ خیلافه تا خو وی ئەو پیگاڤا گرنه هافیت
یا کو پیتقییه ل سهر هەر مهز نه کی گوهوړین بقیت بهافیت:

✽ وئ دهسه لاتدارییا خرابکار یا عومهری مهزنییا وئ وه رگرتی زهلامین
خو هه بووینه، ئەو زهلامین پی زهنگین بووین وهاتینه پیش، بهری هه مییان عومهر ل
ڤان زڤری وئو ڤه وژارتن؛ چونکی وی دزانی ئامیره تی خراب خرابیی ناگوهوړت.

✽ و ل شوینا وان عومهری چاڤی خو ل باشان گپرا، ئەوین کرمی حه رامییی
نه که فیتییه زکی، ودهستی وان چو جارن نه چوویه د ناڤ دهستین زۆرداران دا، وی
ئەو ئینان ل دۆرین خو کۆمکرن؛ دا ئەو بۆ وی بینه هاریکارین گوهوړینی. پشتی ڤی
پیگاڤا گرنه ژ نوی عومهری دهست دا کاری.. لهو وی ئەو بهر هه می پیرۆز ب
دهست خو ڤه ئینا یی ب دهست خو ڤه ئینا!

ووهک دهلیل ل سهر څی گوتنا مه بهرئ خو بدنه څی سهرهاتیږی: دهمی
 (سولهیمانی کورئ عهبدلمه لکی) خهلیفه وی کوشتنهکا مهزن ئیخسته ناف ریزین
 (هرووریان) -کو طایه کی سهرداچوویږن خهوارجانه-، عومهری نهرازیبونو خول
 سهر څی کارئ سولهیمانی ناشکهره کر وگوتی: ئهز دبیزم شوبنا کوشتنی ئهگر تو
 وان بگری هتا ئهو تویه دکهن چیتره.. پرژه کی لهشکهرئ سولهیمانی زهلامه کی
 هرووری گرت وئینا دیوانا سولیمانی، خهلیفه ی گوتی: ههوه چ دڅیت وههوه چ ل
 بهره؟ وی گوت: مه دڅیت دهڅی ته شق کهین فاسقی کورئ فاسقی. خهلیفه ی هزر
 کر ئهقه هیجه تهکا باش ل نک عومهری کهفته دهستان، گوت: ههړن بیژنه عومهری
 بلا بیت گوهری خو بدنه څی وبلا ئهو حوکی ل سهر بکهت.. دهمی عومهر هاتی
 وسوحهت زانی خهلیفه ی گوتی: ئی تو چ دبیزئ؟ عومهری گوت: ئهز دبیزم کانی
 وی چ گوتییه ته تو ژ وی بهیژئ! خهلیفه ی گوتی: و چ ددی نه؟! عومهری گوتی:
 نه.. ئهف حوکی عومهری ل دلئ سولهیمانی نه هات، لهو ل (سهرؤکی زیره قانیږن
 خو) خالدئ کورئ رهییانی خوری وگوتی: څی زهلامی ببه سهرئ وی بېره.

عومهر ژ دیوانا خهلیفه ی ده رکهفت، خالدی دا ب دیف څه، گاڅا گهشتیږی
 گوتی: بابئ هفصی ئهقه چ گوتن بوو ته گوتییه (أمیر المؤمنین) ی؟ ب خودئ
 ئهز ترسیام ئهو فرمانئ ل من بکهت کو ئهز سهرئ ته ژ بېرم. عومهری گوتی:
 وتو دا وه کی؟ وی گوت: ئهرئ، ئهگر خهلیفه ی فرمان دابا.

مه عنا (خالد) د ناف زهلامین سولهیمانی دا یئ گهشتییه ریزا
 سهرلهشکهریږی، نه چونکی ئهو مرؤقه کی ب کپرهاتیږی، یان ژی چونکی ئهو یئ د
 خیرا ملله تی دا.. نه! بهلکی ئهو یئ گهشتییه څی ریزئ چونکی د دهستی
 خهلیفه ی دا یئ بوویه عهبد وکوله، ئهوی ب ساناهی سهران بېرت دا دلئ خهلیفه ی
 ژئ نه مینت مرؤقه که د دهوله تا عومهری دا چئ نابت تشتهک د دهستی دا بت..

پرژ بۆرین ورژ هاتن، سولهیمان مر، چوو وخالد د گهل خو نه بر دا د قهبری
 دا زیره قانیږی ل وی بکهت.. عومهر بوو خهلیفه، خالد ب تر ونه جمین خو څه

هات، هه‌می هه‌زا وی ئه‌و بوو عومه‌ر ژێ وه‌کی یێن به‌ری خۆیه‌، کانی چاوا ژ وان
 دخوار دێ ژ ژی خۆت، گاڤا عومه‌ری خالد دیتی گووتی: ئه‌ی خالد چه‌کی خۆ
 بدانه‌.. پاشی ده‌ستێن خۆ به‌ر عه‌سمانی ڤه‌ بلندکرن، وگووت: یا ره‌بیبی من خالدی
 کوپړی ره‌بیانی بۆ ته‌ ئیخست، تو وی رانه‌که‌یه‌ڤه‌. و عومه‌ر ل دۆر خۆ زڤری چاڤین
 وی ب (عه‌مری کوپړی موهاجری) که‌فتن، نێزیککی خۆ کر وگووتی: ئه‌ی عه‌مر! ب
 خودی تو باش دزانی کو مروڤایینییا من وته‌ به‌س مروڤایینییا ئیسلامییه‌، به‌لی من
 ددیت ته‌ گه‌له‌ک جارن قورئان دخواند، وجاره‌کی من تو دیتی تو یی ب تنی بووی،
 یا ژ ته‌ ڤه‌ که‌س ته‌ نابینت ته‌ نقیژ دکر، نقیژا ته‌ یا تازه‌ بوو، وتو مروڤه‌کی
 ئه‌نصاریی، رابه‌ چه‌کی خالدی هلگه‌ر سه‌ره‌شه‌که‌ری من دێ تو بی.

ئەو بۆۋى بىنە ھەڭال، ھەلبۇزۇر تانا ۋى كەفتە سەر (زانايىن راست و دورست). زانا د دەۋلەتا عومەرى دا دىمشە بوون بەلى ئەو زانايىن كو ب كىر عومەرى دھاتن دكىم بوون، چاقى عومەرى ب ئىك ژ وان كەفت، ھەر زوى ھنارتە ب دوىف را.. (مەيمونى كوپى مەھرانى).. عومەرى ژى خواست ئەو بىتە قازى وشىرەتكارى ۋى، ودا ھوین بزائن كانى (مەيمون) چ كەس بوو، بەسە بىژىن: ئەو خودانى ۋى گۆتنيە ئەوا دىژىت: ((مەزنان نەنياسە، ۋوان ژى نەنياسە يىن وان دنياسن)) و د گۆتنيە كا دى دا دىژىت: ((ئەگەر ژ روھايى ھەتا ھەرانى ب پىنچ دەرھەمان بەدەنە من، من نەڭىت)).. ئەڭە ئەو (مەيمون) بوو يى عومەرى كوتەكى لى كرى كو بىتە قازىيى ۋى، مەرھەقا ۋى ئەو نەبوو ھەڭالينىيا مەزنان بىكەت يان دنيايى ب دەست خو ڭە بىنت، عومەرى ئەڭە باش دزانى لەو ئەو ويىن ۋەكى ۋى ل دۆرىن خو كۆمكرن وبۆ ھەڭالينىيا خو ھەلبۇزۇر تەن.

سەرۋەردى دەۋلەتا عومەردى:

دو سال وپىنچ ھەيڭان عومەرى كوپى عەبدلەزىزى مەزنى ل موسلمانان كر، ب ھۇمارا رۆژ وشەڭان دەمەكى كورت بوو، بەلى ئەگەر مەرۋف ژ لايى وان گوھۇرىنان ڭە يىن ۋى كرىن بەرى خو بدەتى، و ژ لايى ۋى خىرى ڭە يا ۋى بەلاڭ كرى، دى بىنت دەمەكى گەلەكى دىژى بوو.

بەرى نوکە مە گۆت: عومرى بەرى ھەر تىشتەكى دەست ب گوھۇرىنا ۋى واقىعى خراب كر يى كو بەرى ۋى ھاتىيە دورستكرن، ۋەتا ئەو شىيى د ڭى دەمى كورت دا ب دورستى ب كارى گوھۇرىنى رابىت ئەوى دەستەكەكا باش وخودى ناس ژ لەشكەر وزانا ۋوالى وخودان شىيانان ل دۆر خو كۆمكرن؛ دا بىنە ھارىكارىن ۋى ل سەر باشىيى.

دىژىن: جەرەكى عومەرى مەرۋڭەك بۆ والياتىيى ھەلبۇزۇر ۋەنارتە باژىرەكى ژ باژىرىن موسلمانان، پاشى ھاتە گوھان كو ئەڭ مەرۋڭە ل سەر دەمى (ھەججەجى) ژى بووبوو والى، ئىنا عومەرى ھنارتە ب دوىف را، وگۆتى: چونكى تول سەر

دهمى (حهججاجى) والى بووى مه توئىخستى، بوو لاقهلافا وى مروقى و ب سويندان را چوو كو دهمهكى دريژ وى كار بو حهججاجى نهكربوو، عومهرى گوتى: نهگهر پوژهكا ب تنى ژى، يان دانهكى ته ههقالينييا خرابيى كريت تيرا ته ههيه كو ئهم ته بيخين!

ئهو مروقى دانهكى پوژى ههقالينييا زورداران كريت، وچاڤين خو ب ديتنا وان تير كريت، ب ديتنا مروقىن خودى ئهو ب كير نائيت كارى خهلكى بكهفته د دهستان دا.. وئهو دهسپهلاتدارييا بڤيت دادبيى بهلاف كهت، وخيرى بگههينته ههژارين مللهتى، بو وى چى نابت بچت ههر تاوانبارين دوهى بينت كراسهكى نوى بكهته بهر و ل سهر كورسيكا فرمانبهريى بدانت، نهگهر نه.. مللهتى چو باوهري پى نامينت، وههر ئيك ژ لايى خو ڤه دى بىژت: پهري وهكى بهري!

ب ڤى رهنكى عومهرى زهلامين دهولهتا خو هلبژارتن، لهو ئهو ههمى هاريكارتين وى بوون ل سهر باشيى، پوژا عومهر بوويه خهليفه د ناڤ خهلكى دا كره دهنگ: كى گازندهك ههيه بلا بپته نك مه.. خهلكى باوهري ب وى ههبوو، وان دزاني ئهو نه ژ وى رهنكى مهزنانه يين كو يارييان بو خو ب ههستا خهلكى دكهن، لهو ههميان پيڤكه قهستا وى كر ودلين خو بو ڤهكرن.

عومهرى ديت گازندين پترييا خهلكى ژ وى تهعدايييه يا كو بنهمالا وى ل وان كرى، لهو وى برپار دا مروقىن خو بينت وئيك ئيكة حسبيى د گهل بكهت، كارهكى ب ساناھى نهبوو، بهلى عومهرى سوز دابوو خودايى خو كو دادبيى د ناڤ خهلكى دا زيندى بكهت، عومهرى مروقىن خو گازى كرن وئيك ئيكة پسيار ژى كر:

- ئهڤ ههمى مالى ته هه، ته ژ كيڤه ئينايه؟

مروقىن دنيايى دهمى مهزنى دكهفته دهستان رادبن مروقىن خو كوم دكهن وديژنى: دهستى ههوه ژ ههوه را، ڤى دهليڤهيه ژ دهست خو نهكهن، كوم بكهن، هوين ژ كيڤه دئينن بينن، ئاخري مللهت يى ميه وئهمين خودانين مللهتى!! بهلى

مرۆڤتین خودی ب پهنگه‌کی دینه، وه‌کی عومهری مه‌زینی ب ږټه دهن، دبېژنه
مرۆڤتین خو: نه‌وی هه‌وه به‌ری نوکه ژي هه‌ی هه‌وه ژ کیشه ئینایه؟

نه‌و مالی نه ب ږټکین دورست بنه‌مالا نه‌مه‌ویان ب ده‌ست خو څه ئینای
عومهری هه‌می بو خودانان زڅراند، وئه‌گه‌ر چو خودان پی نه‌هاتبانه دهر ل خزینه‌یا
ده‌وله‌تی دزڅراند، گاڅا خه‌لکی نه‌ف چهنده ژي دیتی باوه‌رییا وان پی هات..
دادی نه‌و دادبیه یا کو مرۆڅ ل سهر خو وبنه‌مالا خو ب کار بینت.

(عامری کورې عوبه‌یده‌ی) دبېژت: ل وان ږوژین عومهر ژ نوی بوویه خه‌لیفه د
گه‌ل مریبه‌کی ده‌رکه‌فته موغبه‌ری، مه‌حفیره‌ک هه‌بوو هه‌ر جارین هو‌سا دا بو خه‌لیفه‌ی
ئین دا نه‌و ل سهر روینت هه‌تا زه‌لام ژ سهروبه‌ری مری خلاس بیان، هنده‌کان نه‌و
مه‌حفیر ئینا بو عومهری دانا، گاڅا عومهری مه‌حفیر دیتی پی خو لیدا وویڅه
هاڅیت وروینشته سهر ئاخې، خه‌لک ژي مه‌نده‌هو‌ش بوون، داره‌ک د ده‌ستان دا بوو
وی پالی خو دابوو سهر، زه‌لامه‌ک ب نک څه چوو گو‌تی: نه‌ی (أمیر المؤمنین)!
نه‌ز مرۆڅه‌کی بی حاله‌ من چو د مال دا نه‌مایه، سوياهی ده‌می تو دچیبه‌ نک خودی
نه‌و پسپارا من دی ژ ته‌ که‌ت.. عومهری سهری خو بلند کر وگو‌تی: کا بیژنه‌ څه ته‌
چ گو‌ت؟ وی گو‌تنا خو دوباره‌ کر، گاڅا وی به‌حسی خودی وږوژا قیامه‌تی کری،
بیرا عومهری ل وی ږوژي هات ده‌می ته‌ک راده‌وستت وخودی ب هه‌می مه‌زینییا خو
څه مه‌حکه‌می پی دکه‌ت، چاڅین وی هند ږوندک باراندن هه‌تا ده‌ستکی گو‌پالی وی
ته‌ر بووی، عومهری گو‌تی: هوین چهنده‌ که‌سن؟ وی گو‌ت: نه‌م پینجین.. عومهری
گو‌تی: هه‌قی ته‌ ده‌ه دینارن، وئه‌م پینج سهدان دی ده‌ینه ته‌، دو سهدان ژ مالی
من وسی سهدان ژ مالی خودی هه‌تا خودی ږټکه‌کی بو ته‌ دبینت.

عومهری نه‌و باوه‌ری هه‌بوو کول قیامه‌تی پسپارا وی خه‌لکی ل بن ده‌ستی
هه‌مییی دی ژ وی ئیته‌کرن، حسیبه‌کا گرانه، له‌و شه‌ف ونیف شه‌قان خه‌و ژ
چاڅان څه‌دره‌قی.. ئیک ژ خه‌لکی مالا وی دبېژت: ږوژا نه‌و بوویه خه‌لیفه وزڅریبه
مال گه‌له‌ک یی تیکچوو بوو، من گو‌تی: ته‌ خیره‌ تو هنده‌ یی غه‌مگین؟ وی گو‌ت:

بۆۋى ھالى ئىز تىدا دىت مۇش غىمگىن بت، ئىشۇرۇ مۇشەك د نىف
ئومىمەتا موحەممەدى دا -سلاش لى بن- نىنە چ ل رۇشەلاتى بت چ ل رۇشاقايى،
ئىگەر پىسارار وى ژ من نىتە كىن كانى من ھىقى وى گىھاندىيى يان نە، چ وى
داخووزا ھىقى خۇ كىرت يان نە.

ب قى پىنگى مۇشۇن خۇدى د مەسەلى دگىھن، مەزنى بارەكى گرانە،
شەرمزارىيە بۆ وى يى ژ دەر ھىق دەرەكەقت.

ونوكە بەرى خۇ بدەنە قان دىمەنان ژ مالا عومەرى:

- (غەونى كورپى موعتەمىرى) دىت: رۇشەكى عومەر زىرى مالا خۇ گۆتە
ژنكا خۇ فاطمايى: تە دەرەمەك ھىيە ئىم بۆ خۇ فىكەينە ھىدەك تىرى؟ وى
گۆت: نەخىر. وى گۆت: خۇ فىسەك ژى تە نىنە؟ وى گۆت: نە. ئىنا عومەرى خۇ
بى دەنگ كر، فاطمايى گۆت: تو (امىر المؤمنىن)ى وتە نە دەرەمەك نە فىسەك
نىنە بۆ خۇ ھىدەك تىرى پى بىرى! عومەرى گۆت: من ب قى خۇشترە ژ زىجىرىن
ئاگرى د جەھنەمى دا.

- خىمى عومەرى (مەسەلمەيى كورپى عەبدىلمەلىكى) دىت: دەمى عومەر
نىساخ بووى ئىز چووم من سەرا دا، من دىت كراسەكى قىزى دەر بوو، ئىنا من
گۆتە ژنكا وى فاطمايى -كو خۇشكا مەسەلمەيى بوو- كراسى (امىر المؤمنىن)ى
بشوو شەرمە نوكە خەلك دىن سەرا ددەن، وى گۆت: بلا، گۆت: پاشى جارەكا دى
ئىز چووم من دىت ھەر ئىو كراسى دەر، ئىنا من گۆتە فاطمايى: ما من
نەگۆتبوو تە كراسى (امىر المؤمنىن)ى بشوو يى قىزىيە، ئىنا وى گۆت: برا، ب
خۇدى وى ژ قى كراسى دەر پىشەتر چو جىك نىن، ما دى چاوا ژ بەر كەم شووم،
وخەلك دىن سەرا ددەن!

- شەقەكى عومەر زىرى مال، وى سى چار كچەكىن فاما ھەبوون، ھەكى ھەر
جار وى سلاش كر، ئىنا كچىن وى دەستىن خۇ ب دىش خۇشەنان و ب لايى
دەرگەھى قە چوون، عومەر پىساركر: ئىقە قان خىرە؟ ھىدەكان گۆتى: ژ پىشاز

ونیسکی پیڅه تر چو شیف د مالا ته دا نهمایه، وچونکی کچین ته پېشاز یا خواری بېنا ژ دهڅی وان دئیت، ووان شهرم کر بېنا دهڅی وان بیته ته، لهو وان ئەڅه کر یا تو دبینی. عومەر ما.. رۆندک ژ چاڅان هاتن، نه چونکی ژ پېشازئ زیده تر چوب دهست کچین وی ناکهڅت، نه! هاته بهر چاڅین عومەری هەر وهکی قیامت یا رابووی، وعومەری گړیدای یی دئینه مه حکمه ما مه زن، فهقیر وژارتن ملله تی دهوهدارتن وینه: ئەی خودا! ته عومەر کریو مه زنئ مه، بجوبکین مه ب شهڅی برسی دنځستن، وکچین وی دتیر بوون، یا ره بی حهڅی مه ژئ چیکه. ئەها ژ بهر هندئ گریبا عومەری هات. ئینا عومەری گوته کچین خو: ئەی کچین من! خوارنن خوش بو هه وه بوچه ئەگەر هوین بزائن بابی هه وه سویاهی دئ بهنه ناگری.

- پڙڙهه ڪا دي عومهر د گهل هه ڦالهه ڪي خوهاته مال، ڪاڙي ڪچه ڪا خوي يا بچويڪ ڪر، وي خوه شارت ونه هات، عومهر ي گوت: نهري بوي نه نائيٽ؟ هنده ڪان گوتي: چونڪي ڪراسي وي ي درباي، وي چو ڪراسين دي نينن بکه ته بهر خو، ڦيڄا ژ شهرمان دا نه نائيٽ.. وههر ئيڪ ژ ڦان ڪچين وي پڙڙهه ڪي گوتي: جوته ڪي گوهار ڪين وهڪي يين فلان هه ڦالا من بو من بڪره، عومهر ي گوتي باشه، رابو دو پهلين ناگري نينان وگوته ڪچا خو: چي گاڏا ته نه ڦه ڪرنه گوهين خو دي جوته ڪي گوهار ڪان بو ته ڪرم.

- کابانییا عومەری ھندەک زێر ھەبوون، رۆژا بوویە بویک بابێ وێ
عەبدلمەلکی دابوونی، دەمێ عومەر بوویە خەلیفە گۆتی: ئێک ژ دووان بۆ خۆ
ھەلبژێرە: ئەز، یان ئەف زێرە.. وێ عومەر ھەلبژارت، ئینا عومەری زێرین وێ برن کرنە
د خزینەیا دەولەتێ دا. مەعنا عومەری بەری ھەر تشتەکی ژ خۆ ومالا خۆ ومروڤین
خۆ دەست پێ کر، لەو شیا وێ بکەت یا وی کری.

تارمانجا يېرۇز:

رۆژا عومەر بوویە خەلیفە گوھۆرپنەکا بەرچاڤ د سەرۆبەری ژینا وی دا پەیدا بوو، چونکی هەر ژ رۆژا ئێکێ وی ئارمانجەکا مەزن و پیرۆز دانا بەر سنگێ خۆ

وحتا پوژا دویماهییی ژ ژییی خوئو ژ کارکنا بوئارمانجی سست نه‌بوو، وئ‌گەر هه‌وه بقییت بزنان ئه‌و ئارمانجا عومهری بوئ خو دانای چ بوو، گوهدارییا قی سهرهاتییی بکه‌ن:

پوژه‌کی مه‌ته‌کا عومهری هاته‌ نک، ژنکه‌کا سه‌ره‌ بوو، خه‌لیفین ئه‌مه‌وییان هه‌میان قه‌دره‌کی مه‌زن بو دگرت، عومهری گوئی: ئه‌ی مه‌تی! پیغه‌مبه‌ری خودی -سلاف لی بن- ده‌می ژ دنیا‌یی وه‌غهرکی خه‌لک هیلانه‌ ل سه‌ر پویاره‌کی بوش، پشتی وی پویار که‌فته ده‌ستی زه‌لامه‌کی چو ئاف ژئ کیم نه‌کر، پشتی وی زه‌لامی زه‌لامه‌کی دی هات جو‌یه‌ک بوئ خو ژ به‌ر وی پویاری بر، ئینا خه‌لکی ده‌ست دایئ هه‌ر ئیکی جو‌یه‌ک بوئ خو ژئ بر هتا پویار ه‌شک وزوها بووی، ئه‌ز ب خودی که‌مه ئه‌گه‌ر خودی من به‌یلتنه‌ ساخ ئه‌ز دئ وان جو‌یان هه‌میان گرم دا پویار وه‌کی به‌ری بزفرته‌فه.

ئه‌فه ئارمانجا عومهری بوو، ودا کو عومهر خو بگه‌هینته‌ قی ئارمانجی ئه‌وی رپیازه‌کا موکم دانا وئو ل دویف چوو، وفه‌رمان ل بنه‌مالا خو کر کوئو ژئ ل دویف بچن، گا‌فا خه‌لکی ئه‌ف چه‌نده دیتی ئه‌و ژئ ل دویف چوون..

جاره‌کی والییی (خوراسانی) کاغه‌زه‌ک بوئ عومهری هنارت تیدا هنده‌ک گازنده ژ خه‌لکی جه‌ی خو کرن، وده‌ستویری ژئ خواست کوئو ریکی بده‌تی دا ئه‌و دژوارییی د گه‌ل وان ب کاربنت وگوئ: تشته‌ک وه‌کی شیر و قامچییی وان چی ناکه‌ت. عومهری د به‌رسقا وی دا نقیسی: تو دره‌وان دکه‌ی! حه‌قی وعه‌داله‌ت دئ وان چی که‌ت، قی چه‌ندئ د گه‌ل وان بکه‌، و بزانه‌ خودی کارئ خرابان باش ناکه‌ت.

(حەقی) و (عه‌داله‌ت) دو په‌یشن هه‌رده‌م خه‌لک یی بوئ تیینییه‌، وه‌رده‌م مه‌زن پی دناخفن، به‌لی کیمن وان ب جه‌ دئین.. د گوئنه‌کا خو دا عومهر دبیرت: ب خودی ئه‌گه‌ر په‌یدا کرنا حه‌قییی ونه‌هیلانا نه‌حەقییی ب که‌رکنا له‌شی من ب جه‌ بیئت، ب دله‌کی خوش ئه‌ز دئ قه‌ست که‌می.

ئەف گۆتئا عومەرى نە خاپاندن بوو بۆ مللەتە، ونە بەنجەرن ژى بوو بۆ وان، گۆتئەك بوو د واقعى وان دا ھاتبوو بەرى، تىشتى ژ ھەمىيى بەرچاقتى د ژىنا عومەرى دا ئەو بوو ئەو وەسا د مەزىيى دگەھشت كو بارەكى گرانە، وشەرمزاریبەكا مەزنە ئەگەر ژ دەر حەقى دەرئەكەشت، ووى باش دزانى ئەو ئەگەر يى دوير بت ژ مرۆڤين باش ژ دەر حەقى دەرناكەشت، لەو ھەفالىن باش ل خو زىدە دكرن، پۆژەكى عومەر ب سەر مینبەرى كەفت وگۆت: ھەچيى ژ ھەو ھەفالىنیا مە بكەت بلا پينج تىشتان ل نك خو پەيدا بكەت ئەگەر نە بلا نەئیتە نك مە: بلا گازندا وى كەسى نەشیت بیتە نك مە بگەھینتە مە، وھندى بشیت بلا ھاریكارییا مە ل سەر ھەقيى بكەت، وئەگەر باشییهك ھەبت وئەم پى نەحەسیيىن بلا ئەو بەرى مە بدەت، وبلا نەكامییا كەسى ژى ل نك مە نەكەت، وتىشتى شۆلا وى نەبت بلا مایى خو تى نەكەت.

ژ بەر قى چەندى مرۆڤين دوروى، مەصلحەتچى، زەلامین دنیاىى ھەمى ژ دۆران قەرەڤين، ئەو ومرۆڤين وەكى وى مانە د گەل ئىك.

سڵاڤ.. ئەل زەمانى عومەرى!

عومەر ھات.. و د گەل دا عەدالەت، وگاڤا عەدالەت ھات زۆردارى نامینت، ھەژارى دیریى (سوودانى) -ئەو وەلاتى ھەتا ئەفرۆ ژى ناڤى وى وېرس ھەڤالجيىمك-كاغەزەك بۆ عومەرى ھنارتە شامى، وتیدا نقيسى: ((ئەى (أمير المؤمنين) كەس مالى زەكاتى ژ مە وەرناگرت، ھەچيى ئەم دبىژينى: بۆ خو وەرە زەكاتى، دبىژت: ئەز نە يى پيئتيىمە.. ئەرى ئەم چ ل مالى زەكاتى بكەين؟)). عومەرى گۆتى: عەبدان پى بکرن وئازا کەن، وئەگەر عەبد نەمان پىکان پى ڤەكەن. و ل وەلاتى مصرى پیرەژنەكا بى خودان ھەبوو، دیوارى مالا وى يى نزم بوو، شەڤەكى ھندەك دزیکەران خو د سەر سیاجى را ھاڤیتە ژۆر وچوون ھندەك مریشکین وى ژ کۆلكى برن.. ئەڤە رویدانەکا نە یا مەزنە وھەر ب بەر ناکەشت مەزنى دەرلەتە خو پيئە موژیل بكەت، ئەگەر مەزنى دەرلەتە ژ تەرزى عومەرى

نەبت! سوحبەتا پیرئ گەهشتە عومەری ل شامی، عومەری کاغەزەک بۆ والییی مصری ھنارت وتیدا نقیسی: من یی زانی حال ومەسەلێن پیرەژنەکی ئەقەنە، دەمی کاغەزا من دگەهتە تە تو ب خۆ ھەرە سیاجی خانییی وی بۆ بلند بکە.

و ل زەمانی عومەری نە ب تنی مرۆڤان خۆشی ب عەدالەتا وی دەر! حەیانان ژێ بارا خۆ تی ھەبوو.. عومەری رۆژەکی کاغەزەک بۆ والییی خۆ ل مصری ھنارت تیدا گۆتی: من یی زانی (حەممالین) ھەوہ بارین گران ل دەوارین خۆ دکەن، گاڤا کاغەزا من گەهشتە تە نەھیلە ھەر حەممالەک ژ ھندی زێدەتر باری ل دەواری خۆ بکەت.

مرۆڤین خودی دەمی مەزنی دکەفتە د دەستی دا مەزنییا وان بۆ مەرشک و دەواران ژێ رەحمە!

ئیمامی (ئەوزاعی) دبیژت: رۆژا عومەر مری ئەز د گەل جەنازی وی دەرکەفتمە زیارەتی، پشتی ئەم زقڕین ئەز چووم دا قەستا بارژیرئ (قنسرینی) بکەم، ئەز د بەر قەشەبەکی را بۆریم جۆت دکر، گاڤا وی ئەز دیتیم گۆتە من: دیارە تو یی ژ قەشارتە قی زەلامی دزقڕی؟ من گۆتی: ئەری.. ئینا وی دەستین خۆ ب چاقین خۆ قەنان وکرە گری، من گۆتی: تو بۆچی دکەبە گری، مانئ تو نە ل سەر دینی وییی؟ وی گۆت: ئەز نە ل سەر وی دگریم، ئەز بۆ وی رۆناھییی دگریم ئەوا ب مرنا وی ل عەردی ھاتیبە قەمراندن.

عومەر رۆناھیبەک بوو ل عەردی گاڤا مری رێک ل خەلکی ھەمییی تاری بوو..

(مالکی کورئ دیناری) دبیژت: دەمی عومەر بوویە خەلیفە ھندەک شقانان پسپارکر: ئەقە کێژ زەلامی چاکە بوویە مەزنی خەلکی؟ ھندەکان گۆتی: وھوین چ دزانن کو ئەو یی چاکە؟ وان گۆت: چونکی ئەقە رۆژا ئەو بوویە خەلیفە گورگی پەزەکا مە نەخواریبە!

و(مووسایی کورپ ئه عیونی) ل باژتپری (که رمانی) ل سهر زه مانئ عومهری
 شقانی دکر، مووسا دبیژت: هندی عومهر یی ساخ جاره کا ب تنی زی گورگی زیانا
 پهزی مه نه دکر، شهقه کی گورگی پهزه کا مه خوار، مه گوت: ههبت نهبت ئەف مروقی
 چاک نه مایه، من ئەو شهف نیشان کر ده رکهفت ئەو شهف بوو یا عومهر تیدا مری!
 سلاف ل ته بن ئەی عومهر.. سلاف ل ته بن ئەی زه مانئ عومهری..

مه‌یموونئ کورئ مه‌هرانی زه‌لامئ قورئانی

قئ جاری مه‌ دقئیت ل دیوانا زه‌لامه‌کی ژ زه‌لامئین قورئانی ئاماده‌ بیین؛ دا بزانیان کانئ چاوايه ده‌مئ قورئان مه‌زنان دورست دکه‌ت، مه‌زنان نه‌ ب وی ره‌نگئ مه‌زنییی یئ خه‌لک تئ دکه‌هن.. وئو زه‌لامئ ئه‌فرۆ مه‌ دقئیت ل خزمه‌تا وی ئاماده‌ بیین، ئه‌وه‌ یئ عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی د دهر حه‌قئ دا گوئئ: ((ئه‌گه‌ر ئه‌فه‌ وئین وه‌کی وی نه‌مان، ژبلی له‌غهران که‌س د ناف مروّقان دا نامینت))!

- بوچی؟

- چونکئ ئه‌ف زه‌لامه‌، وئین وه‌کی وی، بو مروّقان وه‌کی خویینه‌ بو زادی، پئ تام دکه‌شن، وئیی وان نه‌شئین خو بگرن یان خو راگرن.

ئه‌ف زه‌لامئ مه‌زن هه‌یامه‌کی ل سه‌ر زه‌مانئ خه‌لیفه‌یئ عادل عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی بووبوو والییئ ده‌قه‌ره‌کی ل جه‌زیرا فوراتی، جاره‌کی وی ئه‌و رۆژ ل بیرا خو ئینانه‌فه‌ و ب دله‌کی پر خه‌م فه‌ گوئ: من هه‌ز دکر چاهه‌کی من تاری بیا، وئیک بو من مابا و من چو والییاتی نه‌کربان.. هنده‌کان گوئئ: خو بو عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی ژئ؟ گوئ: خو بو عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی ژئ!

ئو مه‌زنییا خه‌لکی دنیا یئ خه‌وان پیته‌ دبیین، خوزییا وی یا مه‌زن ئه‌و بوو ئه‌و نه‌گه‌ه‌شتبایی ئه‌گه‌ر خو بها چاهه‌کی وی ژئ با.. ئه‌ف زه‌لامه‌ (مه‌یموونئ کورئ مه‌هرانی)یه‌.

مه‌یموون کئ بوو؟

مه‌یموون ئیک ز مه‌زنترین زانا وزاهد و عیباده‌تکه‌رتن تابعییا بوو، علم وحه‌دیس ژ گه‌له‌ک سه‌حابییا وهرگرتبوو، ل شامئ ژیاوو، وپه‌یوه‌ندییا وی د گه‌ل خه‌لیفی ئه‌مه‌وی عومهرئ کورئ عه‌بدله‌زیزی یا موکم بوو، وئو ئیک ژ وان

زانایان بوو یټن عومه‌ری هەر ژ پوژا ئیکې ژ خیلافه‌تا خو ل دۆر خو کوم کرین وپسپارا خو پټی دکر، و ل سالا (۱۱۷) وپشتی عه‌مه‌رکې ب به‌ره‌که‌ت ل شامی ئه‌مری خودی کربوو.

پشتی پیر بووی پوژه‌کی ل باژپری به‌صرایی بوو، داخواز ژ کورې خو کر ده‌ستی وی بگرت و ببه‌ته مالا ئیمامی مه‌زن (الحسن البصری) گاڤا گه‌هشتینه به‌ر ده‌ری کچکه‌کی د مال څه پسپارکر: ئه‌و کیبه ل به‌ر ده‌ری؟ وی گوت: ئه‌ز مه‌یموونې کورې مه‌هرانیمه، ئه‌زی هاتیم حه‌سه‌نی بیینم.. کچکی گوت: مه‌یموون! کاتبی عومه‌ری کورې عه‌بدلعزیزی؟ گوت: به‌لی.. کچکی گوتی: بی ئیغبالو! بوچی تو مایه‌ ساخ هه‌تا څی زه‌مانی خراب؟! مه‌یموونی ژ به‌ر گوتنا وی هند کره‌گری هه‌تا ده‌نگی وی گه‌هشتیه‌ حه‌سه‌نی د ژور څه، حه‌سه‌ن هاته به‌راهییا وی، وپشتی هه‌ردووان خو دئیک و دو وه‌رکری، وچوینه ژور، مه‌یموونی گوتی: بابی سه‌عیدئ ئه‌ز پی دحه‌سییم هەر وه‌کی دلې من یی ره‌ق بووی، تشته‌کی بو من بیژه‌ دلې من پی نه‌رم بیت..

زه‌مانه‌ک بوو د ناڅ زانایان دا هنده‌ک هه‌بوون (تختصاصی) وان نه‌رمکرنا دلان بوو، و د ناڅ خه‌لکی دا هنده‌ک هه‌بوون سه‌ره‌دانا ئیک و دو دکر بو هندی ب باراندنا پوندکان دلره‌قییا وان نه‌مینت.. دئاڅا بن ئه‌و پوژا! هوبن دزانن حه‌سه‌نی چ گوتی؟

حەسەنی ب تنی ئەف ئایه‌ته بو وی خواند: ﴿أَفَرَأَيْتَ إِنَّمَا مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ﴾ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰ ۱۰۰۱ ۱۰۰۲ ۱۰۰۳ ۱۰۰۴ ۱۰۰۵ ۱۰۰۶ ۱۰۰۷ ۱۰۰۸ ۱۰۰۹ ۱۰۱۰ ۱۰۱۱ ۱۰۱۲ ۱۰۱۳ ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ ۱۰۱۶ ۱۰۱۷ ۱۰۱۸ ۱۰۱۹ ۱۰۲۰ ۱۰۲۱ ۱۰۲۲ ۱۰۲۳ ۱۰۲۴ ۱۰۲۵ ۱۰۲۶ ۱۰۲۷ ۱۰۲۸ ۱۰۲۹ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۴ ۱۰۳۵ ۱۰۳۶ ۱۰۳۷ ۱۰۳۸ ۱۰۳۹ ۱۰۴۰ ۱۰۴۱ ۱۰۴۲ ۱۰۴۳ ۱۰۴۴ ۱۰۴۵ ۱۰۴۶ ۱۰۴۷ ۱۰۴۸ ۱۰۴۹ ۱۰۵۰ ۱۰۵۱ ۱۰۵۲ ۱۰۵۳ ۱۰۵۴ ۱۰۵۵ ۱۰۵۶ ۱۰۵۷ ۱۰۵۸ ۱۰۵۹ ۱۰۶۰ ۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵ ۱۰۷۶ ۱۰۷۷ ۱۰۷۸ ۱۰۷۹ ۱۰۸۰ ۱۰۸۱ ۱۰۸۲ ۱۰۸۳ ۱۰۸۴ ۱۰۸۵ ۱۰۸۶ ۱۰۸۷ ۱۰۸۸ ۱۰۸۹ ۱۰۹۰ ۱۰۹۱ ۱۰۹۲ ۱۰۹۳ ۱۰۹۴ ۱۰۹۵ ۱۰۹۶ ۱۰۹۷ ۱۰۹۸ ۱۰۹۹ ۱۱۰۰ ۱۱۰۱ ۱۱۰۲ ۱۱۰۳ ۱۱۰۴ ۱۱۰۵ ۱۱۰۶ ۱۱۰۷ ۱۱۰۸ ۱۱۰۹ ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ ۱۱۱۴ ۱۱۱۵ ۱۱۱۶ ۱۱۱۷ ۱۱۱۸ ۱۱۱۹ ۱۱۲۰ ۱۱۲۱ ۱۱۲۲ ۱۱۲۳ ۱۱۲۴ ۱۱۲۵ ۱۱۲۶ ۱۱۲۷ ۱۱۲۸ ۱۱۲۹ ۱۱۳۰ ۱۱۳۱ ۱۱۳۲ ۱۱۳۳ ۱۱۳۴ ۱۱۳۵ ۱۱۳۶ ۱۱۳۷ ۱۱۳۸ ۱۱۳۹ ۱۱۴۰ ۱۱۴۱ ۱۱۴۲ ۱۱۴۳ ۱۱۴۴ ۱۱۴۵ ۱۱۴۶ ۱۱۴۷ ۱۱۴۸ ۱۱۴۹ ۱۱۵۰ ۱۱۵۱ ۱۱۵۲ ۱۱۵۳ ۱۱۵۴ ۱۱۵۵ ۱۱۵۶ ۱۱۵۷ ۱۱۵۸ ۱۱۵۹ ۱۱۶۰ ۱۱۶۱ ۱۱۶۲ ۱۱۶۳ ۱۱۶۴ ۱۱۶۵ ۱۱۶۶ ۱۱۶۷ ۱۱۶۸ ۱۱۶۹ ۱۱۷۰ ۱۱۷۱ ۱۱۷۲ ۱۱۷۳ ۱۱۷۴ ۱۱۷۵ ۱۱۷۶ ۱۱۷۷ ۱۱۷۸ ۱۱۷۹ ۱۱۸۰ ۱۱۸۱ ۱۱۸۲ ۱۱۸۳ ۱۱۸۴ ۱۱۸۵ ۱۱۸۶ ۱۱۸۷ ۱۱۸۸ ۱۱۸۹ ۱۱۹۰ ۱۱۹۱ ۱۱۹۲ ۱۱۹۳ ۱۱۹۴ ۱۱۹۵ ۱۱۹۶ ۱۱۹۷ ۱۱۹۸ ۱۱۹۹ ۱۲۰۰ ۱۲۰۱ ۱۲۰۲ ۱۲۰۳ ۱۲۰۴ ۱۲۰۵ ۱۲۰۶ ۱۲۰۷ ۱۲۰۸ ۱۲۰۹ ۱۲۱۰ ۱۲۱۱ ۱۲۱۲ ۱۲۱۳ ۱۲۱۴ ۱۲۱۵ ۱۲۱۶ ۱۲۱۷ ۱۲۱۸ ۱۲۱۹ ۱۲۲۰ ۱۲۲۱ ۱۲۲۲ ۱۲۲۳ ۱۲۲۴ ۱۲۲۵ ۱۲۲۶ ۱۲۲۷ ۱۲۲۸ ۱۲۲۹ ۱۲۳۰ ۱۲۳۱ ۱۲۳۲ ۱۲۳۳ ۱۲۳۴ ۱۲۳۵ ۱۲۳۶ ۱۲۳۷ ۱۲۳۸ ۱۲۳۹ ۱۲۴۰ ۱۲۴۱ ۱۲۴۲ ۱۲۴۳ ۱۲۴۴ ۱۲۴۵ ۱۲۴۶ ۱۲۴۷ ۱۲۴۸ ۱۲۴۹ ۱۲۵۰ ۱۲۵۱ ۱۲۵۲ ۱۲۵۳ ۱۲۵۴ ۱۲۵۵ ۱۲۵۶ ۱۲۵۷ ۱۲۵۸ ۱۲۵۹ ۱۲۶۰ ۱۲۶۱ ۱۲۶۲ ۱۲۶۳ ۱۲۶۴ ۱۲۶۵ ۱۲۶۶ ۱۲۶۷ ۱۲۶۸ ۱۲۶۹ ۱۲۷۰ ۱۲۷۱ ۱۲۷۲ ۱۲۷۳ ۱۲۷۴ ۱۲۷۵ ۱۲۷۶ ۱۲۷۷ ۱۲۷۸ ۱۲۷۹ ۱۲۸۰ ۱۲۸۱ ۱۲۸۲ ۱۲۸۳ ۱۲۸۴ ۱۲۸۵ ۱۲۸۶ ۱۲۸۷ ۱۲۸۸ ۱۲۸۹ ۱۲۹۰ ۱۲۹۱ ۱۲۹۲ ۱۲۹۳ ۱۲۹۴ ۱۲۹۵ ۱۲۹۶ ۱۲۹۷ ۱۲۹۸ ۱۲۹۹ ۱۳۰۰ ۱۳۰۱ ۱۳۰۲ ۱۳۰۳ ۱۳۰۴ ۱۳۰۵ ۱۳۰۶ ۱۳۰۷ ۱۳۰۸ ۱۳۰۹ ۱۳۱۰ ۱۳۱۱ ۱۳۱۲ ۱۳۱۳ ۱۳۱۴ ۱۳۱۵ ۱۳۱۶ ۱۳۱۷ ۱۳۱۸ ۱۳۱۹ ۱۳۲۰ ۱۳۲۱ ۱۳۲۲ ۱۳۲۳ ۱۳۲۴ ۱۳۲۵ ۱۳۲۶ ۱۳۲۷ ۱۳۲۸ ۱۳۲۹ ۱۳۳۰ ۱۳۳۱ ۱۳۳۲ ۱۳۳۳ ۱۳۳۴ ۱۳۳۵ ۱۳۳۶ ۱۳۳۷ ۱۳۳۸ ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۴۲ ۱۳۴۳ ۱۳۴۴ ۱۳۴۵ ۱۳۴۶ ۱۳۴۷ ۱۳۴۸ ۱۳۴۹ ۱۳۵۰ ۱۳۵۱ ۱۳۵۲ ۱۳۵۳ ۱۳۵۴ ۱۳۵۵ ۱۳۵۶ ۱۳۵۷ ۱۳۵۸ ۱۳۵۹ ۱۳۶۰ ۱۳۶۱ ۱۳۶۲ ۱۳۶۳ ۱۳۶۴ ۱۳۶۵ ۱۳۶۶ ۱۳۶۷ ۱۳۶۸ ۱۳۶۹ ۱۳۷۰ ۱۳۷۱ ۱۳۷۲ ۱۳۷۳ ۱۳۷۴ ۱۳۷۵ ۱۳۷۶ ۱۳۷۷ ۱۳۷۸ ۱۳۷۹ ۱۳۸۰ ۱۳۸۱ ۱۳۸۲ ۱۳۸۳ ۱۳۸۴ ۱۳۸۵ ۱۳۸۶ ۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹ ۱۳۹۰ ۱۳۹۱ ۱۳۹۲ ۱۳۹۳ ۱۳۹۴ ۱۳۹۵ ۱۳۹۶ ۱۳۹۷ ۱۳۹۸ ۱۳۹۹ ۱۴۰۰ ۱۴۰۱ ۱۴۰۲ ۱۴۰۳ ۱۴۰۴ ۱۴۰۵ ۱۴۰۶ ۱۴۰۷ ۱۴۰۸ ۱۴۰۹ ۱۴۱۰ ۱۴۱۱ ۱۴۱۲ ۱۴۱۳ ۱۴۱۴ ۱۴۱۵ ۱۴۱۶ ۱۴۱۷ ۱۴۱۸ ۱۴۱۹ ۱۴۲۰ ۱۴۲۱ ۱۴۲۲ ۱۴۲۳ ۱۴۲۴ ۱۴۲۵ ۱۴۲۶ ۱۴۲۷ ۱۴۲۸ ۱۴۲۹ ۱۴۳۰ ۱۴۳۱ ۱۴۳۲ ۱۴۳۳ ۱۴۳۴ ۱۴۳۵ ۱۴۳۶ ۱۴۳۷ ۱۴۳۸ ۱۴۳۹ ۱۴۴۰ ۱۴۴۱ ۱۴۴۲ ۱۴۴۳ ۱۴۴۴ ۱۴۴۵ ۱۴۴۶ ۱۴۴۷ ۱۴۴۸ ۱۴۴۹ ۱۴۵۰ ۱۴۵۱ ۱۴۵۲ ۱۴۵۳ ۱۴۵۴ ۱۴۵۵ ۱۴۵۶ ۱۴۵۷ ۱۴۵۸ ۱۴۵۹ ۱۴۶۰ ۱۴۶۱ ۱۴۶۲ ۱۴۶۳ ۱۴۶۴ ۱۴۶۵ ۱۴۶۶ ۱۴۶۷ ۱۴۶۸ ۱۴۶۹ ۱۴۷۰ ۱۴۷۱ ۱۴۷۲ ۱۴۷۳ ۱۴۷۴ ۱۴۷۵ ۱۴۷۶ ۱۴۷۷ ۱۴۷۸ ۱۴۷۹ ۱۴۸۰ ۱۴۸۱ ۱۴۸۲ ۱۴۸۳ ۱۴۸۴ ۱۴۸۵ ۱۴۸۶ ۱۴۸۷ ۱۴۸۸ ۱۴۸۹ ۱۴۹۰ ۱۴۹۱ ۱۴۹۲ ۱۴۹۳ ۱۴۹۴ ۱۴۹۵ ۱۴۹۶ ۱۴۹۷ ۱۴۹۸ ۱۴۹۹ ۱۵۰۰ ۱۵۰۱ ۱۵۰۲ ۱۵۰۳ ۱۵۰۴ ۱۵۰۵ ۱۵۰۶ ۱۵۰۷ ۱۵۰۸ ۱۵۰۹ ۱۵۱۰ ۱۵۱۱ ۱۵۱۲ ۱۵۱۳ ۱۵۱۴ ۱۵۱۵ ۱۵۱۶ ۱۵۱۷ ۱۵۱۸ ۱۵۱۹ ۱۵۲۰ ۱۵۲۱ ۱۵۲۲ ۱۵۲۳ ۱۵۲۴ ۱۵۲۵ ۱۵۲۶ ۱۵۲۷ ۱۵۲۸ ۱۵۲۹ ۱۵۳۰ ۱۵۳۱ ۱۵۳۲ ۱۵۳۳ ۱۵۳۴ ۱۵۳۵ ۱۵۳۶ ۱۵۳۷ ۱۵۳۸ ۱۵۳۹ ۱۵۴۰ ۱۵۴۱

من دهستی خو ل سنگی من دا وگوت: کورې من ئه‌وی ئایه‌ته‌ک بو مه خواند، ئه‌گه‌ر
تو ب دلی خو تیگه‌هشتبای گه‌له‌ک برینان تو دا د دلی خو دا بینې!

ئه‌فهیه جودایی د ناقه‌هرا مه وفان په‌نگه مروژان دا، ئه‌م ب گوهی قورئانی
وه‌ردگرین، ووان ب دلی وه‌ردگرت، کورې مه‌یموونې -ئه‌وې ئه‌ف سه‌ره‌اتییه بو مه
فه‌گیرای- وی ژی وه‌کی مه ئه‌ف جیهانه ژ دویر فه ددیت له‌و ژئ حیبه‌تی مابوو..
ئه‌فه چیه؟ پی‌ره‌می‌ره‌کې ئه‌ختیار، یی به‌ر پی‌یین خو باش نابینت، فئ ریکې هه‌می‌یی
دده‌ته به‌ر خو ودئیت؛ دا هه‌سەن دلی وی نه‌رم بکه‌ت؟! وحه‌سه‌ن ژ فان هه‌ر سی
ئایه‌تان زیده‌تر تشته‌کی بو وی نابیزت! ئه‌ف ئایه‌تین ئه‌و هه‌ر پوژ دخوینت، و تو
دی بیژی هه‌سه‌نی وه‌عزی دنیایی هه‌می‌یی لی کر، له‌و د گاشی دا ئه‌و دلگرتی بوو
وکه‌فت! ئه‌فه چ مروژن!

وه‌ر که‌سه‌کې ثیانا دنیایی دلی وی پی‌چای، وپه‌رده‌یی غه‌فه‌تی ب سه‌ر دا
به‌ردای یی حه‌قه ژ فان په‌نگه مروژان عه‌جیبگرتی بیت، چونکی ئه‌و د
ئه‌زمانی وان ناگه‌هت، و ب دلی وان ئه‌حساسی ناکه‌ت.. مه‌یموون -وه‌کی هه‌سه‌نی-
ژ مروژین قورئانی بوو، هه‌سه‌نی ئه‌فه دزانی، له‌و ب وی په‌نگی به‌رسف دایی یی
هه‌وه دیتی، وئو که‌سی وه‌کی وان مروژنی قورئانی نه‌بت یا غه‌ریب نینه وان غه‌ریب
بینت!

زه‌لامی قورئانی:

مه‌یموون د گوته‌کا خو دا دبیزت: ((هه‌چی‌یی ب دویش قورئانی بکه‌فت قورئان
دی سه‌رکی‌شییا وی که‌ت حه‌تا وی دبه‌ته به‌حه‌شتی، وه‌ه‌چی‌یی قورئانی به‌یلت
قورئان دی ب دویش وی که‌فت حه‌تا وی ده‌افیته د ناگری دا)).

وه‌ز نه‌که‌ن دویکه‌فتنا قورئانی ئه‌وا مه‌یموون به‌حس ژئ دکه‌ت ئه‌وه مروژ ب
ئه‌زمانی ب تنی قورئانی بخوینت، و ب چاشی پی‌روزی‌یی به‌ری خو بده‌تی، وگا‌ش ل
ژیانا خو زف‌ری بیژت: ئه‌ز قه‌بویل ناکه‌م قورئان ریبه‌ری من بت! گه‌له‌ک که‌س یین
هه‌ین قورئانی دخوین و قورئان له‌عنه‌تی ل وان دکه‌ت.

ومروڤاينيا مهيمووني بو قورئاني ئيكا هند ژ وي چيكرېوو ئهو ههردهم
 حسيبهكا دژوار د گهل خو بكهت.. رږژا عومهرى ئهو هلبژارتى دا بته والى ل
 جزيرئ مهيمووني هيڅى ژئ كرن ئهو وي ژ څى كارى عهفى كهت، وگوتئ: ئهڅه
 بارهكئ گرانه تول ملين من دكهى! عومهرى گوتئ: ((ههړه ببه والى وحوكمى د
 نافهرا خهلكى دا بكه، وئگهر كيتابهكا من گههشته ته ونههقيبهك تيدا بت وي
 ل عهردى بده، وئگهر تشتهك ل بهر ته ئاسئ بوو بهنيره نك من، ومروڤان ئهگهر
 چى گاڤا كارهكئ ب زحمت بو وان كهفته رېكا وان ووان نهكر، نه دنيا ب رېڅه
 دچت نه دين)).

گاڤا وي ئهڅ گوتنه ژ عومهرى گوډ لئ بووين، ئهو نهچار بوو فهريمانا وي
 ب جه بينت، ئهگهر چ بو وي يا نهخوش ژى بوو، وخوزيا وي هتا مري ژى ئهو
 بوو كو وي ئهڅ مهنصبه وهرنهگرتبا، چونكى وي دزانى مهنيا دنيايئ
 شهرمزاريا ناخهتتبه، ومهيموون ژ وان كهسان نهبوو يين بهر ل مال ومهنصبان،
 يان مهنى ودهولهمنديي، د گوتنهكا خو دا ئهو دپيژت: ئهگهر ژ روهايئ هتا
 حوراني ب پيښج دهرههمان بدهنه من، من نهڅت.

وهندى هند ئهو ژ شهرمزاريا مهنيايئ دپهڅى وي شيرت ل خهلكى ژى دكر
 ئهو ژئ پرهڅن، نه بهس ژ مهنيايئ پرهڅن بهلكى ژ مهنان ژى، مهيموون دپيژت:
 ((سئ فتنه يين هين هشير بى پئ موبتهلا نهبي: نهچه نك چو سولتانان ئهگهر
 خو تو بيژى ئهز دئ فريمانا ب باشيئ لئ كه، ونهمينه ب تنئ د گهل چو ژنكان
 ئهگهر خو بيژى دئ قورئاني نيشادهم، وگوځى خو نهده گوتنا چو بيدعهچيان، چونكى
 تو زانئ كانئ دئ چ ژئ ب دلئ ته څه مينت)).

و ژ گوتتئ وي يين تير عبرت، دپيژت: ((ئهميرى نهنياسه، وئهو ژى يئ
 ئهميرى دنياست)).

ودپيژت: ((ههچيئ ب دزى څه گونههك كرت بلا ب دزى څه توبه بكهت،
 وههچيئ ئاشكهرا گونههك كرت بلا ئاشكهرا توبه بكهت، چونكى خودئ گونههان

ژئ دبهٔ وشهٔرما خهٔلکي نابتهٔ، وخهٔلک شهٔرما ئيک ودو دبهٔن وگونهٔهان ژئ نابهن)).

و ژ وان ههٔديسان يين وي فهٔگوهاسٽين: مهٔيمرون دبٽٽ: عهٔبدلاهي کورئ عومهٔري دبٽٽ: پيغهٔمهٔري -سلاف لي بن- گوٽ: ﴿ قل ما يوجد في آخر الزمان درهم من حلال أو أخ يوثق به ﴾ ل دويماهييا زهٔمانى گهٔلک يا کيمهٔ دهٔرهٔمهٔکي حهٔلال، يان برايهٔکي باوهٔري ههٔبت. وهٔکي (ئهٔبوو نوعهٔيم) ژئ فهٔدگوهٔيٽ.

عه طائى كورئ نه بوو ره باهى نهو عه بدئ علمئ وى نهو ب سهر مهلكى ئىخستى

دهم: دويماهييا سالا (۹۷) مشهختيه.

جـ: باژئيرئ مهكهها پيروزه.

وهفدين هجيان ژ ههمى لايان شه هاتيون قهستا مالا خودئ كړيو دا
سهرويهري هجئ -كو ئيك ژ ستونين ئيسلاميه- ب جه بينن، هندهك دسويار
وهندهك دپهيا بوون، ژن ومير، جحيل وپير، يئن رهش ويئن سپى، ژ ههمى
رهنك وزمان ومللتهان بوون، ب ئيك جلک و ب ئيك نهزمان ملکهچيا خو بو
خودايئ كهعبئ بهرچاډ دكر، و ل ژير سيهرا ئيسلامئ ديتن وبهريخودان وهيشيبتن
ههميان ئيك بوون..

وتشتئ هجا ئهف ساله ژ يا سالتين دى جودا دكر نهو بوو د ناڅ خهلكى دا
بووبوو دهنك كو خهليفئ موسلمانان مهزنترين مهلك ل سهر روئى عهردي
(سولهيمانئ كورئ عهبدلمهلكئ نهموئ) ب وهزير وحاشيه شه يئ هاتيه هجئ،
بهلى نهگه ر تو بيست خه بهر كا ل وئ مهيدانا بهر فرهد راوهستاي نهوا ل دور
كهعبئ، وته بهري خو دابايئ دهمن خهليفه و(ولهى عههدي) وى د بهر ته را
دبوزين، ته نهو نه دنيا سين؛ چونكى خهليفه نهوئ سئ (قاررتهان) وپتر ژ بيست
وپينج دهوله تين مه يئن نوكه خو بو دچه ماند، يئ سهر كؤل وپيخواس بوو، وهكى
كهسه كئ ژ ههميان فهيرتر كراسه كئ سپى يئ بئ بهريك ل بهر بوو، ووى ژى
وهكى ههر ئيكى ژ ره عيه تا خو ب دله كئ شكهستى شه گازی دكر: (لبيك اللهم
لبيك).

پشتی خەلیفە ژ طەوافی خەلاس بووی، ل مەژغەکی زقیری وگوتی: کانێ هەقالی هەو؟ وی دەستی خۆ ب لایێ ڕۆژئاڤایا کەعبی ڤە درێژکر وگوت: یی ل وێرا هە نڤیژێ دکت.. خەلیفە ب وی لایێ ڤە چوو، و دەمێ هەندەکان ڤیای خەلکی بدەنە پاش دا ڕیکا خەلیفە ڤەبیت، خەلیفە گوتی: وە نەکن! ل ڤیژێ مەلک و ڤەڤیر وەکی ئیک لی دئین!

خەلیفە ڕیکا خۆ د ناڤ ڤەرەبالغی ڤا ڤەکر و ب نک وی ڤە چوو، هژمارەکا مەزن ژ خەلکی دروینشتی بوون، ل هیشیی بوون کانێ کەنگی ئەو دئ نڤیژا خۆ خەلاس کەت و دەست ب دەرسی کەت، خەلیفە جەهەکی ڤالا ل بنی دیوانی دیت، ئەو و هەردو کورپن خۆ یین جەیل لی دروینشتن، ئەو ژێ مانە ل هیشیی..

پشتی وی نڤیژا خۆ خەلاس کری، ل سەر ملی خۆ زقیری و بەری خۆ دا خەلکی، ناڤی خودی ئینا و دەست ب دەسی کر، و گاڤا ژ دەرسی خەلاس بووی، گوت: هەچیێ ژ هەو پەسارەک هەبەت بلا بیژت، خەلکی دەست ب پەساران کر، خەلیفە ژێ هەندەک پەسار ل دۆر کرنا جەجێ ژێ کرن ووی بەرسڤا خەلیفی دا، بیی جودا هەیکێ بکەت د ناڤهرا خەلیفە و خەلکی دی دا.. هەردو کورپن خەلیفە عەجیبگرتی بوون: ئەری ئەڤ پەرهەمێرێ جەهەشی یی ڤەش، یی سەر خەلک و ڤژاڤر، و دڤن ڤۆپ، و بەژن کورت، تو دئ بیژێ ڤەلەڤەشکە، دئ کی بت بابی وان (سولەیمانی کورپ عەبدەلمەلکی کورپ مەروانی ئەمەوی) خەلیفی کورپ خەلیفی کورپ خەلیفە، هەندە خۆ بۆ د شکینت و وەکی بچو بکەکی ل بەر دەستان دروینت، و ب ئەدەب پەساران ژێ دکت، و ئەو وەسا بەرسڤین وی د دەت هەر وەکی ئەو وی نانیاست و نزانەت بەایی وی چەندە؟!

بەلی وان ئەدەب کر پەسارا ڤی مەژغی ژ بابی خۆ بکەن، نەکو هەندەک ب کیماسی بەری خۆ بدەنە وان کو ئەو ڤی مەژغی نانیاسن یی ب عەلامەتان ڤە کەسەکی ناڤدارە، لەو وان خۆ یی دەنگ کر.. و پشتی خەلیفە ژ پەسارین خۆ خەلاس بووی، ڤابوو دا ڤەستا (صەفا و مەروایی) بکەت بۆ سەعی کرنا د ناڤهەری دا،

بهري ئهو بگهههه (صهفایي) وان گوھ ل كهسهكي بوو گازی دكر: گهلي موسلمانان! ب فهرمانا خهليفه نابت ژبلي عهطائي كورئ ئه بوو رهباحي كهسهك ل قی جهی فهتوايه كي بدهت.. ئينا كوره كي خهليفه ئهف چهنده بو خو ب دهليفه ديت وگوته بابي خو: ئهه چيه؟ تو فهرماني ددهي ژبلي عهطائي كهس فهتوايي نهدهت، وتو ب خو دچی داخوذا فهتوايي ژ قی زهلامی دكهی يئ چو پويته ب ته نهكري؟

خهليفه ل كورئ خو زقري وگوتئ: كورئ من! ئهوي ته ديتي من پسپار ژئ دكرن، ئهوه عطاء خوداني فهتوايي، ميراتگري علمي عهبدللاهي كورئ عهباسي.. پاشي وي گوتن ئاراسته ههردو كورپن خو كر وگوته وان: كورپن من! خو فيري علمي بكهن، ب علمي مروقي نزم بلند دبت، وعلم عهبدان ب سهر ملكان ديخت!!

عهطاء كاي بوو؟

بهلي.. (عهطاء) ئهوي خهليفه ئه مهوي وهكي بچويكهكي ل بهر دهستان دروينشت، عهبده كي حه بهشي يئ رهش بوو، دهيك وبابين وي ژي ههردو عهبد بوون، بابي وي موسلمان بووبوو، وهاتبوو ل مهكههي ئاكنجي بووبوو، وعطاء ب خو ل سهر ده مي خيلافه تا عثماني كورئ عهفاني هاتبوو سهر دنيايي.

عهطائي زانين ژ هژمارهكا مهزن يا صهحايبيان وهرگرتبوو وهكي: عائشايي وئوم سهله مه يئ وئهبوو هورهيره ي وعهبدللاهي كورئ عومهري وعهبدللاهي كورئ عهباسي، وئهو ئيك ژ پشته فانين عهبدللاهي كورئ زوبهيري بوو، وژي ديته قه گوهاستن ديژت: ئهز گه هشتبوو مه دوسه د صهحايبيان..

وعطاء وهكي -مه گوتي- مروقه كي رهش وسه قهت بوو، ودهسته كي وي ژي د گه ل عهبدللاهي كورئ زوبهيري به طال بووبوو، ودويماهييا عه مري خو ئهو كوره بووبوو، فهتوال مهكههي يا وي بوو، زانايي مهزن ئه بوو حه نيفه ديژت: ((كهسه كي چيتر ژ عهطائي من نه ديتييه)).

عطاء کسه کئی بی مال و حال بو، که عبه پتر ژ بیست سالان مالا وی بو،
لی رادبو و دروینشت، وهه قاله کئی وی دیبژت: چو جاران من نه دیت جلکه کئی وه سا
د بهر وی بت پینج دهره همان بینت! د گهل هندئ ژئ نه گهر جاره کئی چووبا دیوانا
خه لیفه، خه لیفه ژ جهئ خو رادبو وئو دانا جهئ خو، وخه لیفه د بن وی دا
دروینشت.

ل ره مه زانا سالا (۱۱۵) مشهختی ل باز پری مه که هئی عطاء چووبو بهر
دلوثانیا خودئ، پستی ژیبی بوویه نیزیکی (۸۸) سالان یان پتر.

علمی عطاء:

عطاء د علمی دا گه هشتبو دهره جهیه کا وه سا هتا دیبژن: جاره کئی
عبداللاهئ کورئ عومهری هاته مه که هئی دا عومرئ بکهت، خه لکئ مه که هئی لی
کومبوون و پسپار بو خو ژئ کرن، ئینا عبداللاهئ گوتنه وان: نه زئ عه جی بگریتمه ژ
هه وه گه لی خه لکئ مه که هئی.. هوبن پسپار بن خو بو من کوم دکهن وعطاء د ناف
هه وه دا؟!

وعطاء نه گه هشتبو قئ دهره جئ هتا وی دو تشت ل نک خو پهیدا کرین:
بی ئیکی: وی نه فسا خو بن دهستی خو کربو، وری نه ددایئ چی تشتی بقیت
ئو بکهت، نه گهر فایدئ دینئ وی تیدا نه بت.
بی دووئ: نه وی وهختی خو ژئ بن دهستی خو کربو، نه دهیلا گاقه کا وی ژ
قهستا بچت.

جاره کئی وی گوتنه شاگردهیه کئی خو: برازا! یین بهری مه هز ژ ئاخفتنا زیده
نه دکر، وی گوت: ئاخفتنا زیده ل نک وان چ بو؟ عطاء گوت: ههر گوتنه کا هه با
ژبلی کیتابا خودئ و دهیسا پیغه مبهری -سلا لئ بن-، وفه رمانا ب باشیی،
ونه هییا ژ خرابیی، وئو علمئ مروقی نیزیکی خودئ بکهت، یان پیتهقییه کا ژيانا
مروقی، ژبلی فان ههر گوتنه کا دی یا هه با ل نک وان ئاخفتنا زیده بو.. پاشی
گوت: نه ری ما شهرم نینه بو ئیک ژ مه ده می سجلا وی یا وی ل روژی تری کری

بۆ وی قەدکەن، وئەو بەرئ خۆ ددەتئ تشتەک نە ژ کارئ دینئ وی نە یئ دنیا یا وی
تیدا نینە؟!

ومرؤقی ئەگەر ئنیەتا وی یا دورست بت، وعلمئ وی بۆ خودئ بت، خەلک
هەمی نە ب تنئ طەلەبێن علمی مفایی ژ علمی وی وەردگرن، وقەنجی و بەرەکەتا
وی ژى دگەهتە یێن دویڕ ویئ نێزیک، وعطاء ئیک ژ قان توخمە زانایان بوو..

ئیمامئ مەزن (ئەبوو حەنیفە) دبێژت: دەمئ ئەز چویمە مەکەهئ بۆ کرنا
حەجئ د پێنج تشتان دا ئەز خەلەت بووم، حەلاقەکی ئەو نیشا من دان، پشستی ئەز
خلاس بوویم و من قیای سەرئ خۆ بتراشم دا ژ ئیحرامان دەرکەشم، ئەز هاتمە نک
حەلاقەکی و من گوتئ: ب چەندئ دئ سەرئ من تراشی؟ وی گوتە من: خودئ
تە ب هیدایەت بینت! موعامەلە د (مەناسکان) دا چئ نابت، پروینە و چەند ژ تە
هات هندی بدە من.. ئینا من شەرم ژ خۆ کر و ئەز روینستم، و من بەرئ خۆ نەدا
قیبلی، حەلاقئ ئیشارەت دا من کو بەرئ خۆ بدەمە قیبلی، هیشتا من پتر شەرم ژ
خۆ کر، و گاڤا وی قیای دەست ب تراشینئ بکەت، من لایئ چەپئ ژ سەرئ خۆ ب
نک قە لیدا، وی گوتە من: ژ لایئ راستئ دئ دەست پئ کەین، ووی دەست ب
تراشینئ کر، و ئەز ژ شەرمێن خۆ و ژ عەجیبییئ وی دا مام کەتمە هزران، وی
گوتە من: بۆچی تو یئ بئ دەنگی؟ تەکبیراتان بدە.. و پشستی ئەز خلاس بوویم و من
قیای بچم، وی گوتە من: دئ کێشە چی؟ من گوتئ: دئ زڤرمە جەئ خۆ، وی گوت:
دو ڤکاعەتان بکە پاشی هەڤە. ئینا من گوتە خۆ: ئەقە نە کارئ حەلاقانە، قئ
چەندئ علمەکئ زێدە پئ دڤیت، لەو من پسپار ژئ کر: ئەف تشتین تە نیشا من
داین، تە ژ کێشە زانینە؟ وی گوت: ئەف تشتە من یێن بۆ خۆ ژ عەطائئ وەرگرتین.

د ناقبەرا عەطائئ وخەلیفەیان دا:

و د گەل کو مرادا خەلیفە ووالییان ئەو بوو عطاء هەڤالینییا وان بکەت
ژى، بەلئ عطاء یئ دویڕ بوو ژ دیوانێن وان، بەلئ هەر جارەکا مەصلحەتەکا

ملله تی کفتبا بهرؤکا وی، وځیابا ئهو چووبا کوجکا خهلیفه وی خو ژ څی چهندي نه ددا پاش..

وئگهر بهری نوکه سهرهاتییه کا وی د گهل (سوله یمانی کورئ عهبدلمهلکی ئەمهوی) مه څه گوهاست بت، سهرهاتییه کا وی یا دی د گهل برایی وی (هشامی) ژ ی هه بوو.

(عوثمانی خوراسانی) دبیرت: جاره کی ئه ز وبایی چوینه دیمه شقی دا قهستا (هشامی کورئ عهبدلمهلکی) بکهین، ده می ئه م نیزیکی دیمه شقی بووین، مه دیت پره میتره کی رهش ل سهر که ره کی یی سویار بوو، هنده ک جلکین که شن وزقر د بهر بوون، من پی کره که نی وگوته بابی خو: ئه څه کییه؟ وی گوته من: هس! ئه څه سه ییدی فقهزانین حیجازیه، عه طائی کورئ ئه بوو ره باحی..

پاشی بابی من په یابوو، و ب نک څه چوو، ووان خو دئیک ودو وهرکر، وپسپاری حالی ئیک ودو کر، پاشی ئه م ب پئ که فتین، وگاڅا ئه م گه هشتینه بهر ده ری قه سرا خهلیفه وی، وجهواب گه هشتیه خهلیفه وی کو عطاء یی ل بهر ده ری، ههر زوی خهلیفه وی گوت: بلا بیته ژور، وئهم ژ ی ب خیرا وی زوی چوینه ژور، وگاڅا خهلیفه وی ئه و دیتی ب نک څه هات گوتی: مه رحه با مه رحه با.. وهره څیرئ وهره څیرئ، وهنگی راوه ستیا هه تا وی ئه و دانایه ب ره خ خو څه، وئهو هه می مرو څین مه زن وماقویل یین کول دیوانی دروینشتی بی دهنک بوون، و بهرئ وان مال خهلیفه وی وځی میثانی وی یی غه رب!

پشتی ده مه کی خهلیفه وی گوتی: بابی موحه ممه دی، بیتره کانئ داخوازا ته چیه؟ وی گوتی: ئه ی ئه میرلموئمنین، ته ئیمانته خه لکی مه که هی و مه دینی، ئه و مرو څین خودینه وجیرانین پیغه مبه رینه، چاڅی خو بدی..

خهلیفه وی گوتی: باشه، چ ددی؟

وی گوت: خه لکی حیجازی ونه جدی ژ ی سهرکیشتین ئیسلا مینه، زه کاتا وان ههر بده مرو څین هه وجه ژ وان..

گوتی: بهلی، چ ددی.

عطائی گوت: خه لکی وان باژپرین دکه قنه سهر توخوبیان، نهون بهرانبه ری
دوژمنی رادوهستن، وشه ری نه یاران دکهن، وان موعریز نه که، چونکی نه گهر نهو
هاتنه ژبیرکرن توخوب دئ ئینه بهردان.

خه لیفه ی گوتی: بهلی، چ دده ی بابی موحه ممه دی.

وی گوت: (أهل الذمة) ژ جوھی وفه لان، چاچی خو بده نی وباره کی زیده ی
طاقه تا وان لی نه کهن..

خه لیفه ی گوته کاتبی خو: نه قا بابی موحه ممه دی گوتی هه مییی بنقیسه ویکه
فه رمان..

پاشی گوت: تشته کی دی هه یه؟

عطائی گوتی: نه ی نه میرلموئمین، ته قوا خودی د نه فسا خو دا بکه، وباش
بزانه ده می تو هاتییه دنیا یی تو یی ب تنی بووی، وگا فا تو دم ری ژی تو دئ یی
ب تنی بی، وگا فا تو رادیبیه حه شری وحسیبی ژی تو دئ یی ب تنی بی، و نهوین
نوکه تول دور خو دبینی ئیک ژ وان د گهل ته نابت. ئینا هشامی سه ری خو
چه ماند وچاچین وی تژی رۆندک بوون.. هنگی عطاء رابوو وده رکه فت.

خه لیفه ی هندک پاره د گهل که سه کی بو وی هنارتن، وی نهو پاره وده رنه گرتن
وگوت: ﴿وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنِ أَجْرِي إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ هه قالی
وی دبیرت: ب خودی من نه دیت هه تا نهو ژ نک خه لیفه ی ده رکه فتی خو وی ئاف
ژی قه خواریت.

هوسا به ره که تا وی ژ هه می که سان دگرت، و به ری وی لی نه بوو تشته ک
بگه هه وی.

عطاء حه فتی سالان ل رۆژا عه ره فی ل سهر چیا یی رادوه ستا بوو دوعا ژ
خودی دکر نهوی ب باره کی سفک قه ژ گونه هان، یی گران ژ خیران ژ قی دنیا یی
ده ریخت.

عوروهی کورئ زوبهیری چهقی ب بهرهم ژ دارهکا ب خهمل

رههین دارا وی یا ب خهمل کویر د عهردی تهقوایی را چوووونه خواری..
 بابئی وی کورمهتی پیغهمبهری بوو -سلاف لی بن- زوبهیری کورئ صهفیایا
 کچا عهبدلموططهلی، ودهیکا وی ئەسمائا کچا ئەبوو بهکری بوو، ژ لایی بابئی قه،
 رههکا وی دگههشته سهییدی ئنس وجنان، پیغهمبهری خودی -سلاف لی بن-، و ژ
 لایی دهیکی قه نهقیی زهلامی ئیکی بوو د ئوممهتی، کو ئەبوو بهکری، و ژ لایی
 خزمایینی قه، زاڅایا عهبدللاهئ کورئ عومهرئ کورئ خهططایی بوو..
 دهمی زهلامان شهر ل سهر (خیلافهتی) دکر، وئوممهت د ناقبهرا برایی وی
 (عهبدللاهی) وههڅالی وی (عهبدلمهلکی) دا بوویه دو پشک، وی خو ژ
 (هلهقیئ) علمی دویر نه دکر، کاری وی ئەو بوو وی کیتابا خودی وسوننه تا
 پیغهمبهری وهکی ژ خاله تا خو (عائیشایی) وهگرته، نیشا خهلکی ددا، عومهرئ
 کورئ عهبدلعزیزی -خودی ژئ رازی بت- د دهر حهقا وی دا دگوت: ((ئەز کسهکی
 نابینم زانتر بت ژ عوروهی کورئ زوبهیری)).

ههقییهکا غهریب:

دهمی ئەو هیشتا یی جحیل ل سهر زهمانی خیلافهتا موعاویهیی کورئ ئەبوو
 سوفیانی -خودی ژئ رازی بت- جارهکی ئەو د گهل سی چار ههڅالهکان ل (حیجرا
 ئیسماعیلی)، ل نیژکی کهعبهیا پیروزی روینستی بوو، مهزنییا مالا خودی، د
 گهل جوانییا دیمهنی طهوافکرنا وئ کهوکها مایی ژ صهحابیان، د گهل ستیره
 گهشین تابعیان ل دۆر کهعبی، پتر ههیهت ددا دیوانا وان..

هاته سهر هزرا ئيکي ژ وان بيژت: وهرن دا ههر ئيک ژ مه هيقييا خو بيژت،
 وئشه ژ عهدهتتين صهحايان ژي گاڤا سوحبهت د ناڅبهرا وان رحهت بيا، ئيک ژ وان
 دا بيژت: کاني دا ههر ئيک ژ مه هيقييا خو بيژت، عهبدللاهي کورپي زوبهيري
 گوت: هيقييا من نهوه حيجاز ههمي بکهفته دهستي من، وئز بيمه خهليفه. وبراين
 وي موصعهبي کورپي زوبهيري گوت: پا نهز حهز دکهم بيمه مهزني کووفه و بهصره،
 وکس شريکاتيا من تيدا نهکته. عهبدلمه لکي کورپي مهواني گوت: هيقييا من ژ
 يا ههوه ههردووان مهزنتره، نهز هيقي دکهم پشتي موعاويه خيلافهت بگههته من،
 وئز بيمه مهزني عهردي ههميبي..

دو کس مابون هيقييبي خو نهگوتبون: عهبدللاهي کورپي عومهری،
 وعوروهبي کورپي زوبهيري، گوتني: وهيقييبي ههوه چنه؟
 عوروهبي گوت: خودي بهرکهتني بو ههوه بيخته دنيايا ههوه، هيقييا من نهوه
 نهز وه لي بيم خه لک علم وزانيني ژ من وهر بگرن، وعهبدللاهي کورپي عومهری
 گوت: وهيقييا من نهوه خودي گونههين من بغهفرينت..

وچهرخا زهماني زفري، رۆژهاتن ورۆژ چوون.. موعاويه چوو، ههر وهکي
 رۆژهکي حوکم ل بهوستهکا عهردي نهکري، وکورپي وي يهزید ژي پشتي وي چوو،
 وخه لکي حيجازي (موبايعا) عهبدللاهي کورپي زوبهيري کر، وخه لکي ب خيلافهتي
 سلاڤ کړي.. ودهمي نهو بوويه خهليفه وي براين خو موصعهب کره واليبي
 عيراقی، وبو دهمهکي هيقييا وان ههردووان بو ب جه هات.

و ل شامي خه لکي (موبايعا) عهبدلمه لکي کورپي مهرواني کر، پاشي ب
 ره خ کهعبي څه ل نيزيکي وي جهي يي عهبدللاهي هيقي خواستي نهو ب دهستين
 عاملی عهبدلمه لکي (حهججاجي نهغهفي) هاته کوشتن، و ل عيراقی .. ل دوير
 موصعهب ژي ب دويښ عهبدللاهي دا چوو و د رپيا وهيلايه تا خو دا هاته کوشتن..
 ومهيدان بو عهبدلمه لکي ما قالا، عهبدلمه لک بوو خهليفی ئيسلامي ومهزني
 نيڅهکا عهردي وي زهماني. هيقييا وي ژي ب جه هات.

دو هیڅی مان.. یا عهبدللاهی کورئ عومهری، ئەڅه غهییبه که ل نک خودئ، ویا عوروهی ل بهر چاڤ ب جه هات، بۆری د گهل مه ئاخفتنا عومهرئ کورئ عهبدلعزیزی د دهر حهقا وی دا، و (عهبدرهحماني کورئ حومهیدی) دبئرت: جارهکئ ئەز د گهل بابئ خو چوممه مزگهفتئ، من دیت خه لک هه می یئ ل مرۆڅهکی کۆم بووین وداخوازا علمی ژئ دکهن، ئینا ئەز ژ وی عهجبگرته مام، و من گۆته بابئ خو: ئەڅه کییه؟ وی گۆته من: عهجبگرته نه به، من ددیت سهحابیئن پیغه مبهری -سلاف لی بن- پسارین خو ژ څی دکرن، ئەڅه عوروهی کورئ زوبهیرییه!

ئەڅه دهسپیک.. ونوکه وهرن دا عوروهی ب ههوه بدهینه ناسین.

دانه ناسینا عوروهی:

عوروه -وهکی مه گۆتی- کورئ زوبهیری کورئ عهوامیه، ودهیکا وی ئەسمائا کچا ئەبوو بهکریه، ل سالا دویماهیئ ژ خیلافهتا (عومهرئ کورئ خه ططابی)، یان پشتی (عوثمان) بوویه خه لیفه ب دو سئ سالهکان، ئەو هاتبوو سههر دنیا یئ، وهیشتا ژیی وی ل دۆرتن دهه سالیئ بابئ وی زوبهیر هاته شهیدکرن، ودهیکا وی ئەسمائا خه م ژ پهروه دهکرن وی خوار، وچونکی مرادا وی ئەو بوو بته ئیک ژ زانایین مهزن یئن کیتابی و سونهتئ نیشا خه لکی ددهن، ههر ژ زارۆکینیا خو وی قهستا سهحابیئن پیغه مبهری -سلاف لی بن- یئن مایی کر، و علم ژئ وهرگرت، وهکی: ئیمام عهلی، و ئەبوو هورهیره، و عهبدللاهی کورئ عهباسی، و عهبدللاهی کورئ عومهری، و ژ هه میان پتر: خالهتا خو دهیکا موسلمانان عائیشایئ، ئەوا عوروه نیزیکی خو کری، و ئەو وهکی کورهکی بو خو حسیب کری، لهو ده می عوروه د گهل وئ دناخت دگۆتی: دادئ! وعائیشایئ علمی خو ب کیتابی و سونهتئ وشه ریهتی هه می گه هاندئ. ورۆژ هک ب سههر وی دا هات ئەو دهاته هژمارتن ئیک ژ (حهفت فقهزانیئن مه دینی) یئن خه لک بو دینی خو لی دزقرن..

ورژا عومهری کورې عبداللهه زیزی بوویه والیې مه دینې، وئو گه هشتیه
 باژیری، ئیکه مین تشت وی کری ئو بو وی ده زانا ژ خه لکې مه دینې داخوازکړنه
 دیوانا خو، ویې ئیکې عوروه بو، وگوته وان: من هوین یین داخواز کړین بو کاره کي
 ولسا هوین دې پی خودان خیر بن، ودې بنه پشته فان بو من ل سهر حقیې.. هوین
 دزانن نهز یې بوویمه مه زنی هه وه ومن نه قیت کاره کی بکه م بیې کو ره بیا هه وه
 وهرگرم، قیجا نه گهر هه وه دیت که سه کی ته عدايي کر، یان هه وه گوهد لی بوو
 کو عامله کي من زورداری ل ئیکی کر، نهز هه وه ب خودې دده مه سویندې کو هوین
 بیژنه من. وهندی عومهر والی ل مه دینې عوروه نیژیکترین که س بوو بو وی، و ب
 هیژترین پشه فان بوو بو وی ل سهر حقیې.. وئو کارې وی د گهل خه لیفه ی ب
 خو ژی ل شامې، چ د گهل عبداللهه لکی بت یان د گهل کورپن وی بت، هه رده م وی
 ریکا باشیې نیشا وان ددا، وچو جاران بهرې وی هه قریا وان و مال و مه نصیبن وان
 نه بوو، وهر جاره کا زانایي حقی گوت، بیې بهرې وی ل هندی بت فایده کي
 دنیایي ب وی گوتنی بگه هتی، ئو ل نک مه زن و بچویکان دې بته جهی قه در
 وئحترامې.

وعوروه ی علم وعه مه ل پیکف کوم کریو، پتر ژ روژین سالی ئو یې ب
 روژې بوو، و ب شه قی بارا پتر وی عیاده ت دکر، ب روژ چاریکا قورئانی لی
 دخواند، و ب شه قی ژ بهر د نقیژنی دا دخواند، یه عنی: هه چار روژان وی دو
 جاران قورئان ختم دکر.. وعه ده تی وی بوو سالی هه میې وی بیستانې خو ته عان
 دکر دا هیوان چو زیانی نه گه هینې، وگاڤا بیستان دهاته بهرې، و دبوو ده می فیتی
 وی ل سی چار جهان ته عان قه دکر، و دگوت: نه گهر ئیک د بهر را بوړی ودلی وی
 چوو فیتی دا بشیت بیت ژئ بخوت، وهندی بقیت بو خو ژئ بیه ت. ل روژه کا ئو وی
 ب روژې ژ سالا (۹۳) مشه ختی خودې حقی رحا وی کریو، وهندی کورپن وی
 مانه پیقه دا ئو روژیا خو بخوت وی ب یا وان نه کر، و ب ده قه کي ب روژې قه
 وی قه ستا خودایي کر.

طهرا وئ ل سهر به لايي:

وبه چاقترين بهر پهړ د ديوړكا عوروه يي كورې زوبه يري دا مروث ل نك راو هستت ژ بهر وئ دهرسا مهزنا صه بري يا كو تيډا هه ي، نهو بهر پهړ بوو يي ل سهر زه مانې خيلا فته و هليدي كورې عه بدل مهلكي هاتيه فه كرن..

وه خته كي عوروه يي قه سستا باژ پري ديمه شقي كر، وده مي نهو گه هشتيه ويري وخه ليفه ي ب هاتنا وي زاني، خه ليفه ي نهو ل نك خو ميثان كر، وقه دره كي زيده دا يي، و ل دهمه كي كورې وي نهو د گهل هاتي، د گهل هندهك مروثان دهر كهت وچو ته ماشا هه سپين خه ليفه ي، و ل دهمه كي نهو يي غافل هه سپه كي پين خو ب جوتكاني هافيتن وليتكهك لي دا، نه جهلا وي تيډا بوو، جاب گه هانده عوروه ي.. وي همددا خودي، وهيشتا نهو ب دورستي ژ فه شارتنه كورې خو خلاص نه بوو ي، پي وي كه فته بهر ووه پمت، و نه فه ژ بهر وئ بريڼي بوو يا ب ريته كه فتيه پي وي ودايه بن، خه ليفه ي هنارته ب دويث دختور وحه كيما ن را؛ دا چاره يه كي بو ميثاني وي بيبن، وبشتي وان زانينا خو هه مي لي خه رج كري، وان ب خه م فه ناگه داريا خه ليفه ي كر كو چو چاره نينن ژبلي كو نهو پي عوروه يي بېرن، نه گهر نه ئيش دي له شي وي هه ميي فه گرت، وگاڅا وان خه بهر گه هانديه عوروه يي وي ب پويه كي گهش فه پيشوازي ل نه مري خودي كر. وگاڅا هه كي مي ئاميره تين نشته رگه ريي حازر كرين، وكاري برينا پي نساخي كري، وي گوتي: نه ز ديترم نه گهر نه م بهنجي بدهينه ته باشته دا ته هاي ژ ئيشي نه مينت، وي گوت: من نه قيت نه دامه كي له شي من بيته برين بي نه م هه ست ب ئيشانا وي بكه م وبو خو ب خير حسيب بكه م، وگاڅا وي بهري خو دايه دور و بهرين خو وي كومه كا زه لاما ن ديتن، گوت: نه فه كينه؟ هه كي مي گوتي: نه فه من يين ئيناين دا ته بگرن ده مي نه م پي ته دبړين.. عوروه ي ب گر نرين فه بهر سفا وي دا: بلا بچن.. مه چو هه وجه يي ب وان نينه، نه ز هيثيدارم زكر وته سبيح جهي وان بگرن!

و حهتا دختوری پیی وی بری وی (لا إله إلا الله، والله أكبر) دگوت، و ل دویف دهست ودارئ نوژداریا وی دهمی پشتی پی بری، ودا کو نهزیف بو چی نهبت، ئەو جهی هاتیه برین کره د ئامانهکی تژی دا ژ زهیتا کهلاندی، وگاڤا پیی وی کریه د زهیتا کهلاندی دا، دلئ وی بووی ووی پوژئی ههمیی وی های ژ خو نهما، و ژ بهر وی بی هشیی وئ پوژئی ب تنئ ئەو نهشیا (وردئ) خو -کو خواندنا چارێکهکا قورئانی بوو- بخوینت، وپشتی ئەو هشیار بووی، وی گوت: کانئ پیی من نیشا من بدن.. گاڤا وان ئەو طهست نیشا دای یا پیی وی تیدا، وی بهرئ خو دا پیی خو وگوت: ئەز ب وی کهمه بی ئەز ل شەف و نیف شەقان ب ته بریمه مزگهفتان، ئەو باش دزانت کو ئەز ب ته ب نک خرابیهکی ڤه نهچویمه.

ووهسا چیبوو کول وان پوژان کۆمهکا زهلامان ژ ئوبجاخا عهسیان هاتنه نک خهلیفه، خهلیفه بهرئ خو دایئ زهلامهکی کۆره د ناڤ دا بوو، ئینا پیار ژئ کر: چاوا چاڤین ته هو لئ هاتینه؟

وی گوت: ئەی ئەمیرلموئمنین! د ناڤ ههمی عهسیان دا زهلامهکی وهکی من دهوله مه ند وعیال بۆش نهبوو، مالا من د نهالهکی دا بوو، پوژهکی لههیهکا وهسا ب سهر مه دا هات چو جارن لههیپن وهکی وئ من نه دیتبون، مال وحالی من ههمی د گهل خو بر، تشتئ ئەز شیایم خلاس کهم بچویهکی ساڤا بوو، من ئەو دا بهر سنگئ خو، و حیشترهکا من ژئ ژ لههیپ ڤه رست، گاڤا من حیشت دیتی ئەز چوومی دا بگرم، و من زارۆکی خو دانا عهردی، و ئەز ب دویف حیشتئ ڤه چووم، دهمهکی ڤیژیا زارۆکی هاته من، ئەز لئ زڤریم من دیت سهرئ وی یئ د دهڤئ گورکهکی دا، ئەز ب لهز چوومی بهلئ یا ژ خو بوو، ههتا ئەز گههشتیمی گورک رهڤئ و ئەو تمام بووبوو، من گوت: کوپ ههر چوو دا ئەز بچمه حیشتئ، گاڤا ئەز نیزیک بوویم وئ لیتکهک ل ناڤ چاڤین من دا، ئەنی ل من پهقاند وههردو چاڤ کۆره کرن.. وهوسا د ئیک شەف دا من خو دیت نه عیال ونه مال ونه چاڤ!

خەلیفە ل زەلامەکی زفړی وگوتی: هه‌رن ئی بیه‌نه نک عوروه‌یی بلا چیرۆکا خۆ
 بۆ بیژت؛ دا ئه‌و بزانت کو د ناڅ خەلکی دا هنده‌کێن هه‌ین موصیبه‌تا وان ژ یا وی
 مه‌زنتره‌..

به‌لێ عوروه‌یی هه‌وجه‌یی ب هندێ نه‌بوو صه‌برا خۆ ب موصیبه‌تین خەلکی دی
 بینت، گاڤا عوروه‌ زفړیه‌ مه‌دینێ، کو‌ر د گه‌ل نه‌ وپتیه‌ک پتیه‌ نه‌، وخەلکی مالا
 وی هاتینه‌ به‌راهی، وت‌ری چاڤین وان پسارین حیبه‌تی، یین ل هیڤیا به‌رسقه‌کێ
 ژ وی، وی گۆته‌ مروڤین خۆ: ئه‌و تشتی هوبن دبینن بلا ل به‌ر هه‌وه‌ یی مه‌زن
 نه‌بت، ئه‌گه‌ر خودێ کو‌ره‌کێ من بر بت وی سیپین دی بۆ من یین هیلاین، وئه‌گه‌ر
 وی پتیه‌کێ من بر بت وی دو ده‌ست وپتیه‌ک بۆ من یین هیلاین.. هه‌مد بۆ وی
 بت، ژ چاران وی سی بۆ من یین هیلاین، وئه‌ز ب خودێ که‌مه‌ ئه‌گه‌ر وی پیچه‌ک ژ
 من ستاند بت ژ، وی پتر بۆ من هیلایه‌.. وئه‌گه‌ر وی جاره‌کێ به‌لا دابته‌ من وی
 گه‌له‌ک جاران سلامه‌تی یا دایه‌ من.

ژ شیرده‌تین عوروه‌یی:

ژ شیرده‌تین به‌رده‌وام یین عوروه‌یی ل عه‌یالی خۆ دکر ئه‌فه‌ بوو وی دگۆته‌ وان:
 ((کو‌رین من! خۆ فێری علمی بکه‌ن.. چونکی ئه‌گه‌ر هوبن د ناڅ خەلکی دا
 دیچویک ژ ی بن، به‌لکی خودێ ب علمی هه‌وه‌ بکه‌ته‌ مه‌زنین وان. ئه‌ی کو‌رین من!
 ئه‌گه‌ر هه‌وه‌ باشیه‌ک ژ مروڤه‌کی دیت هیڤیا خیرێ ژئ بکه‌ن، ئه‌گه‌ر خۆ ئه‌و ل به‌ر
 خەلکی مروڤه‌کێ خراب ژ ی بت، چونکی وئ باشییه‌ هنده‌ک خویشک دئ هه‌بن،
 وئه‌گه‌ر هه‌وه‌ خرابیه‌ک ژ ئیکی دیت ژئ ده‌شیار بن، ئه‌گه‌ر خۆ ئه‌و ل نک خەلکی
 یی باش ژ ی بت، چونکی ئه‌وئ خرابیه‌ی هنده‌ک خویشک دئ هه‌بن..)).

وگه‌له‌ک جاران وی بیرا وان ل گۆتنه‌کا خاله‌تا خۆ عائی‌شایێ دئینا فه‌، دگۆت:
 ((جاره‌کێ عائی‌شایێ گۆته‌ من: ب خودێ هنده‌ک جاران چل شه‌ف ب سه‌ر مه‌ دا
 ل مالا پیغه‌مه‌ری ده‌اتن مه‌ ئاگر نه‌ بۆ چرای ونه‌ بۆ زادلینانی هل نه‌دکر.. گۆت:
 من گۆتی: دادئ! پا هه‌وه‌ چ دخوار؟ وئ گۆت: ئاڤ وقه‌سپ!!).

ئىبراهيمى كورې ئەدەبىي

ئىبراهيمى كورې ئەدەبىي تەمىمى يى خوراسانى د نافت زانا زاهدېن ئوممەتى دا وهكى ئالاھىكى بلند وستېرەكا گەشە، كەسەك نەشېت بەھسى دېرۇكا زوھدى د ئىسلامى دا بىكەت ئەگەر ناقتى وى نەئىنت، وبەلكى گەلەك كەس ھەبن يېن ناقتى وى بەھىستى باوەر نەكەن كو دەمەك د سەر قى زاهدى مەزن دا ھاتبوو ئەو يى دوبر بوو ژ پىكا خودى، پاشى دەمەكى دى د سەر وى دا ھات ئەو د نافت مەزن وخودىناسان دا ھاتە پىزا ئىكى..

سەرھاتىيا ئىبراهيمى كورې ئەدەبىي زى دەرسەكا مەزنە بو وان كەسېن دىيا دايە پشتا خو كو بى ھىقى نەبن، قىجا ئىبراهيم كى بوو؟ وسەرھاتىيا وى چ بوو؟ ئىبراهيم وهكى مە گۆتى ژ وەلاتى خوراسانى بوو، ژ باژېرى بەلخ ئەوئى دكەفتە د ناھىرا رويبارى جىھونى وبازېرى كابولى دا، بابى وى ئەدەبىي كورې مەنصورى ئىك ژ مەلك وشاھېن خوراسانى بوو، ل باژېرى بەلخى ل دۆرىن سالا (۱۰۰) مەشەختى ھاتبوو سەر دىيائى، و ل قەسرا مەلكى ھاتبوو ب خودانكرن، وديارە ئەو نەخرىيى بابى خو بوو لەو ئەو بوو جىگىرىيا بابى خو دھاتە بەرھەشكرن.

د جەووهكى تىرى خوشى ورەفاهىت دا، و ب نازدارىيەكا زېدە ھاتە پەرورەدەكرن، چو تىستى ژى كىم نەبوو، چونكى ھەچى داخاوا وى ھەبا ھەر زوى بو دھاتە ب جەئىنان، ما نە كورې مەلكى و (ولى العہد) وىيە يى كو مەزن وبچويكىن مەملەكەتى دقېت خولامىنىيا وى بكن؟

ووھكى ھەر زارۇكەكى د كوچك وسەرايىن مەزنان دا دىئتە ب خودانكرن ئىبراهيم ب دىيائى وخوشىيىن وى قە موژىل بوو، وقىانا وى بو دىيائى ئەو ھند موژىل كر كو دەلىقەيا وى بو ھزركنا د كار وبارى ئاخەرتى دا نەمىنت، و دەمى ئەو بوويە نىف زەلام كارت وى يى سەرەكى بوو نىچىرقانى ل چۆلى، ونىچىرقانى ل وى

دهمی -وهکی دهاته سالۆخدان- یارییا مهلکان بوو.. خو دهمی بابی وی مری وئهو
ل شوینا وی بوویه مهلک ژێ ئارهزوویا وی یا مهزن نیچیرقانی بوو.
دهرباره ی نهگهرا تۆبه‌داریا ئیبراهیمی کورێ ئه‌دهمه‌می دا دو گوتن دئینه
قه‌گیران، ودویر نینه هه‌ردو ب جه هاتبن.

یا ئیکێ ژ ئیبراهیمی ب خو دئیه قه‌گوه‌استن، دبێژت: جاره‌کی دهمی نه‌ز ل
نیچیری ل چۆلی، من هه‌سپی خو راکره چارگافی ودا ب دویف نیچیرا خو قه‌هه‌تا
نه‌ز ژ هه‌قالین خو هه‌مییا قه‌ده‌ر بوویم، و ل وی دهمی نه‌زی موژیل ب راهیلا نا ل
دۆر (فه‌ریسه‌یا) خو قه‌هه‌نگه‌ک هاته من گوٲ: ئه‌ی ئیبراهیم بو قی چهن‌دی تو
نه‌هاتیه ئافران‌دن، و ب قی چهن‌دی فه‌رمان ل ته نه‌هاتیه کرن ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا
خَلَقْنٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾، گوٲ: هن‌دی نه‌ز ل لای خو یی راس‌تی
وچه‌پی زق‌ریم، من که‌س نه‌دیت، ئینا من گوٲ: له‌عه‌تین خودی ل ئبل‌سی بن!
پاشی من قبا هه‌سپی خو به‌اژۆم به‌لی به‌ری نه‌ز قه‌ستا نیچیرا خو بکه‌م، جاره‌کا
دی ئه‌و ده‌نگ هاته من، به‌لی قی جارێ نیزیک‌تر، نه‌ز لی زق‌ریم دیسا من که‌س
نه‌دیت، وگا‌فا من قیای به‌رده‌وامییی بده‌مه‌ کارێ خو بو جارا سییی هه‌ر ئه‌و ده‌نگ
هاته من، وده‌می من که‌س نه‌دیتی من کره هه‌وار: ئه‌قه‌ه‌شیارک‌رنه‌که ژ خودی بو
من، نه‌ز ه‌شیار بووم، نه‌ز ه‌شیار بووم!

گوٲنا دوی: دبێژن: جاره‌کی ئیبراهیمی کورێ ئه‌دهمه‌می یی مه‌لک قبا بچته
نیچیری وزیره‌قان وئیلچی تژی دۆر وپه‌خین وی بوون، دا نه‌هیلن که‌س نیزیکی وی
بیت، ژ لایه‌کی دی قه‌دا وی خه‌لکی به‌لا‌قه بکه‌ن ئه‌وین هاتینه د ر‌ٲکا مه‌لکی دا،
دا ب دیتنا مه‌وک‌بی وی شاد بن.. ل لای ر‌ٲکی پیره‌میره‌کی بیچاره یی پوین‌ستی
بوو، ده‌می دیتی نیزیکی هن‌ده‌ک پی لی بدانن گازی کر: هه‌وه خیره؟ وان گوٲ:
مه‌لک هات مه‌لک!

پیره میړی گوټ: مهلک.. یان مهملوک؟! (ومهملوک نهو کهسه یی عهبد
بت).

دهنگی وی گههشته مهلکی، وگاڅا مهلکی دیتی هندک زهلامین وی ب نک
پیره میړی څه چوون، دیاره دا بیشینن، وی گوټ: کهسی نهټیشینن، پاشی مهلک
ب خو ب نک وی څه چوو وگوټی: نهی پیر! عهبد ب چ تشتی دی گههته ههمیی؟
پیره میړی گوټی: ب هیلانا ههمیی.

ئیراهیم د ناخفتنا وی گههشت، سهړی خو هژاند وچاڅین وی تری پړوندک
بوون، پاشی ل ههقالین خو زقړی وگوټ: بزقړن نم نهړو ناچینه نیچیری، وپشتی
زقړنا وی ژ نیچیری ب سی پړژان پریارهکا مهزن وی دا.. پریار دا ههمیی بهیلت
دا بگههته ههمیی!

ئیراهیم کوری نهدهمی پریار دا مهلکاتییی بهیلت، وپشت بدهته قهسر
وقوسویر ومهملهکته ههمیی، خهلکی وهلاتی وی سپیدهک هشیار بوون بیی
مهلکی خو ببینن، وهندی لی گهپریان ب سهړ چو سهړ وشوینین وی هل نهبوون، ب
تنی زهلامهک ژ رهعییه تا وی تی نهبت، شقانی ل لایهک دویژ باژیری دکر، وی
خیشه تا خو څه دابوو، شهقهک مهلک ب تنی د بهر خیشه تا وی را بوړی وداخوازهکا
غریب ژی کر، گوټی: وهره دا نهز وتو جلکین خو پیک بگوهورین! شقان ههر زوی
ب کهیف څه وپی نارمانجا مهلکی ژ څی چهندي بزانت ل بهر داخوازا وی هات..
نهو بوو پړژا د دویف دا شقانی ژی وهکی ههمی خهلکی مهملهکته گوه لی بوو
کو مهلک یی بهرزیه!

مهلکی نهو کراسی شقانی یی دریای کریه بهر خو، ههسپی خو ب لهز
هاژوت و بهر ب پړژاڅای څه دچوو و ب چوونا وی دیروکی ټیک ژ غهریترین
سهرهاتیان تومار کر، نهو مهلکی ژ ترسین خودی دا دنیا بهردای..

پشتی قویناغهکا دریژ ئیراهیم گههشته عیراقی و ل ویری ههقالینییا هندک
زانایین مهزن کر وهکی: سوفیانی نهووری وفوضهیلی کوری عیاضی وهندهکین

دی.. ووی پسیارا سەیدایین خۆ کر کانی نانەکی حەلال ل کێشە دێ دەست ب من
کەفت؟ وان گۆتی: هەرە قەستا شامی بکە، وپشتی ئەو چووێه وێری وی ب دەستی
خۆ کار دکر، ھندەک جارەن پالەتی وھندەک جارەن ناٹوورقانییا چەم و بیسانان،
وھندەک جارەن ژێ دچوو چیا ی دار دبرین و دئینان دفرۆتنە خەلکی، و ب حەقی
دەستی خۆ وی خۆ ب خوان دکر.

ژ گۆتەن وی یین ناقدار: دبیژت: ھەچیێ تۆبە بقیٹ بلا زۆردارییێ ل کەسی
نەکەت، و بلا تیکەلییا خەلکی ژێ نەکەت، ئەگەر نە ئەو نەشیٹ وی ب دەست خۆ
قە بینت یا وی دقێت.

ودبیژت: ئەو مەلکی عەدالەتی نەکەت فەرقا وی و دزیکەری نینە، و ئەو زانایی
ب تەقوا نەبەت فەرقا وی و گورگی نینە، و ھەچیێ خۆ بۆ ئیکی دی ژبلی خودی
بشکینت فەرقا وی و صە ی نینە.

و جارەکی ھندەک ھەقالین وی گۆتی: ئەگەر تو ژنەکی بۆ خۆ بینی، وی گۆت:
ئەگەر ئەز شیا بام دا نەفسا خۆ بەردەم.

ل سالا (١٦٢) مشەختی ل شامی چوو بوو بەردلۆقانییا خودی.

مروّثین خودی

د گهلمه زین دنیا

(مرؤڦڻن خودي) و(مهزئين دنيايي) ههر وهكي تو بيڙي: عهسمان وعهرده..
 بلندي ونزمي.. روناھي وئاخ!! سوجه ته كا عنتيكيهيه، وپهيوهندييه كا غهرييه، كههره
 كهن دا ژ نيزيك بهري خو بدهيني..

دیتنا مروځین خودی بۆ مه‌زین دنیایی -بی گومان- دی یا گریدایی دیتنا وان بت بۆ دنیایی ب خو، له‌و یا د جهی خو دایه بیرا هه‌وه ل دیتنا وان بۆ دنیایی بینینه‌وه: بینه به‌ر چاځین خو.. شه‌فه‌کی، ده‌می تو یی نشستی، ته هند دیت تو یی ل جه‌کی دچی، چهند گاځه‌گان تو چووی و خزینه‌یه‌کا مه‌زن که‌فته به‌ر سنگی ته، و تو یی ب تنییی، نه‌که‌س هه‌یه ژ ته بستینت، ونه که‌س هه‌یه شریکاتییا ته تیدا بکه‌ت، هیشتا ته تیر که‌یف ب خزینه‌یا خو نه‌هاتی ته هند دیت جرفه‌ک ب ته که‌فت و تو ژ خه‌و رابووی.. ده‌که‌ی تژی کول، دو ده‌ستین ڤالا، و چو ددی نه!

بهری خو ژ فی دیمه‌نی وه‌رگیره، سه‌حکه دنیا‌یی.. (فلان کهس) تو دا بی‌تری
قاروونه، ملیوونه‌ک ل نک وی فلسه‌ک بوو، دوهی مر، ومروفتین وی ئه‌و بر د ئاخ
پا کر وزقرین، چو بالیفک نه‌دانانه بن سه‌ری، خو ئه‌و فوتا تی ئالاندی ژ ی زقراند
وبو وی نه‌هیتلا ل ویری، جرفه‌ک فی کهفت وی هند دیت هشیار بوو، هتا فی گافت
د خه‌ونه‌کی دا بوو نوکه ژ ی رابووشه، به‌لی پا چ؟ دله‌کی کو‌فاندار، و دو ده‌ستین
فالا!

ئەقەيە ئەو دىنيايا خەلک دىنى خۆ بۆ دفرۆشت.. ئىمام (محەمەد ئەلباقر)
 دىيژت: ((دىنيا وەكى وى مالىيە يى تو بۆ خۆ د خەونى دا دىينى، گاڤا تو
 ھشيار بووى تو چوپى د گەل خۆ نابىنى)).

يان ژى گوهداريا مرؤقه كى دى ژ مرؤقين خودى بكه دى چاوا دنيايى نيشا مه دهت:

رؤژه كى (مهسروقى كورئ عهبدردهماني) دهستى برازايله كى خو گرت وبره هنداف لاته كى خهلكى گليشى خو دبر دهاقيتى، مهسروقى دهستى خو ب نك گليشى قه دريژكر وگوته برازاين خو: ((بهري خو بده دنيا يا وان.. ئهها ئهقهيه ل بن پييين مه، وان خوار وپويج كر، كره بهر خو ودراند، لى سويار بوون وهيلا، وبؤ خاترا قى ئهوان خويانا ئيك ودو ريت)).

چهند تشته كى غهريبه سهره گليشه كى مرؤف خو تى ببهت! چهند ههقريه كا بى خيره سهره كنجره كى مرؤف شهري ههقالي خو بكهت! دنيا بويكه كا ب خهمله، گهلهك يا جوانه، بهلى بهري خو بدى جهه كى پاقر لى مايه كهسى بهري ته دهست نه كربتى؟ قيجا ئهقه چ عشقه كا قارثيه؟!

وكو مه زانى ئهقهيه ديتنا مرؤقين خودى بو دنيايى، تو بيژى ديتنا وان بو مهزين دنيايى دى يا چاوا بت؟

مهزن -ب ديتنا وان- دو مهزن: يان ئهوه يى دلى خو ل دويش گوتنا خودى وپيغه مبهري -سلاش لى بن- دبهت، دينى خودى دپاريزت وشريعه تى وى ب كار دئينت، وئهو هنگى ژ كوما مرؤقين خودى دئيتنه هژمارتن، يان ئهوه يى دينى خودى -ههمى يان هندهك- لاداي وريكه كا دى بو خهلكى داناي دا ل دويش بچن، وئهقه ژى ئيك ژ دووانه: يان وى باوهري ب دينى خودى نينه، وهزر دكهت شريعت ب كير هندى نائيت بو خهلكى بته مهنه ج.. وئهقه نه ژ حسييا موسلمانانه، يان ژى وى باوهري ب شريعه تى خودى ههيه و دهندهك مهسه لان دا ب كار دئينت ژى بهلى ب دورستى پيگيريى ب شريعه تى ناكهت وزورداريى ل خهلكى دكهت.. وئهقهيه يى مه ناقي وان كرييه: (مهزين دنيايى)، وئهم پسيار دكهين ئهري ههلوپستى مرؤقين خودى ژ وان چييه؟

ل دهسپيکي دى بټرښ: مروځين خودى نه خاسمه يټن زانا ژ وان، هه ردهم ژ حاکم وسولتان وميران دبى منهن، وهه لويستى وان ژ وان ژ څيرى دهست پى دکهت.. نهو کهسپن دويځه لاندکيى بو مه زپن دنيايى دکهن ټيک ژ دو نارمانجان دخوازن: يان (مه نصبين بلند) ب دهست خو څه بينن، يان بهريکين خو ژ څرپژا دنيايى تڅى بکهن.. ومروځين خودى ژ څان هه رده نارمانجان ددويرن. نه وان (مه نصب) دڅپن نه (مالى دنيايى). وهه چيى باوهر نه کهت بلا څى سه رها تيا کورت بخوينت:

روژده کى خهليفى نه مهوى (سوله يمانى کوږى عه بدلمه لکى) هاته مه دينى، وقه ستا مزگه فتا پتغه مبهري -سلاف لى بن- کر، ل کوڅيه کى مزگه فتى بهرى وى ب زه لامه کى کهفت نيشانين ته ځوايى لى دديار بوون، خهليفه پسيار کر: نهوى هه کييه؟ هنده کان گوټى: (صه فوانى کوږى سه ليمييه) ټيک ژ زانايټن مه دينى يټن مه زنه.. ټينا خهليفه کى کيسکه کى تڅى پينچ سه د دینار کره د دهستى زه لامه کى خو دا وگوټى: څان دیناران بو وى هه ببه. وى کيسک ژى وهرگرت و ب نک صه فوانى څه چوو، ل هنداف سهرى راوه ستا وگوټى: (امير المؤمنين) ى نهف دیناره يټن بو ته هنارتين، صه فوان ما وژتلل بهرى خو دا يى، گوټى: کوږى من! دياره تو يى خهلهت بووى وى به حسى من نينه. زه لامى گوټ: نه نه، ما تو نه صه فوانى؟ صه فوانى گوټ: به لى.. بهس سه حکى به لکى تو يى خهلهت بووى. زه لام دودل بوو، زڅرى نک خهليفه دا مه سه لى مسوگر بکهت، ودهمى نهو ب څى چهندي څه دموزيل صه فوانى هيدي خو ژ مزگه فتى څه دزى و ل مه دينى هه ميى نه ما، وحه تا خهليفه ژ مه دينى دهرنه کهفتى کهسى صه فوان ل مه دينى نه ديت.

نه گهر مرادا هنده کان نهو بت خهليفه وان ب خولامينى د گهل خو قه بويل کهت؛ دا پاربيه کى زيده بگه هتى، يان بهوسته کى ژ خه لکى بلندتر لى بيت، صه فوان ويټن وهکى صه فوانى قه بويل ناکهن خهليفه د بهر وان را بچت!

ئەگەر باوەرییا ب خودی وهیڤیا په‌حما وی سه‌رمالی مروقی بت، نه دنیا ونه مه‌زنین دنیای نه‌شین مروقی ل دویف خو راخرین، (سه‌له‌مه‌یی دیناری) ئەوی دبیژنی: (ئەبوو حازم) ئیک ژ زانیین تابعیانه، د گۆته‌کا خو دا دبیژت: ((من هندهک زانا دیتبوان زانینا وان ئەو ژ خه‌لکی دنیای هه‌مییی بی منهت کربون، وخه‌لکی دنیای نه‌شیابون ب دنیا خۆ، خو ژ وان بی منهت بکه‌ن، وان ب زانینا خو قه‌ستا خه‌لکی دنیای کر له‌و خه‌لکی دنیای نه‌شیان وان ب دنیا خۆ دسه‌ردا به‌ن)). مه‌عنا ئەو زانیی ب دورستی مروقی خودی بت، زانینا وی دی وی ژ مه‌زنین دنیای وده‌وله‌مه‌ندان بی منهت که‌ت.. رۆژه‌کی ده‌وله‌مه‌نده‌کی هنارته ب دویف (ئەبوو حازمی) را وگۆتی: هندهک پسیارین دینی مه‌یین هه‌ین وه‌ره‌ نک مه‌ دا بو خو ژ ته‌ بکه‌ین، ودا بو خو باخقین ژی، (ئەبوو حازمی) به‌رسقا وی دا وگۆتی: ((ئەز گه‌ه‌شتبوم هندهک زانیان -ومه‌خسه‌دا وی زانیین صه‌حابیان بوون- وان دینی خو هل نه‌دگرت، ونه‌دبره‌ نک مروقین دنیای، ومن نه‌قیت ئەز ئیکه‌مین که‌س بم قی تشتی بکه‌م، ئەگەر ته‌ کاره‌ک ب مه‌ هه‌یه‌ تو وه‌ره‌)).

وچونکی مروقین خودی خو ژ مه‌زنین دنیای بی منهت دکه‌ن سه‌رفه‌راز دژین.. رۆژه‌کی ده‌می (سوله‌یمانی کورێ عه‌بدله‌لکی) هاتییه‌ مه‌دینی چوو سه‌را هژماره‌کا زانیان دا، ووان ژی سه‌را وی دا، وه‌ری ئەو بزقته‌ شامی پسیارکر: ئەری زانیه‌ک مایه‌ ل مه‌دینی هندهک صه‌حابی دیتبن ومه‌ ئەو نه‌دیتبت؟ هنده‌کان گۆتی: به‌لی، (ئەبوو حازم) یی مای ته‌ نه‌دیتییه، خه‌لیفه‌ی گۆته‌ زه‌لامه‌کی: هه‌ره‌ بیژنی بلا بیته‌ نک مه‌، مه‌ دقیت وی ببینین، گاڤا قاصد هاتییه‌ نک ئەبوو حازمی وداخوازا خه‌لیفه‌ی گه‌ه‌ندیی، ئەبوو حازمی گۆتی: من چو شۆل ب (أمیر المؤمنین) ی نین، ئەگەر وی شۆله‌ک ب من هه‌یه‌ بلا ئەو بیته‌.

خهلیفه‌ی گوت: ئه‌بوو حازم راست دبیژت، ئهم دئ چینه نک وی، وخهلیفه هاته نک ل مزگه‌فتی، وه‌کی ههر فه‌قییه‌کی وی، خهلیفه ل به‌رانبهر وی روینشت، و ب گازنده‌فه گوته ئه‌بوو حازمی: ئه‌فه چ زفراتییه تو د گهل مه ب کار دئینی؟

ئه‌بوو حازمی گوتی: ما ته چ زفراتی ژ مه دیتییه؟
خهلیفه‌ی گوتی: خه‌لکی مه‌دینی ههمی هاتن سه‌را مه بدهن وتو نه‌هاتی.
ئه‌بوو حازمی گوتی: هه‌تا ئه‌فرۆ من وته ئیک ودو نه‌ناسییه.

خهلیفه‌ی گوتی: تو راست دبیژی.

پاشی خهلیفه‌ی (سوله‌یمانی کورێ عه‌بدلمه‌لکی) گوته ئه‌بوو حازمی: ئه‌ری بۆچی ئهم هه‌ز ژ مرنئ ناکه‌ین؟

ئه‌بوو حازمی گوتی: چونکی هه‌وه دنیا یا خۆ یا ئا‌فا‌کری وئا‌خه‌رتا خۆ یا خراب کری، وک‌ه‌سی نه‌ئیت ژ ئا‌قا‌هی بچته خرابه‌ی.

خهلیفه‌ی گوت: خوزی من زانیبا کانی حالی مه سوباه‌ی ل نک خودی دئ چ بت؟

ئه‌بوو حازمی گوتی: به‌ری خۆ بده قورئانی دئ زانی، خودی دبیژت: ﴿إِنَّ

الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٣٢﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿٣٣﴾﴾.

خهلیفه‌ی گوت: وره‌هما خودی ل کی‌فه‌یه؟

ئه‌بوو حازمی گوت: یا نیزیکی قه‌نجیکارانه.

خهلیفه‌ی گوتی: باشه زفرینا مه بۆ نک خودی دئ یا چاوا بت؟

ئه‌بوو حازمی گوت: هندی مرو‌فتی باشه، وه‌کی وی ک‌ه‌سی دئ زفرت یی ب وه‌غه‌ره‌کی ده‌رکه‌فتی، و ژ مرو‌فتین خۆ خه‌ریب بووی، ویی خراب وه‌کی وی عه‌بدی دئ زفرت یی ژ خودانی خۆ ره‌قی فیتجا هنده‌کان گرتی و ل خودانی زفراندی.

گا‌فا ئه‌بوو حازمی وه گوتی، سوله‌یمانی هند کره گری هه‌تا دهنگی گریا وی ب سه‌ر که‌فتی، وپشتی سوجه‌ته‌کا درێژ خه‌لیفه‌ی گوت: ئه‌ری تو بۆ مه چ دبیژی؟

ئەبوو حازمی گوتتى: دى من عەفى كەى ژ ڤى پسىياري؟

خەلىفەى گوتتى: نە، شىرەتەكە ئەز ھەز دكەم تول من بكەى.

ئەبوو حازمی بى ترس ودودلى گوتتى: باب وباپيرىن تە ب كوتەكى خو كرىو مەزنىن خەلكى، ب شىرى ھاتنە سەر ھوكمى بىيى رازىبوننا خەلكى، ووان كوشتەكا مەزن ئىخستە ناڤ خەلكى پاشى چوون وباركرن، ڤىجا ئەگەر تو بزانى وان چ گوت، و چ بو وان ھاتە گوتن!

ل ڤىرى ئىك ژ وان مرقىين ب چنىيىن خولامىنيى مەزن بووين و ل سەر سفرا (تەمەللوقى) قەلەو بوين، ڤيا خو ل بەر خەلىفەى شرىن كەت، لەو ل ئەبوو حازمى ھەيتاند وگوتتى: ئەڤە نە چو گوتنە تە گوتى.. ئەبوو حازمى گوتتى: تو درەوان دكەى خودى پەيمان ژ زانايان وەرگرتىبە كو ھەقىيى ئاشكەراكەن ونەڤەشىرن.

خەلىفەى گوتە ئەبوو حازمى: دوعايەكى بو من ژ خودى بكە.. ئەبوو حازمى دەستين خو سەر ئەڤرازكرن وگوت: يا رەببى ئەگەر سولەيمان ئىك ژ چاكىن تە بت تو خىرا دين وديايى بدى، وئەگەر ئەو ئىك ژ نەيارىن تە بت تو بەرى وى بدە وى رىكى يا تە بڤىت.. وخو بى دەنگ كر، ئىنا خەلىفەى گوتتى: ھەما ھندە؟! ئەبوو حازمى گوتتى: ئەگەر تو يى ژ ھەژى بى ھندە ژى بەسە.. وبەرى ديوان ڤەرەڤت خەلىفەى گوتتى: ئەگەر تە پىتڤىيەك ھەبت بىژە دا بو تە ب جە بينين، ئەبوو حازمى گوتتى: بلا.. من ببە بەھەشتى ومن ژ جەھنەمى دویر بىخە! خەلىفەى گوت: ئەڤە ب من ڤە نائىت، وى گوت: پا ژ ڤى پىڤتەر من چو ددى نەڤىت..

خەلىفەى گوتتى: باشە بوچى تو نائى د گەل مە بى، ئەم ژى دى مفای ژ تە بينين وتو ژى دى مفای ژ مە بينى؟ ئەبوو حازمى گوت: (أعوذ بالله!)، خەلىفەى گوتتى: بوچى؟ وى گوت: ئەگەر ئەز ھەڤالينىيا ھەو بەكم نەكو خودى ژ من بستىنت ومن عەزاب بدەت.. و دەمى ئەبوو حازم رابووى دا بچت، خەلىفەى سەد دىنار ھاڤىتنە بەر وگوتتى: ئەڤان دىناران ل حالى خو خەرج بكە، وپاشى دى ھندەكەين دى ژى بو تە ھنىرم، ئەبوو حازمى گوتتى: ب خودى من ئەو بو تە نەڤىن

ڦڇيجا ڇاوا دئ من بو خو ڦڇين، ئەف سەد دینارە ئەگەر پێش وان گۆتنان ڤە بن یێن من گۆتینه تە، ب خودئ مرار وخوین وگۆشتئ بەرازی ل دەمئ تەنگاڤیی ژ وان حەلالترن، ژ خو ئەگەر ئەو ژ مالئ موسلمانان بت، من شریک دئ تیدا هەبن لەو بو من حەلال نینە ئەز وان وەرگرم، ئسرائیلی هند ل سەر ڤیکا راست بوون هندی مەزنین وان دەهاتنە نک زاناڤین وان، پشئی ئەو سەرنخوین بووین و د چاڤئ خودئ دا شکەستین و باوەری ب طاغووتی ئینای، زاناڤین وان هاتنە دیوانین مەزنان و پشکداریا وان د دنیا یا وان دا کر، ئینا هەڤالینیا وان د کوشتنئ ژئ دا کر.

ڤئ پاڤڤیی.. ڤئ بی منەتی.. ڤئ سەربلندی، مروڤین خودئ گەهاندنە وئ ڤیکا بلند یا کەسئ دی ژبلی وان نەگەشتیی.

تەقواداریا ڤان چاک و پارسان ئیکا هند ژ وان ڤیکر ئەو بەرئ خو ژ وی جەبی ژئ وەرگێرن یئ زۆردار قەست دکەنئ.. خودئ ئەو بو جیگریا پێغەمبەرئ خو -سلاڤ لئ بن- یێن داین، وئەوئ ب جیگریا پێغەمبەرئ -سلاڤ لئ بن- رازی بیت چاڤین خو ب دیتنا مەزنین دنیاڤئ تیر ناکەت! بلا نەخۆشی بیتە سەرئ وان، ترس و برسئ ببین، گۆتنین زڤر.. گرتن.. لیدان.. نەفیکرن، ئەڤە هەمی ل بەر وان ڤو نینە، تشتەکئ سڤکە بەرانبەر عەزبا خودئ یا ئەو ژئ دڤەڤن، یا کو دئ گەهتە وان ئەگەر وان هەڤالینیا زۆرداران کر. جارەکئ (عەبدلمەلکئ کورئ مەروانی) داخواز ژ عەلیی کورئ حوسەینی کورئ ئیمام عەلی -ئەوئ ب ناسناڤئ زەینولعابدین دئیتە ناسین- کر کو ژ مەدینئ بیتە نک وی ل شامئ، و بمینتە ل ویرئ، زەینولعابدین ب ڤئ چەندئ یئ رازی نەبوو، ئینا خەلیڤە ڤرپار دا ب کوتەکی وی بین، لەشکەرئ خەلیڤە هاتنئ دەست و پێڤین وی زنجیرکرن، و بەری وی بێن زاناڤئ ناقدار (ئبن شەہابئ زوهری) دەستویری ژ لەشکەری خواست کو دەلیشەیهکئ د گەل زەینولعابدینی بمینت، گوهداریا زوهری بکەن دا ئەو ڤئ سەرھاتیئ بو مە ڤەگێرت:

زوهري ديتړت: گاځا ئهز چوويمه نك زهينولعابدینی ومن دهست وپيښن وی
 زنجيرکری ديتين ئهز گريم، ومن گوټی: خوزی ئهز نوکه ل شوينا ته بام وتو یی
 بهردای بای، وی گوته من: ئهی زوهري ما تو هزر دکهی ئهف حالئ ئهز تیدا بو من
 یی نهخوشه؟ نی ئهگر من ځایا با ئهز یی گرتی نه دبووم.

بهلئ راسته.. ئهگر وی ځایا با دا چت ل دیوانا خهلیفه ی پروینت وتشتهک یی
 ژئ کیم نه دبوو، دا یی ب قهدر وخاتر بت، بهلئ سوباهی ده می ئهو رابهري خودی
 رادوهستیا وپسیار ژئ دهاته کرن: ئهو چ هه څالینی بوو تو وخهلیفی زوردار
 گه هاندیهه ئیک؟ بوچی تو ل دیوانا وی دروینشتی؟ ئهو دی چ بیژت؟ نه.. ئهی
 زوهري بلا نه خوشیا ئه څرؤ بت نه شهر مزاریبا سوباهی!

(ئهو وائل شهقیقی کورئ سله مهی) ئیک ژ زانایین تابعیان بوو، بیست
 صهحابی دیتبون، روزهکی ئیکی گوټی: مزگینیا من ل ته بت کورئ ته (یهحیا)
 یی بویه قازی، وی گوټ: ئهگر ته گوټبا من کورئ ته یهحیا مر، من گه لهک پی
 خوشتر بوو ژ څئ گوټنا ته گوټی، پاشی وی گوته کچهکا خو: ژ ئه څرؤ وښه چی
 تشتی یهحیا بو من بینت ژئ ودرنهگری!

مهزنییا دنیایئ هنده د چاڅین وان دا یا بی بها بوو؛ چونکی دنیایئ ب خو
 چو بها ل نک وان نه بوو.. بهلئ دځیت ژ بیر نه کهین کو مروځین خودی ئهگر هات
 وجارهکی ئیک ژ وان ل دیوانا مهزنهکی ئاماده بیا، قهدرگرتنا وی مهزنی بو وی
 ئیکا هند ژ وی چئ نه دکر کو ئهو خو ژ گوټنا حهقییی بده ته پاش، (مالکی
 کورئ دیناری) روزهکی چوو دیوانا والیبی (بهصرا)، والی گوټی: دوعا بو مه بکه،
 وی گوټی: نوکه ل بهر دهرگههی کوچکا ته چهند مروځ هه نه زورداری یا لی هاتییه
 کرن.. ئهو هه می یی نفرینان ل ته دکن!

مروځین خودی ئهگر چ ب پشکداریا مهزین دنیایئ د مهزنییا وان دا رازی
 نابن ژی، بهلئ ئهو خو ژ هندي ژي نادهنه پاش کو حهقییی بگههیننه وان؛ دا وان
 چو هیجهت نه مینن، روزهکی (شیخ الإسلام بن تهیمیه) چوو دیوانا میرهکی زالم؛

دا وی ژ خرابییی پاشقه ببهت، بو طان وی میری گوت: تو مروهکی زاهدی یا
باش نهو بوو نهز هاتبامه نک ته! (شیخ الإسلام) ی گوتی: موسا ژ من چیتر بوو
وفیرعهون ژ ته خرابتر بوو، د گهل هندئ ژی موسا پوژئ سی جارن دچوو بهر
دهری کوچکا فیرعهونی؛ دا حهقییی بو بیژت!!

ئەو زانايى ژ مەزنىن دنيائى درەقى سوفيانى ئەورى!

ل وى دەمى دنياب نك وى فە هاتى وى پشتا خۆ دايتى.. پتر ژ مەزنەكى
ژ مەزنىن دنيائى مراد بوو پۆژەكى ئەو بىت هەقالىنىيا وان بكت و ل ديوانا وان
روينت، بەلى ئەو ل سەر خۆفەشارتنى يى مجد بوو.. ژ فى باژىرى درەقى دچوو
باژىرى دى؛ دا كەس ب جەى وى نەكەفت ووى نيشا خەلىفەى نەدەت، جارەكى
پسيار ژى هاتەكرن: ئەرى بۆچى تو هەندە ژ مەزنان درەقى؟ وى گۆت: ئەز ژ هەندى
ناترسم ئەو قەدرى من نەگرن دەمى ئەز دچمە نك وان، ترسا من ئەو ئەو گەلەك
قەدرى من بگرن قىجا ئەز حەز ژ وان بكم ومەيلداريى بۆ بكم!

پۆژا ئەو مرى خەلكى گۆت: ئەفرو (أمير المؤمنين) د حەدىسى دا مر،
ئەف چيائى (زانين) و(زوهد) و(تەقوايى) بابى عەبدللاھى سوفيانى ئەورىيە قىجا
سوفيان كى بوو؟

سوفيانى ئەورى وپىناسەيەكا كورت:

✽ ناقتى وى وەكى ئاشكەرا سوفيانە، كورپى سەعيدى كورپى مەسرووقى
ئەورىيە، ژ ئويجاخا (بەنى ئەورە)، وخەلكى باژىرى كووفەيە.

✽ ل سالا (۹۷) ى مشەختى هاتبوو سەر دنيائى، وچونكى نەگەشتبوو
زەمانى صەحابيان دئىتە ھژمارتن ژ (تابعين تابعيان).

✽ زانايەكى ب ناقت و دەنگە نەخاسمە د زانينا حەدىسى دا وئەو دئىتە
ھژمارتن ئىك ژ شەش زانايىن مەزن يىتن خودان مەزەھب، و(عەبدللاھى كورپى
موبارەكى) دئىت: من حەدىس ژ ھزار وسەد سەيدايان وەرگرتبوو، كەس ژ وان ژ
ئەورى باشتەر نەبوو.

✽ ل سالا (۱۶۱) مشهختی ل باژێری (به‌صرایی) چووبوو به‌ر دلۆقانییا خودی.

نوکه دا به‌ره‌ری گه‌شی سوفیانی د گهل مه‌زنین دنیا یی شه‌که‌ین دا بزانی کانی ئه‌و چ بوو سوفیان کریه سه‌روه‌ری زانایی و سهرده‌می، هه‌تا زانایه‌ک وی وه‌ختی بێژت: سوفیان منه‌ته‌ک بوو خودی د گهل مرو‌قین ئیسلامی کری.

سوفیان ومه‌زنین دنیا یی:

سوفیان ژ ی وه‌کی هه‌ر مرو‌قه‌کی دی ژ مرو‌قین خودی ل وی باوه‌ری بوو کو باشییا هه‌ر ملله‌ته‌کی ژ باشییا دو توخمه‌ که‌سان دئیت: یا مه‌زنان، وزانیان.. وچاوا خوارن بو له‌شی یا فه‌ره‌ دا پی بژیت، وه‌سا ئه‌ف هه‌ردو توخمه‌ ژ بو جقاتی دفه‌رن دا پی بمینت، وچاوا خوارن ده‌می خراب دبت بو له‌شی دبه‌ ژه‌هر، وه‌سا مه‌زن وزانا ژ ده‌می خراب دبن بو جقاتی دبه‌ مرن.. و ب دیتنا مرو‌قین خودی سه‌ره‌کانییا خرابییا مه‌زنان ژ هندێ ده‌ست پی دکه‌ت ده‌می ئه‌و شریعه‌تی خودی - هه‌می یان هنده‌کی- ژ ژینا خه‌لکی لادده‌ن و دینی ل دویف دلی خه‌لکی دبه‌ن، قیجا ده‌می وان ئه‌ف چه‌نده‌ کر عه‌جیبگرتی نه‌بن ئه‌گه‌ر هه‌وه‌ هه‌می ره‌نگین خرابییی ژ دیتن؛ چونکی ئه‌وی شه‌رم ژ خودی نه‌که‌ت چو هه‌زی بو به‌نییان ژ ناکه‌ت.

مه‌زنی ئه‌گه‌ر پیکا خودی ناسی ولی چوو و به‌ری ملله‌تی ژ دای، مرو‌قین خودی دی ل دۆر کۆم بن، و بو وی بنه‌ هاریکار و پشته‌فان، ئه‌گه‌ر وی هه‌قییه‌ک نه‌زانی ئه‌و دی نیشا ده‌ن، ئه‌گه‌ر ژ بیر کر دی ئیننه‌ بیر، ئه‌گه‌ر ته‌حسی دی ده‌ستی وی گرن.. ژ خو ئه‌گه‌ر مه‌زنی پشت دا پیکا خودی مرو‌قین دنیا یی دی لی داجریین و قیت که‌نه‌ سفرا وی، و مرو‌قین خودی دی ژ شه‌ره‌فن، هنگی زانا دی بنه‌ دو پشک: یان دی خو ده‌نه‌ د گهل مرو‌قین دنیا یی، یان دی د گهل مرو‌قین خودی بن. ئه‌گه‌ر چوونه‌ د گهل مرو‌قین دنیا یی، ئه‌و دی بنه‌ هه‌قالین مه‌زنان د خرابییی دا، وه‌نگی خرابییا وان ل سه‌ر جقاتی خو ژ خرابییا مه‌زنان ب خو ژ دی خرابتر بت، بوچی؟

بهرسٹ بلا بۆ سوفیانی شهوری بت، سوفیان دبیرت: ((مرۆقی زانا دختوری دینییه، ودهرههم دهردی دینییه، وههر جارهکا دختوری دهر د ئینا خو، کی دئ ههبت وی دهرمان کهت؟)) مهزن دهمی خراب دبن دنیا مرۆقی خراب دکهن، بهلی زانایین دینی دهمی خراب دبن دینی مرۆقی خراب دکهن، وخرابکارنا دنیایی د گهل مانا دینی سقکتره ژ خرابکارنا دینی د گهل مانا دنیایی، لهو جارهکئی دهمی پسیار ژ سوفیانی هاتییه کرن: چ تشت ژ ههمییی خرابتره؟ وی گووت: مرۆقی زانا نهگهر خراب بوو.

وبۆ وی یی پسیار بکهت: ئهری کهنگی مرۆقی زانا خراب دبت؟ سوفیان بهرسٹی ددهت: ((چی گاڤا ته مرۆقی زانا ل بهر دهرگههی سولتانی دیت تو بزانه ئهو دزیکهره، وچی گاڤا ته ئهو ل بهر دهرگههی زهنگینان دیت تو بزانه کاری وی ریمهتییه))، مهعنا: زانا ب ڤان ههر دو پتکان خراب دبن، وئەڤ زانایین خراب ئهون دینی خهلکی ددزن دا دنیا خو پئ خوش بکهن، دینی خو گۆری مهزنان دکهن دا بهریکین خو ئاڤاکهن، وزانینا خو قوربانی زهنگینان دکهن دا ل سهری کۆچکان بیته دانان.. و مرۆقین نهزان دهمی وان ب ڤی پهنگی دبینن ههمی هزرا وان دبته ئهو کو هه ما دین ههر ئهڤهیه، لهو ئهو ژ دئ چاڤ ل وان کهن، یان دئ ژ دینی پهڤن.. ئهری ما خرابی ژ ڤی مهزنتر ههیه؟

بهلی خودی پهحم یا ب مرۆشان بری، ل ههمی دهم وههمی جهان ئهو کتهکا بژاره ژ زانایین دورست پهیدا دکهت دا بۆ خهلکی بینه نمونهیی چاکیی ورتیشاندهرین راستیی، و ژ لایهکی دی ڤه دا بینه باشتین بهرسٹ بۆ وان زانایین (دزی) و(ریمهتی) بۆ خو کرییه کار وکهسب.

پشتی ڤی پخوشکرنی کهرم کهن دا دهفتهرا سوفیانی شهوری د گهل مهزنان ڤهکهین دا بزاین کانی چاوايه دهمی زانا مفای ژ زانینا خو دبینت..

سوفیان مرۆڤهکی فهقیر بوو، پتربیا ژییی خو یی بهردهست تهنگ بوو، هندهک جاران دو سی رۆژ ب سهر دا دچوون دانهکی خوارنی ب دهست نه دکهفت، ههڤالی

وی (ئەبوو شەبابی حەناط) دبیژت: رۆژەکی ئەز چوومە نەکی سوڤیانی ل کەعبی خۆ دپژ کرپوو، مەن سلاڤ کرئ، وی ب سستی جابا سلاڤا مەن دا، مەن گۆتی: خویشکا تە ھەندەک خوارن یا بۆ تە ھنارتی، ئینا ئەو ئیکسەر رابووڤە، مەن گازندە ژئ کرن وگۆتی: بۆچی تە ب سستی جابا سلاڤا مەن دا؟ وی گۆت: د ناڤەرا مەن وتە دا بت، ئەڤە سێ رۆژە مەن تەشەک نەخوارییە، گاڤا تە بەحسی خویشکا مەن کری، مەن زانی ئەو خوارنا وی بۆ مەن ھنارتی دی ژ کارئ تەشییایا وی بت.

گاڤا خەلکی ئەو د ڤی حالی دا ددیت، ھەندەکان ئەو ژ فەقیرییی دترساند، لەو وی دگۆتە وان: ((ھوین مەن ژ فەقیرییی دترسین؟ ترسا مەن ئەو دنیایا بکەڤتە دەستین مەن)). ترسا سوڤیانی ئەو بوو زەنگین بت، وڤیانا دنیایی جەئ خۆ د دلی دا بکەت، و سوڤیان ئەو یی د گۆتەکا خۆ دا دبیژت: ((ئەو دلی ڤیانا دنیایی تیدا بت، ترسا ئاخەرەتی ژئ دەردکەڤت))، دبیژن: زوھد ئەو مەرۆڤ دلی خۆ نەبەتە دنیایی، بەلئ فەرڤە مەرۆڤەکی دنیایا نەکەڤتە لەپان ڤیجا دلی خۆ نەبەتی، وئیکی دنیایا ل بەر دەستی بت و ئەو دلی خۆ نەبەتی، و سوڤیان ژ ڤی رەنگی دووی بوو، لەو زاھدین سەردەمی وی دگۆتن: یی زاھد سوڤیانە، دنیایا ب نەکی ڤە ھات، وی پشتا خۆ دایی!

ودا ھوین بزەن چاوا دنیایا ب نەکی ڤە ھات، وچاوا وی پشتا خۆ دایی وەرن پتر خۆ نیزیکی جیھانا سوڤیانی بکەین..

سوڤیان و رەڤینا بەردەوام:

ل نەکی گەلەک کەسان رزگاری ئەو مەرۆڤ د دنیایی دا د خۆشییان دا بژیت وی ب سلامەتی بت، بەلئ مەرۆڤین خودی ب رەنگەکی دی د رزگارییی دگەھن: کو مەرۆڤ دنیایا خۆ پپاریزت و دینی خۆ ژ دەست بەدەت ھنگی مەن ژ مانی چیتەر، (سەلمەیی کورپی دیناری) گەلەک جارەن دگۆتە خەلکی: ((ئەزێ پازیمە ئیک ژ ھەو ھەند چاڤی خۆ بەدەتە دینی خۆ ھندی چاڤی خۆ ددەتە نەعالا خۆ))!

سوفیان ل وئ باوهرئ بوو کو پاراستنا دینئ مروّځئ زانا ب هندئ دبت کو
 ئەو خو ژ کوچک و دیوانین مهزین دنیا یی بده ته پاش، ودهستئ خو نه که ته د ناڅ
 دهستین وان دا؛ دا ل روژا راپوونا مهزن ژ دهسته کا وان نه ئیته هژمارتن.. سوفیانی
 هه قاله ک هه بوو دگوتئ: (یوسف) روژه کئ خه لیفئ عه بیاسی (ئه بوو جه عفه ری)
 ئەو بو والیاتیی هلبژارت، خه لک چونه نک دا کارئ وی یئ نوی لی پیرۆز
 بکهن، سوفیان ژئ چوو نک نه دا پیرۆزیان لی بکهت، نه.. سوفیانی گوتئ:
 ((تیچوون بو ته بت ئەی یوسف! وان بی کیر تو سهر ژئ کری، ئەگهر ل روژا
 قیامه تی هاته گوتن: کانئ ئەبوو جه عفه و دویکه فتییئ وی بلا رابن وتو ژئ د گهل
 بی، هنگی تو دئ چ کهی؟)).

روژه کئ هزر و هسا بو خه لیفه ی چیبوو کو سوفیانی بکه ته قازیی کووفه، ئینا
 وی هنارته ب دویڅ را، وپشتی ئەو ل دیوانا خه لیفه ی هاتییه ناماده کرن وی سلاڅ
 کره خه لیفه ی ب ناڅئ وی ونه گوتئ (أمیر المؤمنین).. خه لیفه ی ب روییه کئ
 گهش څه گوتئ: ئەی سوفیان تو خو ژ مه څه دشیری یا ژ ته څه ئەم نه شیننه ته، ئەڅه
 مه تو گرتی څیجا ما تو ناترسی ئەم حوکه مه کئ ل دویڅ دلئ خو بدانینه سهر ته؟
 سوفیانی گوتئ: ئەگهر تو بشییه من حاکمه کئ دی یئ خودان شیان هه یه
 دشپته ته، و ئەو حه قیبی ونه حه قیبی ژیک جودا دکهت.

وهزیری گوته خه لیفه ی: ئەی (أمیر المؤمنین) چاوا ئەڅ نهزانه ب څی رهنگی
 د گهل ته دناڅت؟ دهستویریی بده من دا سهرئ وی ژ سهر قالبی بفرینم!
 خه لیفه ی لی هه یتاند وگوتئ: مرن بو ته بت، ما تو نزانی سوفیان وین
 وهکی وی حمز دکهن ئەم وان بکوژین؛ دا خوشیا وان بته ئەگه را شه رمزاریا مه؟
 بنقیسه: مه بریار دا سوفیان بته قازیی کووفه ب وی شه رتی کهس مایی خو د
 وی نه کهت.

پشتی فه رمانا خه لیفه ی هاتییه نقیسین وموژکرن کره د دهستئ سوفیانی دا،
 سوفیان ژ دیوانا خه لیفه ی ده رکه فت و ب نک رویاری (دجله) څه چوو، وفه رمانا

خهلیفه‌ی د ئاقی دا بهردا.. وره‌قی! تو دا بیژی عه‌ردی ئه‌و داعویرا یان عه‌سمانی هه‌لکیشا، خه‌لیفه‌ی جه‌هک نه‌هیلا و‌قی نه‌که‌فت.

به‌ری بۆ هه‌وه‌ بیژین کانێ سو‌فیان کیشه‌ چوو، مه‌ د‌قیت سه‌ره‌اتییه‌کا وی یا دی د‌ گه‌ل بابێ قی خه‌لیفه‌ی بۆ هه‌وه‌ فه‌گپین:

ئه‌ف خه‌لیفه‌ی مه‌ نوکه‌ به‌حس ژێ کری (ئه‌بوو عه‌بدللاه‌ی مه‌هدی) یی عه‌بیاسی بوو، کو‌ری (ئه‌بوو جه‌عه‌فری مه‌نصور)، جاره‌کی ل مه‌که‌هی سو‌فیان و‌ئه‌بوو جه‌عه‌فر که‌فتنه‌ به‌رانبه‌ری ئیک، ئه‌بوو جه‌عه‌فری ملی سو‌فیانی گرت و‌به‌ری وی دا که‌عبی و‌گو‌تی: ئه‌ز ته‌ ب خودانی قی به‌یتی د‌ده‌مه‌ سو‌بندی تو من چاوا د‌بینی؟ سو‌فیانی گو‌تی: ئه‌ز ب خودانی قی به‌یتی که‌مه‌ من تو د‌یتی پیست‌رین زه‌لام! و‌ده‌ستی وی به‌ردا و‌چوو..

سو‌فیانی کاغه‌زا خه‌لیفه‌ی بۆ ماسییان به‌ردا د‌ ئاقی دا، پاشی ژ به‌غدا ره‌قی.. ئه‌و نه‌چوو باژپێ خۆ کو‌وفه‌؛ چونکی وی د‌زانی ئه‌و د‌ی ئینه‌ و‌پ‌ری لی گه‌رپین، قه‌ستا به‌صرا کر، نه‌چوو ناف باژپ‌ری دا که‌س پی نه‌حه‌سییت، چوو ناف بیستانه‌کی دارقه‌سپان و‌گو‌ته‌ خودانی: ئه‌ز مرۆقه‌کی بی ریمه‌ ئه‌گه‌ر ته‌ ب‌قیت ئه‌ز د‌ی بۆ ته‌ ل به‌ر بیستانی ته‌ بم و‌تو هه‌ر رۆژ خواری بده‌ من، وی گو‌تی: بلا من قه‌بو‌له. رۆژه‌کی هنده‌ک باجه‌ستین د‌ به‌ر بیستانی را بو‌رین، هاتنه‌ ناف بیستانی، سو‌فیان ب تنی یی حازر بوو، گو‌تنی: تو یی ژ کیبی؟ وی گو‌ت: ئه‌ز خه‌لکی کو‌وفه‌مه، گو‌تنی: ئه‌ری خورما به‌صرا ش‌رینتره‌ یان یا کو‌وفه‌؟ سو‌فیانی گو‌ت: خورما کو‌وفه‌ ئه‌ز د‌زانم یا ش‌رینه، به‌لی یا به‌صرا من نه‌خوارییه‌ ئه‌ز ن‌زانم. وان مرۆقان گو‌تی: هه‌ی پا تو مرۆقه‌کی دره‌وینی! سه‌یه‌ک ژی مایه‌ ل ف‌یری خورما به‌صرا نه‌خواری، تو د‌بیژی هیشتا من نه‌خوارییه‌؟ پشتی ئه‌و باجه‌ستین زق‌رینه به‌صرا وان سو‌حه‌تا خۆ بۆ والی فه‌گپ‌را، والی گو‌ت: بگه‌هنی هه‌بت نه‌بت ئه‌و د‌ی سو‌فیان

بت.. مروښهک ل به صرا ل بهر بیستانه کی دارقه سپان بت، وهیشتا تام نه کړته خورما به صرا، نه گهر نهو سوفیان نه بت نهو که سی دی نابت..

وحه تا ئیلچییېن والی گه هشتینه ناڅ بیستانی دیت نهو زه لامی خه لکی کووفه یی چووی خاترا خو ژ خودانی بیستانی یا خواستی و ل به صرا هه مییی نه مایه!

څی جارئ کیښه بچت؟

- بو یه مه نی.. یه مه ن جهه کی دویره وکس ل ویری وی نانیاست ودی ژ خه لکی دویر که فت.

سوفیان دبیرت: وهختی ل سهر دهمی (مه هدی) ل من دگه ریان نه ز هاتمه یه مه نی، ژ څی تاخی بو تاخی دی نه ز دچووم، وچی جهی نه ز گه هشتبامی نه ز دچوومه مزگه فتی، جاره کی دهمی نه ز ل مزگه فتی دزییه ک ل وی تاخی هاته کرن یی نه ز لی، خه لکی نه ز گرم وېرمه نک والی (مه عنی کورئ زاندهی)، وی ناڅی من گوډ لی بوو بو به لی نه ز نه دنیاسیم، گوټی: څی دزییا مه یا کری، وی پسیارا من کر: بوچی ته دزییا وان کریه؟ من گوټ: من چو دزی نه کرینه، والی گوټه خه لکی: کانی ده رکه څن دا نه ز پسیارا وی بکه م.. دهمی نه م ماینه ب تنی والی گوټه من: ناڅی ته چیه؟ من گوټی: نه ز عه بدلاهی کورئ عه بدرره حمانیمه، وی گوټ: نه ز ته ب خودی دده مه سویندی ناڅی خو یی دورست بو من بیږه. من گوټ: ناڅی من سوفیانی کورئ سه عیدیه، وی گوټ: سوفیانی شه وری؟ من گوټ: نه ری! وی گوټ: تو نه ویی یی (امیر المؤمنین) ل ته دگرییت وبو من نقیسی کوهر جاره کا نه ز ته ببینم ته بگرم وبو وی بهنیرم؟ من گوټ: به لی.. بیه نه کی وی سه ری خو چه ماند، پاشی گوټ: هندي ته بثیت ل نک مه بمینه وچی گاڅا ته څیا هه ره، ب خودی نه گهر خو تول بن پی من یی څه شارتی بی نه ز پی خو رانا که م دا که س ته نه بینت.

(مههډی) ژي وهکی بابی خو (مه‌نصوری) چوو، وسوفیان یی څه‌شارتی، خیلافهت گه‌شته کورې وی (هاروون ئه‌لره‌شیدی)، هاروونی څیا هه‌څالینیا خو یا که‌ئن د گهل سوفیانی نوی که‌ته‌څه، چونکی هاروون وسوفیان هه‌ردو پیکڅه شاگرد‌ه‌یپن ئیمام مالکی بوون، وان هه‌دیس ل نک خواندبوو، هاروون مرؤڅه‌کی زانا بوو وگه‌له‌ک هه‌ز ژ زانایان ژي دکر، به‌لی چونکی ئه‌و د حوکمداریا خو دا وهکی ټیک ژ هه‌ردو عومه‌ران نه‌بوو سوفیانی خو نټیزیک نه‌کر، وهه‌ر څه‌شارتی ما.. مرادا هاروونی ئه‌و بوو سوفیانی بیپنت، به‌لی کانئ سوفیان کی دزانت ل کیشه‌یه؟

(ئه‌بوو ئه‌حمه‌دئ زوبه‌یری) دبټرت: رؤژه‌کی ئه‌ز وسوفیان ل (منایي) د مزگه‌فته‌کی څه بووین بانگه‌لدیره‌کی گازی کر: (أمیر المؤمنین هارون الرشید)ی فهرمان دایه هه‌چی که‌سی سوفیانی ته‌وری نیشا مه‌ بدهت ئه‌م دئ ده‌ه هزاران ده‌ینی!

وجاره‌کی ده‌می (مه‌هډی) ل سوفیانی دگه‌ریا، هاته‌هه‌جی ووی زانی کو سوفیان یی ل مه‌که‌هی ئینا وی گوته‌ زه‌لامین خو: هه‌ر چاوا بت دڅیت وی بو من بین، ئه‌و رابوون خو د رټکی دا ل سوفیانی څه‌شارت، گاڅا سوفیان بوړی وان خو لی دا وگرت وبره نک خه‌لیفه‌ی، خه‌لیفه‌ی گوټی: بابی عه‌بدللاهی! ئه‌څه تول کیشه‌یی جه‌ک مه‌ نه‌ه‌یلا هندي ئه‌م ل ته‌ دگه‌ریپین.. باش بوو خودی تو ئیخستیه‌ ده‌ستین مه‌، کانئ بیژه‌ ته‌ چ دڅیت دا ئه‌م بو ته‌ بکه‌ین؟

سوفیانی گوټی: ما دئ من چ څیت؟ ب خیرا شیرین (موه‌اجری) و (ئه‌نصاریان) تو یی گه‌هشتیه‌ کورسیکی وئ‌څرؤ بچوبکین وان ل به‌ر ده‌رگه‌هی ته‌ ژ برسان دا دمرن! عومه‌ری کورې خه‌ططایی ده‌می هاتیه‌هه‌جی هه‌ژده‌ دینار خه‌رج کرن و د گهل هندئ ژي گوته‌ هه‌څالی خو: مه‌ گه‌له‌ک خه‌رج کر، تو ئه‌څرؤ بی هژمار یی خه‌رج دکه‌ی.. خه‌لیفه‌ی گوټی: باشه‌ ما ئه‌گه‌ر ئه‌ز نه‌شیم هه‌قی هه‌ر که‌سه‌کی بگه‌هینمی؟ سوفیانی گوټی: ئه‌گه‌ر تو نه‌شپی هه‌ره‌ ل مالا خو روینه‌. ب څی ره‌نگی سوفیانی ژییی خو بوړاند، هندي ژئ هاتی ژ دیوانا مه‌زنین دنیایي ره‌قی، وئ‌گه‌ر

جارهكی هۆسا نهچار ببا ل دیوانا ئیک ژ وان ئاماده ببا ژى بى ترس ودودلى وی
حهقى دگۆت.

ههفالى وی (عهبدورهحماني کورئ مههدی) دبیتژ: سوفیانی خو ل نک مه
ل بهصرا قهشارتبوو؛ دا خهلیفه قئ نهکەفت، گاڤا کهفتیه بهر مرنئ و نساخ بووی
-ونساخیا وی ئیشا زکی بوو- وی دگۆت: ((خلاس، ئیدی خو قهشارتن نهما،
خو قهشارتن نهما!)) ودهمئ ئەو مری شەف بوو، هەر وی شەقئ مه کارئ وی کر و بر
قهشارت بهری سولتان پی بههسییت.

وههفالهکئ وی یی دی دبیتژ: گاڤا سوفیان مری من د خهونئ دا ددیت هەر
وهکی ئەزئ ل بهههشتئ چار زانا یین هه دیسی ژ خه لکئ بهصرا دروینشتی بوون بو
خو دئاخفتن، من پسار ژ وان کر: پا کانی سوفیان بوچی ئەو د گهل ههوه نینه؟
وان سه رین خو بلندکر و گۆتن: وهسا ئەم وی دبیین وهکی مروث سستیران ل
عهسمانی دبیت.

ئه قه سوفیان بوو.. وخودئ هه دیسا پیغه مبه ری خو -سلاف لی بن- ب یین
وهکی سوفیانی پاراست، (عهبدورهحماني کورئ مههدی) دبیتژ: کهس وهکی
سوفیانی من نه دیتییه، گاڤا ئەز دچوومه دیوانا وی ژ هه ییه تین وی دا من شهرم
دکر بهرئ خو بدهمئ، ب شەقئ من زیره قانی لی دکر، دهمه کی دا نقت پاشی
جرفه ک قئ دکهفت و ب ترس قه دگۆت: ئاگر.. ئاگر، ترسا ئاگری خه و ژ چاقین
من ره قاند. ودا رابت دهست ب نفیژان کهت هتا لی دبوو سپیده، شه قه کئ گوھئ
من لی بوو وی دگۆت: ((یا ره بی! تو دزانی من چ دقیت، داخوازا من ئەوه تو
من ژ ئاگری ئازا کهی، یا ره بی ترسا ژ ئاگری خه و ژ چاقین من ره قاندی، وئه گهر
بو من دورست با ئەز د ناڤ خه لکی دا نه دمام..)) پاشی هند دکره گری ژ بهر
دنگئ گریبی من نه دزانی کانی ئەو چ دبیتژ!

سلاف ل سوفیانی بن دهمئ پشتا خو دایه دنیایی و بهرئ خو دایه ئاخره تی..

ههسه نئی به صری ئهوئی دیتنا وی خودی ل بیرا مروقی دینا

قی جاری مه ل بهره بهرپه پین ژینا مروقه کی ژ صنفه کی تایهت قه کهین، لهو دقیت باش کارئ خو بکهین.. مروقهک بوو ئه وین ئه و دیتی وه صفا وی هه می د پیه که کی دا کوم دکر، دگوتن: ((دهمی مروقی ئه و دیت بیرا مروقی ل خودی دهاته قه)).

ئه گهر ته بهری خو دابایی ده می ئه و ب رپقه دچوو، تو دا بیژی ئه و ئیخسیره که یی هاتییه گرتن، ویی دئیته برن دا سه ری وی بیرن.. گاڤا به حسی جه نه می ل نک وی هاتبا کرن وه ل وی دهات تو دا بیژی جه نه م بهس بو وی یا هاتییه چی کرن.. زه لامه ک بوو هاتبوو د قی دنیا یی دا؛ دا دنیا ب ئه زمانئ وی باخفت، پیغه مبه ر نه بوو، وقه ده را وی یا وه سا بوو ئه و ل زه مانئ چو پیغه مبه ران ژئ نه بت، به لی یی تیکه لیا وی کرا هیچ گومان بو چی نه دبوو کو ئه و ژ به رمایین پیغه مبه راتییه، گاڤا دناخفت دا بیژی دل روح ودیمی وی هه می د گه ل ئه زمانئ وی یین دناخن، له و هیزه کا وه کی یا مه غناطیسی وی هه بوو نه بوو کیشانا ئاسنی به لکی بو کیشانا دلین مروقان، حیکمه ت ژ ده قی دپه شی له و ده می دناخفت مروقی قیابا نه قیابا دا گوئی خو ده تی هه تا وی ناخفتنا خو ب دویماهی ئینابا..

پوژا ئه و مری زه لامه ک د بازپیری دا نه مابوو نقیژا ئیقاری ل مزگه فتنی بکه ت، له و ئه و جارا ئیکی بوو پشتی (به صرا) هاتییه ئافا کرن نقیژا ب جماعه ت لی نه ئیته کرن، هوین دزانن بوچی؟

- چونکی زهلام ههمی د گهل جهنازه یی (حهسه نی بهصری) دهرکه فتبونه سهر قهبران، دا بیژی کفنه کی سپی یی د بهصرا ههمی بیی ئالاندی! وئه گهر مرنی ههمی بیی ئیک مهعنا ههبت ژی، ده می (عهزیزی) هندهکان دموت کانی ئه و چهندن هند مهعنا ژ مرنی دچن، لهو مرنا حهسه نی هندی هژمارا خه لکی بهصرا مهعنا ژی دچون..!

بهلی.. قی جاری ئه م دی ل دیوانا ئیمامی حهسن ئاماده بین، ئهوی ب حهسه نی بهصری دئیتته نیاسین، بهلی تشتی مروقی حیبه تی دکهت ده می وی دقت بهحسی حهسه نی بکهت ئه وه مروث نرانت ژ کیشه دهست پی بکهت، وبهحسی چ بکهت و چ نهکته..

دهسپیکه کا پیروژ:

ل باژیری (مه دینا مونه ووهر) ل نیژیکی ماله کی ژ مالین پیغه مبهری -سلاف لی بن- دو سالان بهری ئیمامی عومهر شهید بیت، حهسن هاتوو سهر دنیایی، بابی وی ودهیکا وی ههر دو عهبد بوون هاتبونه ئازاکرن، دهیکا وی جاریا (أم سلمه) یی بوو، وگه لهک جارن ده می کارهک بو دهیکا وی چی دبوو، وی زاروکی خو یی ساقا دهیلا ل نک دهیکا موسلمانان (أم سلمه) یی حهتا دزقری، وهندهک جارن ده می وی دکره گری، (أم سلمه) یی پاخلا خو دکره د دهقی دا؛ دا وی تهنا بکهت، لهو دگوتن: حهسه نی په یوه ندیه ک ب پیغه مبه راتییی قه هه بوو، ودبیژن: ده می حهسن یی ساقا هندهک جارن (أم سلمه) یی ئه و دهنارته نک صهحابیان ل مزگهفتی، وئاشکه رایه کو مه زه لکا وی ب ره خ مزگهفتی قه بوو، وجاره کی ژ وان جارن ئیمامی عومهر ئه و هلگرت ودوعایه ک بو کر وگوت: یا ره بیی تو وی زانا بکهی د دینی دا ووی ل بهر خه لکی شرین بکهی.. وهر وهکی دوعایا عومهری د دهر حهقا وی دا ب جه هات.

حهسه نی گه لهک صهحابییین مهزن دیتبون، وهکی عوثماني وعه لی وطه لحه ی وزوبهیری، ووی حه دیس ژ هژماره کی ژ وان ریوایهت دکر، بهلی تشتی بهر چاډ ل

نک وی ئەو بوو، دەمى ئەو یی جحیل وی دەمى خو هەند نەددا وەرگرتنا علمی
 ھندی ددا کرنا جیھادی، لەو ریوایەتین وی یێن ھەدیسی ژ ھەبابیان دکتیم بوون.
 ھەسەن مەزھەکی زەلام باش بوو، ھەببەتەکا زێدە ل نک ھەبوو، وجوایەکا بەر
 چاڤ ژى وی ھەبوو، (العوام بن حوشب) ی دگۆت: ئەز تەشبیھا ھەسەنى ب
 پێغەمبەرەکی دکەم. و (ئەبوو بوریبە) دبێژت: من نەدیت مەزھەکا ھندی ھەسەنى
 وەکی ھەبابییێن موحەممەدی بت. و ھەندەکا جارەن دەمى مەزھەکی پسپارەکا ژ
 ھەبابییێن پێغەمبەری ئەنەسى کورێ مالکی کرنا دەمى ئەو پیر بووی، ئەو دا
 بێژت: پسپارا ھەسەنى بکەن، وی یا ژ بەرکری وە یا ژبیرکری.

و بوو ھەوانبێژی و دەف و ئەزمانان دبێژن: ل وی زەمانى کەس ژ ھەسەنى
 و ھەججایێ ئەقەفى ب دەف و ئەزمانتر نەبوون. و دەمى بەھسى وی ل نک ئیمام
 (محمد الباقر) ی دەتەکەرن وی دگۆت: ھەسەن، ئەوئ ئاھتەنا وی وەکی
 ئاھتەنا پێغەمبەرەکان؟! و گاڤا ئەو ل مزگەفتی دپوینشت و دەست ب وەزى دکر ب
 سەدان شاشک ل دۆر وی کۆم دبوون، و دا بێژی ھەر ئێکی طەیرەکی ل سەر سەری،
 وەسا ب گۆتەنا وی قە دەتەنە گریدان، و پتر جارەن وەز و گۆتەنا وی ل دۆر زوھدی
 و سلووکى و ترساندنا ژ مرنى و ئاخرەتى بوو.

ل دۆرین چارە سالییێ مالا وی ژ مەدینى بوو بەصرا ھاتە قەگواستن، و ئەو د
 گەل دەبیابین خو ھات و قەستایى باژیری کر، و بەصرا ھنگى قەلەبەکا بوو ژ
 قەلەبەیین ئیسلامى یێن مەزن، چونکی دکەفتە سەر توخوبییێن دەولەتە ئیسلامى،
 و ھژمارەکا مەزن ژ ھەبابى و تابەییێن مەزن ل قى باژیری نوى ھاتیبە ئاھکارن
 ئاکنجى بوو بوون، ھەسەن ژى ل قى باژیری ئاکنجى بوو، لەو ب ناسناڤى
 (ھەسەنى بەصرى) دەتەنە نیاسین.

و ئەو ھەر ل قى باژیری مەبوو، ل دەسپێکا ھەیشا رەجەبى ژ سالا (١١٠)
 مەشەختى، ل سپدەبیا ئەینیى، و ل مزگەفتا بەصرا پشەتى نەینى ئاھکارن
 سەر وی ھاتەکەرن، و خەلک ل دویف جەنازى وی دەرکەفت، و وئ پۆژى وەکی مە

گوتی بو جارا ئیکې د دیروکا بهصرا دا نقیڑا ئیقاری ل مزگهفتی نه هاته کرن، چونکی
کس نه مابوو د باژپړی دا هه می چووبوونه سهر زیاره تان!

تشتی حسنه بلند کړې:

ونوکه دېت هندک ژ هه وه د گهل خو پسیار بکهن: ئهړی ئه و چ بوو حسنه
که هاندیه قی دهره جی؟ وبوچی ئه و هنده ل بهر خه لکی یی ب بها بوو؟
جاری گوھی خو بدنه جیرانی وی وهه قالی وی (خالدی کورې صه فوانی) چاوا
حسهنی ب مه دده ته نیاسین، پرژه کی ئه میره کی پسیارا حسهنی به صری ژ وی کر،
کانی ئه و یی چاوايه، وی گوت:

((ئز باش وی دنیاسم، ئز جیرانی ویی مالی مه، وهه قالی وی یی
مزگهفتیمه.. کانی ئه و ب سهرقه یی چاوايه ژ بن قه ژی ئه و یی وه سایه، گوتنا وی
وه کی کریارا وییه، ئه گهر ئه و باشیه کی نیشا خه لکی بدهت بهری هه مییان ئه و ب
خو وی دکهت، وئه گهر ئه و وان ژ خرابیه کی بدهت پاش ئه و بهری هه مییان خو
ژی دده ته پاش، من دیت ئه و خو ژ خه لکی بی منعت دکر، دلخ خو نه دبره وی
تشتی د دهستی وان دا هه ی، وخه لک هه می دهه وجیه یی وی بوون، داخوازا وی
تشتی دکر یی ل نک وی هه ی...)).

ووه کی بهری نوکه ژی مه گوتی ههر بهر په رکه کی هه ی د ژيانا حسهنی به صری
دا، یی ژ هه ژی هندیه مروژ ل نک راوه ست وعیره تان ژی وه رگرت، وه لېژارتنا
هنده ک ژ فان بهر په ران بو به حس ژی کرنی د چهند دهقیقه یه کین کیم دا کاره کی ب
سانا هی نینه، به لی ههر چاوا بت ئه و نوکه بو مه کاره کی پیتقییه، دا بشیین گوتنا
خو ل دور مروژین خودی تمام بکه یین..

حسهن د ده مه کی دا ژیا بوو، گه له ک گوهر پینین مه زن ب سهر جیه انا ئیسلامی
دا هاتبوون، ده می فتنه چی دژی خه لیفی راشدی یی سییی عثمانی کورې عه ففانی
رابووین ومه سه له گه هشتییه هندی ئه و ئیمامی بکوژن، حسهن یی سیزده چارده
سالی بوو، وپشتی خیلافهت گه هشتییه ئیمامی چاری عه لیبی کورې ئه بوو طالبی،

ووی خو ژ مه‌دینې څه‌گوه‌استییه باژېړې کووفه ل ژېړیا عیراقي، حه‌سه‌نی ژي -د گهل مالا خو- قه‌ستا به‌صرا کر و ل وېړې ټاکنجی بوو، وقویناغا څه‌گوه‌استنا خیلافه‌تې ژ مه‌دینې بو کووفه، پاشی بو شامی وی ب چاف دیت، نیڅه‌ک ژ زه‌مانې خیلافه‌تا راشدی، وه‌می دهمې عه‌داله‌تا موعاویه‌ی، پاشی پشتی خیلافه‌ت که‌فتیه ده‌ستی جحیلین بنه‌مالا ئومه‌یییه‌ی، ووی به‌رفره‌هییا ده‌وله‌تا ئیسلامی ل سهر ده‌ستی وان ب خو څه‌گرتی، و د گهل وې زولما هنده‌ک جارن ژ هنده‌ک ژ وان په‌یدا دبوو، پاشی دهمې عومهرې دووې جاره‌ک دی بیرا خه‌لکی ل زه‌مانې راشدییان ئینایه‌څه، وپشتی عومهر ژ مه‌یدانې ده‌رکه‌فتی، وجاره‌کا دی مه‌سه‌له زځپیه مه‌لکاتیا ب کوته‌کی.. ئه‌څه هه‌می حه‌سه‌نی ب چاف دیت بوو.

ئه‌څه ژ لایې سیاسي څه، و ژ لایې علمی څه ئه‌و دهمې حه‌سه‌ن لی ژیاي دهمې به‌لاڅکرنا علمی شهرعی بوو، صه‌حابیان ژ لایې خو څه، و د گهل وان وپشتی وان ژ طه‌له‌بتن وان ژ تابعیان هه‌می هیزا خو بو به‌لاڅکرنا کیتابی وسونه‌تې، و (عه‌صرې ته‌دوینې) -وه‌کی دئېته نیاسین- ده‌ست پی دکر..

و ژ لایې جفاکی څه، دو دیارده د به‌رچاف بوون: دیاردا ده‌وله‌مندی وته‌ره‌فې وخو مژوبکرنا ب دنیايې څه، و دیاردا زوه‌دې وده‌ست به‌ردانا ژ دنیايې، ئه‌وا پشتی هنگی ب ناڅې (ته‌سه‌ووې) هاتپیه نیاسین..

وحه‌سه‌نې به‌صری د څان هه‌می مه‌یدانان دا (جه‌وله) هه‌بوون، ووی د هه‌می څان (مه‌جالاتان) دا هه‌لوېست وگوټن وېوچوون هه‌بوون، حه‌سه‌ن چهند یی دوېر بوو د جفاکا خو هند یی نیژیک ژي بوو، دوېر ژ سیاسه‌تې وی سیاسه‌ت دگوه‌ارټ، وپی دلی خو بیه‌ته وی تشتی د ده‌ستین خه‌لکی دنیايې دا هه‌ی وی بیر وېوچوونین خه‌لکی دنیايې دگوه‌ارتن، هه‌څالینیا خه‌لیفه وئمه‌یران نه‌دکر وخو ژ کوچک و دیوانین وان ددا پاش، د گهل هندې ژي مرادا هه‌می خه‌لیفه وئمه‌یران ئه‌و بوو هه‌څالینیا حه‌سه‌نی بکه‌ن، ل وان جه‌پن خه‌لک پاشقه دچوو حه‌سه‌ن پېشقه دچوو، و ل وان جه‌پن خودان جه‌رگ دترسیان ومه‌صلحه‌تچی بی دهنګ دبوون حه‌سه‌نی بی

ترس دهنګې خو بلند دکر، ودا هوین هزر نه کهن ئەف گوتنا مه ب تنی (ئینشائەکا بێ دەلیلە) وەرن دا پیکڅه څی بهرپه‌ری ژ دیروکا وی څه‌کەین، د گهل کی؟ د گهل هه‌ججایی، ئەوئ -ل وی ده‌می- ناڅی وی ترس وله‌ز دئێخسته دلێ خهلکی، چونکی یئ هه‌ججای لئ ب غه‌زه‌ب هاتبا حسێب بکه ئەو ژ ده‌یکا خو نه‌بوویه!

د ناڅبه‌را هه‌سه‌نئ ومه‌زنان دا:

جاره‌کئ هه‌ججایی قه‌سه‌رکا مه‌زن وجوان بو خو‌ل باژیرئ (واسطئ) ئاڅاکر، وپشتی ئاڅاهی ب دویماهی هاتی، وی رئ دا خهلکی هه‌میئ کوبین به‌رئ خو‌ بدنه‌ ئاڅاهی وخو‌شییئ ب دیتنا وی بیهن، ودوعایا به‌ره‌که‌تئ بو ئاڅاهی وخودانئ وی بکه‌ن.. ئیمامئ هه‌سه‌ن خیلانئ عه‌ده‌تئ خو‌ پریار دا، ئەو ژئ د گهل خهلکی چوو ته‌ماشه‌ی قه‌سرا ئەمیری بکه‌ت، گاڅا هه‌سه‌نی دیتی خهلک ب جوانیا قه‌سرا هه‌ججایی وفره‌ی ونه‌خش ونیگارین وئ مه‌نده‌هووش بوون، ئەو د ناف وان دا رابووڅه وده‌ست ب خواندنا خوتبه‌یه‌کئ کر.. و د څئ خوتبه‌یئ دا گوت: ((مه هه‌میان پیکڅه ئەو ئاڅاهی دیت یئ پیسئ پیسان ئاڅاکری، ومه دیت کو ئەو ئاڅاهیئ فیرعه‌ونی ئاڅاکری گه‌له‌ک ژ ئاڅاهیئ وی مه‌زنتر وبلندتر بوو، پاشی خودئ فیرعه‌ون بره هیلاکئ وئاڅاهیئ وی ژئ هه‌رفاند.. خوزی هه‌ججایی زانیبا کو خهلکئ عه‌سمانی ئەو نه‌څیایه، وخهلکی عه‌ردی ئەو خاپاندیه هه‌تا غوروورئ ئەو گرتی...)).

و ب څی ره‌نگی ئەو پیدا چوو، د ناف حیبه‌تی وده‌هشه‌تا وی خهلکئ ئاماده‌بووی، هه‌تا هنده‌ک ژ وان دل مایه پیڅه وترسیان هه‌ججای ل وی ب غه‌زه‌ب بیت، له‌و مروڅه‌کی گوتئ: بابئ سه‌عیدی، هنده به‌سه! وی گوت: خودئ په‌یمان ژ زانیان وه‌رگرتیه کو ئەو هه‌قیئ نیشا خهلکی بدنه وچوئ ژئ نه‌فه‌شیرن..

وکوما خهلکی څه‌ره‌څی.. به‌لئ هنده‌ک خودان خیران ئەوین ل هه‌می جه وه‌می ده‌مان دمشه، دا خو‌ل به‌ر هه‌ججایی شرین بکه‌ن، چوونه نک وئاخفتنا هه‌سه‌نئ

دهمى عومهرى كورئ عهبدلعزىزى بوويه خهليفه، منافق ودوروى
 و(مورتهزقه) ژ بهر دهري خو كرنه ده، وشاعر وئزمان حلى ودرهوين ژ ديوانا خو
 دهريخستن، چونكى وى باش دزاني ئەف صنفين مروقان هاريكارين چوونا مروئينه
 بو جههنه، و ل شوبنا وان وى مروئين زانا وزاهد ل خو كوم كرن، وئگهر
 زانايهك ههبا يئ ژ وى دوير ژى با، وهكى حهسهنى ئەوي ل بهصرا دژيا، وى دهم بو
 دهمى كاغەز بو دهنارتن وداخوازا رهئى وبوچوونا وى دكر د مهسەلتن گرنگ دا،
 وحهسهنى ژ لايئ خو قه بهرسقا وى ددا، وبيئ (موجامهله) ئەو حەقى بو دگوت يا
 وى باوهرى پئ هه، وگاڤا حهسهنى زاناي عومهر يئ بوويه خهليفه، ئيكهمين
 كاغەز بو هنارتى، دا پيروزيئ لئ بكهت، ئەف سئ چار پتركه تيدا نقيسيوون
 پشتى همداد وئ كرى وصەلات داينه سهر پئغهملهري: ((هندي دنيايه وارهكى ب
 ترسه، رۆژا خودئ ئادهم كريبه تيدا بو عقوبه كريبو تيدا، قئجا ئەي ئەميرلموئمين
 تو بزانه كهفتنا ب دنيايئ نه وهكى ههر كهفتنهكيه، يئ قهدرئ وئ بگرت دئ بئ
 قهدر بت، وههر رۆژ ئەو گهلهكان دكوژت، قئجا تو ئەي ئەميرلموئمين د نيايئ دا
 وهكى وى بريندارى به يئ صهرئ ل سهر نهخوشييا دهرمانى دكيشت ژ ترسين
 نهخوشييا دريژ دا)). ئەفه (كيتابا پيروزياهيئ) بوو يا حهسهنى بهصرى بو عومهرى
 كورئ عهبدلعزىزى هنارتى دهمى ئەو بوويه خهليفه!

وپشتى عومهر چوويه بهر رهحما خودئ، وپسمامى وى (يهزىدئ كورئ
 عهبدلمهلكى) بوويه خهليفه، وى (عومهرى كورئ هويهيره) كره واليئ عيراقئ
 وخوراسانئ، والى هنارته ب دويش دو ژ مهزنترين زانايين عيراقئ را: حهسهنئ
 بهصرى وعامرئ شهعبى، وپسيارا خو ب وان كر، وگوت: هوين دزانن كو
 (ئهميرلموئمين) ئهزئ كريمه والى، وگوهداريا وى ل سهر من واجبه، بهلى
 هندهك جاران ئەو هندهك فهرمانان ل من دكهت ئەزئ ژئ رازى نينم چونكى
 عدالته تيدا نينه، هوين چ دبئژن ئەگهر ئەز ئەمرين وى ب جه بينم گونههك بو
 من تيدا ههيه؟ عامرئ شهعبى جهوابهكا وهسا دا يئ هندهك نهرمى تيدا بوو، دا نه

دلّی خەلیفەى بمینت ونە والی تەنگاڤ بیت.. وەسەن یی بى دەنگ بوو، ئینا والی ل ەسەنى زڤرى وگوتى: وتو چ دىڤى بابى سەعیدى؟

ئیمامى ەسەن گوتى: کورپ ەویەیرەى! ژ خودى بترسە نە ژ یەزیدى، وتو باش بزەنە خودى دشت تە ژ یەزیدى مەنعە کەت، بەلى یەزید نەشت تە ژ خودى مەنعە کەت، کورپ ەویەیرەى نىزیکە تو بمرى وملیاکەتەکى زڤر ودژوار ب سەر تە دا بیت، ئەو بى ئەمریا خودى ناکەت، دى تە ژ سەر قى کورسیکا تە ئینتە خوار، وئەو دى تە ژ قەسرا تە یا فرەھ قەگوڤتە قەبرەکى تەنگ، ل وىرى یەزید د گەل تە نابت، ئەو عەمەلى تە دى د گەل تە بت یى تە ژ بەر یەزیدى بى ئەمریا خودى پى کرى.. کورپ ەویەیرەى! ئەگەر تو د گەل خودى بى وطاعەتى وى بکەى، ئەو ل دنیایى وئاخەرتى بەلا یەزیدى دى ژ تە قەکەت، وئەگەر تو د گەل یەزیدى بى د بى ئەمریا خودى دا، خودى دى تە ەیتلە ب ەقییا یەزیدى قە، وتو بزەنە بو چو مرۆڤان چى نابت د بى ئەمریا خودى دا گوڤارییا کەسى بکەن ئەگەر ئەو کەس کى بت.

گاڤا ەسەنى ئەڤ گوتنە گوتین پۆندک ژ چاقین والی بارین، ووی بەرى خو دا ەسەنى، وەسەن د چاقین وى دا ژ شەعبى ب بەاتر لى ەات، وگاڤا ئەو زڤرینە مزگەفتى وخەلک لى کۆم بووین، ئیمامى شەعبى ب دەنگەکى بلند گوتە خەلکى: گەلى مرۆڤان! ەچیی ژ ەو ەوشى ل ەمى جەان رازیبوونا خودى ب سەر رازیبوونا خەلکى بىخت بلا وە بکەت، ئەز ب وى کەمە یى نەفسا من د دەستى دا ئەو تشتى ەسەنى گوتییە عومەرى کورپ ەویەیرەى من ژى دزانى بىژم، بەلى من دقییا کورپ ەویەیرەى ژ خو رازى کەم، وەسەنى دقییا خودى ژ خودى رازى کەت، ئینا خودى ئەو نىزیکى کورپ ەویەیرەى کر وئەز ژى دوبرکرم!

ئەڤە ەسەن بوو ئەو ەردەم د وەعزین خو دا دگوت: کورپ ئادەمى! خوزى تە زانیبا کو تو ئەو پۆزى بىن ب سەر تە دا دپۆرن، چى رۆژا ل تە ئاقابوو، ئەو پرتەک ژ تە قەبوو.

محمه دى كورئ سیرینی ئەوی حەسەنى بەصرى ل شوینا خو ھلبژارتی

(مەروانی مەحمەلى) مرۆڤهكی زیدە عیبادەتكەر بوو، ژ وان بوو یێن خەلکی ھزر دکر ژ بەر وی بەرەكەت ژ عەسمانی ل عەردی دبارت، پۆژا مری خەلک ھەمی بۆ عێجز بوون، وتازی کەفتە ھەمی مالان، جیرانەکا وی دبێژت: پشتی مرنا وی ب دەمەکی من ئەو د خەونێ دا دیت، من پسپار ژئ کر: بابئی عەبدللاھی، خودایی تە چ ل تە کر؟ گۆت: وی گۆتە من: ئەز برمە بەحەشتی، من گۆتی: پاشی؟ گۆت: پاشی ئەز بلندکرمە د ناڤ خەلکی راستی (أصحاب الیمین) دا، من گۆتی: پاشی؟ گۆت: پاشی ئەز دامە د گەل یێن نیزیکی (المقربین). گۆت: من گۆتی: تە کی ل وێری دیت؟ گۆت: حەسەنی بەصری، وموحەممەدی کورئ سیرینی!

حەسەن ھەوہ زانی کی بوو، ما ل وێری کورئ سیرینی.. و ئەز باوہر دکەم گەلەک ژ مە موحەممەدی کورئ سیرینی ژی دنیاسن، بەلئی ب تشتەکی ب تنی، ب تەعبیرا خەونان، وەکی دی بەلکی ئەو نەزانن کو ئبن سیرین ئیک ژ وان زاھدان بوو یێن (زوھد) گەھشتیی و ل نک راوەستیای!

دەمەکی حەسەنی بەصری ژ بەر حەججاجی رەڤی بوو وخۆ ژئ ڤەشارت بوو، ھندەک ھەڤالین وی یێن نیزیکی ب تنی ب جەہی وی دکەفتن، ئیک ژ وان زاھدی مەزن (ثابتی بەنانی) بوو، ھنگی کچەکا حەسەنی مر، ثابت دبێژت: ئەز چوومە نک ئیمامی حەسەن، دا خەبەرئ مرنا کچا وی بگەھینمی وھیقیا من ئەو بوو ئەو بیژتە من: پیش من ڤە نقیژئ لی بکە، گۆت: گاڤا من خەبەر گەھاندیی ئەوی ھند کرە گری حەتا دھنگی وی بلند بووی، وگۆت: ھەرە نک موحەممەدی کورئ سیرینی

وبیژنی بلا پیش من څه نقیژنی ل سهر بکته.. گوټ: هنگی مه زانی کو حسهن
کهسی ل ریژا ئینی سیرینی نابینت.

کورنی سیرینی کای بوو؟

دو سالان بهری شههیدبونا ئیمام عوثماني موحه ممهه هاتبوو سهر دنیا یی،
بابی وی سیرین عهبد بوو، ل نک صهحابی پیغه مبهری وخزمه تکاری وی نه نه سی
کورنی مالکی دژیا، وئو مروڅه کی صنه تکار بوو، دهمه ک پیغه نه چوو وی خو ژ
نه نه سی کری ونازاد بوو، بونا موحه ممه دی ل باژپړی مه دینی بوو، وزارو کینییا خو
وی ژی وهکی حسه نی به صری ل مه دینی بوراندبوو، ونیزیکی سیه صهحابیان
دیتبون.

پشتی دهمه کی وی ژی قهستا باژپړی به صرا کربوو ولی ئاکنجی بوو بوو،
وهه فالینییه کا موکم د ناقبه را وی وحسه نی به صری دا هه بوو، وتشتی ئو هه ردو
ژیک جودا ذکر ئو بوو حسهن هه ردهم یی خه مگین بوو تو دا بیژنی حوکی
ئیعدامی یی ل سهر هاتییه دان، به لی موحه ممه مروڅه کی که یفخوش وسوجه تیجی
بوو، ئیک ژ طه له بیتان وان هه ردووان دبیت: موحه ممه دی هند ذکره که نی هه تا
چاڅین وی روڼدک دکر، وحسه نی هه دیس بو مه دگوتن وکره گری، ومه هدی کورنی
مه یموونی دبیت: موحه ممه دی سوجه ت دکرن وشعر دخواندن وکره که نی، وگاڅا
دهست ب گوتنا هه دیسان کربا ناقه چاڅین وی تیک دچوون ودهاته گرتن. لهو ل وی
دهمی دهاته گوتن: ب حلما ئین سیرینی بکن، نه کو ب غه زه با حسه نی!

وئیک ژ سالوخته تین ئین سیرینی ئو بوو ئو گه لهک ژ به رسقانا پسیاران
دره څی، نه گهر هات وئو پسیار ب حه لالی وهرامی څه یا گریډای با، نه شعت
دبیت: ده می پسیارا حه لالی وهرامی ژ موحه ممه دی کورنی سیرینی هاتبا کرن،
رهنگی وی دهاته گوهارتن تو دا بیژنی نه ئو یی به ری. وهه فاله کی دی یی وی
دبیت: من کهس ژ وی ترسینو کتر نه دیت بو فته توایی. یه عنی: ده می داخوازا
فته توایه کی ژئ دهاته کرن ئو وی ژ ترسان دا خو ددا پاش، وزوی ب زوی به رسق

برازا، هس به.. حه ججاج یی چوویه نک خودایی خو، وړوژا قیامه تی ده می تو قه ستا خودایی خو که ی، تو دی بینی کی مترین گونه ها ته د دنیا یی دا کری ل سهر ته مه زنتره ژ مه زنتربین گونه ها حه ججاجی کری، ههر ئیک وی پړوژئی دی یی ب خو قه موژیل بت، وتو بزانه خودی دی تولا وان ژ حه ججاجی قه که ت یین وی زولم لی کری، ودی تولا حه ججاجی ژی ژ وان قه که ت یین زولم ل وی کری، قیجا ژ نه قرو ویشه تو خو ب خه بهر گو تننا که سی قه موژیل نه که.

و د سهر قی چندی ژی را نه گهر جاره کی نهو گه هشتبا مه زنه کی، ووی پسپاره ک ژی کر با، نهوی حه قی (بی موجه له) دگوت. والییی عیرا قی ژ لای یی نه مه ویان قه عومه ری کور ی هویه بهری جاره کی نهو قه خوانده دیوانا خو، ئین سیرینی برازایه کی خو د گهل خو بر، گاڅا نهو ل دیوانا والی ناماده بووی، والی هنده ک پسپارین دینی ژی کرن، پاشی گو تی: بابی به کری، ته چاوا خه لکی با ژ پری خو هیلاینه؟ وی گو ت: من نهو هیلان زولم د ناڅ وان دا یا به لاقه، وته های ژ وان نینه.. برازایی وی هیدی دهستی خو ل نه نیشکا وی دا، ئینا نهو ل برازایی خو زقری وگو تی: یی پسپاری ژ من دکه ت نه ژ ته، وئه قه شاهیدییه کی ژ من دئیته خواستن، ویی شاهده بیی قه شیرت دل ی وی یی پیسه. وپشتی نهو ژ دیوانا والی ده رکه فتی، والی سی هزار دینار بو هنارتن، وی نهو ودرنه گرتن وگو ت: بو والی بزقربن، برازایی وی گو تی: بوچی ته دیار بیا نه میری ودرنه گرت؟ وی گو تی: وی نهف ماله یی دایه من ژ بهر هزره کا باش یا نهو ژ من دکه ت، قیجا نه گهر نه ز یی ودها بم وه کی نهو هزر دکه ت چی نابت نه ز وی مالی ودرگرم، وئه گهر نه ز یی ودها نه بم، بو من حلال نینه نه ز وی ودرگرم.

سهرهاتییه کا غه ری ب:

وجاره کی وی بایی چل هزاران زهیت ب دهین کړی، پشتی زهیت ودرگرتی به ری خو دایی مشکه کی مرار یی د جهرکه کی دا، وی گو ت: ئحتماله نهف مشکه هیشتا ل کارگه هی که فته زهیتی، مه عنا نهف زهیت هه می دی یا پیس بت، وئه گهر نه ز

زەيتى بۆ خودانى بىزقېنمەقە -ئەقە قەقى مەنە، چونكى زەيت يا ب عەيبە- ئەز دترسم ئەو وى زەيتى بىەت بفرۆشتە خەلكى.. ھەما يا باش ئەو ئەز زەيتى ھەمىيى بىرېژم، وبلا خوسارەتى يا مەن ب تىنى بىت. ووى زەيت رېت.

وى دەمى ئەو د تەنگاقيىەكا مالى دا دبۆرى، گاڤا بوويە دەمى دانا دەينى، خودانى زەيتى ھات داخاوازا پارەيىن خۆ كرن، وى پارە نەبوون بەدتى، خودانى دەينى چوو نك قازى وشكائيت لى كى، قازى بىر پار دا ئىن سىرىن بىتە گرتن ھەتا دەينى خۆ ددەت، و ب قى رەنگى ئىن سىرىن ھاتە گرتن، و دەمى وى بەھسى قى گرتنا خۆ دكر، دگۆت: بەرى سىمە سالان مەن گونەھەك كىبوو، ئەز دىبېژم ژ بەر وى خودى ئەف گرفتارىيە ب سەرى مەن ئىنا.. ئەو گونەھ چ بوو؟

جارەكى وى طان ب فەقىرىيى ل مەرۆقەكى دابوو!

دەمى ئەو يى گرتى، دلى ھەرەسى ما پىقە ژ بەر عەمىرى وى، وچونكى وى دىت ئەو چەند مەرۆقەكى پىرۆز وعىبادەتكەرە، لەو جارەكى گۆتى: شىخ، دەمى دبتە شەف وكەس نەمىنەتە ل قىرى ھەرە مال وبمىنە د ناڤ عەيالى خۆ دا، وسپىدى زوى بىزقەر قە، ھەتا قازى بىر پارا دەرەكەفتنا تە ددەت. ئىن سىرىنى گۆتى: نە ب خودى ئەز وە ناكەم.. ئەز نابمە ھارىكارى تە ل سەر خىانەتا (ولى الأمرى).

وھەر ل وان رۆژان صەحابىيى ناقدار ئەنەسى كوپى مالكى كەفتە بەر مەنى، ووى وەصىيەت كىر گاڤا ئەو دمرت ئىن سىرىن وى بشۆت ونقىژى لى بكتە. وپشتى ئەو مەرى ھندەك چوونە نك والى وەصىيەتا ئەنەسى بۆ قەگىرا، والى دەستوبىرى دا ئىن سىرىن بىتە بەردان، وگاڤا چووينە نك وى وپىارا والى گەھاندىي وى گۆت: ل سەر دەعويا خودانى دەينى ھەو ئەزى گرتىم، ئەز ژ قىرى دەرناكەقم ھەتا ئەو دەستوبىرى نەدەت. لەو ئەو نەچار بوون چوونە نك خودانى دەينى و دەستوبىرى ژى خواست، وھنگى ژ نوى ئىن سىرىن دەرەكەفت وچوو ئەنەس شويشت وكفن كىر ونقىژ ل سەر كىر، پاشى زقېرى سىجنى بىي بىچت سەرا مالا خۆ بەدت!

مالکي کورې دیناری

دهمې مروټ دبیژت: مالک.. یه‌عنی: پاشمایا پیغه‌مبه‌راتیی، وئ‌قه یا غه‌رب نینه ئه‌گه‌ر ئه‌م ل بیرا خو بینینه قه کو مالک ل سهر ده‌ستی حه‌سه‌نی به‌صری یی هاتیبه په‌روه‌رده‌کرن، حه‌سه‌ن نه‌وی د کوشا ده‌یکا موسلمانان (ام سلمه) یی هاتیبه ب خودانکرن.

دبت ل به‌ر گه‌له‌ک که‌سان یین ناڅی څی چیا یی زانینی وزوهدی بهیستی تشته‌کی غه‌رب بت ئه‌گه‌ر ئه‌م بیژن: مالک ل ده‌سپیکا ژییی خو، گه‌له‌ک دویر ژ خودی دژیا، وئیک ژ مه‌زترین عه‌ره‌ق قه‌خوړین باژیری به‌صرا بو!

به‌لی.. پاشی روژه‌ک هات ئه‌ف مالکه وه‌کی وی روژا گه‌ش لی هات ئه‌وا تینی وړونا هییی ل عه‌ردی به‌لاف دکه‌ت، بو ئه‌و مروټ یی صه‌حابییی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ئه‌نه‌سی کورې مالکی گو‌تیی: تو گه‌له‌ک وه‌کی صه‌حابییین موحه‌مه‌دی یی -سلاف لی بن- ئه‌ز پتر ژ گه‌له‌ک عه‌یالی خو حه‌ز ژ ته دکه‌م.

قیجا سه‌ره‌اتییا مالکی چ بوو؟ وچاوا به‌ری وی هاته وه‌رگی‌ران ژ ریکا شه‌یتانی بو ریکا خودی؟

مالکي کورې دیناری.. هی‌قیینی وی ژ وه‌لاتی (سه‌جستان) یه‌ نه‌وی دکه‌فته د ناڅه‌را ئیران وئ‌فغانستانا نوکه دا، ل باژیری به‌صرا ژییی خو بو‌راندبوو ل سه‌دا ئیکی مشه‌ختی وچاریکا ئیکی ژ سه‌دا دووی ژی، وگه‌ه‌شتبوو دویماهییا دهمې صه‌حابییان و علم وحه‌دیس ژ ئه‌نه‌سی کورې مالکی یی صه‌حابی، ومه‌زنی تابعیان حه‌سه‌نی به‌صری، وسه‌عیدی کورې جو‌به‌یری، ومو‌حه‌مه‌دی کورې سیری‌نی وه‌رگرتبوو.

پشتی هسه نې به صری ل سالا (۱۱۰) مشهختی چوویه بهر دلوثانییا
 خودی مالکی جهی وی ل مزگه فتا به صرا یا مه زن گرت، ودهمی وی دهست ب
 وه عزی دکر مزگه فت ژی مروغان تژی دبوو تو دا بیژی تهیران یا دادایه سهر سهرین
 وان، روزه کی مروغه کی پسیرا دهسپیکا وی ژئی کر کانی یا چهوا بوو؟
 وی ب نه زمانئ خو سهرهاتییا دهسپیکا خو فه گیړا.. وگوتنا وی ژ نه زمانئ
 وی نه ب نه زمانئ خو دی فه گوهیژین:

ل دهسپیکا عهری خو مالکی زوگورد شورطه بوو، کاری وی نهو بوو سپیدی
 هتا یثقاری ب دهسته کی دژوار ودله کی رهق ل باژیری دهات ودچوو زتره قانی ل
 خه لکی دکر، و ل دویف سهح وسویان دگه رپا، ودهمی کاری وی ب دویماهی
 دهات دزقری مالا خو ودما ب تنی، ودهمی خو یی مایی ب فه خوارنی دبوراند،
 ههر وه کی وی ب قی خو بیپشکرنی دثیا جیهانه کی د خه یالا خو دا چی بکته یا
 جودا ژ وی جیهانی یا خه لک دنیا ست..

دهمه کی وی ثیا گوهوړینه کی بیخته قی روتینی ژیا نا وی فه گرتی، وئیکه مین
 تشتی وی هزر تیدا کری نهو بوو نهو ژیا نا خو د مال دا بگوهورت، ئیدی یی ب
 تنی نه بت، وچونکی وی دزانی هندی نهو ژ پیسان بت کهس چو باشین خو ناده تی،
 نهو رابوو (جاریه ک) بو خو کری.. پشتی دهمه کی خودی کچه ک دایی، وقی کچی
 تامه کا دی دا ژیا نا وی، چونکی وی مروقینییا مه زن د چاچین وی یین بچوبک دا
 ددیت، کچا وی یا بچوبک چهند روزه کی مه زتر لی دهات و ب سهر پییان دکته
 پتر نهو ل هندی ناگه هدار دکر دثیت نهو ژیا نا خو پاقر بکته بهری کچا وی مه زن
 بت و ب پیسییا ژیا نا وی به قه م بت، به لی هندی هاتی نه شیا هه قالیینییا په رداغی
 بهیلت.. وهه قریکه د نا قه را قیا نا کچا وی وقیا نا په رداغی دا د دلئ وی دا
 پهیدا بوو، دهمی هنده ک جاران کچا وی -نهوا ب سهر پییان که فتی- ددیت نهو یی
 په رداغان تی دکته وفر دکته دا ب نک فه چت په رداغی وی ژ دهستی
 ئینته دهر و ب کراسی وی دا کته، وکته که نی.. نهو عیجز نه دبوو چونکی وی

ددیت که یفا کچا وی یا بچویک یا ب څی چەندئ دئیت.. وپیچ پیچه وی دیت
هەر وهکی ئەو یی ژ پەرداغی دویر دکەفت، چونکی څیانای وی بۆ کچا وی هیدی
هیدی جهی څیانای وی بۆ پەرداغی دگرت، وهەمی ترسای وی ئەو بوو رۆژەک بیت کچا
وی مەزن بیت و د مەعنا څی بەرداغی بگهت، څیجا ئەو ببتە ئەگهرا پیسکرنا
څیانای کچا خو، څیجا ئەو گونەها خو وی کچا خو ژی ل سەر ملی خو هلگرت.

ودەمی ژییی کچا وی گەهشتییە دو سالان.. مر!

وکانی چاوا سەرھاتییا مرئی ھندەک کەسان ژ غەفلەتی ھشیار دکەت، وهسای
ئەو ھندەکین دی پتر ب نک سەرداچوونی ڤە دبەت، وچونکی مالکی کوړی دیناری
ھند باوهری نەبوو موصیبەتای وی ل بەر وی سڅک بکەت، وچاڅین وی ل راستیی
ڤەکەت، مرنا کچا ئەو وهکی بەرئ یان پتر ب نک څیانای پەرداغی وخو بیەشکرئی
ڤە بر، وخەمای وی بوو جهی شادییا شەیتانی!

مالک دبیتژت: شەڤەکی ژ شەڤین ئەینیی، ئەز ژ ڤەخواری یی مەست بووم،
من نەزانی چ دەمی شەڤی بوو دەمی ئەز کەفتیمە سەر تەنشتا خو ونڤستیم.. د
خەوی دا من دیت هەر وهکی رۆژا قیامەتی یە، خەلک یی ژ زکی عەردی دەر دکەڤن
وبۆ مەیدانەکا بەرفرەھ یی دئینە کو مکرن، وئەز ئیک ژ وان بووم، د څی تەنگاڅییا
مەزن دا دەرنگەکی بلند ھاتە من، ئەز ل خو زڤریم دا بەرئ خو بدەمی کانئ ئەو چ
دەرنگە، دیتنا من دیتی مارەکی ئەژدەھا، یی رەش وشین، دەڤی خو یی بەش کری و
ب نک من ڤە یی دئیت، من کرە ھەوار وئەز ژئ رەڤیم، بەلئ کێڤە بچم؟

پاشی من ھند دیت پیرەمیرەکی بین خوش و جلک پاڤژ کەڤتە ریکا من، من
ھەوارین خو گەھاندنی وگوتی: بەختی خودی من ژ څی ئەژدەهای خلاس بکە! ئینا
پیرمیری بۆ حالئ من کرە گری وگوت: ئەزئ لاوازم وئەو تشتی تو ژ من دخواری
ب من ڤە نائیت، بۆ خو بڤەڤە بەلکی خودی ریکەکی بۆ تە ببینت، ئەز
رەڤیم، من جەھکی بلند دیت، ئەز ب سەرکەڤتم، لایئ دی نەالین تژی ئاگر بوون،
ئەز ل خو زڤریم ئەژدەھای یی ب دویف من ڤە، نیزیک بوو ژ ترسین ئەژدەھایی دا

ئەز بکەشمە د ئاگری دا، ئینا دەنگەک هاتە من: بزقِرە تو نە ژ خەلکێ وێ یی، پیچەکی بینا من هات، ئەز زقِریم و جارەکا دی ئەژدەهایی دا ب دویف من قە، دوبارە ئەز گەهشتمە نک پیرەمیڤی، من گوټی: من داخواز ژ تە کر تو من ژ قی ئەژدەهایی خلاس بکە ی تە وە نەکر، پیرەمیڤی کرە گری وگوټ: ئەزێ لاوازم، هەپرە سەر قی چیا یی ھندەک ئیمانەت ل وێرێ ھەنە، ئەگەر ئیمانەتەکی تە د ناڤ دا ھەبەت ئەو دێ تە خلاس کەت.

گوټ: من بەرێ خۆ دایێ چیا یەکی گروټەر من دیت، ئەز ب نک قە چووم و ئەژدەهایی دا دویف من، گاڤا ئەز نێزیک بوویم، ھندەک ملیاکەتان گازی کر: پەردە ی ڤاکەن، و دەرگەھان قەکەن، بەلکی قی ھەژاری ئیمانەتەک ھەبەت وی ژ دوژمنی ڤارێزت.. پشستی پەردە ھاتینە ھلدان و دەرگەھ قەبووین، من دیت ھندەک زاروکیڤن دیمێ وان وەکی ھەیشێ دجوان سەرین خۆ دەریخستن و بەرێ خۆ دانە من، و ئەژدەھا نێزیک ی من بوو، ھندەک زاروکان کرە ھەوار: ھوین ھەمی دەرکەڤن سەحکەنێ نە یارێ وی نێزیک بوو، پاشی من ھند دیت کچا من یا بچوێک دەرکەفت و بەرێ خۆ دا من، گاڤا وێ ئەز دیتیم کرە گری وگوټ: بابێ منە بابێ منە! وێ گاڤێ من ھند خۆ دیت ئەز ھاتمە بلندکرڤن و ھاڤیتن ھەتا ئەز کەفتمە نک وێ، وێ دەستی من گرت و ئەز کیشام، ئینا ئەژدەھا رەقی و ئەز ھیلام، پاشی ھاتە دکۆشا من دا وگوټ: بابو! ﴿أَلَمْ يَأْنٍ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنْ آلَافٍ﴾ پاشی گوټە من: ئەو ئەژدەهایی ڤادھێلا تە کارێ تە یی خرابە، تە ھندێ مەزن دکر ھەتا ئەو ڤاھیلتە تە دا تە بەھاڤیتە د ئاگری دا، و ئەو پیرەمیڤی تە دیتی کارێ تە یی باشە تە ئەو ھندێ لاواز کری کو نەشیت بەرەڤانی یی ژ تە بکەت..

گوټ: ووی گاڤێ من ھند دیت ئەز ژ خەو ڤابووم.

پشستی مالک ژ خەو ڤابووی و دلێ وی ژ غەفلەتێ ھشیار بووی، ئیکەمبێن کار وی کری ئامانین شەرابێ ھەمی شکاندن، و کرە دلێ خۆ ئەو ھنگی ڤاوەستت

حهتا (پیره‌میترئ لاواز) بزقرینته سهر هیژا وی، دا بشیت ئه‌ژده‌هایی پاش پاشکی بیهت..

سپیدئ وی قهستا مزگه‌فتئ کر، خو ب مه‌زترین زانایئ تابعییان را گه‌هاند کو حه‌سه‌نئ به‌صری بوو، و ل سهر ده‌ستئ وی فئیری علمی وعه‌مه‌لی بوو، وه‌هر چه‌نده ئه‌و ل وی ده‌می یئ بچوبک نه‌بوو، به‌لکی گه‌له‌کئ جحیل ژئ نه‌بوو، به‌لئ د گه‌ل هندئ ژئ (هممه‌تا) وی و (ئصرارا) وی ئیکا هند ژئ چیکر نه ب تنئ ئه‌و خو ب زانا وزاهدین ئوممه‌تئ یین مه‌زن را بگه‌هینت، به‌لکی به‌را وان ژئ یراکه‌ت. پشتی مالکئ کورئ دیناری بریار دای ژینا خو بگوهوژت وړیکا خودئ بگرت، وی ده‌ست ب کاره‌کئ دی کر، کارئ وی بوو ئه‌و وی قورئان ب ده‌ستئ خو دنفیسی ودبره بازارئ دفرۆت و ب وی پاره‌ی یئ بو وی ژئ ده‌ات خو ب خودان دکر، ودبیزن: ههر چار هه‌یقان وی دانه‌یه‌کا قورئانئ دنفیسی، وپشتی پارئ خو وهر‌دگرت دا به‌ت ده‌ته به‌قالی، وحه‌تا پارین وی خلاس دبوون وی تشت به‌رانهر بو خو ژ نک دئینان.

مالک ل سالا (۱۲۷) مشه‌ختی ل به‌صرا چوو بوو به‌ر دلۆقانییا خودئ. د گوتنا خو دا دبیزت: زانایئ دورست ئه‌وه یئ ئه‌گهر تو چوویه نک ل مالا وی دا ئه‌و شیره‌ته‌کئ ل ته بکه‌ت وئو ل مال نه‌بت، مالا وی شیره‌تئ ل ته بکه‌ت. یه‌عنئ: زوهد وته‌قوایا وی بو ته ژ سه‌روبه‌رئ مالا وی ئاشکه‌را بیت، ژ مالا وی تو بزانی ئه‌و نه مروژئ دنیا‌یییه، قیجا حالئ مالا وی بو ته بیه شیره‌ت. رۆژده‌کئ خه‌لکئ به‌صرا هاتنه نک وگازنده ژ نه‌هاتنا بارانئ کرن وگوتئ: بابئ یه‌حیای! ئه‌گهر تو هاتبای نفیژا بارانئ ته ل به‌را مه‌ کربا، به‌لکی خودئ باران دابا مه، وی سه‌رئ خو هژاند وگوت: هوین دعه‌جیب‌گرتینه کو باران ناییت، وئه‌زئ عه‌جیب‌گرتیمه کو به‌ر ژ عه‌سمانی ب سهر هه‌وه دا نایین!

وعه‌ده‌تئ مالکئ بوو ده‌رگه‌هئ مالا وی یئ بی کلیل بوو، ونه شه‌ف ونه ب رۆژ چو جاران وی ده‌رگه‌ه نه‌دگرت، شه‌فه‌کئ ده‌می وی نفیژ دکرن دزه‌ک هاته مالا

وی، هندی لی گه‌ریا تشته‌ک نه‌دیت بدزت، گا‌فا قیای ده‌رکه‌فت مالکی گوتی: چو تشتی دنیا‌یی ته نه‌دیت، ما ته نه‌فیت تشته‌کی ئاخ‌ره‌تی بده‌مه ته؟ دزیکه‌ری گوتی: به‌لی.. گوت: وه‌ره ده‌سنق‌یزا خو بگره و‌دو رکاعه‌تان د گهل من بکه، و‌قان هه‌ردو رکاعه‌تان ژیا‌نا دزیکه‌ری گوهارت، سپیدی ده‌می ئه‌و و‌مالک پی‌کفه چو‌وینه مزگه‌فتی نقی‌ژی: هنده‌کان گوتی: بابی یه‌حیای! ئه‌و کیه د گهل ته؟ مالکی ب گرن‌ژین فه گوت: هات‌بوو دا دزییا مه بکه‌ت، به‌لی مه ئه‌و دزی!

ئىمامى ئەوزاعى ئەۋى چو جاران شىرەتا خو ئەفرۆتى

ئەو مەرۇقىي خودى يى مە ل بەرە كو قى جارى ل ديوانا وى ئامادە بىين،
وچەندەكىي ژ نىزىك بنىاسىن مەرۇقەك بوو ب دورستى يى ھىژاى ھندى بوو ناسناقى
(زانايى دىنى) ل سەر بىتەدانان، چونكى وى ب دورستى ھەمى سالۆخەتېن
زانايان ل نك خو پەيدا كىبون.. وسالۆخەتى زانايىن دىنى يى ژ ھەمىيان بەرچاقتىر
كول نك قى زانايى دھاتە دىتن ئەو بوو وى نصىحەتى خىرى ل مەزنى وىچوپكى
دكر، وجارەكا ب تنى ژى ژى نەھاتىيە زانين كو وى مالى دىنايى سەرا شىرەتەكا
خو ۋەرگرت بت، يان نصىحەتەكى خو وى فرۆت بت، وما دى چاوا ئەو ۋە كەت
ۋەو ب خو د گۆتەكا خو دا دىيژت: ((يا من زانى ئەو ھەر زەلامەكى ۋەزەك ل
ھندەك مەرۇقان كرىت وئارمانجا وى كنارى خودى نەبت، دلېن خەلكى دى ژى
دويركەفن كا چاوا ئاڧ ژ سەر كەقري حلى دكەقت)).

ورۆژەكى دەمى وى ۋەزەك ل مەزەكى ژ مەزىن دىنايى كرى قى مەزنى
ھندەك مال داىي وگۆتى: ((ئەقە بو تە دا تو پى بگەھىيە ۋەلاتى خو، وى مالى
وى لى زفراند وگۆتى: من ھەۋجەبى پى نېنە.. ۋەز نە ئەوم يى شىرەتا خو ب
مالى دىنايى ھەمىيى بفرۆشم!)).

ئەوزاعى كى بوو؟

زانايى مە يى قى جارى ئىمامى ئەوزاعىيە.. ئەوزاعى ناقتى وى
عەبدەررەھمانى كوپرى عەمرى بوو، ودگۆتتى: (بابى عەمرى)، ل سالا (۸۸)
مشەختى ھاتبوو سەر دىنايى، ۋەنگى ھىشتا ھندەك صەحابى دساخ بوون، و ل
سەر دەمى خلافەتا عومەرى كوپرى عەبدلەعەزىزى -خودى ژى رازى بت- عەمرى

وی ژ دههئ بۆری بوو، عهسلئ وی خهלקئ وهلاتئ سندنئ بوو، و ب ئیتیمی دهیکا وی ئەو ب خودان کربوو، و بهرئ وی دابوو ریکا خواندنئ ووهرگرتنا علمی ههتا رۆژەک ب سهر وی دا هاتی زانایهک د ناف ئوممهتئ دا نه مابوو ئەگەر ههوجهی علمی وی نهبت!

ل سهر دهستئ هژمارهکا مهزن ژ زانایئن تابعییان علم وزانین وهرگرتبوو، وهکی (عطاء بن أبی رباح) و (محمد بن سیرین) و (نافع مولى ابن عمر) وگهلهکین دی.

ئهو زاعی علم وعهمهل وگوتنا ههقییئ بئ ترس ل نک خو کوم کربوو، وههر جارهکا ئەف ههر سییه ل نک مرۆفهکی کوم بوون، دئ هیژایی هندئ بت د ناف خهלקی دا بته ئیمامهکی (قدوه)، و ئەف صهفته بوون ئیکا هند ژ وی چیکری ئیکئ وهکی ئیمام (مالکی) د دهر ههقی دا گوئی: ئهوزاعی ئیمامهکه مرۆف دشیئ بو خو بکهته جهئ چاقلیکرنئ .

ل سالا ۱۵۷ مشهختی ل شامئ چووبوو بهر دلۆفانییا خودئ .

ئهو زاعی وشیرهتکر:

وهکی مه گوئی د دهرحهقا گوتنا ههقییئ دا وشیرهتکرنا بئ بهرانهر ههمی کهس ب دیتنا ئیمامئ ئهوزاعی وهکی ئیک بوون، و ئەو تهرازیا وی ههقی پئ دکیشا وزهلام پئ دنیا سین ههر دهم ئیک بوو، و (تهمهلولقئ) چو جاران ئەو ب لایئ کهسئ دا شوپ نه دکر، و حهژتکرنا وی بو ههقییئ و بهلاقکرنا دادییئ ئیکا هند ژ وی چیکربوو ئەو ژ کهسئ نه ترست و ژ بهر کهسئ نه دانت..

دهمهک ب سهر وی دا هاتبوو ئەو کهسهکی عادی بوو د ناف کومهکا گهشه ستیرین مهزن دا، لهو بهرئ خهלקی لی نه بوو، هنگی ئەو یئ خو بوو.. پاشی رۆژەک ب سهر وی دا ئەو هاته پیش و بوو یئ خهלקی، هنگی ئەو نه ما ئیدی یئ وهسا بت وهکی دلئ وی دچتئ، بهلکی مهجبوور بوو یئ وهسا بت وهکی ئیمامهت دخوازت، و ئەفه بوو ئەو ب سهر ئیمامئ مهزن سوفیانی شهوری ئیخستی، سوفیانی

پشت دا بوو دنیایا خه لکی و ژ بلندی ل دنیایي دنیړی، بهلئ ئهوزاعی د ناف خه لکی دا بوو و دنیایا وان دگوهارت، ژ بهر قی چهندي رږژا ئه و ههردو پیکه چوینه دیوان ئیمام مالکی، پشتی ده رکه فتین، مالکی گوټ: ئیک ژ وان ژ هه قالئ خو زاناره، بهلئ ب کیر ئیمامه تیبي نائیټ، ویی دی -یه عنی ئهوزاعی- ب کیر ئیمامه تیبي دئیټ.

ئهوزاعی جاره کئ گوته هه قالئ خو (موسی بن أعین)ی: بابی سه عیدی بهرئ مه ترانه ویاری دکرن ومه دکره کهنی، پشتی ئم وه لئ هاتین خه لک چاڅ ل مه بکه تیدی خو ئم نه شتین بگرږښن ژی!

ب راستی زانایین ب قی په نگی ئه وین ئه ف شعوره هه ئه و ئه و گه ه یا خوینی قه دگو هیزته هه می لایین جفاکئ، وئه و ئه و تیله یا رږناهی تیرا دگه هته هه می لایین ژینی، له و عه جی بگرتی نه بن ئه گهر هوین بیسن گه شاتی ژ هه می ئاخفتنین قان توخمه زانایان دپه شت.

رږژه کئ زه لامه کئ فله هاته نک وی وجه رکه کئ هنگشینی بو ئینا، وگوټئ: بابی عه مری! من شوله ل نک والییی به عله به کئ هه یه، وئه ز دزانم ئه و گه له ک قه درئ ته دگرت قیجا ئه گهر ته کاغه زه ک بو من نفیسیبا دا به مه نک. ئیمامئ ئهوزاعی گوټئ: ئیک ژ دووان.. یان دئ هنگشینی وهرگرم وکاغه زئ نا نفیسم، یان دئ کاغه زئ نفیسم وهنگشینی وهرناگرم!

هنده ته رازیا وی یا (ده قیق) بوو، ئه گهر من خزمه ته ک بو ته کر وخیره ک د گه ل ته کر پاشی من جه رکئ هنگشینی ژ ته وهرگرت، مه عنا ئه و من ئه و خیرا خو فروټ، وجهی خو یان (وه جاهه تا) خو ئستغلال کر دا هنده ک مالئ دنیایي پی بگه هته من، یان مه صلحه ته کا من ب جه بیت.. وئهوزاعی نه ژ وان که سانه یین قی چهندي دکهن.

وکانئ چاوا ئه و د گه ل عامییان یی ب قی په نگی بوو، وه سا ئه و د گه ل مه زنین ده وله تی ژی یی وه سا بوو.. جاره کئ خه لیفئ عه بیاسی (أبو جعفر

المنصور)ی هنارته ب دویف را، گاڤا ئهو هاتی، خهلیفه‌ی گوتی: من دقیت علمی
بو خو ژ ته وەرگرم!

وی گوت: ئه‌ی (أمیر المؤمنین) ئه‌ز دئ بو ته بیژم به‌لی من دقیت تو خو تی
بگه‌هینی.

خهلیفه‌ی گوت: من یی هنارتیه ب دویف را بو قی چهندی، قیجا چاوا ئه‌ز
خو تی ناگه‌هینم؟!

وی گوت: کو تو گوھی خو بدهیه گوتنا من وکاری پی بکه‌ی.

یه‌عنی: جامیرییا مه‌زنی ئهو نینه ئهو گوھی خو بدهته حه‌قیبی پاشی ههر وی
بکه‌ت یا وی دقیت، فیرعه‌ونی ژ ی ل دیوانا خو ری دا مووسای ب ده‌نگه‌کی بلند
وی بیژت یا وی دقیت، نه به‌س هنده.. گوتی: ئه‌م دئ ملله‌تی هه‌مییی ل
مه‌یدانه‌کی کوم که‌ین، ئه‌م دئ یا خو که‌ین، وتو یا خو بکه، و ملله‌ت بلا وی بو خو
هلبیژت یا وی دقیت وئهو دبینت حه‌قی!! ئه‌ری ما (دیموقراطیه‌ته‌ک) ژ قی
پیشکه‌فتیر هه‌یه؟ به‌لی گاڤا ئه‌وا مووسای گوتی ب سهر وی که‌فتی یا وی
گوتی، و سیره‌به‌ندین وی ب خو ئعتراف ب قی چهندی کری (فیرعه‌ونی) چ کر؟
گوت: ماده‌م ئه‌ز یی نه‌حه‌قم دقیت گوهدارییا مووسای بکه‌م وکاری ب گوتنا وی
بکه‌م؟ نه‌خیر! وی گوت: سلامه‌تییا وه‌لاتی و مه‌صلحه‌تا ملله‌تی هندی دخوازت ئه‌م
قان سیره‌به‌ندین خائین به‌لاویسین..

مه‌عنا: عیبه‌رت ب هندی نینه مه‌زن گوهدارییا گوتنا (موخالف) بکه‌ت، یان
ری بدهته (موعاره‌ضی) ناخفتنا خو بیژت، به‌لکی عیبه‌رت ب هندییه ئهو کاری ب
گوتنا حه‌قیبی بکه‌ت گاڤا بو دیتیته گوتن، ئیمامی ئه‌وزاعی ل قی باوهری بوو له‌و
وی گوته خهلیفه‌ی: نه‌زانینا ته ب گوتنا من ئهو نینه تو نه‌زانی کانی ئه‌ز چ دبیزم،
نه‌زانینا ته ب گوتنا من ئه‌وه تو کاری پی نه‌که‌ی.

وهزيرى خهليفه گافا ئەف بىستهييه ژ ئەوزاعى ديتى بالا دەستكى شيرى خو
كر، خهليفه لى هيتاند وگوتى: روينشتنا مه يا خهلاتييه نه يا جهلاتييه.. پاشى
رئ دا ئيمامى باخفت.

ئيمامى ئەوزاعى گوت: ئەى (امير المؤمنين) ئەو كەسى هەز ژ حەقييى
نەكەت ئەو هەز ژ خودى ناكەت، چونكى خودييه حەقييا ئاشكەرا، ئەى (امير
المؤمنين) تو ب خو قە يى موزىلى، وتە ئەو خەلكى ژبيركرى يى تو بوويه مەزنى
وان، سۆرى وان وپەشى وان، موسلمانى وان وكافرى وان، هەر ئيك ژ وان حەقى ل
سەر تە هەى تو داديبى د گەل بكەى، قىجا دى چاوا بت ئەگەر وەفدەك ل دويش
وەفدەكى ب دويش تە كەفت وەر ئيك ژ وان گازندەيا بەلايهكى بكەت يا تە ئينايه
سەرى يان زۆرداريهكا تە ليكرى؟

ئەى (امير المؤمنين) ئەگەر ملك بو ئيكى بەرى تە مابا ئەو نەدگەهشته تە،
وكا چاوا ئەو بو يىن بەرى تە نەمايه وەسا ئەو بو تە ژى نامينت، ئەى (امير
المؤمنين) ئەرى تو دزانى باپيرى تە د شەرحا قى ئايەتى دا چ گوتيه: ﴿ وَوَضَعَ
الْكِتَابُ فَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُدْعَوْنَ إِلَى هَذَا الْكِتَابِ لَا يُعَادِرُ
صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴾ ل
رۆژا قيامەتى دەمى كىتاب دئيتە دانان قىجا تو دى تاوانباران بينى ئەو ب ترسن
ژ وى يا ئەو تيدا، وئەو دبىژن: تىچوون بو مە بت، ئەقە چ كىتابە نه چ تشتين
بچويك دەيلىت نه چ يىن مەزن، باپيرى تە دگوت: تشتى بچويك گرژبنه، وى
مەزن كەنييه.. قىجا تو چ دبىژى بو وى كارى يى دەستان كرى وئەزمانان گوتى؟

ئەى (امير المؤمنين) يا بو من هاتيه قەگوهاستن ژ عومەرى كورئ
خەططابى وى دگوت: ئەگەر هيسترهك ل سەر ليقا فوراتى هلنگفت ئەز دى ترسم
خودى پسارار وى ژ من بكەت.. قىجا تو چ دبىژى بو وى يى ل سەر بەركا تە
وهايتيه بى باركرن ژ عەدالەتا تە؟

وئیمامی ئەوزاعی پێدا چوو و وەعزەکی درێژ و دژوار ل خەلیفەی کر هەتا گەهشتییە وئ دەرهجی خەلیفەی کەفیکا خۆ ئینایە دەری و پۆندک ژ چاڤین خۆ قەمالین.

وگافا ئیمامی قیای ژ دیوانا خەلیفەی دەرکەشت و بزقێرتە جەیی خۆ، خەلیفەی هەندەک مال دایێ گۆتی: ئەقە بۆ تە دا تو پێ بگەهییە جەیی خۆ.. ئیمامی گۆتی: مەن چو هەوجەیی ب وی مالی نینە، وئەز نە ئەوم یێ شیرەتا خۆ ب مالی دنیا یێ هەمییی بفرۆشم.

ئەقە ئەو (مەبدە) بوو یێ ئیمامی ئەوزاعی ژینا خۆ ل سەر ب رێقەدەر: ئەز نە ئەوم یێ شیرەتا خۆ ب مالی دنیا یێ هەمییی بفرۆشم! وچونکی ئارمانجا وی ب گۆتەنا حەقییی کەناری خودی ب تنی بوو، خودی قیانا وی هاقیتبوو دلین مەزنان و دلین بچوبکان ژێ.. نە وەکی وان زانایین ل سەر سفرا (تەمەللوقی) هاتینە پەرودەدەکر، ئەوین ئەگەر جارەکی حەقییەکی بیژن ژێ بەری وان یێ ل هندی (عەمفەری) ب سەر دا بێن، قیجا دویماهییی نە خودی حەز ژ وان دکت و نە ئەوین ئەو ل هیقییا عەمفەرییین وان!!

ئىمامى تۆبەكەرەن فۇزەيلى كورۇ عىاضى

(الفضيل بن عياض) ئافەكە د دىرۇكا تۆبەكەرەن قى ئوممەتى دا ل پىشىيى دىت.. ل دەمەكى ژ ژىيى ئەو خۇ چەلەنگىرىن خلمەتكارىن رىكا شەيتانى بوو، پاشى خودى وەسا بۇ وى حەزىر كۆ سەروپەرى ژىنا وى بەرۇقاژى بىت، ژ مەزىنرىن دز وەزەردىن وەلاتى خوراسانى بىتە سەيدايى دەستەكا ئىكى ژ ئىمام زاهەدىن قى ئوممەتى.. (سوفىيانى كورۇ عوبەينەى، عەبدللاھى كورۇ موبارەكى، بشر ئەلحافى، ئىمامى شافعى..) ئەقە د دىرۇكا ئىسلامى دا گەلەك ژ وى رۇژى ئەوا ھوبىن ل عەسمانى دىبىنن دگەشتىن، وەسەى فۇزەيلىيە بىژىن: ئەقە ھەمى ئەو بوون يىن ھەدەك ژ گەشاتىيا فۇزەيلى بۇ خۇ وەرگرتى!

قىجا فۇزەيلى كىيە؟ وچىرۇكا تۆبەكەرەن وى چىە؟ ئىمامەتتىيا وى د چ را بوويە؟

– ئەقە دى بابەتى پەيئاممە يا قى جارىت، ئەگەر خودى حەزىرەكەت.

فۇزەيلى وىئاسەكا كورت:

فۇزەيلى كورۇ عىاضى، بابى عەلىيى تەمىمى، ئىك ژ زاهەدىن ئوممەتى يىن مەزىنە، ژ تەخەيا تابەئىن تابەئىيەنە، يەنى: وى صەحابى نەدىتبوون بەلى ئەو دىتبوون يىن صەحابى دىتتىن، عەبدللاھى كورۇ موبارەكى دگۆت: ((ب دىتتا من كەس ل سەر رويىي عەردى نەمايە ژ فۇزەيلى كورۇ عىاضى چىترەت)).

ل سالا (۱۵۰) مەشەختى ل باژىركى (دەرھى گەزۇيى) ل دەقەرە (سەمەرەقەندى) ھاتبوو سەر دىيائى، وھەر ل وىرى پىشكا ئىكى ژ ژىيى خۇ بۇراند بوو.. ل دەسپىكى فۇزەيلى مەزۇقەكى دوىردىن بوو، كار وەسەى وى ئەو بوو وى رىك ل كاروانى ورتىشگان دگرت ئەو دىلەلەندىن، د ئاقبەرا باژىرى (ئەبىووردى)

و(مهروښي) دا جههک هه‌بوو دگوتنې: (جهې فوضه‌يلې)؛ چونکې ئه‌و جهه‌ئو بوو يې فوضه‌يلې کاروانې لې دشه‌لاندن. ترسا ژ څي جهې گه‌له‌ک جاران خه‌لک ژي پاشقه لې ددا، له‌و وان بهري خو ژ څي پټکي وهردگيړا وقه‌ستا پټکه‌کا دي دکر بلا چهند يا دوير ژي با! بهس دا نه‌که‌څنه وان بيسه‌يان يېن فوضه‌يلې ل بهر وان څه‌ددا. فوضه‌يل زه‌لامه‌کې ب هيز وړته‌اتي بوو، که‌سي نه‌دويريا مايې خو تي بکه‌ت، وهه‌ميبان خو ژي دکړي، وناقې وي بو خه‌لکي بوو‌بوو جهې ترس وسه‌همي.. وئ‌گهر خودي همز کربت بو ههر دهرده‌کي دهرمانه‌ک هه‌بت، ديسا وي هه‌زکريبه بو نه‌فسا شه‌نبوز ژي لغاڅه‌ک هه‌بت پي بيته هه‌څسارکرن..

چيروکا نه‌فينداریيا فوضه‌يلې:

.. د ناڅ گيله‌شوک وپيلين ريگري ووز وجه‌رده‌بييي دا، يېن کو ژينا فوضه‌يلې هه‌مي څه‌گرتي ميگره‌کا ته‌نا ورحت بو بينقه‌دانې سهرې خو هلدا، پوژه‌کي بي ژڅان و ب خافله‌تي څه چاڅين فوضه‌يلې ب کچه‌کا جوان که‌فتن، وڅي کچي ټيکسه‌ر وبې ده‌ستويري پټکا خو بو دلې وي ديت.. دلين وان ب سهر ټيک هلبوون، و ب څي سهرپک هلبووني ژينا فوضه‌يلې سهرک وينک بوو، ئه‌و فوضه‌يلې شه‌ث ونيڅ شه‌څان ل سهرين پټکا رادوه‌ستا وبهرې وي دما ل (فه‌ريسسه‌يه‌کي) دا بشه‌لینت، ئيدي خه‌ما وي هه‌مي بوو ئه‌و دلبه‌را خو ئه‌گهر خو ژ دوير څه ژي بت- بيینت، وعده‌تي دلبيه گاڅا هاته هژاندن و ژ نه‌څيني تړي بوو دکه‌فته سهر پټکه‌کا تايه‌ت يا دوير ژ دز وجه‌رده‌بيي، پټکه‌کا تړي جهين بينقه‌دان وخوشيي، څيچا دي بينين هنده‌ک خودان دل خو ب څان جهين بينقه‌دانې څه موڅيل دکهن، وچوونا ل پټکا نه‌څينيي دهيلن، وئارمانجا مه‌زن ئه‌وا ل دويماهيا پټکي ژ ده‌ست ددهن، وهنده‌ک ژي هند (زه‌خيره‌ي) بو خو ژ څان جهان وهردگرن کو ئه‌و پي ب هيز بکه‌څن وبشين پي بگه‌هنه ئارمانجا مه‌زن: (گه‌هشتنا مه‌جووبي حه‌قيقي).. وره‌نگه ئه‌څه ئه‌و (سلووک) بت يا خوداني خو ژ (حوبا مه‌جازي) بهر ب (حوبا حه‌قيقي) څه دبه‌ت وه‌کي صوفياتي به‌حس ژي دکه‌ت.

هەر چاوا بت ځی ئەڤیندارییی بهرئ فوزهیلی ژ ږیکهکی بو ئیکا دی
 ڤهگوهاس، خه ما وی ئیدی بوو ئەو ل شوینا کاروانییان بیخته داڤین خو، ودهستی
 خو بدانتە سەر مالی وان، دلبرئ بیخته داڤین خو وژڤانهکی ژئ وەرگرت.. هیدی
 هیدی ئەو ژ ږیگرییی دوبر کەفت، ب ڤیانا خو ڤه موژیل بوو، هتا ئەو شەف ب
 سەر دا هاتی یا کو فوزهیلی دز وتالانکەر تیدا بوویه (ئیمامی تۆبهکەرین
 ئوممهتی).. ڤیجا وەرن دا پڤکڤه ههڤالینییا فوزهیلی بکهین ل وی شەفا
 ژتگوتی.

شەفا تۆبهکرنا فوزهیلی:

هەر ږوژ گاڤا دبوو ئیڤار فوزهیلی هزرا خو دکر کانئ ئەف شەفه (کهمینا) خو
 ل کیشه بدانت؛ دا (فهریسهیهکا) باشر بیخته داڤین خو، بهلی ځی جارئ هزرا وی
 ب تشتهکی دی ڤه یا موژیل بوو: کانئ چاوا دی شیت ئەف شەفه دلبرئ بینت؟
 دویماهییی ږیار دا خو بگرت هتا شەف ژ نیڤی دقولیت، وچاڤ دکهڤنه خهوا
 گران، وزیرەڤان غافل دبن، پاشی درهکەڤته ژڤانی، هنگی ئەو وئەو وشەف ب تنئ
 دی میننه د گهل ئیک..

دهمی ژڤانی هات، فوزهیل نیزیکی جهئ ژڤانی بوو، ژبلی دهنگی پیین وی
 شەڤی گوهل ل چو پیژنین دی نه دبوو، گاڤا نیزیکی خانیی دلبرئ بووی،
 (تتفاق) یا وهسا بوو ئەو د دهرگههی ږا ب ژۆر نهکەڤت؛ دا کەس ل وان هشیار
 نهبت، ب ږهخ سیاجئ خانی ڤه دارهکا بلند ههبوو، ب سەر دارئ کەفت.. خانی -د
 ناڤ تارییی ږا- وهکی بویکهکا خه ملاندی هاته بهر چاڤین وی، ژ سەر چهڤهکی
 دارئ خو هاڤیته سەر سیاجی دا خو ژۆردا بهردهته هوشی.. بهلی بهری ئەو ځی
 پیگاڤا دویماهییی بهاڤیت تشتهکی وهسا چئ بوو چو جاران نه دهاته سەر هزرا
 فوزهیلی.. ژ جههکی -یی وی ب خو ژئ نه دزانی کيژ جهه- دهنگهک د گهل ههیهتا
 شەڤی ونازکییا (مهوقفی) هاته گوهان، دهنگی قورئان خوینهکی بوو ئەف ئایهته
 ژ سوورهتا (الحدید) دخواند: ﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ

وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٦٦﴾ .. تو دا بیژی دهنگی جبریلیه ژ نوی ئەف ئایه ته ئینایه خواری، هەر وهکی مهخسه د ب قی ئایه تی فوضه یله ونه کهسی دی: ئەری ما نه دهمه بو خودان باوهران کو دلین وان بو زکری خودی قه بین و ژ ترسان دا بلهرزن، و بیننه سهر وی حه قییی یا خودی ئینایه خواری، و وهکی وان کیتابییان لی نه ئین یین دهم ل سهر وان دریتز بووی و دلین وان رهق بووین، و پتربیا وان ئەون یین د سهر دا چووین؟

فوضه یلی د دل دا بهرسف دا: بهلی دهمه یا ره بی!

و بۆچی دهم نهیت؟ و دهم یان دو هییه ئەوا ژ دهست ته دهرکهفتی و بۆری، یان سوباهیه ئەوا شهرت نینه تو بگه هییی، یان ئەفرۆیه ئەوا ته ئەو ب تنی د دهست دا هه ی؟

وهکی وی مرۆقی دلگرتی دبت فوضه یل ژ سهر دیواری کهفت، و وهکی وی مرۆقی ژ بهر تایا گران ژ بهر باخفت ئاخفتنا فوضه یلی بو ئەو: بهلی دهمه یا ره بی، بهلی دهمه .. و فوضه یلی بهری خو وهرگیترا، ژ شان هیتا ب ریشه .. و ل ژفانه کی گه له کی مهزن چوو، گازییا دل بهری هیتا و د گازییا مه جووبی خو یی مهزن چوو، و سۆز د گه ل خو دا کو ئەو نه مینت فوضه یلی بهری، و خودی ل سهر سۆزا خو کره شاهد ..

فوضه یلی پشت دا خانیی دل بهرا بۆری و پریار دا قهستا مالا مه جووبی خو یی مهزن بکهت، و هندی یی ساخ بت ل ویری بمینت .. پریارا فوضه یلی ئەو بوو پشتی تۆبه کرنی قهستا مه کههی بکهت و ل مالا خودی بمینت .. بهلی نوکه، ل قی نیقا شه قی ئەو کیشه بچت؟

فوضه یلی قهستا خانه کی کر کو دکه فته سهر پکی - وهکی ئۆتیلین مه یین نوکه - هه تا لی دبه سپیده .. ل ویری فوضه یلی هندهک کاروانی دیتن وان دقیا

رابین بدنه ری؛ دا ل وهخت بگههه بنهجهه خو، بهلی هندهک ژ وان گوته هندهکان:
دی کیفه چن قی شهقی؟ پا نهگهر فوضهیل هاته د ریکا ههوه دا؟

چاقتین فوضهیلی تری رۆندک بوون، ووی گوته وان: نهترسن خودی ریک ژ
فوضهیلی پاقرکر، نهوی هوبن ل نک خو دبینن فوضهیل، وهیقیا من نهوه هوبن
ئیدی فوضهیلی ل قی وهلاتی ههمیی نهبینن. پاشی فوضهیلی گوته خو: نهز
شهقین خو ب گونههان فه دبۆرینم وخهک ژ ترسین من دا نهشین دهکهفن، یا
رهبی من تویهیه وتوبا من نهوه نهز بچم قهستا بهیتا ته بکهه.

و د گهل ههلاتنا سپیدهیا وی رۆژی، وهلاتی خوراسانی ژ فوضهیلی دز وریگر
قالا ورحهت بوو، وهولاتی حجازی ب هاتنا فوضهیلی زانا وخودیناس شاد
وکهیفخوش بوو. د ریکا خو را فوضهیلی قهستا وهلاتی عراقی کر، و ل ویری
ههقالینیا گهلهک زانایین تابعیان کر، وزانین بو خو ژ وان وهرگرت، پاشی قهستا
حجازی کر و ل ویری ژی ههمی دهمی خو ب علمی وعیبادهتی فه بۆراند، ورۆژهک
ب سهه فوضهیلی دا هات د علمی وعیبادهتی وزوهدی دا نهو بوو زهلامی ئیکی د
ناث خودی ناسین ئومهتی دا، وچهند جارن خهلیفین وهکی هاروون نهلهرشیدی
وزانایین وهکی ئیمامی شافعی رپهین خو ل بهر وهعزین وی ژ رۆندکان تهه دکرن!

د گهل هاروون نهلهرشیدی:

دهمی ناث ودهنگین فوضهیلی ب زوهدی وعلمی وبهههقانییا ژ سونهتی د
ناث خهلهکی دا بهلاف بووین، خهلیفی عهباسی هاروون نهلهرشیدی ههزکر وی
بیینت وگوهی خو بدهته دههه وشیرهتین وی، وعهدهتی هاروونی بوو -خودی ژ
پازی بت- مروقین زانا وتهقوادر ل دۆرین خو کۆم دکرن وهههقالیینیا وان دکرن..
رۆژهکی هاروونی گوته سوفیانی کوری عوبهینهی: نهز ههز دکمه فوضهیلی بیینم
وگوهی خو بدهمه ناخفتنیتن وی، سوفیانی گوته: ب تنی ریکهک ته یا ههی تو وی
پی بیینی، کو تو رۆژهکی جلکین خو بگوهوری وپییه مزگهفتی و ل دههسا وی
روینی بیی کو نهو بزانت تو (أمیر المؤمنین)ی.. هاروونی ب یا وی کر، هات

وقه‌ستا دیوانا فوضه‌یلی کر، گاڤا فوضه‌یلی ده‌ست ب وه‌عزی کری هاروون هندی گری حه‌تا رپه‌ین وی ژ رۆندکان ته‌ر بووین، پشتی هاروون چووی، سوفیانی گۆته فوضه‌یلی: ئەو (أمیر المؤمنین) بوو.

جاره‌کا دی هاروونی زانایی باژیری هه‌می شه‌خواندنه دیوانا خو، وفوضه‌یل ئیک ژ وان بوو، سوفیانی کورئ عوبه‌ینه‌ی دبێژت: گاڤا ئەم چوینه دیوانا خه‌لیفه‌ی، فوضه‌یل پشتی مه‌هه‌مییان هات، و ب ره‌خ من شه‌روینشت، پاشی هیدی گۆته من: کیژکه (أمیر المؤمنین)؟ گۆت: من ئیشاره‌ت دا هاروونی ومن گۆت: ئەشه‌یه.. گۆت: فوضه‌یلی باش به‌ری خو دایی، پاشی گۆت: ئەه‌ی خودانی دیم گه‌ش! تویی خودی ئوممه‌ت هه‌می ئیخستیه‌ی بن ده‌ستی ته‌ وگۆنه‌ها وان کریه‌ه ستویی ته‌؟ ب راستی باره‌کی گران ته‌ یی ب ستویی خو شه‌ گرتی! ئینا هاروونی ژ به‌ر گۆتنا وی کره‌گری.

پاشی به‌ری ئەو ده‌رکه‌شن هاروونی هه‌ر ئیکی ده‌ه‌ هزار ده‌ره‌م دانئ، هه‌مییان وه‌رگرت فوضه‌یل تی نه‌بت، هاروونی گۆت: ئەگه‌ر دلئ ته‌ نه‌چته‌ پارێن مه‌ به‌ه‌ بده‌ ئیکی پیتقی، فوضه‌یل ل به‌ر هندی ژێ نه‌هات، ئینا هاروونی گۆت: تو چه‌ند مرو‌قه‌کی زاهدی! فوضه‌یلی گۆت: تو ژ من زاهدتری، وی گۆت: چاوا؟ فوضه‌یلی گۆت: چونکی ئەز د دنیا یا فانی دا یی زاهدم، وتود ئاخه‌ره‌تا باقی دا.. پاشی گۆته هاروونی: ئەه‌ی (أمیر المؤمنین) دلئ خو ژ خه‌می وترسی تژی بکه‌، ئەو هه‌ردو دئ به‌ری ته‌ ژ بی ئه‌مرییا خودی دهنه‌ پاش، وئو دئ ته‌ ژ ئاگری دویرکه‌ن.

دوونده‌ها فوضه‌یلی:

فوضه‌یل یی ب ئی په‌نگی بوو، گاڤا قوبناغ کۆچک و دیوانی خه‌لیفان با ئەو ل دویماهییان هه‌مییان بوو، وبۆ خیر و ترسا ژ خودی که‌س ل به‌راهییا وی نه‌بوو، چو جاران وی دلئ خو نه‌دبهره‌ وی تشتی د ده‌ستی مه‌زنان دا هه‌ی؛ له‌و ئەو ژیا یی مه‌زن، و مر یی مه‌زن، و تشتی غه‌ریب ئەو بوو عه‌یالی فوضه‌یلی، کور و کچ، هیشتا ژ وی ژێ دزاهدتر بوون.. وبۆ نمونه به‌ری خو بده‌نه‌ ئان هه‌ردو سه‌ره‌اتیان:

۱- فوضه‌یلی کوره‌ک هه‌بوو دگوتنن: عه‌لی، گه‌له‌ک حه‌ز ژ بابی خو دکر، فوضه‌یل دبیت: رۆژه‌کی ئەز چوومه مال من دیت کورێ من عه‌لی دکره‌گری، ئینا من گوتی: بۆچی تو دکه‌یه‌گری؟ گوت: وی گوته من: ئەز دترسم رۆژا قیامه‌تی ئەز وتو ژیتکفه‌ بیین وئهم ئیک و دو نه‌بینین، گوت: پاشی وی گوته من: بابۆ! دوعا ژ خودی بکه‌ کانێ چاوا وی د دنیا‌یی دا ئەز دامه‌ ته‌ وه‌سا ئەو ل ناخه‌تی ژی من بده‌ته‌ ته‌. ژ قی کورێ خو فوضه‌یل فیری گریبا ژ ترسا خودی بووبوو.

دبیتن: جاره‌کی قی عه‌لی گوھ ل مروقه‌کی بوو ئەف ئایه‌ته‌ د خواند: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ النَّارِ فَقَالُوا يَلَيْتُنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ئینا ئەو ژ ترسین خودی دا دلگرتی بوو وکەفت و نه‌رابوو، عه‌لی د ژيانا بابی خو دا مربوو.

۲- وفوضه‌یلی کچه‌ک ژی هه‌بوو زوه‌دا وی ژ یا بابی وی و برایی وی کیمتر نه‌بوو، به‌لکی گه‌له‌ک جاران فوضه‌یلی ده‌رسین زوه‌دی و ته‌قوایی بو خو ژ قی کچی و ه‌ردگرتن، رۆژه‌کی ده‌ستی وی دئیشا بابی وی چوو سه‌را بده‌ت، گوتی: کچا من! ده‌ستی ته‌ یی چاوايه‌؟ وی گوت: بابۆ! ئەو خیرا خودی ب قی ده‌ستی دایه‌ من ه‌نده‌ ئەز نه‌شیم چو جاران شوکرا وی سه‌را بکه‌م. د وی گافتی دا کورکه‌کی فوضه‌یلی یی سی سالی ب ژۆر که‌فت، فوضه‌یلی ئەو دا به‌ر سنگی خو و ماچی کر، ئینا کچا وی گوتی: بابۆ تو حه‌ز ژ وی دکه‌ی؟ وی گوت: ئەری ب خودی، کچکی گوتی: وه‌ی بو ته‌ ژ خودی بابۆ! من ه‌زر دکر ته‌ خودی ب تنی دقیت، فوضه‌یلی گوتی: کچا من! ما ه‌وین حه‌ز ژ عه‌یالی ناکه‌ن؟ وی گوت: قیان وحه‌ژیکرن بو خودییه‌، و په‌رم دلۆفانی بو عه‌یالییه‌، گاڤا فوضه‌یلی گوھ ل گوتنا وی بووی ته‌په‌ک ب سه‌ری خو دادا وگوت: ئەی خودا ئەز ب مه‌زنییا ته‌که‌مه‌ ژ ئەقرو وحه‌تا ئەز دکه‌مه‌ ته‌ ژ ته‌ پیقه‌تر ئەز حه‌ز ژ که‌سی د گهل ته‌ نه‌که‌م.

ل باژیری مه‌که‌هی، و ل هه‌یفا موحه‌رره‌ما سالا (۱۸۷) فوضه‌یل مربوو.

زوهدا ژ پړنگه کي تاييهت عبداللاهي کورې موباره کي

د دېرؤکا زاهدین څي نوممه تي دا گهلهک پړنگين زوهدي ب بهرچاف دکه څن، بهلي زوهدا (عبداللاهي کورې موباره کي) -ب هزرا من- ژ زوهدا همر کهسه کي دي يا جودايه؛ چونکي زوهدهکا تاييه ته ب وي څه.. نه گهر د هزرا مه دا وهسا هاتيه نه خشاندن کو زوهده ټوهه مروځ پشت بده ته دنيايي، وخو ژ پهرتالي وي دهست قالا بکهت.. عبداللاهي کورې موباره کي ب زوهدا خو وهسا بنه جه کر کو زوهدا مه زتر ټوهه دهستي مروځي ژ دنيايي يي تړي بت ومروځ يي ژي زاهد بت، دبت هندهک که سين ټه پړنگي زوهدي نه نياسی پيساره کي بکهن: ټهري چاوا دهستي مروځي ژ دنيايي يي تړي بت ومروځ يي زاهد بت؟ ما چي دبت مروځي زاهد يي دهوله مه ند بت؟

ژين وسهرهاتييا عبداللاهي کورې موباره کي بهرسفه بو څي پسياري.. څي جا که رهم کهن ټم وهوين وعبداللاهي کورې موباره کي، وسهرهاتييا زوهدا وي يا تاييهت.

بهرې دانه نياسيني:

ټيمامي (نه وهوي) -خودي ژي رازي بت- د دهر حه قا عبداللاهي کورې موباره کي دا ديژت: ((ټوهه ټيمامي (ټيجماع) ل سهر ټيمامه تي ومه زنييا وي د هه مي تشتان دا هاتييه کرن، يي کو ب کرنا به حسي وي رهم ديته خوري، و ب هه ژي کرنا وي هيقييا غفراندا گونه هان ديته کرن))، وپشتي بو مه ناشکه را دبت کو نمونه يي ټيسلامي يي دلخواز ب جوانترين ويي کهاتيترين پړنگ د کهسينيا عبداللاهي کورې موباره کي دا کو م بووبو ټم ژ څي گوټني عه جي بگرتي نامينين يا ټيمامي نه وهوي د دهر حه قي دا گوټي..

بۆ عەقیدى و بەرەڭچانیا ژ (مەنەجى كىتاب و سوننەتى) چىايەكنى موكم بوو،
 د كرنا ھەمى رەنگىن عىبادەتى دا ل پىشپىيى بوو، بۆ ئەخلاقى خۆ يى (ئىنسانى)
 زەلامى ئىكى بوو، رويگەشى و مەردىنى ئەو بوو يا وى نىشا خەلكى ددا، ل
 مەيدانا جىھادى رھا وى ل سەر دەستى بوو و جەئى وى ھەردەم رىزا ئىكى بوو، د
 مەيدانا ئاڧاكرنا ئابورىيى جفاكى دا كەسى دەستى وى نەدگرت، ب كورتى دى
 بىژىن: ئەگەر تە بقتى مۇسلمانەكى كامىل -ب كەمالا مەرۇڧ دگەھتى- بىبىنى
 بەرى خۆ بدە عەبدللاھى كورپى موبارەكى؛ چونكى ئەو مەرۇڧى ئاڧاھىيى ئىسلامى
 يى پىكەتاتى د كەسىنىيا وى دا كۆم بووى، وەكى سەيدايى ناڧدار (د. محمد سەيد
 رمضان البوطى) دىيژت.

ھىڧىنەكلى پاڧۇ:

ئەم ب كوردى دىيژىن: كور كڧانى بابى دژەنت، يان گۆپالى وى دكىشت، ھەر
 چاوا بت ئەڧ گۆتنە ھندى دگەھىنت كو باب گەلەك سالۆخەتەن خۆ ڧەدگۆھىژتە
 كورپى خۆ، لەو گەلەك جاران كور ددەتە ب بابى خۆ ڧە، وئەگەر ئەڧ گۆتنە ل سەر
 كەسى ب كار نەئىت ژى ل سەر عەبدللاھى كورپى موبارەكى ب كار دئىت،
 و عەبدللاھى ئەگەر چو سالۆخەت ژ بابى خۆ موبارەكى نەوەرگرت بن ژى بەسى ويىە
 كو وى ھندەك ژ تەڧوا وى وەرگرت بت..

و ل دۆر تەڧوا موبارەكى بابى عەبدللاھى دىرۆك سەرھاتىيەكا عەجىب
 ڧەدگۆھىژت، كىتب دىيژىن: موبارەك مەرۇڧەكى ترك بوو، ڧەدەرى بۆ وى ھەزكر بوو
 ئەو بىتە عەبدى مەرۇڧەكى ھەمەدانى يى دەولەمەند، ئەڧى مەرۇڧى بىستانەكى تىر
 داروبار و خودان بەرھەم ھەبوو، لەو وى ڧەرمان ل عەبدى خۆ موبارەكى كرىو كو
 ھەرەسىيى ل ڧى بىستانى بگرت.. رۆژەكى زەلامى ھەمەدانى چوو ناڧ بىستانى
 وگۆتە عەبدى خۆ: ھنارەكا شرىن بۆ من بىنە.

ئەو چوو ھنارەك بۆ كر وئىنا، گاڧا خودانى ھنار شكاندى و تام كرىيى دىت يا
 ترشە، ئىنا ب عىجىزى ڧە گۆتى:

- من گوتبوو ته هوارهکا شرین بو من بینه نه یا ترش!

ئهو چوو هوارهک ژ بنهکا دی کر وبو سهییدی خو ئینا، پشتی سهییدی تام کریبی ئهو ژی ترش ده رکهفت، ئینا لی هیتاند وگوتی:

- دیاره تو ترشی وشرینی ژیک جودا ناکه؟ ئهزی دپیژمه ته هوارهکا شرین..
ئهو چوو هوارهکا دی ئینا ئهو ژی ترش ده رکهفت، عهقل د سهری خودانی نه ما، گوتی:

- تو نابیژییه من مهسه لا ته چیه؟

موبارهکی ب ئه ده به کی زیده هغه گوتی:

- ل من نه گره، ب راستی ئه ز نزام کیژ بن یا شرینه وکیژ یا ترشه!

زه لامي باوهر نه کر.. گوتی:

- ما ته تام نه کرییه هواران؟

وی گوت:

- نه خیر.. ته ئهزی دانایمه بهر بیستانی دا هره سیبی لی بگرم و ته ده ستویری نه دایه من کو ئه ز ژی بخوم.

خودانی بیستانی ژ گوتنا وی حیبه تی ما، وچهند رۆژهکان زیره قانی لی کر دا بزانت کانئ گوتنا وی یا راسته یان نه، وپشتی راستیا گوتنا وی بو خودانی بیستانی ئاشکه را بووی ئهو د چاڅین وی دا مه زن بوو، وئیه ته ک کره دلی خو..
رۆژه کی چوو ناف بیستانی و ل نک موباره کی روینشت وگوتی:

- من کچه کا هه ی گه له ک کهسان یا خواستی، تو بیژی ئه ز وی بده مه کی؟

موباره کی گوتی:

- ل جاهلیه تی به ری خه لکی ل مالبات و مال مه زنان بوو، وجوهییان به ری وان ل زهنگینی بی بوو، وفه لان به ری وان ل جوانی بی بوو، و به ری قی ئوممه تی بی ل دینی.

زەلامى ھەمەدانى زڧرى مال وسوحبەتا عەبدى خۆ بۆ ژنكا خۆ ڧەگىرا،
وگۆتى:

- ژ موبارەكى پىڧەتر كەس ب كىر كچا مە نائىت.. ووى موبارەك ئازاكر
وكچا خۆ داىي، وچونكى كۆمبونى وان بۆ خودى بوو نەبوو چو تىستىن دى، خودى
بەرەكەت ھاڧىتە ڧى كۆمبونى و (عەبدللاھى كوپى موبارەكى) بەرھەمى ڧى
دارا پىرۆز بوو..

شىنبوونەكا ب بەرەكەت:

وہسا دياره كو پشتى موبارەكى ئازادىيا خۆ ب دەست خۆ ڧە ئىناى، وئەو
وكابانىيا خۆ كچا دەولەمەندى ھەمەدانى گەھشتىنە ئىك، قەستا باژىپى
(مەرۆيى) كر، ومالەكا بچويك بۆ خۆ دانا و دەست دا كارى ھەلال وبۆ خۆ بازىرگانی
كر، و ل ڧى باژىپى (باژىپى سوفيانى ڧەورى، وئىسحاقى كوپى راھوہىسى،
وئەحمەدى كوپى ھەنبەلى) عەبدللاھى كوپى موبارەكى ل سالا ۱۱۸ مشەختى
(بەرانبەر ۷۲۳ زايىنى) ھاىبوو سەر دنيايى، وھەر ل ڧى باژىپى ھاىبوو ب
خودانكرن و دەمەكى درىژ ژ ڧىيى خۆ بۆراندبوو، وئەو ژ تەخەيا تابەين تابەيان
دئىتە ھژمارتن.

ل باژىپى مەرۆيى دەمى ھىشتا يى بچويك، وى قەستا خواندنى كر و ل سەر
دەستى ھژمارەكا زاناينى باژىپى ڧىرى خواندن وئىسىنى بوو، بەلى وەسا ديارە
كو دەمەكى ئەو ژ خواندنى ڧەقەتيا بوو، وئىكەلىيا ھندەك ھەڧالىن خراب كرىوو، و
ژ وان ڧىرى ھندەك كارىن خراب بووبوو وەكى لىدانا عوودى وتەنبویرى، ووى
پترىيا دەمى خۆ ب موژىلاھىيىن بى خىر ڧە دبۆراند، سەيدايى وى (ئەبو ھەنىڧە)ى
رۆژەكى پسىار ژى كر: دەسپىكا تە د گەل زوھدى چ بوو؟ وى گۆت: ((جارەكى ئەز
د گەل ھندەك ھەڧالان دەرکەڧتمە ناڧ بىستانەكى، ومە خوار وڧەخوار، وھەتا
درەنگى شەڧ ئەم ماين، وھەتا بەرى سپىدى من عوود وتەنبویر لى ددا، پاشى ئەز
د خەو چووم، من د خەونى دا دىت تەیرەك ھاىتە سەر دارى ل ھنداقى سەرى من

وئەف ئايەتە خواند: ﴿ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنْ
الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ

وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٦٦﴾ 》， ھنگى ئەز ژ خەو رابووم ومن گۆت: بەلى يا رەببى

دەمە من تۆبەيە، ومن عوودا خو ژ شکاند وزوھدا من دەست پى کر)).

وېشتى قى سەرھاتىيى -ئەوال بىست سالييى ب سەرى وى ھاتى-
عەبدللاھى کورپى موبارەكى بەرى خو ژ رېکا موژيلاھييا بى مفا وەرگېرا وقەستا
رېکا وەرگرتنا زانىنى کر ھەتا وە لى ھاتى زانايەكى وەكى (ئىسماعيلى کورپى
عياشى) د دەر ھەقى دا گۆتى: ((کەسەک وەكى عەبدللاھى کورپى موبارەكى ل
سەر روپيى عەردى نینە، وخودى خەسلەتەكى خېرى نەدایە ئەگەر ل نک عەبدللاھى
کورپى موبارەكى نەبت)).

عەبدللاھى کورپى موبارەكى ل سەر دەستى ھژمارەکا مەزن ژ سەيدايىن
بەرکەفتى فيرى زانىنى بوو، وى د گۆت: من زانين ژ چار ھزار سەيدايان
وەرگرتيە.. و ژ وان سەيدايان يىن وى دەرس ل نک خواندين: سوفيانى شەورى،
ومالکى کورپى ئەنەسى، وئەبو حەنەفە، وئەوزاعى، وسوفيانى کورپى عوبەينەى،
وئەعمەش وگەلەکين دى.. ووى پويەکى مەزن دا کۆمکرنا ھەديسى ھەتا پتر ژ
بىست ھزار ھەديسان ژيەرکين، لەو د گۆتنى: (أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْحَدِيثِ)، و د
مەسەلا ژيک ڤاڤارتنا ھەديسين دورست ونەدورست دا ئەو بووبوو جەئ مەتەل پى
ئىنانى، دېژن: جارەکى (ھاروون الرشيد)ى زەنديقەک گرت وېشتى ل سەر ئاشکەرا
بووى کو ئەو ھەديسين درەو چى دکەت، ھاروونى فەرمان دا بېتە کوشتن، وى
گۆتى: وتو دى چ ل وان ھزار ھەديسان کەى يىن من ژ نک خو چيکرين؟ ھاروونى
گۆتى: ئەبو ئىسحاقى فەزارى وعەبدللاھى کورپى موبارەكى ھەرف ھەرف دى وان
مۆخل ويژنگ کەن!

وژبلی زانینا وی یا بهر فرهه ب علمې حه دیسې عهبدللاهې کورې موباره کی
 فقهرانه کی مه زن ژى بوو، وئغه یا غه ریب نینه چونکی وی فقهي خو ژ سې
 فقهرانان وه رگرتبوو، نوممهت هه می ل سهر ئیمامه تییا وان یا (موتنه فقهه)
 ومه خسه دا مه پې: سوفیانی تهوړی، ومالکی کورې نه نه سی، وئبو حه نیغه یه.

وحه ژیکرنا وی بو زانینې گه هشتبوو دهره جهیه کا وه سا صه برا وی ب که سې
 نه دهات هندى ب کتیبېن وی دهات، لهو هه فالینیا وی د گهل کتیبې یا پتر بوو
 ژ هه فالینیا وی د گهل ههر که سه کی دی، روزه کی هندک مروشان گوتې: گاڤا ته
 نقیژ کر تو رادبی ودچی ل نک مه ناروینی بوچی؟ وی گوت: پروینم ل نک هه وه چ
 بکه م؟ وکارې هه وه غه ییه تا خه لکیبه؟ نه ز دچم ل نک صه حابی وتابعیان دروینم،
 وان گوتې: صه حابی وتابعیېن چ؟

وی گوت: نه ز دچم بهرې خو دده مه علمې خو قیجا نه ز ب حالې وان زانا
 دبم وئز چاږ ل وان دکه م.

و (نه عیمی کورې حه ممدی) دبېژت: عهبدللاهې کورې موباره کی گهلک دما
 ل مال ب تنې ئینا هنده کان گوتې: چاوا صه برا ته دئیت تو هنده دمنییه ب تنې
 ما تو خه ریب نابې؟ وی گوت: دئ چاوا خه ریب بم وئزې د گهل پیغه مبه ری -
 سلاږ لی بن-؟

زوهده کا تایهت:

گهلک هه نه هزر دکهن زوهده نه وه دهستی مروقی ژ مالی دنیا یې یی قالا بت،
 ومروژ د مالا خو دا وه کی میثانان بژیت.. وئیک ژ وان که سین ئه ف رهنکه هزره
 دکر فوزه یلی کورې عیاضی بوو - سهیدایې عهبدللاهې کورې موباره کی وهه فالې
 وی- لهو ده می وی عهبدللاه دیتی ب کارې بازرگانییې رادبوو، وتجاره تا وی ژ
 وهلاتې خوراسانی هتا مه که هې وشامې شه دگرت، وسهرمالې وی ب هزاران بوو،
 پسپار ژئ کر: تو یی بهرې مه دده یه زوهده وتجاره تا ته ژ خوراسانی یا دئیته
 حهره می ئه ف دئ چاوا چی بت؟ وی گوت: نه ز قې چهندي دکه م دا ئاڤا روییې خو

نه پرتېم، وناموبسا خو پي پياړېزم، وئهو بو من بته هاريكار ل سهر عيپاده تي
 خودي، ودا ههر جاره كا من حهقه كي خودي ديت ئه زب له ز بچم ژ سهر خو راكه م..
 ئهقه بهر پخودانا عهبدللاهي كورې موباره كي بوو بو زوهدي، زوهده ئهوه
 دلي ته ژ دنيايي يي قالا بت، وهكي دي دهستي ته يي ژي تزي بت يان نه چويي ل
 زوهدا ته كييم وزيده ناكهت، ودوير نينه ئه گهر عهبدللاهي كورې موباره كي يي
 زهنگين ودهوله مه ند نه با زوهدا وي هند بو مه يا بهرچاڅ نه با؛ چونكي وي ب
 سهر پور ئاشكه راكر كو ئهو ژ وان كهسان بوو يين كهيفا وي ب زيده بووني نه دهات،
 وكييمووني ئهو ب خه م نه دييخست، وهندهك زانا يين زانا دييژن: گاڅا كهيفا ته ب
 هندي نه هات دهمي مالي ته زيده دبت، وتو ب خه م نه كهفتي گاڅا ئهو كييم بوو، ئهو
 تو مروقه كي زاهدي، ما خودي نه گوتيبه: ﴿لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا
 بِمَا آتَاكُمْ﴾ مه عنا: زوهده نه ئهوه ته مال نه بت وتو يي فهقير بي، بهلكي زوهده
 ئهوه مالي هند بهايي خو ل نك ته نه بت كو (حاله تي ته يي نه فسي) بگوهورت..
 وهكي دي عهبدللاهي كورې موباره كي -د گوتنا خو يا بوړي دا- بو مه ئاشكه را
 دكهت كو (سررا) خو زهنگين كرنا وي ئهوه وي دقيت ب دانا مالي ژي عيپاده تي
 خودي بكهت، ودهستي هاريكاري يي بو براييڼ خو دريژ بكهت، وما ئه گهر وي چو
 مال نه بت چاوا دي شيت څي رهنكي عيپاده تي كهت؟
 (عهليبي كورې مه ديني) دييژت: عهبدللاهي كورې موباره كي دگوت: ئه گهر ژ
 بهر پيڼج كهسان نه با من بازرگاني نه دكر: سوفيانې شهوري، وسوفيانې كورې
 عوبه ينه ي، وفوضه يلي كورې عياضي، وموحه ممه دي كورې سه مماكي، وكورې
 عهله ييه ي. وئف ههر پيڼجه ژ زانا يين حهديسي يين مه زن بوون، حالي وان يي
 بهرته نگ بوو، گاڅا تجاره تا عهبدللاهي كورې موباره كي دهات هندهك مال بو
 عهالي خو راكر، ومه صره في حهجا خو هل دگرت، ومالي دي دگره پيڼج پشك بو
 څان ههر پيڼج زانا يين بهر كهفتي.

وهەر چهنده پشکا مهزن ژ هاریکاریبیتن عهبدللاهێ کورێ موبارهکی دگههسته زانایان و ب تایبهتی زاناییتن هه دیسی، بهلێ وه نهبت بیته هزرکرن کو خه لکێ دی ژ خیرین وی یی بێ بار بوو، وئه گهر ئهم سهرهاتییتن مهردینییا وی شه گهرین سوچهتا مه گه لهک دی درێژ بت لهو ل قیرێ ب تنێ سهرهاتییهکا وی دی شه گهرین، (ابن کثیر) دبیتژ: ((دهمێ عهبدللاهێ کورێ موبارهکی قیابا بچه هه جێ دا هنیرته ب دویش خه لکێ باژیرێ خۆ را ودگۆته وان: کێ ژ ههوه دقیت ئهف ساله بیته هه جێ بلا پارین خۆ بینت بدهته ف من ئهم دی پیکشه چین، ودا رابت ههر ئیکی ناخێ وی ل سهر جهرکهکی نفیست وپارین وی کهته تیدا، پاشی وی جهرک ههمی دکرنه د سندوڤهکێ دا، وپیکشه دهرکهفتن، ووی ههمی مهصرهف دکر، باشتین خوارن وڤهخوارن ددانه وان، ونه دهیلا تشتهک ژ وان کیم بیت، و ل ویرێ دا بیتژ: کێ ژ ههوه دقیت تشتهکی بۆ مروڤین خۆ بکرپت بلا بکرپت ووی پاره ددان، هندهک دا بیتژ: پارین مه دکیمن تیرا قی ههمیی ناکهن! ئهو دا بیتژ: ههوه شولهژ هندێ نینه، وگاڤا دزڤینه مالین خۆ دا رابت خوارنهکا بهرفره چێ کهت وههقالین خۆ یین هه جێ شهخوبنته مال، وپشتی وان خوارن دخوار ئهو دا رابت وئ سندوڤی شهکهت وههر ئیکی جهرکێ وی بۆ دزڤراند)).

وعهدهتێ وی بوو سالهکێ دچوو هه جێ وسالهکێ دچوو جیهادی، جارهکێ دهمێ کارێ هه جێ کری، و د گهل هندهک ههقالین خۆ دهرکهفتیه هه جێ، ب ریشه -دهمێ د بهر گوندهکی را بۆرین- تهیرهکێ مرار دیت، گۆته ههقالین خۆ: بهن بهاڤینه سهر گیفکی، پشتی رابووین داینه رێ پیچهکێ وی خۆ ژ ههقالین خۆ شه هیلا، دیت کچکهک ژ مالهکێ دهرکهفت هات ئهو تهیره مرار ژ سهر گیفکی راکر وبۆ خۆ بره مال، ئهو ب دویش دا چوو دا بزانت کانێ مهسهلا وئ چیه، کچکێ گۆتێ: بابێ من مروڤهکێ مالدار بوو، هندهکان غهده لێ کر مالی وی ژئ ستاند وکوشت، وئمز وئنهف برایی خۆ یی بچوبک ب تنێ یین ل قیرێ ومه کهسێ خۆ نینه، خوارنا مه -وهکی تو دبینی- ئهو تشته یی خه لک دهاڤینه سهر گیفکی.. گاڤا

عبداللاهی کورې موباره کی سوحبه تا وی زانی هنارته ب دویف وه کیلی خو را وگوتی: چهند مال د گهل ته ههیه؟ وی گوت: هزار دینار، عبداللاهی گوتی: بیست دیناران بۆ مه را که دا پی بزقرینه مالا خو ویی دی ههمییی بده قی کچکی، نهف ساله ئم ناچینه هه جی.

ل مهیدانا جیهادی:

ئه گهر مهزترین جیهاد جیهادا نهفسی بت، عبداللاهی کورې موباره کی یی ژئ بی بار نه بوو؛ چونکی وی نهفسا خو ژ به خیلییی وحه ژیکرنا دنیایی وغروروی پاراست بوو، وئه گهر شهزیفترین جیهاد جیهادا ب دهستی بت د یتکا خودی دا دیسا دی بیژن: عبداللاهی کورې موباره کی یی ژئ بی بار نه بوو؛ چونکی ده می گازیبا جیهادی دهاته راگه هاندن ئه و ل به راهییا لهشکهری بوو، وکانی چاوا خودی دلی فرهه بۆ مهردینییی دابووی، دله کی موکتر بۆ زیره کییی ژئ دابووی.. هه قاله کی وی دبیتژ: جاره کی ئم پیکشه چوینه شهزئ رۆمی، وهسا چیبوو مرۆفه ک ژ ناف لهشکهری رۆمی ده رکهفت وقه بی مه خواست، زه لامه ک ژ مه چوویی یی رۆمی ئه و کوش، ئیکی دی چوویی ئه و ژئ هاته کوشتن، قیجا زه لامی رۆمی ب دفن بلندی شه ل مهیدانی هات وچوو، و جاره کا دی قه بی مه خواست، گوت: زه لامه کی دی ژ ناف مه ده رکهفت وچوویی، پشتی شهزئ گهرم د ناچه را ههر دووان دا چیبووی زه لامی موسلمان ئه و کوش، ئینا که یفا خه لکی گه له ک هات، وهه مییان قهست کرئ دا بزائن کانی ئه و فیترس کییه، گاڤا وی دیتی خه لک ب نک شه چوون وی سه ر وچاڤین خو پیچان و ب لهز چوو، وخۆ قه شارت؛ دا کهس وی نه نیاست، ئه ز که تمه دویف دا وی بنیاسم، من دیت ئه و عبداللاهی کورې موباره کییه، ئینا وی ئه ز دامه سویندی کو هندی ئه و یی ساخ بت ئه ز قی سه رهاتییی نه بیژمه که سی.

ژ قی سه رهاتییی زیره کییا وی بۆ مه ئاشکه را دبت وکو وی خو ژ سنگی مهیدانا جیهادی نه ددا پاش، وهه جاره کا گازیبا جیهادی هاتبا بلندکرن وی ب

موباره کی ترسا ژ خودی سهری ههمی قهنجییانه، وړیکا ههمی باشییانه، رۆژه کی پسیار ژئ هاته کړن: دو مروث ههنه ئیک د ریکا خودی دا یی هاتییه کوشتن، ویی دی پتر ژ خودی دترست، کی ژ وان ههر دووان باشتره؟ وی گوت: نهوی پتر ژ خودی دترست.

وترسا عهبدللاهئ کورئ موباره کی ژ خودی گه هشتبوو دهرجهیه کا وهسا نهو بو وی بووبوو ناڤ ونیشان، وفوضه یلی کورئ عیاضی دگوت: نهز حمز ژ وی دکم چونکی نهو ژ خودی دترست. و ژ بهر ترسا وی یا مهزن ژ خودی وی نه دهیلا دهلیقهیه ک ژ وهختی وی ژ قهستا ویتی رهنه گه کی عیباده تی بچت، دهمی هیشا شاگرده ووی وهه قالین خو حه دیس بو خو دنقیسین، حه تا په ری کتیبین وان هسک دبوو هه قالان بو خو سوجهت دکر، نهو رادبوو سونه ته ک دکر..

هه قالی وی (قاسمی کورئ موحه ممه دی) دیترت: نهز گه له ک جاران د گه عهبدللاهئ کورئ موباره کی دچوومه سه فه ران، ودهمی من بهرئ خو ددای من د دلی خو دا دگوت: بوچی هنده ناڤ ودهنگین فی زهلامی د ناڤ خه لکی دا به لاف بووینه، وخه لک هنده حمز ژئ دکن،؟ نقیژین مه ژئ هندي نقیژین وینه، ورۆژییین مه ههر وهسا، وئهم ژئ وهکی وی جیهادی وحه جی دکهین، گوت: شهقه کی نه م پیکفه دچووبنه شامی، وئهم روینشت بووین دا شیقی بخوین، مه هند دیت چرای مه قه مری، پاشی ب خافله تی قه ئیکی ژ مه چرا هلکری من بهرئ خو دای پیهین عهبدللاهئ کورئ موباره کی ب رۆندکین وی بین ته ر بووین، هنگی من زانی ترسا فی زهلامی ژ خودی نهو یی ب سهر سهری مه ئیخستی، گاڤا دنیا تاری بووی بیرا وی ل قهبری وقیامه تی هاته قه لهو رۆندکین وی ب فی رهنگی بارین.

وترسا وی یا مهزن ژ خودی ئیکا هند ژئ چی دکر دهمی وی نهو حه دیس دخواندن یین به حسئ مرنی وقیامه تی دکن، وی هند دکره گری حه تا دهنه گه کی وهکی دهنگی وی گایئ دئیه سهرژیکرن ژئ دهات، و ل وان ده مان که سی بسته نه دکر خو نیزی بکهت یان پسیاره کی ژئ بکهت.

د گهل خهليفه ومهزنيډ دنيايي:

رؤژه کي مروځه کي پسيار ژي کر: کينه مروځ؟ وي گوټ: زانا، گوټي: وکينه مهلک؟ گوټ: زاهد، گوټي: وکينه بيخير؟ گوټ: نهوين دنيايي ب ديني دخون. و د گوټنه کا خو يا دي دا ديټرت: زانا ميراتگرتن پيغه مبه رانه، څيجا نه گهر وان دلي خو بره دنيايي خه لک کي بده نه به را خو؟ ومروځين زاهد مهلکين عه ردينه څيجا نه گهر وان پيمه تي کر خه لک دويکه فتنا کي بکهن؟ ومهزن شقائين خه لکينه څيجا نه گهر شقان بېته گورگ کي دي خه لکي پاريزت؟

نهغه ديتنا عه بدللاهي کورې موباره کي بوو بو زانا وزاهد ومهزنان، نهو ژي وه کي سهيدايي خو يي مهزن (سوفيانې ته وري) دوير ژ مهزنيډ دنيايي دژيا لهو مهزن دژيا، ومهزن مر، عه ده تي وي بوو چو جاران وي مال ژ خه ليفه ومهزنان وهرنه دگرت، به لي نه گهر مروځه کي دي دياربېهک دابايي وهردگرت، وشوين دياربېه کا باشر ددايي، وگاځا زانيبا هه قاله کي وي هندهک مال ژ خه ليفه يه کي يي وهرگرتي شېره تي لي دکر کو نهو وي مالي د پکين خيري دا خه رج بکته وچويي ژي بو خو نه هيلت، وچونکي نهو بازرگانه کي دهوله مه ند بوو وي پشکه کا مه زن ژ مالي خو ددا زانا وزاهد ين سه رده مي خو؛ دا نهو هه وجهي هندي نه بن کو مالي ژ مهزنان وهرگرن.. رؤژه کي مروځه کي گوټي: نهز مروځه کي خه ياطم و نهز جلکان بو سولتاني ددوريم، تو بيژي نهز ژ وان بم يين هاريکار بو زالمان؟ گوټي: نه، تو ژ زالمان ب خوبي، نهوي دهرزيکي ودهزي دفرؤشته ته نهو هاريکاري زورداران!

وده مي نهو که فتيبه بهر مرنې دلي وي چوو په نگه کي خوارني، هه قالين وي چوون بو ليگه پريان نهو خوارن ل نک که سي نه ديت ژ بلي والي، هاتن گوټني: بهس والي نهو په نگي خوارني يي هه، وي گوټ: نهينن من نه څيت.. ومروځه و نهو خوارن نه خوار.

به لي مه عنا څي نهو نينه عه بدللاهي کورې موباره کي هاريکاري سولتاني ل سه ر خيري نه بوو، نه! وي ژي وه کي سهيدايي خو (فوضه يلي کورې عياضي) دگوټ:

ئەگەر مەن دوغايەك ھەبت بېتە قەبۇلكرن دى بۆ سولتانی كەم، چونكى ئەگەر ئەو باش بوو خەلك ھەمى دى باش بت.

ژ بەر قى چەندى ئەو د چاقتىن مەزنان دا بەرى خەلكى دى يى مەزن بوو، ورژا ئەو مرى، (ھاروون ئەلرەشىدى) گۆت: ئەقرو سەيىدى زانايان مر، وفەرمان دا خەلك بېنە نك وى بەھيى! ودبېژن: رۆژەكى ھاروون چووبو باژپرى (رەققايى) وودسا چىبوو عەبدللاھى كورپ موبارەكى ژى ھاتە وى باژپرى، گاڤا خەلكى ب ھاتنا عەبدللاھى زانى ھەمى دەرکەفتنە بەراھيى ھەتا وە لى ھاتى خەلكى ژ قەرەبالغى ئىك وود پالدان وتۆز ب سەر سەرى خەلكى كەفت، دەيكا ھاروونى پسار كر: ئەقە چ قەومىيە؟ ھندەكان گۆتى: ئەقە زاناىەكى خەلكى خوراسانىيە ھاتى.. وى گۆت: ب خودى ئەقەيە مەزنى، نە مەزنىيا ھاروونى ئەوا ب شرطە وھەرەسان ھندە خەلكى كۆم نەكەت.

د گەل عەبدەكلى تەقوادار:

عەبدللاھى كورپ موبارەكى دبېژت: سالەكى ئەز ھاتمە مەكەھى، ھشكاتى بوو، باران ژ خەلكى ھاتبوونە برىن، لەو خەلك بۆ نقيژا بارانى ل ھەرەمى كۆم بووبوون، مەن ژى خۆ د ناڤ كۆما خەلكى را كر، مەن ديت عەبدەكى رەش كراسەكى بى سەر و بەر دەر بوو خۆ دابو لايەكى قەشارتى؛ دا كەس نەبىنت ودوعا دكرن، ئىنا مەن خۆ نىزىكى وى كر -بىي ئەو ب مەن بھەسيىت- دا بزانم كانى ئەو چ دبېژت، پشتى مەن خۆ نىزىك كرى مەن گوھ لى بوو وى دگۆت: ((ئىلاھى! گونەھىن مەن وعەبىيىن كرىت ئەم بىيىن روبرەش كرىن، تە باران يا ژ مە برى دا خەلكى پى ئەدەب بەدى، ئەز ھەوارىن خۆ دگەھىنمە تە توبى ھەلىم، ژ جوانيى پىقەتر عەبدىن تە چو ژ تە نەدەيتىيە، يارەبى قى گاڤى تو بارانى بەدە وان قى گاڤى!!).

ئىن موبارەك دبېژت: و د گەل قى گۆتتا وى: ((يا رەبى تو قى گاڤى بارانى بەدە وان))، مەن بەرى خۆ دا عەسمانى عەوران خۆ لىكد.. وبىست خەبەر پىقە نەچوون بارانەكا وەسا ھات تو دا بېژى گۆسكى دەرئشيف كرىيە، ئەز ل وى عەبدى

زقېږم من دیت یی دبیژت: (سبحان الله، سبحان الله) چاڅین من تژی رڼدک بوون، ویو من بوو مه‌ره‌ق نه‌ز وی بنیاسم، گاڅا ده‌رکه‌فتی نه‌ز ب دزی څه ب دویڅ دا چووم هه‌تا نه‌ز ب جهی وی که‌فتیم، پاشی نه‌ز زقېږم وهاتمه‌ نک (فوضه‌یلې کوړې عیاضی)، گاڅا وی نه‌ز دیتیم وی گوته‌ من: ته‌ خیره، ره‌نگی ته‌ هو‌ یی گوه‌ارتي؟ گوټ: من گوټی: هنده‌کان به‌ری مه‌ را‌کر وگه‌هشتنی!! وی گوټ: چاوا؟ گوټ: من گوټی: حال ومه‌سه‌لین من وعه‌بده‌کی ره‌ش نه‌څه‌نه.. گاڅا وی سوجه‌ت گوه‌ لی بووی که‌فته‌ عه‌ردی وگوته‌ من: زوی من بیه‌ نک وی.

وپشتی سه‌ره‌اتییه‌کا دریژ د ناڅه‌را څی جحیلې ته‌قوادار وڅان هه‌ردو چیاپین زانین وته‌قوایی دا، وپشتی نه‌و ب سه‌ر وی هلبووین ووان زانی کو نه‌و عه‌بده‌که دئیه‌ کرین وفرۆتن، عه‌بدللاهی نه‌و ب پارین خو‌ کړی بو‌ هندې دا وی ئازا که‌ت، وده‌مې جحیلې زانی هنده‌ ئیدی خه‌لک ب حالې وی هسیان وی قه‌ستا هه‌ره‌مې کر.. عه‌بدللا‌ه که‌فته‌ ری‌کا وی، جحیلې گوټی: ته‌ شوله‌ک ب من هه‌یه‌ من دڅیت بچم؟ عه‌بدللا‌هی گوټی: بو‌ کیڅه؟ وی گوټ: بو‌ ئاخه‌رتی! عه‌بدللا‌هی گوټی: بو‌چی؟ وی گوټ: ژیان هنگی یا خوش بوو‌ هندي موعامه‌له‌ د ناڅه‌را من وخودې دا، پشتی تو‌ پی‌ حه‌سیای من هه‌وجه‌یی پی نه‌ما!!

ئبن موباره‌ک دبیژت: پاشی وی جحیلې قه‌ستا هه‌ره‌مې کر، به‌رې من ما‌ لی، وی ده‌ست ب نفیژنی کر، گاڅا چوویه‌ سوجدې به‌رې من لی بوو‌ وی هنده‌ک دوعا کرن.. پاشی سه‌رې خو‌ رانه‌کر، پشتی ده‌مه‌کی من خو‌ نیژیک کر من دیت نه‌و یی مری، قیجا نه‌ز ب خودې که‌مه‌ چنده‌ نه‌و جحیل دئیه‌ بی‌را من خه‌ما من مه‌زن دبت، ودنیا د چاڅین من دا بچویک دبت، و نه‌ز کارې خو‌ کیم دبینم!

هنده‌ مرو‌څین خودې خو‌ ژ (شوه‌رتی) دپاراست، دا نه‌و نه‌که‌څنه‌ داڅین (گه‌له‌ک د خو‌ گه‌هشتنی) نه‌وا به‌رې خودانې خو‌ دده‌ته‌ (خومه‌زنکرنی) نه‌وا سه‌ری دکیشته‌ وې (ریمه‌تیې) یا نه‌نجامی وې دپته‌ ئاگرې جه‌هنه‌مې.

د کتیبین دیروکې دا هاتییه کو جاره کي زاهدې مهزن شیخ عه دیی کورې موسافری -خودې ژي رازی بت- یی ب پړژي بوو، وعده تې وی بوو بارا پتر پړژان ئه وی ب پړژي بوو، هتا دهره جه کي د ناڅ موریدین وی دا به لاف بوو بوو کو شیخ عه دی مروځه که نه زادی دخوت ونه ئاځي څه دخوت! گاځا ئه څ گوتنا وان گه هشتییه شیخی، شیخ عه دی دهره کفته ناڅ موریدین خو و ل دهره کي سویار بوو، وگازی خزمه تکاره کي خو کر وگوتې: تراره کي شیري بو من بینه، پاشی شیخی ل پیش چاځین وان هم مییان ئه و ترار دا سر ده ځي خو وڅه خوار و پړژیا خو یا سونه ت شکاند.. بو هندې دا ئه و وئ هزا خه له ت ژ سه ری خه لکی بینته دهر یا ژ نه زانین که فتییه سه رین وان.

ئها زاهدین دورست ژ مروځین خودې ب ځي پهنگی بوون، به ری وان ل رازبوونا خودې بوو نه یا مروځان.

رؤژا وځ يا دویمه ځي:

هر چنده عه بدلاهي کورې موباره کی مروځه کي گه له کي زهنگین ژي بوو به لي ههردهم وی دوعا بو خو ژ خودې ذکر کو ئه و بمرت فقیر، و خودې دوعا وی بو ب جه ئینا، ده مې ژبیی وی شیست و سې سال، و ب دورستی ل سالا (۱۸۱) مشه ختی (به رانه ر ۷۹۷ زایینی) ئه و د گازییا جیهادی دهره کفت، و ځه ستا وه لاتی شامې کر، پشتی ژ جیهادی خلاص بووی وځیای بزځرته وه لاتی خو ل ده ځه را (هیت) ل ژیریا (عیراقي) که فته بهر مرنې، گوته مه ولایي خو (نه صری): سه ری من بدانه سه ر ناځي.. گاځا نه صری ئه و د ځي حالی دا دیتی کره گری، ئیمامی گوتې: تو بوچی دکه یه گری؟ وی گوت: بیرا من ل زهنگینی ومالداریا ته هاته ځه، وئ ځرؤ تو یی دمری فقیر وغه رب، ئیمامی گوتې: هشبه! گه له ک جاران من دوعا بو خو ژ خودې ذکر کو رویی زهنگینان نیشا من نه ده ت، ومن فقیر بمړینت.. پاشی گوتې: ل نک من شاهده بده، وئ گهر من د دویځ ته را گوت، وئ دوباره نه که ځه و هسا نه بت ئه گهر ته دیت من ئاخفته کا دی گوت.. ووه سا چیبوو، گاځا که فتییه بهر

سهکه راتئ مهولایئ وی ل نک وی شاهده دا ووی د دویث دا گوټ، وبه‌ری ر‌حا وی
 ده‌رکه‌فت چاقئین خوٴ شه‌کرن وگرنژی وگوټ: ﴿لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَمِلُونَ﴾ ۱۱،
 ور‌حا وی د گازبیا خودایئ خوٴ ده‌رکه‌فت ﴿يَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ﴾ ۱۲ ارجعی اِلی
 رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْضِيَةً ۱۳ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ۱۴ وَادْخُلِي جَنَّتِي ۱۵.

پشتی کاره‌کی پیروژ کو جیهاد بوو، و ل هه‌یقه‌کا پیروژ کو ره‌مه‌زان بوو، و ل
 ده‌مه‌کی پیروژ کو به‌ری سپیدی بوو، ئیمامی ئوممه‌تی (أمیر المؤمنین) د علمئ
 حه‌دیسئ دا عه‌بدللاهی کورئ موباره‌کی چوو به‌ر ره‌حما خودئ.

عەلیی کورێ حوسەینی (زین العابدین)

(زین العابدین) باشی عبادتکەرەن، بەلکی باشتەری عیبادەتکەرەن، وچیتەری بنەمالا هاشمیان ل دەمی خو، ئەوی هندی هند ل سەر شەملکی دما، خەلکی ناسناقی وی کرپو (سەجەد)، وەندی هند مەزقەکی پاک و پاقر بوو هەر وان ناسناقی وی کرپو (الزکی)، زانایی مەزن (ابن شەباب الزهري) بەحسی وی دکەت و دبێژت: قورەیشیەکی ژ وی چێتر مەن نەدیتە. ژیانای ئیمامی مەزن ژ ی تژی بەرپەرین گەشە، هەر ئیک هەمارەکا مەزن یا دەرس و عیبرەتان د ناڤ خو دا هل دگرت، و دەمی مەزق دئیت دا هەندەک ژ ڤان بەرپەرەن هەلبێژت و بەرچاڤ بکەت، دیسا دئ بێژم: مەزق حەبەتی دمیانت کێژ بەرپەری هەلبێژت و کێژکی بەپێلت.. بەلێ بەری هەر تەشتەکی مە دڤیت (زین العابدین) ی ب کورتی ب هەو بەدینە ناسین.

دانه‌نیاسینه‌کا کورت:

ناقی وی یی دورست عەلییە، کورێ ئیمامی شەهید حوسەینییە، کورێ ئیمامی شەهید عەلیی کورێ ئەبوو طالبی قورەیشیە، ل مەدینە، ل باژێری باییری خو پیغەمبەری خودی -سلاڤ لی بن- و ل دۆرین سالا (۳۶) مەشەختی هاتبوو سەر دنیایی، و د ناڤ پاقرترین و بلندترین بنەمالی دا هاتە پەرورەدەکر، و ل سەر دەستی هەردو سەبیدین گەنجین بەحەشتی مامی خو ئیمامی حەسەن و بابی خو ئیمامی حوسەین فیری تەقوایی و علمی بوو، و ئەو دئیتە هەمارتن ئیک ژ مەزنتەری زاھد و تەقوادرین تابعیان، هەمارەکا مەزن ژ سەحابیان دیتوون، و حەدیس ژ گەلەک ژ وان ریاوەت کرینە، وەکی دەیکا موسلمانان عایشایا کچا ئەبوو بەکری، و سەفییایا کچا حویە، و (أم سلمه)، و ئەبوو هورەیرە، و عەبدوللاھی کورێ عەباسی،

وگه له کټن دی، و علم ژ هژماره کا مه زین تابعیان ژی وهرگریه وه کی: سه عیدئ کورئ موسه بیبی، وزهیدئ کورئ ئه سله می، وئ سله می مه ولایئ عومه ری.. وگه له کټن دی، و ژ بهر قیانا وی بو علمی دبیرن: گه له ک جارن ئه و ژ مه دینئ دهاته مه که هئ و دچوو ل بهر دهستی ئه سله می دروینشت، وئ ه و عه بده ک بوو عومه ری کورئ خه ططابی ئازا کربو، و علم وحه دیس ژئ وهردگرتن، ئه ف چنده ب دلئ هنده ک قوره ششیان نه بو، له و ئیک ژ وان گوئئ: تو دیوانا مه زین قوه ششیان دهیلی و دئیی ل نک قی عه بدی دروینی! وی گوئ: مرؤف ل وی جهی دروینت یئ مفایی لی وهرگرت.

ده می سه رهاتیا دل ئیشا که ره لایئ رویدای، و بابی وی ئیمامئ حوسه بین شهید بووی، ئه و د گه ل بابی خو وبنه مالا وی ل که ره لا یئ ئاماده بوو، وژیئ وی هنگی ل دۆرین بیست و سئ سالیی بوو، به لی چونکی ئه و ل وی ده می یئ نساخ بوو و که فتبوو ناف نغینان، وی پشکداری د شه ری دا نه کر، وئ ه ب سلامه تی ژ وئ کاره ساتئ دهرباس بوو، و ده می بنه مالا حوسه بینی پشتی شه ری برینه شامئ، یه زیدی قه دره کئ مه زن دایئ، و ب احترام قه هنارته مه دینئ، وئ ه ما ل مه دینئ ه تا ل چارده ی ره بیعوله ووه لا سالا (۹۴) ئ مشه ختی، چوویه بهر دلؤقنیا خودئ، و ل (به قیعی) هاتیه قه شارتن.

ژ سالۆخه تین وئ:

ژ سالۆخه تین ئیمامی ئه و یئ کیم ئاخفتن بوو، و خه مگینی ل سه ر دیمئ وی یا ئاشکه را بوو، و مرؤقه کئ (موته واضع) بوو، و د گه ل وی قه در و قیمه تی خه لکی ددایئ ژ بهر کو ئه و نه قییی پیغه مبه ری بوو -سلاف لی بن- به لی وی چو جارن خو ژ خه لکی بلندتر نه ددیت، رۆژه کئ تابعی مه زن (طاووسئ کورئ که یسانی) ئه و ل نیزیکی که عبی دیت، وی نقیژ دکر و دوعا بو خو ژ خودئ دکر، و رۆندکین وی دیمئ وی ته ر کربوون، پشتی ئه و ژ دوعا کرنئ خلاص بووی، طاووس ب نک قه چوو و گوئئ: ئه ی کورئ پیغه مبه ری، ئه ز ته د قی حالی دا دبیم و ته سی فه صل

وسهراتی هه‌نه هیقییا من ئەوه تو پێ ژ ترستی خلاس ببی.. وی گۆته طاووسی:
ئەو چنه؟

طاووسی گۆتی: یا ئیککی: تو کورێ پیغه‌مبه‌ری یی -سلاف لی بن-، یا
دوو: شفاعەتا باپیری تهیه بو ته، ویا سییی: ره‌حما خودی. وی گۆت: ئەوی
طاووس، مه‌سه‌لا ئەز ژ بنه‌مالا پیغه‌مبه‌ریمه ئەف من پشت راست ناکه‌ت پشتی
من گو‌ه ل فێ ئایه‌تی بووی: ﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا
يَتَسَاءَلُونَ﴾ و مه‌سه‌لا شفاعەتا باپیری خودی دبێژت: ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا
لِمَنْ أَرَادْتَنِي﴾ و ل دۆر ره‌حما خودی، خودی دبێژت: ﴿إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ
الْمُحْسِنِينَ﴾.

دو به‌رپه‌ر ژ ژایانا و:

وه‌ه‌کی مه‌ گۆتی: ژایانا (زین العابدین) ی یا تژی ده‌رس و عیبه‌رده، به‌لی مه
دقیق ل فێری ب تنی دو به‌رپه‌ران قه‌که‌ین، یی ئیککی: بێنفره‌هی و ئارمابیا وی ئەوا
مه‌ته‌ل پێ ده‌هاتنه‌ گۆتن، ویا دووی: خێرخوازییا وی ئەوا پشتی مرنا وی ژ نوی
خه‌لک پێ حه‌سیای..

و ل دۆر مه‌سه‌لا بێنفره‌هییا وی ب تنی دو سه‌ره‌هاتی بێن کورت دی قه‌گێرین:
یا ئیککی: پسمامی وی حه‌سه‌نی کورێ ئیمامی حه‌سه‌ن دبێژت: جاره‌کی د
ناقه‌ه‌را من و (زین العابدین) ی دا نه‌خۆش بوو، وه‌ندی که‌ربێن من قه‌هبوون،
ئەز چوومه‌ نک وی ل مزگه‌فتی، ئەو د ناڤ هه‌قالین خۆ دا یی روینشتی بوو،
وه‌ه‌چیا د ده‌قی من را هاتی من گۆتی، و ئەوی قه‌ت ده‌نگ نه‌کر، و به‌رسقا من
نه‌دا.. و ئەز چوومه‌ مالا خۆ.

ده‌می بوویه شه‌ف، من دیت ئیککی ده‌رگه‌هی من قوتا، ئەز چووم و من ده‌رگه‌ه
قه‌کر، من دیت (زین العابدین) یی ل به‌ر ده‌ری، من د گه‌ل خۆ گۆت: هه‌بت نه‌بت
ئەو یی هاتی تۆلا خۆ ل من قه‌که‌ت، به‌لی وی گۆته من: برایی من، ئەگه‌ر تو یی

راستگو بی د وی تشتی دا یی ته گوئییه من، خودی گونه ها من بغه فرینت، وئه گهر تو یی راستگو نه بی، خودی گونه ها ته بغه فرینت.. وسلاف کره من وچوو، من دا ب دویف فه، حه تا نه ز گه هشتیمی ومن گوئی: توبه نه ز جاره کا دی تشته کی بکه م ته پی نه خو ش بت، ئینا دلی وی ما ب من فه وگوت: گهرده نا ته ئازا!

ویا دووی: جاره کی (زین العابدین) ژ مه زگه فتی دهر دکه فت، زه لامه کی خه لکی مه دینی دا ب دویف وی فه، وگوتنن سه قه ت وخه بهر گوئی، گا فا خه لکی نه ف چه نده ژئی دیتی چوونی دا وی بیشین، به لی ئیمامی گوئی: ژئی بکه رن.. پشتی خه لک ژئی فه ره قین، ئیمام ب نک فه هات وگوئی: ته به حسی وان خرابییین مه کر یین تو دزانی، وئو خرابییین مه یین تو نه زانی پترن.. نه ری ته شوله ک هه یه نه م بو ته بکه یین؟

وی زه لامی شهرم ژئی کر ونه ئاخفت، هنگی ئیمامی نه و کراسی ل سهر ملین خو ژ بهر خو کر وه افیته سهر ملین وی، وهزار دهرهم ژئی دانی، وچوو.. نه ز زه لام دبیرت: قیجا پشتی هنگی چند من نه و ددیت من دگوئی: نه ز شاه ده یی دده م کو تو ژ دو ونده ها پیغه مبه ری یی -سلاف لی بن-.

به ره ری دووی ژ ئیانا (زین العابدین) ی نه م دکه ینه دیاری بو وان مالداران نه وین خیران دکهن، وحه ز دکهن خه لک هه می ب خیرین وان به سیین.. (زین العابدین) مرۆقه کی بازگان بوو، وژبلی بازگانییی وی جوتیاری ژئی دکر، و ژ تجارت وزراعه تی ماله کی مه زن دگه هشتی، به لی قی مالی هه نه و به طران نه دکر، وچو ژ زوه دا وی ژئی کیم نه دکر، وکیماسی نه دگه هانده خیرخوازییا وی، به لی تشتی بهرچا ف د خیرخوازییا وی دا نه و بوو وی چو جار ان ل بهر چا قین خه لکی خیر نه دکر، وئیکا هند نه دکر که س ب خیرین وی به سیین خو خه لکی مالا وی ژئی، له و گه له ک که سان دگوت: ئیمام مرۆقه کی قه لسه، چو جار ان چو خیران ناکه ت. به لی گا فا ئیمام مری ومیشوی نه و شویستی، وی دیت پشت وسهر ملین وی دره ش وشین، وی پسیرا قی چندی ژ مرۆقین وی کر، که سی نه زانی مه سه له

چیه، پشتی دهمه کی خه لکئ مه دینی زانی کو سه د مالین فه قیر یتن ماینه بی خودان، پسپار ژ وان مالان هاته کرن کانی چاوا وان بهر نوکه دقه تاند، وان گوت: ههر چند شه قه کان مه گوھ لی دبوو ده رگه هی مه دهاته قوتان، هتا مه ده رگه هه قه دکر، دا بهرئ خو دینئ گینیکه کئ تژی ئه رزاق یئ ل بهر دهری وکس ل ویرئ نینه.. وپشتی ئیمام (زین العابدین) مری، ئیدی کس نه ما ئه رزاقی بو وان دئینت.

ب قئ چندئ وان زانی کو ئه وی ئه رزاق بو وان دئینا وخو قه دشارت (زین العابدین) بوو، وئو رهش وشینییا ل سه ر مل وپشتا وی هه ی شوینوارین هلگرتنا گینیکان بوون ههر شهف، ووی ب خو ئهف کاره دکر، دا کس پئ نهحه سییئت.. لهو خه لکئ مه دینی دگوت: دانا خیران ب قه شارتی قه هنگی د ناف مه دا نه ما روژا (زین العابدین) نه مای!

سالم نه‌ئیی عومهری کوری خوطابی

نه‌ئیی عومهری وحه‌ججایی زالم:

سالم ل سالا ۱۰۶ مشه‌ختی ل باژتیری مه‌دینی چووو بهر دلۆقانی خودی،
وئەوین سالم وبایی وی عومهر دیتین دگۆتن: ئیک ب ئیکی قه‌ نه‌چوویه وه‌کی
سالم ب عومهری قه‌ چووی، نه‌ ب شکلی وبه‌ژن وبالیی ب تنی، به‌لکی ب
ته‌قوایی وزانینی ونه‌ترسیی ژی، وئەف هه‌لوپستی وی یی نوکه‌ دی قه‌گێرن قی
چه‌ندی بۆ مه‌ به‌رچاف دکهن.

ل سه‌رده‌می هه‌ججایی جاره‌کی وه‌سا چیبوو سالمی قه‌ستا دیوانا هه‌ججایی کر،
وئارمانجا وی ژ قی سه‌رده‌دانی ئەو بوو هه‌ججاج کاری هنده‌ک موسلمانان بۆ
بقه‌تینت، ده‌می ئەو چوویه نک هه‌ججایی، هه‌ججایی گه‌له‌ک که‌یفا خو پی ئینا،
ونیزیکی خو کر، وقه‌دره‌کی زیده‌ بۆ گرت، و ل وی ده‌می ئەو ل نک هه‌ججایی یی
پوینشتی، وی هند دیت له‌شکه‌ری هه‌ججایی هنده‌ک زه‌لامین گرتی ئینان، ددیم زهر
وتۆزه‌وی ووه‌ستیای، وه‌می دزنجیرکری بوون.. هه‌ججاج ل سالمی زقیری وگۆتی:
ئه‌فین هه‌ هنده‌ک مرۆقین ژ ری ده‌رکه‌فتی و خرابکارن، تشتی خودی هه‌رامکری ژ
خوین پیتنی ئەو هه‌لال دکهن، مه‌ یین دگرتین دا حوکمی خودی ل سه‌ر وان ب جه-
بینین.

پاشی وی شیرێ خو ژ کافلانی ئینا دهر وکره‌ ده‌ستی سالمی دا، وده‌ستی خو
ب نک ئیک ژ وان زه‌لامان قه‌ درێژکر وگۆته‌ سالمی: ئەقه‌ خه‌ما ته‌یه‌ رابه‌ قی
شیری ل ستویی وی بده‌.

سالمی شیر ژئ وەرگرت، و ب نک وی زهلامی شه چوو یی هه ججاجی
 ئیشارهت کری، و بهرئ خه لکی دیوانی هه مییی ما ل زانایی مه دینی یی مه زن،
 نه فیی عومهری، کانی دئ چ کهت.. گاڤا نهو گه هشتیه نک وی زهلامی، گوئی:
 تو مروقه کی موسلمان؟

وی زهلامی گوئی: بهلئ.. بهس ما ته شو له ژ قی چه ندیه؟ وی بکه یا
 فرمان پی ل ته هاتیه کرن.

سالمی گوئی: نه قرو ته نفیژا سپیدی کریه؟

نهو زهلام حیبه تی ما ژ قی پساری، و ب عه جیی شه گوئی: نه زی دبیزمه ته
 نهز موسلمانم، و تو یی دبیزییه من: ته نفیژا سپیدی کریه؟ ما موسلمانک هه یه
 نفیژا سپیدی نه کهت؟!

سالمی گوئی: نه زی پساری ژ ته دکهم کانی نه قرو که ته فیژا سپیدی کریه
 یان نه؟

وی زهلامی گوئ: خودی ته ب هیدایهت بینت، من گوته ته: بهلئ! وی بکه
 یا قی زالمی فرمان پی ل ته کری، نه گهر نهو دئ ل ته ژ ب غه زه ب ئیت!

هنگی سالم هیدی زقری شه، و شیرئ هه ججاجی ها قیته بهر، هه ججاج
 مه نده هوش بو، چاڤ د سه ری را زیق بوون، و بهری هه ججاج پساری ژئ بکهت،
 وی بهر سف دا و گوئ: نهف زه مه یی دبیزت: نهز موسلمان، وی نه قرو نفیژا
 سپیدی یا کری، و ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- یا گه هشتیه من، نهو دبیزت:
﴿من صلی الصبح فهو فی ذمة الله﴾ هه چیی نفیژا سپیدی بکهت نهو یی ل
 سهر بهختی خودی، و نهو که سی ل سهر بهختی خودی بت، نهز وی ناکورم!

هه ججاجی ب کهرب شه گوئی: نهم وی ژ بهر نه کرنا نفیژا سپیدی وی
 ناکورین..

سالمی گوئی: پا ژ بهر چ تو دئ وی کوژی؟

حهججای گوت: چونکی ئەشه ژ وان کهسانه یێن هاریکاری ل سهر کوشتنا خهلیفه‌ی عوسمانی کری.

سالمی گوتی: ئەگەر ژ بهر هندی بت، د ناڤ مروڤان دا هنده‌کین ژ من وته فهرتر هه‌نه داخوازا خوینا عوسمانی بکه‌ن..

گاڤا وی ئەڤ به‌رسفه دایه هه‌ججای، هه‌ججای بی ده‌نگ بوو وکه‌ریا خوڤ داکر، وه‌نگی سالم ژ دیوانا وی ده‌رکه‌فت.. وئیک ژ وان که‌سین ل ویری دحازر چوو ئەڤ سوچه‌ته بو بای سالمی، عه‌بدللاهی کورێ عومه‌ری ڤه‌گوه‌است، وبه‌ری ئەو سوچه‌ته‌ی تمام بکه‌ت، عه‌بدللاهی ژ له‌زان دا گوت: ئی! وسالمی گوهی خوڤا دا هه‌ججای؟ پشتی وی سوچه‌ته‌ی تمام کری، بی‌نا عه‌بدللاهی هات، وکه‌یفخوڤش بوو ب کارێ کورێ خوڤ وگوت: باش بوو باش بوو، ئەو مروڤه‌کی ب عه‌قله.

ئەشه سه‌رهاتی بوو وه‌کی کتیبین دیرۆکی بو مه‌ ڤه‌دگوه‌یزن، سالمی ده‌می زانی ئەڤ زه‌لامه، ئەوی والی بریار ب کوشتنا وی دا ب هیتجه‌تا هندی کو ئەو ژ فتنه‌چپانه، ده‌می زانی ئەو مروڤه‌کی موسلمان، شاهده‌یێ دده‌ت کو ئیسلام دینی خودییه، ونقیژان دکه‌ت، وی فه‌رمانا هه‌ججای ب جه‌ نه‌ینا، وخو ژ کوشتنا وی زه‌لامی دا پاش، ههر چه‌نده وی دزانی کو دبت ئەڤ کارێ وی هه‌ججای عیجز بکه‌ت، وفه‌رمانی ب کوشتنا وی ژێ بده‌ت! ووی زه‌لامی ب خو بی‌را وی ل ڤی چه‌ندی ئیناڤه، به‌لی سالم ئەوی باش دزانت کانێ گوه‌ها کوشتنا مروڤه‌کی موسلمان وبی گوه‌هه‌ چه‌نده، فه‌رمانا والی ب جه‌ نه‌ینا..

وته‌علیقا مه‌ ل سهر ڤی هه‌لوستی ئەشه‌یه: سالمی نه‌ڤی ئیمامی عومه‌ر، ئەوی باش د ئیسلامی دگه‌هشت، وئیک ژ فقه‌زانی مه‌دینی یێن مه‌زن بوو، وحه‌قی ژ ههر تشته‌کی دی مه‌زتر ددیت، ونه‌دترسیا، دزانی کو ب ئجه‌تاده‌کا والیه‌ک دکه‌ت، یان ب شوپه‌یه‌کا ئەو هل دئیت، یان هه‌تا فه‌توایه‌کا (ولی الأمر) ژ نک خو وبی ده‌لیل دده‌ت، خوینا که‌سی حه‌لال نابت، وبو مروڤی دورست نینه کوشتنا مروڤه‌کی ره‌وا ببینت ژ بهر هیتجه‌ته‌کا ب ڤی ره‌نگی، له‌و وی ئاخفتنا

والی ل عہدی دا وگوتی: چاوا ئہز قی زہلامی بکوژم، وئہو ب دہقی ییٰ ئعترافی دکہت کو ئہو موسلمانہ ووی نقیڑا سپیدی یا کری؟ ئہقہ ل وی دہمیٰ حہججایی دہعوا ہندی دکر کو ئہف زہلامہ ئیک ژ وان فتنہچیانہ یین خہلک دژی ئیمامی شہید عثمانی کورپی عہفانی پراکین!

سالمی گوتی: ئہگہر خوؔ راست ژی بت، وی ئہف چہندہ کربت، ئہز وتو نہ ژ (ئہولیا ئین) عثمانینہ، ومہ حق نینہ ئہم طہلہبا قہکرنا خوینا وی بکہین وتولا وی بستینین، چونکی د شریعتی دا ب تنیٰ ولیمیٰ مروقیٰ کوشتی حہقیٰ ہمیٰ بیژت: قاتلی بکوژن، یان عہفی کہن، وئہز وتو ژ ولیمیٰ عثمانی نینین، قیجیا چاوا ئہم قی حہقی بدہینہ خوؔ؟ ئہف کاری ئہم دکہین پیلیدانا شریعتیہ، وتہعدا کرنا ل سہر خوینا مروقہکیہ، وئہگہر تو ییٰ ئامادہ بی قی کاری بکہی، ئہز ییٰ ئامادہ نینم وی بکہم.. ئہقہ تیگہہشتنا سالمی بوو بو قی مہسہلی، وگاڤا بابی وی ییٰ صہابی عہبدللاھی کورپی عومہری ئہف ہہلوستہ ژئی دیتی، کہیف پیٰ ہات وگوت: ئہو مروقہکیٰ عاقل وتیگہہشتیہ.

وہشتی قیٰ ہوین چ دبیزن بوؔ وان جحیل نیف زہلامین چو علمٰی شہرعی ل نک نہہمی، نزانن دہسنقیڑا خوؔ چاوا دی ب دورستی گرن، فہتوایی ب حہلالکرنا کوشتنا خہلکی ددہن ب ہندہک شوہہییٰ گہلہک ژ قی دکیتر یا حہججایی خوینا قی زہلامی پیٰ حہلال کری، و د سہر ہندی پرا گہلہک کہسین ژ وان نہزتر قی کاری بوؔ وان ب جیہاد حسیب دکہن؟ دی بینی ئہو مروقہکی ییٰ بیٰ گونہہ (یان حہتا ئہگہر ییٰ گونہہکار ژی بت) دی ئینن وہکی مریشکی قہکوژن وبہری ئہو قی تاوانا خوؔ بکہن دی ژ وی مروقی خوازن ئہو شاہدہ بدہت، دا ہشتی ہنگی ژ نوی ئہو وی بکوژن! ئہریٰ ئہحمہقیہک ژ قی مہزتر ہہیہ؟

ئہگہر خوؔ ئہو مروق کافر ژی بت، دہمیٰ ئہو شاہدہ ددہت خوینا وی دیئتہ پاراستن، چاوا تو مروقہکیٰ موسلمان دکوژی؟ وئہگہر ئہو کافرہ وخوینا وی یا حہلالہ وئہقہ جیہادہ تو د ریکا خودی دا کہی، ئہو چ شاہدہدانہ تو ژ وی دخوازی؟

ئىمامى زاهدېن ئوممەتى ئىمامى شافعى

پسپارا ۋى پۇژەكى ژ ئىمام ئەحمەدى ھاتە كرن: ئەرى ئەو چ زەلام بوو تو
ھندە ھەز ژى دكەى، ۋەھەر پۇژ پىشتى نقيژا سپىدى تو دوغايان بو دكەى؟ ئىمامى
گۆت: ((كوپى من! ئەو بو دىنبايى ۋەكى پۇژى بوو، بو مۇقان ۋەكى ساخى
وسلامەتپى بوو، وما ئىك ھەيە ژ فان ھەردو تىستان يى بى منەت بت؟)).

ئەۋىن ئەو دىتى دېژن: ۋى د ژىيى خۇ ھەمىيى دا جارەكا ب تىنى ژى درەو
نەكربو، و د گۆتنەكى دا ئەو بەھسى خۇ دكەت و دېژت: ((بىرا من نايت ئەقە
شازدە سالە ژ جارەكى پېقەتر من ھند خوار بت كو ئەز تىر بىم، وى جارى ژى من
ھلاقت!)).

ئىمامەك بوو ئوممەتەك د شەخسى ۋى دا كۆم بووبو، ۋەقە يا غەرىب نىنە؛
چونكى ئەو ژ (سوفيانى كوپى عوبەينە) ۋى فېرى زانىنى بووبو، و ژ (فوزەيلى
كوپى عياضى) فېرى زوھدى بووبو، و ژ (مالكى كوپى ئەنەسى) فېرى تەقوايى
بووبو.. قىچا ما چ دى يى ژى كىم بت؟

ئىمامى (دەھەبى) دەمى بەھسى ۋى دكەت دېژت: ((خودى رەھمى ب
شافعى بىت، ما يىن ۋەكى ۋى ل كىقە ھەنە؟)).

بەلى قى جارى دى چىنە خزمەتا ئىمامى خۇ يى مەزن ئىمامى شافعى؛ دا
بزانىن كانى چاۋايە دەمى د ناڧ مۇقان دا ھندەك ۋەكى وى پۇژى لى دىن ئەوال
عەسمانى گەش دكەت؟

شافعى كى بوو؟

ئىمامى شافعى ناڧى ۋى يى دورست موخەممەدە كوپى ئدرىسى كوپى
عەبباسى كوپى عوسمانى كوپى شافعى كوپى سائى قورەيشىيە.. ۋەو (شافعى)

کو ژ بهر وی دبیرنه ئیمامی مه: (شافعی)، ودبته باپیری باپیری ئیمامی، ئەو وبابی خو هەردو ژ سهحابییین پیغه مبهری -سلاف لی بن- دئینه هژمارتن.. وباپیری باپیری قی سائی (موططه لی کوری عهبدمه نافی)یه، ودئینه زانین کو ئەف (موططه لبه) مامی (عهبدلموططه لبی) باپیری پیغه مبهریه -سلاف لی بن-، مهعنا ئیمامی شافعی ژ بابکی (موططه لبیانه)، و د ناه هەر چار ئیمامین مهزن دا: ئەبوو حەنیفە، ومالک، وشافعی، وئەحمەدی، ب تنی شافعی ژ بنه مالا پیغه مبهریه -سلاف لی بن- وئەفە ئیک ژ (مهناقیبن) ویه.

ل رۆژا ئەینی سیهی ههیشا رهجهبا سالا (۱۵۰) مشهختی ئیمامی شافعی ل باژیری (غەزە) ل دهقەرا (فلسطين)ی هاتبوو سهر دنیا، وهەر ل رۆژا ئەینی سیهی رهجهبا سالا (۲۰۴) مشهختی ل پایتهختا (مصر)ی چوو بوو بهر دلوثانیا خودی، پشتی پینجی وچار سالین تمام ژیا.

هیشتا نهبوویه دو سالی بابی وی مر، لهو دهیکا وی ئەو ژ غەزایی قهگهسته مهکههی دا ئەو ل نک مامین خو بیتە ب خودانکرن.. ل مهکههی مهزن بوو، ودهمی ژییی وی بوویه هفت سال وی قورئان ههمی ژبهرکر، و ل دهه سالیی وی کتیبأ (الموطأ) یا ئیمام مالکی ههمی ژبهرکر.

ل دهسپیککی وی گهلهک ههز ژ ئەدهبی وشعری دکر، ههتا ناف ودهنگین وی ب شعر گوتنی بهلاف بووین، پاشی علمی فقهی ل بهر وی هاته شرینکرن، ووی دهست ب خواندنا فقهی کر وتیدا پیش هفت ههتا بوویه ئیک ژ چار فقهزانین ئوممهتی بین مهزن وخودان مهزههه.

ل مهیدانا زانین:

ل باژیری مهکههی ئیمامی قهستا هژمارهکا زاناین ناقدار کر؛ دا زانینی بو خوژی وهگرت، وهکی موفتییی مهکههی (موسلم کوری خالدی زهنجی)، وزانایی مهزن (سوفیانی کوری عوبهینهی)، وئیمامی توبه داران (فوضهیلی کوری عیاضی) وگهلهکین دی.. وهیشتا نهگههشتیه بیست سالیی ناف ودهنگین وی ب زانین

وتیگه‌هشتن به‌لاڤ بوون، ووی فه‌توا دان وئیمامه‌تی کر، وپشتی بوویه بیست سالی قه‌ستا مه‌دینئ کر، ومه‌زترین زانایئ ئیمامی دهرس ل نک خواندین ل مه‌دینئ، ئیمام مالکئ کورئ ئه‌نه‌سی بوو ئه‌وئ دپیژنئ: (إمام دار الهجرة).

ئیمام ل باژیرا به‌غدای:

پشتی ئیمام مالک چویه به‌ر دلۆقانییا خودئ ل سالا (۱۷۹)ئ، ئیمامی شافعی مه‌دینه هیل وچوو قه‌ستا یه‌مه‌نئ کر، ب ئیه‌تا وه‌رگرتنا زانینئ ژ زانایین وی وه‌لاتئ، وده‌مئ ئیمام ل یه‌مه‌نئ وه‌سا چیبوو هندک (عه‌له‌وی) ب شو‌ره‌شه‌کئ دژی خه‌لیفئ عه‌بباسی (هاروون ئه‌له‌رشیدی) رابوون، وچونکی ئیمامی شافعی زه‌لامه‌کئ (موططه‌لبی) بوو، والییئ یه‌مه‌نئ ئه‌و ژ ی گرت و د گهل تاوانباران هنارته به‌غدایئ دا خه‌لیفه‌ حوکمئ خو د دهر حه‌قا وان دا بده‌ت.. وان ئیمامی شافعی گرت وئینا به‌غدا.. ل کۆچکا هاروونی هاته ئاماده‌کرن، پشتی خه‌لیفه‌ی دان وستانده‌ک د گهل کری، زانی ئه‌و مرو‌قه‌کئ زانا وتیگه‌هشتیه ووی چود گهل (عه‌له‌وییان) نینه له‌و قه‌دره‌کئ زیده‌ دایئ.. وه‌نگی ئیمامی بریار دا بمینته ل به‌غدایئ؛ دا مفای بو خو ژ زانایین وئیر ژ ی بینت، و ل به‌غدا شافعی مفایه‌کئ مه‌زن بو خو ژ ئیمام (موحه‌مه‌دئ کورئ حه‌سه‌نی) وه‌رگرت کو ئیک ژ شاگرده‌یین ئیمامی (أعظم) ئه‌بوو حه‌نیفه‌ی بوو.. ب قئ چهندئ ئیمامی شافعی (ئیحاییات) وباشییین (مه‌دره‌سا حه‌دیسئ) ل حیجازئ، و (مه‌دره‌سا ره‌ئیی) ل به‌غدایئ ل نک خو کۆمکرن، وئقه‌ ژ ی ئیک ژ (مه‌ناقبین) ئیمامی ومه‌زه‌به‌ی وینه.

مه‌زه‌به‌ی شافعی:

ده‌مئ ئیمام ل باژیرئ به‌غدایئ یئ ئاکنجی، وی بناخه‌یین مه‌دره‌سا خو یا فقهی ئه‌وا ب ناقئ (مه‌زه‌به‌ی شافعی) هاتییه ناسین دانان، وگه‌له‌ک زانایین به‌غدایئ قه‌ستا دهرسین وی کر وزانین -ب تایه‌تی فقه- بو خو ژ ی وه‌رگرت، وئیک ژ مه‌زترین زانایین به‌غدایئ یین مفا بو خو ژ شافعی وه‌رگرتی ئیمام ئه‌حمه‌د بوو، ئه‌وئ ب ناسناقئ (إمام أهل السنة والجماعة) دئیه‌ ناسین، وئیمام ئه‌حمه‌دی

مه‌دحیڼ زانایه‌کی نه‌دکړن، وه‌کی وی مه‌دحیڼ ئیمامی شافعی دکرڼ، وگه‌له‌ک جارڼ وی شیره‌ت ل خه‌ل‌کی دکر کو کتیبیڼ ئیمامی شافعی بخوینن، ووی دگوت: شافعی منه‌ته‌ک بوو خودی د گه‌ل مه‌کری. ژبلی فقهی ئیمامی ده‌سته‌کی دريژ د زانینا (أصول الفقه) و (أصول الحديث) ی ژی دا هه‌بوو، وئو دئیته هژمارتن ئیکه‌مین زانایي موسلمان کو کتیب ل دؤر څان علماڼ داناین.

ئیمام ل مصری:

ده‌می بزافا (موعته‌زلی) ییڼ بیدعه‌چی ل به‌غدایي خورت بووی، و ب پړکا وان فتنا (خلق القرآن) ژ حه‌له‌قاتین زانایان ده‌رکه‌فتی وکه‌فتیه‌ ناف بازاری! ودویماهیي ده‌ست‌لا‌تداریا عه‌بباسیان ب خو ژی پشته‌څانی بو کری، ئیمامی دیت یا باشر بوو وی ئه‌وه ئه‌و جهی فتنی وفتنه‌چیان به‌یلت، وبو خو پره‌قت دا دینی وی پاراستی بمینت، ئه‌و بوو وی ل دویماهییا سالا (۱۹۹) به‌غدا ل پشت خو هیلا وقه‌ستا وه‌لاتي مصری کر.

ل مصری ئیمامی شافعی قه‌ستا پایته‌ختی کر، ئه‌وا هنگی دگوتی: (الفسطاط)، و ل ویری ئاکنجی بوو، و ل مصری وی هنده‌ک بوچوونین خو ییڼ فقهی گوهارتن، وناقئ (مه‌زه‌بی نوی) ل سهر څان بوچوونین وی هاته‌ دانان.

چار پیڼج ساله‌کان ئیمامی شافعی ل مصری ما، حه‌تا ل ره‌جه‌با سالا (۲۰۴) ی مشه‌ختی چوویه به‌ر دلؤفانییا خودی.. هه‌څالی وی ئیمامی (موزه‌نی) دبیرت: ده‌می شافعی که‌فتیه به‌ر مرنئ ئه‌ز چووم دا سهره‌ بده‌م، من گوتی: حالئ ته‌ چیه؟ وی گوت: حالئ من.. بارکنا ژ دنیایي وه‌یلا‌نا برایانه، ژ په‌رداغی مرنئ دی قه‌خوم ودی قه‌ستا خودی که‌م، و ب خودی ئه‌ز نزانم کانی رها من دی چته به‌حه‌شتی یان دی چته جه‌هنه‌می..

پاشی کره‌ گری وگوت:

ولما قسا قلبي وضاعت مذهبى	جعلت الرجا مني لعفوك سلما
تعاضمني ذنبي فلما قرنته	بعفوك ربي كان عفوك أعظما

ئىمام زاهدان:

تشتى ژ ههميى بهرچاقتى د ژينا ئىمامى شافعى دا زوهد و خو بى منتهكرنا وى بوو ژ مروقتين دنيايى، لهو ههقالين وى ههمى ل وى باوهرى بوون كو مروقتين وهكى شافعى دمهرد -د گهل فهقيرىيا وى- نهبوون، (عهمرى كورپى سهوادی) دبیژت: شافعى گوته من: سى جاران د عهمرى خو دا ئەز یى مفلس بوویم، تشتى خو ههمى من یى فروتى، خو چهكىن كچا خو وژنكا خو ژى. وئەف مفلسىيا شافعى يا هندى نهبوو چونكى وى زېده مهصرف ل خو دكر، نه! بهلكى يا هندى بوو همدى وى هاريكارىيا مروقتين پيتقى وههزار دكر، وهكى ههقالين وى دبیژن.

و ژ بهر كو قيانا دنيايى جهى خو د دلى شافعى دا نهكربوو، دهستى وى ب دانا خيران يى شهكرى بوو، ومهردينييا وى بووبوو جهى مهتل پى ئينانى.. د گوتهكا خو دا ئىمام دبیژت: ئەگەر دنيايى ههميى ل سوبكى ب پرتهكا نانى بفروشن ئەز وى ناکړم!

پوژا ئىمامى شافعى ژ ديوانا (هاروون ئهلرهشىدى) دهركهفتى، (هاروونى) پينج هزار دينار د دويش را بو هنارتن، (زوبهيرى قورهيشى) دبیژت: ههتا ئىمام زقريبه مال كيمتر ژ سهد ديناران مابونه قى يين دى ههمى دانه مروقتين پيتقى.. وئەف سهرهاتييه ل وى دهمنى دلفرههيا ئىمامى بو مه ناشكهرا دكهت، هندى دگههينت كو وهرگرتنا مالى ژ مهزنان ب ئنيهتا بهلاڅكرنا وى ل سهر ههزاران -ب ديتنا ئىمامى- كارهكى دوست بوو. و د گهل هندى ژى وه نهبت بيته هزركرن كو ئىمامى دهستى خو ل بهر مهزنين دنيايى شهدگرت يان دويقهلانكييا وان دكر دا تشتهك ژى بگههتنى، خهليفى عهباسى (مهئموون) دبیژت: ب ههمى رهنگان ئەز هاتمه شافعى وئەز نهشيامى! نهشيائى چونكى شافعى ژ وان توخمه زانايان نهبوو يين دنيا ب شاشكى دخوار، ودين ددا ب دهرههمى.

ئىمامى شافعى دىيا تەھەممولا بىرى بىكەت، بەلى دلى ۋى ھارى ۋى نەدەر
 كو علمى خۆل بەر دەرى سولتانهكى يان دەولەمەندەكى بى بەا بىكەت، و ژ بەر
 زوھدا ئىمامى ئەو شازدە سال بوو ۋى ھند خوارن نەخواربوو كو ب دورستى تىر
 بىت، دگۆت: گەلەك خوارن لەشى گران دكەت ودلى رەق دكەت.. ژ بەر قى چەندى
 شافعى دلەكى نازكتر ژ بايى سحاران ھەبوو، پۆژەكى (سوفيانى كورپى عوبەينەى)
 ۋەزەك دەر، د ناف ۋەزى خۆ دا ھندەك ھەدىس خواندن، گاڤا شافعى گوھ ل وان
 ھەدىسان بووى ژ ترستىن خودى دا دلگرتى بوو وكەفت، ھندەكان گۆتە سوفيانى:
 موھەممەدى كورپى ئدرىسى مر، ۋى گۆت: ئەگەر ئەو مر، مەنا باشتىنى خەلكى
 قى زەمانى مر!

و دگەل قى زوھد وزانىنا خۆيا مەزن ئىمامى شافعى مۆڤەكى زىدە
 (موتەۋاضى) بوو، ھەر جارەكا ھەقى بو ۋى ئاشكەرا بىا دويچوونا ھەقىيى دەر،
 ۋى خۆ ژ ھندى مەزنىر نەددىت كو ژ بەر گۆتتا ئىكى ژ خۆ كىمتر ل خەلەتتەكا
 خۆ لىقەبىت، پۆژەكى دەمى ۋى دەرس دگۆت، ل بەغدايى، ئىمام ئەھمەد -كو ئىك
 ژ شاگردىن ۋى بوو- ل دەرسى يى روينشتى بوو، ئىمامى گۆتى: د زانىنا ھەدىسى
 دا تو ژ مە شارەزاترى، چى گاڤا ھەدىسەكا دورست تە دىت بو مە بىژە؛ دا ل دويىف
 بچىن.

ئەڤە گۆتتا ۋى بوو بو ئىك ژ طەلەبىن ۋى، قىجا بزنان (تەۋاضى) ۋى بو
 ھەقىيى چەندا مەزن بوو.

بەرەقانىيا ۋا ژ مەنھەجى سوننەتى:

د گەل كورتىيا ژىيى ئىمامى -كو پىنجى وچار سال بوون- خودى بەرەكەتەكا
 مەزن ھاڤىتبوو علمى ۋى، ئەو علمى بەرى ھەر تىشتەكى قىانا مەنھەجى
 كىتابى وسوننەتى ل دويىف تىگەھشتنا (سەلەفىن) ئوممەتى د دلى ۋى دا چاندى،
 وخزمەتكىرنا د قى رىكى دا ل بەر ۋى شىرەن كرى.. (تەعەصوبى) ۋى بو ھەقىيى
 ب تنى بوو، و ژبلى خودى وپىغەمبەرى ۋى، ۋى (عصمەت) نەددا بىر وبۆچونىن

چو کسان، ووی ژی وهکی ئیمامی مهزن ئه‌بوو حه‌نیفه‌ی ومالکی هه‌رده‌م به‌ری هه‌قالین خو‌ ددا سوننه‌تی وئو ژ (ته‌عه‌صوبیا کۆره) ومه‌زه‌به‌یییه‌تا به‌رتنه‌نگ ددانه پاش، ودگۆتی: چی گاڤا هه‌وه تشته‌ک دکتیبین من دا دیت وهکی سوننه‌تا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- نه‌بت، هوبن گۆتنا من به‌یلن و ل دویف سوننه‌تی هه‌رن. و ژ وان مه‌زنه گۆتتین ئیمامی یین د جه‌رگی رۆژان دا هاتینه چاندن ئه‌وه ده‌می دبیرت: چی گۆتنا ئه‌ز بیژم وئو وهکی گۆتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- نه‌بت، یا دورست گۆتنا پیغه‌مبه‌رییه -سلاف لی بن-، وهوبن گۆتنا من ل دیواری بده‌ن!

و ژ ئیمامی دبیره‌ته‌ه‌گواستن، کو رۆژه‌کی مرۆقه‌کی گۆتی: ئه‌ری تو کاری ب فلان هه‌دیسێ دکه‌ی؟ ئیمامی گۆتی: چی گاڤا هه‌دیسه‌کا دورست من ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- هه‌گواست ومن کار پی نه‌کر هوبن هه‌می شاهد بن کو ئو هنگی عه‌قلی من نه‌مایه.

وجاره‌کا دی مرۆقه‌ک هاته‌ نک پسپارا مه‌سه‌له‌کی ژێ کر، ئیمامی هه‌دیسه‌ک بو‌ وی هه‌گیرا وگۆتی: پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- هو‌ دبیرت.. وی مرۆقی گۆت: باشه‌، وتو‌چ دبیرتی؟ ئیمامی شافعی ب عیجزی هه‌ لی هه‌یتاند وگۆتی: ئه‌ری تو چ هزر دکه‌ی، یا ژ ته‌ هه‌ نه‌زی ل که‌نیسی و‌زناره‌کا د پشته‌ من؟ نه‌زی دبیرمه‌ ته‌ پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- هو‌ دبیرت، تو‌یی دبیرتییه‌ من: ره‌ئیا ته‌ چیه‌؟ مه‌عنا ئیمامی شافعی ل وئ هزری بو‌ویه‌ کو‌ ئو که‌سی گۆتنا خو‌ بینته‌ رپزا گۆتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- یان پشتی گۆتنا پیغه‌مبه‌ری وی ژی ره‌ئیه‌ک هه‌بت ئو وی چو‌ پشک و‌بار د ئیسلامی نین، وه‌رقا وی و‌زنار په‌ریسان نابت.

ئه‌فه‌ هنده‌کا کیم بو‌و ژ گه‌له‌کییا شافعی، چکه‌کا بچو‌یک بو‌و ژ ده‌ریایا وی یا به‌رفره‌ه‌، وشافعی ئه‌فه‌ بو‌و له‌و (ئه‌یووبی کوری سووه‌یدی) دگۆت: من باوه‌ر نه‌دکر هه‌یشتا نه‌زی ساخ نه‌ز دی ئیکی وه‌کی شافعی بینم!

ئەو چىيىن پەشەبايى نەھزاندى ئەھمەدى كورپى ھەنبەلى

ل بەر دەستى بابەتلى:

ئىك ز مەزىنترىن گرفتارىيىن دكەقنە پىكا مرقىن خودى -ل درىزىيا دىروكا وان- ئەو دەمى ئەو دىيىن كەسەك يان كۆمەك د ناڧ رىزىن ئوممەتى دا دەردكەقت تشتەكى ز نك خول دىنى زىدە بكەت و ب ناڧى دىنى د ناڧ خەلكى دا بەلاڧ بكەت، ئەڧ تشتە يى كود شىرىعەتى دا دىيىزنى: (بىدە) كوزەكتىن قايرۆسە دكەقتە دىنى خودانى وىيى وى ھى ز خۆ ھەبت ئەو دى ھند بىنت چو دىن ل نك نەمايە!

ئەگەر ھندەك كەس ھەبن ھىز بكن بىدە تشتەكى سڧكە، مرقىن خودى ھىزەكا دى ھەيە ب دىتتا وان ئەگەر مرقىك گونەھەكى بكەت، وبزانت ئەڧ كارى ئەو دكەت گونەھە، سڧكتەرە ز ھندى ئەو بىدەيەكى بكەت؛ چونكى مرقى گونەھكار دبت ل خۆ بزڧرت وتۆيە بكەت، بەلى ھەتا بىدەچى ل بىدەيە خۆ لىڧە بىت دەمەكى درىز پى دڧىت؛ چونكى ئەو ھىز دكەت كارى ئەو پى رادبت دىنە. ز لايەكى دى ڧە ئەو كەسى تشتەكى ز نك خول دىنى زىدە دكەت ودىيىز: ئەڧ تشتە يى باشە ئەو ھنگى ب رەنگەكى نە ئىكسەر يى دىيىز: دىن تەمام نەبوويە! وئەڧە درەويىكرنە ب وى ئايەتا دىيىز: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾.

ز بەر ڧى ئىكى مرقىن خودى ز ھەمى تشتان پتر نەيارەتىيا بىدەى وبىدەچىيان دكەن، ھەتا درەجەيەكى (ئەبو ئدرىسى خەولانى) دىيىز: ((ئەگەر ل

بهر چاځين من ټاگر بهر بېته مزگه فتی وئز نه شیم قه مړېنم ل نک من خوشتره ژ
هندی وئز بیدعه یه کی ل مزگه فتی بیینم وئز نه شیم بگوهورم)).

ونه یاره تیبا مروقتین خودی بۆ بیدعه چییان گه هشتیوو وی دهره جی ئیکی ژ وان
-گاځا بی هیقی بیا کو ئه ف بیدعه چییه ل کارئ خو لیقه نابت- تیکه لیا وی نه دکر،
ونه دهیلا هه قالین وی ژی تیکه لیا وی بکه: پوژه کی ئیکی گوته ئیمام
ئه حمه دی: زه لامه کی ل ویرا هه دبیرت: (عومهری کورئ عه بدله یزی) ژ
(موعاویه یی کورئ نه بوو سوفیانی) چیتره، ئیمامی گوته: چو جاران نه چه دیوانا
وی، و خوارن و قه خوارنا ته بلا د گهل وی نه بت، خو ئه گهر ئه و نساخ ژی بوو سه را
نده!

هنده ئه و د (حه ریص) بوون ل سه ر خودو یرکړنا ژ بیدعه چییان.

وگه شترین نمونه ل سه ر بیدعی و به لاقبونا وی د ناف ئوممه تی دا بیدعه یا
(موعته زلییان) بوو، ئه و ل سه ر ده می عه بیاسیان په یدا بووی، و ب ناځی: (بدعه
خلق القرآن) هاتییه ناسین، و هند مه زن بووی کو بارا پتر ژ زانایان باوه ری پی
ئینای وگه هشتییه وی دهره جی کو خه لیفه ژی بگه هتی.. ل قی ده می بیدعی سه ری
خو هلدای و چه نگي خو یی ره ش ب سه ر ئوممه تی دا گرتی ناځی ئیمام ئه حمه دی
وبه حسی به ره قانییا وی ژ عه قیدا (سه له فی) بلند بوو حه تا ئه و ب ناسناځی: (إمام
أهل السنة والجماعة) هاتییه ناسین.

ئیمام ئه حمه د کییه؟

❁ ناځی وی ئه حمه ده کورئ موحه ممه دی کورئ حنه بلی شهبانییه، و دگوته یی:
بابی عه بدلاهی.

❁ د مه ها ره بیعه لئه ووه لا سالا ۱۶۴ مشه ختی دا، ل باژیری به غدای هاتیوو
سه ردنیایی، و همر ژ زارو کینییا خو وی همر ژ زانیی و زانایان دکر، ب تاییه تی
زانینا حه دیسی، ل سه ری ده ست ب خواندنا فقهی کر ل نک گه له ک زانایان وه کی
ئیمامی شافعی، پاشی ده ست ب وهرگرتن و قه گوهاستنا حه دیسان کر.

✽ هژماره‌کا زانا یین مه‌زن وه‌کی: بوخاری وموسلمی حه‌دیس ژئی وه‌رگرتن، وه‌نده‌ک سه‌یدا یین وی ب خو پشته‌ی هنگی د حه‌دیس دا بوونه طه‌له‌یین وی وه‌کی: شافعی وعه‌بد ره‌زاقی وه‌ه‌کیعی، وده‌می ئیمامی شافعی ژ به‌غدایی ده‌رکه‌فتی وچوویه مصری دگوت: ((ئز ژ عیراقی ده‌رکه‌فتم ومن که‌سه‌کی وه‌کی ئه‌حمه‌دی چیتر وزانتر و ب ته‌قواتر لی نه‌هیلایه))، و (ئسحاقی کوری ره‌وه‌یهی) دبیرت: ((ئهمه‌د ده‌لیل بوو د ناقه‌ه‌را خودی وبه‌نییان دا ل سه‌ر عه‌ردی)).

✽ کتیبای (المسند) باشتین نیشانه ل سه‌ر زه‌ره‌کییا وی، ژ ناقه‌ه‌را حه‌فت سه‌د وپیئنجی هزار حه‌دیسین کو وی قه‌گوه‌استین، چل هزار حه‌دیس ب تنی وی هله‌بژارتن و د قی کتیبای خو دا ئینان و د (سه‌نه‌دا) سی سه‌د حه‌دیسان ژ فان حه‌دیسان دا ب تنی سی (راوی) د ناقه‌ه‌را وی وپیغه‌مبه‌ری دا -سلاف لی بن- هه‌نه.

✽ د زانینا فقهی ژی دا خودان مه‌زه‌به‌کی تاییه‌ته، وئو دئیه‌ته هژمارتن ئیک ژ زانایین (موخته‌هد)، وزانا دبیرتن: د ناقه‌ه‌را هه‌می مه‌زه‌به‌ان دا مه‌زه‌به‌ی وی ژ هه‌مییان پتر یی نیزیکی سونه‌تییه.

✽ ل سه‌ر ده‌می خه‌لیفی عه‌باسی (مه‌ئموونی) گرفتاری وفه‌ته‌راته‌کا مه‌زن هاته‌سه‌ری؛ چونکی وی به‌ره‌نگارییا وی بیدعه‌یا موعته‌زلییان کر ئه‌وا دبیرت: قورئان تشته‌کی مه‌خلووقه، وئف فتنه‌ به‌رده‌وام ما حه‌تا ده‌می (موعته‌صم) و (واقی) ژی، و ژ به‌ر راوه‌ستانا وی یا ب هیز به‌رانبه‌ر ره‌شه‌ پیتلا موعته‌زلییان، ئه‌و هاته‌گرتن وئیشاندن -وه‌کی پشته‌ی ده‌لیقه‌یه‌کا دی دی به‌حس ژئی که‌ین- وخو‌پ‌اگرییا وی د قی فتنی دا بوو ئه‌گه‌را هندئ دیرۆکنقیس ناسناقئ (إمام أهل السنة والجماعة) ل سه‌ر بدانن.

✽ ل رۆژا ئه‌ینییی (۱۲) ی ره‌بیعولئه‌وه‌ولا سالا (۲۴۱) مشه‌ختی ل بازپیری به‌غدایی چوو به‌ر دلۆفانییا خودی، ودبیرتن: نه‌ به‌ری وی ونه‌ پشته‌ی وی چو جه‌نازه‌ ل

به‌غدایی و ده‌کی جه‌نازی وی نه‌هاتینه‌شه‌شارتن، ب ده‌هان هزار مرؤف‌ئاماده بوون،
وماله‌ک نه‌ما خه‌م نه‌که‌فتیی.

موعته‌زلی و بیدعه‌یا (خلق القرآن):

ئیکه‌مین که‌س ئەف بیدعه د نا‌ف ئوممه‌تی دا په‌یدا کری (جه‌عدی کو‌ری
دره‌می) بوو، ئەو‌ی سه‌را‌فی کار‌ی خراب ل سه‌ر ده‌می ئەمه‌ویان هاتییه‌کوشتن،
وه‌ر چه‌نده ئەو هاته‌کوشتن‌ژی به‌لی فتنه‌ب مر‌نا وی ب دویماهی نه‌هات؛
چون‌کی پشتی وی شا‌گرده‌یی وی (جه‌می کو‌ری سه‌فوانی) ب ده‌وری وی یی خراب
رابوو حه‌تا ئەو‌ی ل سالا (۱۲۸) هاتییه‌کوشتن، پشتی وی (بش‌ری مه‌ریسی)
ئەو‌ی قنیات جو‌هی ئالایی قی بیدعی ه‌لگرت، ونیزیکی چل سالان خه‌بات بو‌کر.

ده‌می (هاروون ئەله‌رشید) بوویه‌خه‌لیفه‌پرپارا‌کوشتنا (بش‌ری) دا، و‌ری نه‌دا
وی وه‌فالی‌ن وی کو‌ قی بیدعی به‌لاف بکه‌ن، وه‌ندی (هاروون) یی سا‌خ ئالایی
سونه‌تی یی بلند بوو و موعته‌زلییان د خو‌را نه‌ددیت بی‌نه مه‌یدانی، وسه‌ری وان
(بش‌ری مه‌ریسی) خو‌شه‌شارت بوو، و ژ قی جه‌ی د‌ره‌قی جه‌ی هه‌ حه‌تا هاروون
مری، پشتی (مه‌ئموون) بوویه‌خه‌لیفه‌پرپارا دا فه‌لسه‌فا یۆنانی بی‌ته وه‌رگیران،
وده‌می موعته‌زلییان دیتی مه‌ئموون گه‌له‌ک هه‌ز ژ فه‌لسه‌فی وجه‌ده‌لی دکه‌ت،
خو‌گه‌هاندی و ئەو‌ی ده‌کی خو‌د سه‌ردا بر و‌کره ئیک ژ ه‌لگرتن ئالایی بیدعه‌یا
(خلق القرآن).

ده‌می ده‌وله‌ت بوویه‌پشته‌فانا موعته‌زلییان وان سه‌ربه‌ست بیدعه‌یا خو‌به‌لاف
کر، و‌زوری ل خه‌لکی کر کو‌ بی‌نه سه‌ر بیر وبا‌وه‌رتن وان.. مه‌ئموون مر، و به‌ری
بمرت شیره‌ت ل برایی خو‌ (موعته‌صمی) کر کو ئەو‌ی ل سه‌ر رپیازا وی بچت، وی
ب یا مه‌ئموونی کر و برپارا دا هه‌ر زانایه‌کی پشته‌فانییا قی بیدعی نه‌که‌ت بی‌ته گرتن
وئیشاندن.. و فتنه‌یا به‌رده‌وام بوو حه‌تا موعته‌صم‌ژی مری، و کو‌ری وی
(واثق) بوویه‌خه‌لیفه، خه‌لیفی نوی ژ بابی خو‌ ومامی خو‌ یی جودا نه‌بوو وی ژ
رپکا وان گرت و پشته‌فانییا موعته‌زلییان کر حه‌تا مری، پشتی وی (موت‌وه‌ککل)

بوو خهليفه، وموته وهككلى برپار دا ئەف بيدعه بېته راكرن وجاره كا دى مهزه بهى
 حه ديسى بېته گۆتن وبه لا فكرن، ژ بهر قى چهندي هاته گۆتن: ((خهليفه سپنه: ئەبوو
 به كر ل ده مى (رددي)، وعومهرى كورئ عه بدلعه زيزى بو قه گهراندنا حه قى هه ژاران،
 وموته وهككل بو بلندكرنا سوننه تى)). ههر ژ سالا (۲۱۸) وحه تا سالا (۲۳۴)
 بازارا قى بيدعه يى د ناڤ ئوممه تى دا يا گهرم بوو، وگرفتارى ل سهر زانايان يا
 دژوار بوو؛ چونكى دهسته لاتداريى خو دابوو د گهل گازيكه رين قى بيدعه يى..

هَيْفَيْنِ بِيَدَعِيَا (خَلْقُ الْقُرْآن):

رهنگه گهلهك ژ خوانده قانان نوكه قى پسپارى د گهل خو دكهن: ئهرى مهسه لا
 (خلق القرآن) ئ چيه؟ وهيفينى قى بيدعه يى ژ چ هاتييه؟

بو بهرشف دى بېژين: د عه قيده يا ئيسلامى يا دورست دا، ئەوا پيغه مبهه -
 سلاف لى بن- وصه حابيپن وى ل سهر چووين، هندی ئاخفتنه، ئەوا ب عه ره بى
 دبېژنى: (كلام)، ئيك ژ سالوخته تين خودييه، وئەف سالوخته تى خودى ژى - وهكى
 ههر سالوخته ته كى وى يى دى- سالوخته كى (ئەزەلى) و (ئەبه دى) يه، يه عنى: ههر
 هه بوويه وهه دى هه بت چو به راهى و دويماهى بو نين، وقورئانا پېروژ ئەوا ب رېكا
 جبريلى بو موحه ممه دى - سلاف لى بن- هاتى ب راستى و دورستى گۆتنا خودييه، ژ
 وى دهست پى كريبه و بو وى دزقرت.. ئەفه ئەو عه قيده بوو يا موسلمانان باوه رى
 پى دئينا، ده مى (جهدى كورئ دره مى) هاتى وپشتى گۆتنه كا فەلسه فى يا دوهر
 ودرېژ گه هشته وى باوه رى كو هندی ئاخفتنه نه ژ سالوخته تين خودييه، وگۆت:
 پاكرن و (تهزيبا) خودى هندی دخوازت ئەم بېژين: خودى ئاخفت!

وده مى پسپار ژى هاتييه كرن: پا ئەف قورئانا ئەم دخوين چيه؟
 وى گۆت: ئەفه گۆتنه كا چىكريبه (يا مه خلوقه) خودى ئەو يا كريبه د له شى
 چىكريبه كى دا - كو جبريله - و بو پيغه مبهه رى خو يا هنارتى، وئەو نه ژ سالوخته تين
 خودى يين ئەزه ليه.

ئەفە -وگەلەك ب كورتى!- گۆتتا جەعدى و دويكەفتييتىن وى بوو ژ دەستەكا موعتەزلييان.. وگاڤا وان ئەف گۆتتا خو ئاشكەرا كرى زانايتىن ئوممەتتى يىتن ژېھاتى گۆتتا وان هژمارتن ئىك ژ بىدەيتىن (عەقائدى) و ب رەنگەكى جوان وړىك وپىك خەلەتيا بۆچوونا وان ئاشكەرا كر، وراگەھاند كو هەر كەسەكى باوهرىيى ب قى بۆچوونى بىنت دى ژ بىدەچييان ئىتە هژمارتن..

ھندى ئەف بىدە د چارچووقەيى ئەكۆلين ودان وستاندنن زانايان دا ئەو مەسەلەكا (علمى) بوو، وچو كاريى خو د (شارعى) دا -وەكى دىيژن- نەدكر، هەر لايەكى دەلييلن خو دئىنان وبەرەڤاننى ژ بۆچوونا خو دكر، وئوممەتتى ھەمىيى وەسا بەرى خو ددا موعتەزلييان كو دەستەكەكا بىدەچى وسەرداچووينە، بەلى ھنگى گرفتارى دژوار بوو وفتنە كەفتە (شارعى) دەمى موعتەزلى شيان خو بگەھينە سەرى حوكمى و دەسەلاتداريى كو خەليفە بوو، ووى وەسا تى بگەھينن كو ئەو ب قى بىدەيا خو يى بەرەڤاننىي ژ عەقىدەيا ئىسلامى دكەن.. خەليفە ب گۆتتىن وان ھاتە خاپاندن وپشتەڤاننىيا بۆچوونا وان كر، وەكى بەرى نوکە ژى مە گۆتى: ھندى (ھاروون ئەلرەشيد) يى ساخ موعتەزلييان د خو را نەددىت گۆتتا خو ئاشكەرا بەلاڤ كەن؛ چونكى ھاروون -ئەوئ دەرس ل نك زانايتىن مەزن وەكى ئىمام مالكى خواندين- ل سەر عەقىدەيەكا دورست بوو، وپشتى وى كورپ وى (مەئموونى)، پاشى (موعتەسمى)، پاشى (واثقى) ژى پشتەڤاننىيا بىدەيا موعتەزلييان كر، ھنگى گرفتاريى دەست پى كر، وفتنە ل سەر زانايتىن سونى دژوار بوو.. وھەر چەندە دويماھى ھەر يا حەقييى بوو بەلى قى حەقييى -حەتا شيای خو راگرت- قوربانىيتن خو ھەبوون، وقوربانىيتن وى د بچوبك نەبوون.

ئىمام ئەحمەد بەانبەرئى پىللى:

(محنة) ھات.. وەھكى ھەر جارەكا ئەو دئىت ئاگرەكى بۆش د گەل خو ئىنا، راستە ئاگر سۆتتى د گەل خو دئىنت، تەر وھشكى پىكڤە دسوژىت، بەلى ژ بىر نەكەن ژى كو زىرئى عەسلى پشتى ب ئاگرى دئىتە جەرباندن ژ نوى دئىتە ناسين، ل

بەرفەرەھییى ھەر كەسەك دىشېت يا وى بىقېت بېژت، بەلى ل تەنگاقيى خۇراگر
دكىمن، ب تنى مرۇقېن خودېنە ملېن خۇ ددەنە بەر بارېن گران وبەرانبەرييا پېلېن
دژوار دكەن؛ چونكى ئەون ب دورستى ھەست ب بەرپسيارىيى دكەن..

دەمى تەنگاقي زېدە شىداي، وكېر گەھشتىيە ھەستى -وەكى دېژن- ئىسحاقى
مامى ئىمام ئەحمەدى ھاتە نك وى ل گرتىخانەيى، ھەر وەكى وى دقيا پىچەكەى
ئىمامى سست بكەت دا ئەو رەحمى پى بېن، داخواز ژى كر كو ئەو ژى وەكى
گەلەك زاناين دى خۇ بى دەنگ بكەت ھەتا پېل دېژت، ما بۆچى ئەو ب تنى
دى ل مەيدانى بت، ئىمامى گوتى: ((ئەى مامى من! ئەگەر مرۇقې زانا راستىيى
نەبېژت ويى نەزان ژى نزان، باشە راستى كەنگى دى ديار بت)).

خەما وى ئەو نەبوو بېتە گرتن، يان ھەتا كوشتن ژى؛ چونكى ھەر دى رۆژەكەى
مرت، خەما وى ئەو ئوممەت وە لى بېت كەسەكەى زانا د ناڧ دا نەمىنت راستىيى
بېژت، ونەزان ب خۇ نزان، قىچا ھەنگى راستى د بەر پىيان بچت.. بېژنە من:
ئەگەر مرۇقېن خودى نەبى كى ھەندە خەمى ژ راستىيى دخۆت؟

گاڧا ھاتىن ئىمام گرتى وبرى، (ئەبوو جەغفەرى ئەنبارى) ب رېڧە خۇ گەھاندى
وگوتى: ((ئەڧرۇكە تو بۇ خەلكى سەرى، بەرى ھەمىيان يى ل تە، ئەز ب خودى
كەمە ئەگەر تە ژى وەكى وان گوت خەلك ھەمى دى وەكى وان بېژن، بلا تە باوەرى
ب خودى ھەبت، گوھى خۇ نەدە وان وېزانە ئەگەر تو ب دەستىن مەئموونى نەئىيە
كوشتن ژى ھەر رۆژەكەى دى مرى..)) چاقىن ئىمامى تژى رۆندك بوون، وگوت:
((يا خودى ھەز بكەت ئەو دى چى بت)). ئەھا ب قى رەنگى مرۇقېن خودى
خاترا خۇ ژىك دخوازن دەمى بۇ كۆچكېن زۆرداران دئىنە برن: نە وە بت لىڧە بىي،
ئەگەر ئەو تە نەكوژن ژى تو ھەر دى مرى! نە عەدەتى وانە ئەو ل قان دەمان بېژنە
ئىك و دو: تە ئىمانەت خۇ چول تە نەئىت.. نە، ئەو دېژنە ئىك و دو: تە ئىمانەت
ھەقى، ژ ترسېن كوشتنى دا وى د بەر پىيان ڧە نەدەى. ئەى ئەحمەد! بزانه تو
ب تنى بەرانبەر پېلى يى راوەستاي، ئەڧە تو ھاتىيە برن، دوېر نىنە ئەو گەڧىن

کوشتنې ل ته بکهن، دوير نينه ته بکوژن ژى، بهلې قهيدى ناکهت، ليټه نه به،
 نه گهر نه و سهره حقيقي ته بهلاويسن ژى، له شې ته پارچه پارچه بکهن دى مری،
 ونه گهر تول مالا خو يې روينستى ژى بى ههر دى مری، نه نجام نيکه.. ټيجا ما
 بوچى تو نيکا هند ناکه سوباهى دهمې ته بو ديوانا خودې گازى دکهن بيژن: کاني
 نه و نه حمه دى د دنيا يې دا رها خو گورى دينى کرى؟

وئيمام هاته گرتن و بهرې وى بو کوچکا مه ئومونى هاته دان..

ئيمام نه حمه د و مه ئومونى عهباسى:

نوکه سال سال ۲۱۸ مشه ختييه، خليفې دهوله تا عهباسيان - نه و هوکمی ل
 جيهانا موسلمانان دکهت - مه ئومونې کورې هاروونييه، نه وى موعته زلى شيان وى
 ب لايې بيدعيا خو ټه بکيشن.. مه ئومون ژ پايته ختې يې ده رکه فتى و ب لايې
 شامې ټه يې چوى..

مه ئومونى پشتى باوهرى ب بوچوونا موعته زلييان ئيناي کو قورئان تشته کى
 مه خلوقه وئاخفتن نه صفه ته کى خودې يې نه زه ليه، وى برپار دا نه ف هزره د نا ف
 ئوممه تى دا بيته بنه جهرن، وچونکى زانا يې سونى مه زنترين ئاستهنگ بوون د
 رټکا ټى مرادا وى دا، وى دو پټگا ف هافټن:

يا نيکى: وى ژ والى وزه لامين دهوله تا خو خواست نه و وان زانايان ده سنيشان
 بکهن يې باوهرى ب بيدعيا موعته زلييان نه ئيناي، ويک نيکه بو نک والى بيته
 داخوازکرن وژى بيته خواستن کو نه و تاگيريا حزبا موعته زلييان بکهن، نه گهر نه..
 دټيت چو کارين ره سى و هوکوومى د دهوله تى دا نه مينه د دهستان دا، خو
 شاهده بيا وان ژى دټيت قازى قه بويل نه کهت، وه چيې هات و ب ده ټى خو گوت:
 قورئان يا مه خلوقه همى حق و حقوقي وى دى بو ئينه زقرانن.

يا دووې: ههر زانايه کى پټگيريى ب فرمانا خليفه نه کهت راتب دى ژى
 نيته برين وچى نابت نه و دهرسان بيژن يان فه توايه کى بدهت.

شان هەردو پێگاکان دەمەکی قەکیشا.. هژمارەکا نه یا کیم ژ زانیان -چ ژ ترسان دا چ ژ تەمەعییا دنیایی- تاگیریا بۆچونا خەلیفە ی کر، یان هەر چ نەبێت خۆ بێ دەنگ کر؛ دا عامی هزر بکەن ئەو ژێ تاگیرێن خەلیفەینە، وەندەک ژێ ئاشکەرا دژێ بۆچونا خەلیفە ی مان، و د ناڤ خەلکی دا بۆچونا بیدەچیێن موعتەزلییان رسوا دکر، لەو موعتەزلییان خەلیفە ی خۆ پالدا کو پێگاکەکا دی بەقائێژت.. بریار هاتە دان: هەچیێ گۆهدارییا خەلیفە ی نەکەت دی ئێتە گرتن.

قێ پێگاکێ ژێ هەندەک لیڤە کرن، وکەکا کیمتر ما.. (ئەبوو یەعقوبی بوەیطی) -شاگردەیی ئیمامی شافعی- ئێک ژ وان زانیێن کیم بوو یێن خۆ راگرتین وگەفێن خەلیفە ی کار لێ نەکری، لەو بریار هاتە دان ئەو بێتە گرتن، دبێژن: دەمی دبوو نیڤرۆییا ئەینیێ وبانگ دەهاتە دان ئەو دا رابەت کاری خۆ کەت وئێتە بەر دەری زیندانی، دەرگەهڤان دا بێژتێ: دی چ کە ی؟ ئەو دا بێژت: دی د گازییا خودی چم.. ئەو دا بێژتێ: بزڤرە جە ی خۆ، ئینا ئەو دا دەستێن خۆ سەرئەڤراز کەت و بێژت: ((یا رەبی تو دزانی ئەز د گازییا تە هاتم ووان نەهتلا)).. ئەبوو یەعقوب ما د زیندانی دا حەتا ل سالا ۲۳۱ مری.

دەمی خەلیفە ی دیتی هەندەک کەس هەنە گرتن ژێ کاری لێ ناکەت بریار دا هەچیێ باوەریێ ب بۆچونا موعتەزلییان نەئینت بێتە کوشتن.. وەکی مە گۆتی: ل سالا ۲۱۸ مەئموون ل شامی بوو، لەو وی کاغەزەک بۆ والییێ خۆ ل بەغدا یێ هەنارت تیدا دەستویری دا یێ کو هەر کەسەکی وەکی موعتەزلییان نەبێژت سەری وی بێتە لێدان!

کاغەزا خەلیفە ی گەهەشتە والییێ بەغدا (ئیسحاقی کورێ ئیبراهیمی) ئەو رابوو زانیێن باژێری هەمی کو مکر وئێک ئێکە پسار ژێ کر کانێ قورئان یا مەخلووقە یان نه؟ پشتی کو کاغەزا خەلیفە ی بۆ وان خواندی کو هەچیێ نەبێژت قورئان یا مەخلووقە دقێت بێتە کوشتن.

د ناڅ زانايين به غدايي دا ب تنن چار که سان ب ناشکه رايي نه رازييونو خو
ديارکر وگوت: ئەف گوتنه دەرکه فتنه ژ عه قيدا ئيسلامي وييدعه يه کا خه له ته ومه
باوهري پي نينه، وئو هەر چار زانا ئەفه بوون: ئەحمه دي کورن حه نه لي،
موحه ممه دي کورن نووحي، عوبه يدوللاهي قه واري، وحه سن ئەلسه ججاده، ئينا
والي بربار دا ئەو بينه زنجيرکرن و بهرئ وان بو زينداني بيته دان.

سي رۆژان هەر رۆژ والي جاره کي ئەو داخواز دکر نه ديوانو خو وده ليقه ددائي
دا ئەو ل گوتنا خو ليقه بين، ئەگەر نه، ئەو دي وان فرپکه ته شامي ل نک خه ليفه ي
و ژ کوشتنن پيتر چوددي نينه.. ل رۆژا ئيکي حه سن ئەلسه ججاده ليته بوو، يان
وهسا د خو ئينادهر کو ئەو ليته بوو، رۆژا دووي عوبه يدوللاهي قه واري ژي چاڅ
ل حه سەني کر وده ليلي هەر دووان ئەف نايه ته بوو ﴿إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ
بِالْإِيمَانِ﴾ ئەو هەردو هاتنه بهردان، و دو مان: موحه ممه دي کورن نووحي،
وئحمه دي کورن حه نه لي، والي ئەو هەردو زنجيرکرن وهنارتنه شامي ل نک
خه ليفه ي.. ب رپته (ئەبوو جه عفرئ ئەنباري) خو گه هانده ئيمام ئەحمه دي وئو
گوتن يا مه بهري نوکه قه گيراي.

بهري ئيمام ئەحمه د وهه قالي وي بگه هنه باژيري (طه رسووسي) ل شامي جهي
مه ئمون لي، جابا مرنا مه ئموني گه هشته وان، لهو قاصدان ئەو هەردو
زقپاندنه به غدا و ب رپته موحه ممه دي کورن نووحي ژي مر وئيمام ئەحمه دي نقيثر ل
سەر کر.. وپشتي ئيمام هاتييه زقپاندن بو به غدا خه لکي هزرکر ب مرنا مه ئموني
مه سه له ب دويماهي وسوجه تا (خلق القرآن) ئيدي نائيته کرن، به لي وهسا چي
نه بوو؛ چونکي خه ليفي نوي ژي کو موعته صم بوو باوهري ب وي هزري هه بوو يا
برايي وي مه ئمون ل سەر چووي..

ئيمام ئەحمه د وموعته صمي عه عباسي:

موعته صمي گوھ ل سوجه تا ئيمام ئەحمه دي د گه ل مه ئموني بوو بوو،
ومه ئموني بهري بمرت شيره ت ل موعته صمي کربو کو ده ف ژ سوجه تا (خلق

القرآن) ئې بەر نەدەت، لەو پىشتى ئەو بوويە خەلىفە ئىكسەر وى بىر يار دا ئىمام ئەحمەد بىتە گرتن..

قى جارى ھەيڤا رەمەزانى بوو.. ئىمام يى ب رۆژى بوو، ئېلچىيىن خەلىفەى ھاتن دەست وپىيىن وى زنجىر كرن و د گەل خۆ بر، (ئەحمەدى كورپى فەرەجى) دىيىت: رۆژەكى ئەز ل بازارى يى روينىشتى بووم، من ھند دىت خەلكى ھەمىيى دەرگەھىن دكانىن خۆ گرتن وشىرىن خۆ ھلگرتن وچوون، من پىسار كر: خىر بت ئەقە چ قەومىيە؟ ھندەكان گۆتە من: ئىمام ئەحمەد ھاتە گرتن، بر دا پىسارا قورئانى ژى بكن.

ئىمام بر.. وبەرى ل ديوانا موعتەسمى ئامادە بكن، چەند رۆژەكان ھىلا د ئاخویرا دەواران قە، بەلى د ئاخویرا دەواران قە! گۆتن: بەلكى لىقە بىت.. ل ھەيڤا رەمەزانى، ل پايتەختا دەولەت ئىسلامى، و ب نائى بەرەڤانىيا ژ ئىسلامى، ئىمام ئەحمەد ئەو پتر ژ ھەفت سەد وپىنجى ھزار ھەدىسان ژبەر، د ئاخویرا دەواران قە، ب دەستىن بىدەچىيان ھاتە گرتن.. وليقە نەبوو!

پىشتى چەند رۆژەكان ئەو بۆ گرتىخانەيا باژىرى ھاتە قەگواستن، ھنگى مامى وى ئىسحاق چوو نك، ووى ئەو گۆتى يا مە بەرى نوکە قەگواستى: ((ئەى مامى من! ئەگەر مروقتى زانا راستىيى نەيىت وى نەزان ب خۆ نزان، باشە چاوا راستى دى بۆ خەلكى ديار بىت.. گرتن بۆ من نەخمە، ل بەر من وەكى ئىكە ئەز ل مالا خۆ بمرم يان ل قىرى، ئەگەر ئەو من ب شىرى بكوژن چو نىنە، بەلى ئەز دترسم ئەو ھند من عەزاب بەن ئەز خۆ ل بەر نەگرم وليقە بىم))، دىيىن: دىكەرەكى دەمى گۆھ ل قى گۆتتا ئىمامى بووى گۆتى: ئەى ئىمام تە خەم پى نەبت، عەزابدان ژى چو نىنە، خۆ ل بەر ھەردو قامچىيىن ئىكى بگرە يا سىيى تە ھى ژى نابت!

ل ھەقەدى رەمەزانى ئىمام ژ گرتىخانەيى بۆ مالا والى ھاتە قەگواستن، سى رۆژان ئەو زنجىركرى ل ديوانا والى ھاتە ئامادەكرن ووالى گۆتى: بەس جارەكى بىرە قورئان يا مەخلووقە ئەم دى تە بەردەين، وى ب يا وان نەكر، ل رۆژا چارى خەلىفەى

ژ والی خواست ئەو ئیمامی فریکەتە نک وی، والی گۆتە ئیمامی: ئەز ب خودی
 کەمە قی جاری رحا تەیه وچو ددی نه، خەلیفە ی سوبندا خواری تە ب شیر ی
 نه کوژت، وئەگەر تو لیقه نه بی ئەو ب قامچییان دی تە ناخیفت، و دی تە ها قیته د
 عەردەکی قە تو پوژئی لی نه بی نی.. شان گەفان ژ ی ئیمام نه ترساند ئینا ئەو بو
 کوچکا موعتەصمی هاته هئارتن.

ل کوچکا موعتەصمی:

سپیدی دیوانا خەلیفە ی یا تژی بوو، ئیمام ئەحمەد ئینا ژۆر هیشتا یی
 زنجیرکری بوو، پشتی سلاف کری، خەلیفە ی گۆتی: خو نیزیکی من بکە، پشتی
 چەند گۆتە ک د نا قەبرە هەر دووان دا هاتینه کرن، خەلیفە ی گۆتی: تو چ دیژی بو
 قورئانی؟ ئیمامی گۆت: ئەز وی دیژم یا خودی و پیغەمبەری -سلاف لی بن- گۆتی،
 قورئان گۆتە خودییه ونه یا مەخلووقە.. خەلیفە ی د خو را نه دیت د گەل درێژ
 بکەت، ئینا گۆتە هەقالین خو ژ سەر و گرگرتن موعتەزلییان: د گەل باخفن. هەتا
 نیزیکی پوژئاقایی دان و ستاندا وان قە کیشا وئەو هەمی پیکشە نهشیان ب پیکا
 علمی بهرانبەر ئیمام ئەحمەدی راوهستن.

بهری دیوان قەرهەفت موعتەصمی ئیمام وزەلامەکی دی قەدەرکرن و د گوھی
 ئیمامی دا گۆت: فلان کەسی تو دناسی؟ ئەو سەیدایی من بوو، چونکی وی گوھی
 خو نه دا من، من بریار دا ئەو ل عەردی بێتە راخشاندن و پییان قە بچنە سەر پشتی!
 زەلامی دی گۆت: ئەی (امیر المؤمنین) ئەز ئەحمەدی دناسم پوژرەکا ب تنی ژ ی وی
 دوژمناتی و بی ئەمرییا تە نه کرییه، وئەو یی ل مالا خو کەسی چو نه خو ش ی ژ ی
 نه دیتینه.. موعتەصمی گۆت: ئەز دزانم ئەو مروقه کی زانا و تیگەهشتیه، و من
 گەلەک پی خوشە ئیکی وەکی وی د گەل من بت، بەس د قی تشتی دا ئەو
 گوهدارییا من بکەت ئەز ب خو ب دەستی خو دی وی قە کەم، وئەز ب خو ب
 هەقالین خو قە دی چمە نک وی.. و خەلیفە ی ب قی چەندی د قیا ئیمامی
 (طەماع) کەت.. پشتی قی چەندی خەلیفە ل ئیمامی زقیری و گۆتی: ئەی

ئەحمەد توچ دېئىرى؟ ئىمامى گۆت: تىشتەكى ژ كىتابا خودى يان سونەتا
پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ل سەر بۆچوونا خوۋ بىنن ئەز دى گوهى خوۋ دەمە ھەو.

ل رۆژئاقايى بېنەنا موعتەسمى تەنگ بوو ئىنا بېرار دا ئىمام ئەحمەد بو
گرتىخانەيى بېتە زفېراندن، ل رۆژا دووى جارەكا دى ھەر ب قى رەنگى وان خوۋ د
گەل ئىمامى جەرباند، دىسا چو پىڭشە نەھات، ل رۆژا سىيى موعتەسمى بېرار دا
دويمىھىيەكى بۆ مەسەلى بدانت:

رۆژ چارشەنب بوو، بىست وچارى ھەيڧا رەمەزانى ژ سالا ۲۲۰ مشەختى، ئەو
سى رۆژ بوو ئىمام ئەحمەدى چو نەخوارى، ب رۆژى يى ب رۆژى بوو، و ب شەقى
ل مالا والىيى بەغدايى يى گرتى بوو، ئىمامى زادى وى نەدخوار چونكى دترسىيا
يى ھەلال نەبت! ل رۆژا سىيى ديوانا موعتەسمى يا گرېداى بوو، خەلىفەى ھنارتە
ب دويڧ ئىمامى را، بەرى خەلكى ھەمىيى لى بوو كانى سوحبەت دى ل سەر چ
راوہستت.. ئىمام ئەحمەد دېئىرت: ((گاڧا وان ئەز بىرمە نك موعتەسمى، وان ئەز
د جەھەكى را بىرمە جەھەكى دى، ۋەھچى جەھى وان ئەز تېرا دېرم من ددېت يى تى
لەشكەر بوو وشىرىن وان د دەستان دا بوون، ئەز ب ژۆركەفتم، موعتەسمى گۆتە
ھەڧالېن خو: د گەل باخقن، پىشتى ئاخفتنا مە درېژ بووى وئەو نەشايىن من
لېڧەكەن، جارەكا دى موعتەسمى ئەز ڧەدەركرم وگۆتە من: كانى چاوا دلې من ب
كوپى من ڧەيە، وەسا دلې من يى ب تە ژى ڧە گوهى خوۋ بدە من، من گۆتى: ئەى
(أمير المؤمنين) تىشتەكى ژ كىتابا خودى يان سونەتا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن-
بۆ من بىنن ئەز دى گوهى خوۋ دەمە ھەو..)).

ل ڧىرى عەقل د سەرى موعتەسمى نەما، لەو ل جەللادان خوړى: وەرنى ب
دەستان ڧە بەلاويسن.. ئەو ھاتن دەستېن وى كنفكرن وھند شدانن ھەتا نىزىك
بوو دەستېن وى ژ گەھ بچن، پاشى وان ئەو ب دەستان ھلاويست ھەتا پتر ژ
بەوستەكى ئەو ژ عەردى بلندكرى. كوپى وى صالح دېئىرت: ھەتا بابى من مرى ژى

-یه‌عنی هه‌تا بیست وئیک سالان پشتی هنگی- ئەوی هەر نه‌خۆشیا خۆ ژ ده‌ستین خۆ ددیت ژ بهر هنگی ده‌می وان ئەو ب ده‌ستان هلاویستی.

پاشی موعته‌صمی بریار دا هەر زه‌بانیه‌کی وی بێت و دو قامچییان بدانه ئیمامی، هه‌تا ئەو ل گۆت‌نا خۆ لیقه‌ ببت، یان ژ ی ب قوتانی بمرت.. ئەو ل دویف ئیک هاتن و ب کارێ خۆ رابوون، قامچییا ئیکی ئیمامی گۆت: (بسم الله)، یا دووی گۆت: (لا حول ولا قوه‌ إلا بالله)، یا سییی گۆت: (قورئان ناخفتنا خودییه‌ ونه‌ یا مه‌خلووقه‌) ویا چاری گۆت: (لن یصیبنا إلا ما کتب الله لنا).. و ب قی ره‌نگی ئیمام ما، وه‌ه‌ر جار موعته‌صم پتر دقه‌هری و ل جه‌للادی دخوری: ده‌ستین وی باش بشدین.

پشتی ده‌لیقه‌یه‌کی موعته‌صم ژ سه‌ر کورسیکا خۆ رابوو و ب نک ئیمامی قه‌ چوو وگۆتی: تیچوون بۆ ته‌ بت، ما دێ خۆ کوژی؟! لیقه‌ بیه‌ ئەز ب خۆ دێ ته‌ قه‌که‌م و به‌رده‌م، ئیمامی گوهدارییا وی نه‌کر، هنده‌کان گازی کر: ئەی (أمیر المؤمنین) وی بکوژه‌ و خوینا د ستوی من دا! موعته‌صم زقیری سه‌ر جه‌ی خۆ وفه‌رمان ل جه‌للادان کر کو ده‌ست ب کارێ خۆ بکه‌نه‌قه‌، دو سی جارن موعته‌صمی ژێ خواست ئەو لیقه‌ ببت، به‌لی ئەو لیقه‌ نه‌بوو، له‌و موعته‌صمی گۆته‌ جه‌للادین خۆ: کی ژ هه‌وه‌ دێ ئەحمه‌دی بۆ من کوژت؟ ئیکی گۆت: ئەز، وی گۆتی: ب چه‌ند قامچییان؟ وی گۆت: ب پازده‌ بیسته‌کان! موعته‌صمی گۆتی: ده‌ست پێ بکه‌ خودی ده‌ستین ته‌ بشکینت!

ئه‌ف جه‌للادی دل ئاسن ب نک ئیمامی قه‌ چوو وچه‌ند قامچییه‌ک دانانی، ده‌می وان ئیمام ددا به‌ر قامچییان هەر بێن بینه‌ ئیمامی سه‌رێ خۆ بلند دکر وه‌یدی دوعا دکر.. پشتی هنگی هنده‌کان پسپار ژێ کر: ئەو هنگی ته‌ چ دوعا دکر؟ وی گۆت: ترسا من ئەو بوو جلکین من د به‌ر من دا بقه‌تیین و ئەز بێ ستاره‌ بيم، قیجا من دوعا ژ خودی دکرن کو ئەگه‌ر ئەز ل سه‌ر حه‌قییی بم ئەو من بێ ستاره‌ نه‌که‌ت.

دهمى جه لالادى دهست ب ليدانا ئيمامى كرى سى چار قامچييهك دانانى
 ئيمام دلگرتى بوو، دهستين وي قه كرن وبر ئاڭ لى كر دا هشيرار بيت، پشتى نهو
 هشيرار بووى دهرمانهك بو وي ئينا وگوتى: قهخو ودى خو پراكه دا هشين ته بينه
 سهري ته، وي گوت: نهز روژييا خو ناخوم. بوو دهمى نقيژا نيقرو ئيمام ب لهشى
 خو يى بريندار قه رابوو ونقيژ كر، قازيى موعتهصمى يارى بو خو پى كرن وگوتى:
 خوين يا ب لهشى ته قه چاوا تو نقيژى دكهى؟ ئيمامى گوتى: ما چاوا عومهرى
 نقيژ دكر وخوين ژ برينين وي دزا؟

ل قى دهمى خهلك تيك هاتن وتيك چوون، ههميان شيرين خو پاكرن
 وهاتنه بهر دهرگهه موعتهصمى وگوتن: يان دى ئيمامى بهردهن يان دى فتنهكا
 مهزن هلكهين.. هه قالهكى موعتهصمى ب ژور كهفت وگوت: نهى (امير المؤمنين)
 تيك ژ دووان هلبژيره بهردانا ئهمهدى يان فتنهكا مهزن. موعتهصم ژ گوتنا وي
 ترسيا لهو هنارته ب دويث ئيسحاقى مامى ئيمام ئهمهدى را وگوتى: بهري خو
 بدى ما نه يى ساخه نهقه من تهسليمى ته كر، ههره بيژه خهلكى دا ژ بهر
 دهرگهه قهرهڭن، دهمى خهلكى ئيمام ديتى يى ساخه ژ نوى تهنابوون، ل بهر
 دهرگهه خهلكى گوته ئيمامى: نهى ئيمام توج دبيژى؟ ب سهرهكى بلند ودهكى
 موكم قه گوت: قورئان ئاخفتنا خودييه ونه يا مهخلووقه.. ئينا خهلك قهرهڭين
 وئەڤ ئاخفتنه ژ وي قه گوهاست..

وهزيرى موعتهصمى يى موعتهزلى گوته خهليفى خو: ئەڤ مروقه فتنهيه،
 نهگەر تو ب من بكهى دى وي هاقبييه د زيندانى دا، بهلى موعتهصمى ژ ترسيين
 خهلكى دا گوت: نه نه.. وهسا نينه!

بهلى.. مللهت نهگەر مللهت بت مهزن دى هزرهكى بو كهت!

پشتى بيست وههشت ههيشان ژ گرتن وليدانى ئيمام زقري مالا خو، بىي ژ
 گوتنا خو ليقه بيت، ههر چهنده وان ژ ترسيين خهلكى دا ئيمام بهردا بهلى وه نهبت

بیته هزرکرن کو وان بهلا خو ژ وی شه کر؛ چونکی هندی ژ وان هاتی وان نهخوشی بو چی دکر...

ل سهر دهمی واثقی:

ل سالا ۲۲۷ موخته صم مر وکوپری وی (واثق) هاته شوی نی، خه لکی هزرکر فتنه خلاص، به لی وهسا نه بوو چونکی واثق ژی مرؤقه کی موخته زلی بوو، واثقی بریار دا: هندی نه زئی ساخ بم چی نابت نه حمه د ل مزگه فتنی دهرسان بده ت یان دهرکه فته ناف خه لکی، و ب قی چهن دی ئیمام که فته ژیر مانا ب کوته کی د مال دا (اقامه جبریه)، ووان نه دهیلا خو ئیمام بو نقیژ ژی بچته مزگه فتنی، دگوتن: دا نهو که سی دی وهکی خو لی نه که ت. به لی حقه ی ملکی نه حمه دی ب تنی نینه، هنده کین دی هه بوون ب بیدعه یا موخته زلییان نه درازی، وئیک ژ وان (نه حمه دی کوپری نه صری) بوو، نه وی گه له ک جاران د دهر سین خو دا ده اقیته موخته زلییان وخه له تییا وان بو خه لکی ناشکه را دکر، له و واثقی بریار دا سه ری وی بیته ژیفه کرن، و ل مهیدانه کا به غدا یی بیته هلاویستن، وهشی وی ل سامرا هاته هلاویستن! ئیمام نه حمه دی د دهر حقا وی دا دگوت: ((خودی ره حمی ب نه حمه دی کوپری نه صری به ت، چهن د مرؤقه کی مه رد بوو، رها خو پیشکیش کر!)).

(نه عیم کوپری حه مادی) ژی ئیک ژ وان زانایان بوو یین کو سه را عه قیدا دورست ل سهر دهمی واثقی هاتینه گرتن و د گرتیخانه یی دا مرین، ههر وهسا (نه بوو به عقووبی بو هیطی) نه وی به ری نوکه ژی مه به حسی وی کری هاتبوو گرتن و د سجنی شه وی زنجیرین خو دهران دن ودگوت: دقیت نه ز ب قان زنجیران شه بمرم؛ دا خودی بزانت کو هنده ک کهس هه بوون سه را قی عه قیدی یین مرین.

د گهل موته وه ککل:

پشتی واثق ژی مری و(موته وه ککل) ل شوبنا وی بوویه خه لیفه، وی بریار دا نه ف بیدعه یه نه مینت، وئاخفتن ل سهر نه ئیته کرن، وجاره کا دی مه زه به یی سونه تی بیته به لا فکرن، له و وی ئیمام نه حمه د به ردا وده ستویری دایی جاره کا دی ل دهر سین

خو بزځرت ومهزه بهی سوننه تی یی دورست بو خه لکی بیژت.. وځی خه لیفه ی
 قه دره کی زیده دا نیمام نه حمه دی وهنارته د دو یف را؛ دا نهو بیته نک وی وفه رمان
 ل قاصدی کر کو دهه هزار دهره مان ژی د گهل خو بو نیمامی بهت، نیمامی نهو
 پاره ژی وهرگرتن وگوته کوړی خو: هه ره گازی فلانی وفلانی بکه ژ نه څیپین
 موهاجر ی و نه نصاریان، پشتی نهو هاتین نیمامی نهو پاره هه می دانه څی وگوتی:
 څان دهره مان بهن ل سهر فه قیرین خو به لاث بکه ن.. کوړی وی صالح دیژت: ژ
 وان دهه هزار دهره مان بابی من دهره مه کی ب تنی دا من! وبو زانین گوړه ک د
 پیپین نیمامی بوو کوړی وی دیژت: نهو پازده سال بوو نهو گوړه د پییان، وبارا
 پتر ژی یا پنیگری بوو، گوټ: نهو چوومه نک بابی خو من دیت یی دکه ته گری،
 من گوتی: ته څیره؟ وی گوټ: نهغه شیست ساله من خو ژ څان پاراستی، نوکه
 پشتی عه مرئ من گه هشتیبه دویماهیپی نهو بو من بوونه به لا!

کوړی وی دیژت: ده می بابی من چوویه نک موته وه ککلی من گوتی: نه ز دی
 بیژمه خه لیفه ی بلا خانیبه کی بده ته مه، بابی من گوټ: هه ما تو وه بیژپی یا من
 و ته ژیک خلاص! وده می نه خوشی ژ سهر رابووی ودنیا ل بهر فرهه بووی گه له ک
 جاران وی دگوټ: نه گهر رها من د ده ستی من دا با نه ز دا وی بهرده م.. ویا غه ریب
 نهو بوو ده می نهو یی گرتی وده اته جهلده دان وی وه نه دگوټ.

ب نه خوشیپی هاته جهربان دن وی خو راگرت، و ب خوشیپی ژی هاته جهربان دن
 دیسا وی خو راگرت: ﴿ اِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نَعْمَ الْعَبْدُ اِنَّهُ اَوْابٌ ﴾.

سلاف ل نه حمه دی بن روژا هاتیبه هافیتن د ناف ناگری دا، وروژا نهو وه کی
 زیړه کی زهر وصافی ژ ناف دهره کف تی.. وخودی پیش نیسلامی څه باشتین جزایی
 څیری بده تی.

به قیى كورئ موخه للدى ئەوى علم ب كراسى خازۆكان ژ ئىمامى ئەحمەد وەرگرتى!

ل بارئىرى بەغدا، پشتى شتلا فتنى ب دەستىن موعتەزلىيان ھاتىيە چاندن، پاشى ب پشتەقانىا ھندەك خەلىفىن عەبباسىيان شىن بووى، ورۆژ بۆ رۆژ بستیكا وئ رابووى، ونیزىك بووى بەرى ژ خۆ بدەت، زانایەكى خودایى سۆز دا بەر سنگى قى فتنى بگرت، وتەحەممولا ھەر نەخشىيەكى بکەت یا کو د قى رىكى بگەھتى.. ئەو زانا وەكى گەلەك ژ ھەو ە دزانن ئىمامى مەزن ئەحمەدى كورئ حەنبەلى بوو، ئەوى پشتى ھنگى ناسناقى (إمام أهل السنة) ل سەر ھاتىيە دانان. وەكى د ناھىرا بۆرى دا مە ئاشكەرا كرى.

ئىمامى گەلەك نەخۆشى دىتن، ھاتە جەلدەدان، پاشى بۆ دەمەكى درىژ ھاتە گرتن، وپشتى ئەو ژ گرتىخانەيى ھاتىيە بەردان ژى، بىرپارا دەولەتى ئەو بوو: چى نابت بۆ ئەحمەدى كورئ حەنبەلى ل مزگەفتى روينت و دەرسىن حەدىسى بىژت، وچى نابت ئەو چو فەتوايان بدەت، وھەر كەسەكى بچت ل نك وى بخوينت، يان پسپارەكى ژى بکەت، ئەو ب توندى دى ئىتە جزادان..

ل وان رۆژىن ئەف بىرپارە دەھاتە ب جەئىنان، جەئىلەكى حەز ژ علمى كىتابى وسوننەتى دكەت، ژ وەلاتەكى گەلەكى دوبر ژ بەغدا، ل رۆژئاقايا جىھانا ئىسلامى، ل وەلاتى ئەندەلوسى، ب لایى رۆژھەلاتى قە ھات، دا ئىكسەر ژ دەقى ئىمام ئەحمەدى علمى و حەدىسان وەرگرت، ناھى وى جەئىلى (بەقىي كورئ موخە للدى) بوو، پشتى قوبناغەكا دوبر ودرىژ، و وەستىانەكا مەزن، ئەو گەھشتە بەغدا.. وپشتى

ئەو گەشتى ئىكسەر ۋى پىسارابا بىيى عبدللاھى ئەحمەدى كورپى ھەنبەلى كر،
كانى ئەو ل كىفەھە؟ ۋەكەنگى درۋىنتە خوارى بۆ گۆتتا دەرسى؟

ۋەھەر ئىكى ۋى پىسارابا ئىمامى ژى دكر، نىشانىن ھىبەتتە ل سەر دىمى
ئاشكەرا دىبون، ۋەندەك جاران ئەو دا مىنن دىيىك ۋەدو فوكرن، ۋەندەك پىسارپن
غەرىب ل سەر دىمىن وان ئاشكەرا دىبون، ھەر ۋەكى وان ب بى دەنگىا خۆ
دگۆتە ئىك ۋەدو: ئەفە چ پىسارە ئەفە دكەت؟ پاشى ئەو دا ژى فەرەقن ھەر ۋەكى
ۋى پىسارەكا ھەرام كرى، يان ناھەكى خەطەر گۆتى، ھەتا جارەكى مەرۋقەكى ب
بستەبى فە گۆتتە: ديارە تو نە خەلكى بەغدايى؟ ۋى گۆت: نەخىر! ئەز مەرۋقەكى
غەرىب، ژ ۋەلاتەكى دۋىر ئەزى ھاتىم، من دقېت علمى بۆ خۆ ژ بابى عبدللاھى
ۋەرگرم.. ۋى مەرۋقى گۆتى: باشە، مادەم ۋەسايە ئەز دى سۈجەتە ئەحمەدى كورپى
ھەنبەلى بۆ تە كەم، ۋەدى مالا ۋى ژى نىشا تە دەم، بەلى ھىسار بى كەس نەزانت
كو من ئەو بى نىشا تە داي!! ۋى گۆت: سۆز بت كەس نەزانت.. پاشى ۋى مەرۋقى
سۈجەتە ئىمامى بۆ فەگىرا، ۋەمالا ۋى نىشا دا..

ھەر چەندە قى حجىلى ئەندەلۋسى دزانى كو چۈونا مالا ئىمام ئەحمەدى ل
دەمەكى ھۇسا، ۋەكى يارىكرنا ب ئاگرىيە، بەلى ھەژىكرنا ۋى بۆ علمى ۋىيانا ۋى
بۆ ۋەرگرتنا ھەدىسى ژ ئىمامى ئەو پال دا كو قى (موخاطەرئى) بكەت، ۋىچتە بەر
دەرى مالا ئىمامى، گاڤا دەرگەھ قوتاي، ئىمامى ب خۆ دەرگەھ بۆ فەكر..

- كەرەم كە، تە خىرە؟

ۋى بەرسقا ئىمامى دا:

- ئەز كەسەم ك ژ ۋەلاتەكى دۋىر بى ھاتىم، دا داخوذا علمى بۆ خۆ بكەم،
ۋەدەيسان ژ تە رىۋايەت بكەم..

ئىمامى گۆتى: بەلكى تە بى گۆھ لى بووى، وان چ بربارا داي، ۋەز دترسم
ئەو نەخشىھەكى بگەھىننە تە..

ۋى گۆت: ئەز د خەما نەخۇشىيا وان نىنم، چ دكەن بلا بكەن؟

ئىمام ئەحمەدى گۆتتى: كورپى من! بەلكى ئەو مەنعا تە ژ ڧى چەندى بىكەن؟
(بەقى) گۆت: ئەگەر من ژ لايى تە ڧە دەستورى ھەبت، ئەز دى ب رېكەكا
وہسا ئېمە نك تە ئەو نەشېن مەنعا من بىكەن!

ئىمامى گۆتتى: وى بىكە يا تو ھەز بىكەى..

رۆژا د دويڧ، خەلكى جىھىلەكئى ب ھندەك كراسېن درىاي ديت، وەسا يا
ديار بوو ژ سەرۋەرى وى كو ئەو مەرۋەكئى بى خودانە، ل سەر خىر و خىراتېن
خەلكى دژىت، ھەر جار ل دەمەكئى رۆژى ديار دبوو، و ب نك وى تاخى ڧە دچوو
يى مالا ئىمامى لى، گازى دكر: خىرەكئى د گەل من بىكەن، خودى رەحمى ب ھەو
بەت، پاشى دچوو بەر دەرگەھى مالا ئىمام ئەحمەدى، ئىمامى دەرگەھ بۆ ڧەدكر،
بېتەكئى ھەردو ل بەر دەرى دمان، پاشى ئەو خازۆك دزڧرى ڧە و دچوو غەوارە دبوو دا
بېژى ەردى يى داغوبراى..

پشتى دەمەكى تەنگاڧى ژ سەر ئىمام ئەحمەدى رابوو، خەلىڧى ەبباسى ھاتە
گوھۆرېن، خەلىڧى نوى كو (موتەۋەكل) بوو ھەز ژ سوننەتئى دكر، لەو پربار دا
دويمايى بۆ وى ڧتنى بدانت يا موعتەزلىيان ھلكرى، وئېكەمىن ڧەرمان دای ئەو
بوو (تەتبار) بۆ ئىمام ئەحمەدى بېتەدان ڧە، و ھەلەقا وى يا علمى دوبارە ل
مزگەڧتا بەغدا بېتە گرىدان، و ڧەدرەكئى زىدە بۆ وى بېتە گرتن، و ب ڧى رەنگى
(مىنە) ژ سەر ئىمامى رابوو، و بىدەچى ئەوئىن ل بەر سىبەرا شىرى خەلىڧەى
ئەزمانى خۆ وىستوبى خۆ درېژ كرى، جارەكا دى ل بەرانبەر رۆناھىيا علمى ئىمام
ئەحمەدى رەڧىن وزڧرېنە د كونجېن خۆ يىن تارى ڧە.. و پۆژەكئى دەمى ئىمام ل
ھەلەقا علمى ل مزگەڧتى يى روينشتى، خەبەرەك گەھشتى، پشتى ئەو ژ دەرسى
خلاس بووى، وى گۆتە طەلەبېن خۆ: سەرەدانا نساخەكى مە يا ھەى ھەچىيى ژ
ھەوە دڧىت بلا د گەل من بېت.

ل لايەكئى بەغدا خانەك ھەبوو، وەكى ئۆتېلېن مە يىن ئەڧرۆ، مەرۋىن بىانى
ورېڧىنگ لى دمان، ل مەزەلكەكئى ڧە ژ ڧى خانى، جىھىلەكئى لاواز و نساخ

هه‌بوو، خودانی خانئ د سوجه‌تا وی دا حیبه‌تی بووبوو، ئە‌قه کیه؟ وهاتییه چ؟ هنده‌ک جاران ب جلکین دریای وه‌کی وان که‌سین خواستنی د‌که‌ن، ده‌ردکه‌فت، وهنده‌ک جاران مه‌زه‌لکا وی یا تژی کاغه‌ز وکتیین! وئه‌قه چهند رۆژه‌که ههر نه‌ده‌رکه‌فتیه دئ بیژنی یی نه‌خۆشه، وپیچ پیچه وی نه‌خۆشیا خو ژ قی نه‌فه‌ری غه‌ریب دیت.. ئیشاریه‌کی ده‌می ئە‌و ل خانئ یی‌ پروینشتی، وی حه‌ره‌که‌کا غه‌ریب ل به‌ر ده‌ری خانئ دیت، م‌رو‌ف تیک هاتن وتیک چوون، ههر وه‌کی تشته‌کی نه‌ یی عه‌ده‌تی ل جادی چیبوو، م‌رو‌ف ب له‌ز هاته‌ ژۆر، وبه‌ری خودانی خانئ پسیری ژنی بکه‌ت: ئە‌و چ قه‌ومی؟ وی گو‌تی: ئە‌قه هات.. خودانی خانئ هزر ئە‌و دئ بیژت: ئە‌قه خه‌لیفه‌یه هات، ژ به‌ر وئ ئ‌زدحاما ل سه‌ر جادی چیبووی، گو‌ت: کیه هات؟ وی گو‌ت: بابئ عه‌بدللاهی یی به‌ر ب خانا ته‌ قه‌ دئیت، دئ سه‌را نه‌خۆشه‌کی ده‌ت..

ئیمام د گه‌ل مه‌و‌کبی خو‌ گه‌ه‌شته‌ وئ مه‌زه‌لکی یا ئە‌و جحیل تیقه‌ رازی، وگا‌فا گه‌ه‌شتیه‌ نک نه‌خۆشی، ئیمامی گو‌تی: مزگینیا خیری ل ته‌ بت، بابئ عه‌بد‌ره‌حمانی، دو‌عایا من ژ خودئ ئە‌وه‌ شفای ب رزقی ته‌ بکه‌ت.. وتو دا بیژنی قه‌ده‌ر ل هیقییا قئ دو‌عای بوو ژ بابئ عه‌بدللاهی، پشتی هنگی ب ده‌مه‌کی کیم بابئ عه‌بد‌ره‌حمانی (به‌قیی کوری موخللدی) رابوو سه‌ر پیان، پشتی خودئ ب به‌ره‌که‌تا دو‌عایا ئیمامی شفا بو‌ هنارتی، وده‌مه‌کی در‌یژ پی‌قه‌ نه‌چوو ئە‌و ل سه‌ر ده‌ستی ئیمام ئە‌حمه‌دی وزانایین دی ل به‌غدا بوو ئیک ژ مه‌زن‌ترین مو‌جته‌هد وزانایین ئە‌نده‌لوسی، و سه‌ره‌اتیا وه‌رگرتا وی بو‌ علمی ژ ئیمام ئە‌حمه‌دی ب کراسئ خازۆکان بوو ئیک ژ مه‌زن‌ترین ده‌رسان بو‌ ههر که‌سه‌کی بقیت بته‌ خودان عه‌زیمه‌ وه‌یمه‌ته‌کا بلند د وه‌رگرتا علمی دا.

ویا مای بیژین: به‌قی خودانی ته‌فسیره‌کییه، ئیمامی مه‌زن ئبن حه‌زم د ده‌ر حه‌قی دا دیژت: د ئیسلامی دا ته‌فسیره‌کا وه‌کی یا به‌قی نه‌هاتییه‌ نفیسین. وئه‌و ئیکه‌مین زانا بوو فقهی حه‌دیس ل ئە‌نده‌لوسی به‌لا‌فکری، له‌و فه‌قیه‌پن مه‌زه‌به‌ی

مالکی نهيارهتيا وى دکر، بهلى وى دگوتته وان: دارهکا وهسا من يا چاندى ههتا دهجال بيت کهس نهشيت وئ بينته دهر، مهخسهدا وى فقهى ههديسى بوو. ديبژن: وى پشكدارى د پتر ژ ههفتى غهزوان دا کر بوو، و ل سالا ۲۷۶ ل وهلاتى نهندهلوسى چووبوو بهر دلوفانييا خودى.

بشری کوری حارثی سهره وری خودیناسین دهمی خو

(بشر الحافی) د دیروکا مروځین خودی دا ناڅه که گلهک ژ وی روژئی گهشتره یا هوین ل عهسمانی دبینن، خودیناسی وزوهد ل سهردهمی وی گههشتبوو نک وی، و ژ وی دهریاس نهبوو بوو، وروژا ئهو مری ئیمامی (ئههلئ سوننهت وجهماعهتی) ئهممه دی کوری حنهبله گوت: ((کهسهکی وهکی خو وی ل پشت خو نههتلايه...))! پشتهی نڅیژا سپیدی جهنازی وی ژ مزگهفتا بهغدا دهریخست وهر ب زیارهتان څه هاته برن، ودبیزن: پشتهی نڅیژا عیشا ژ څهشارتنا وی خلاس بوون، هندی هند نزدحام وځهرهبالغا مروځان چیبوو بوو، زانای حه دیسی یی مهزن (عهلییی مه دانی) ئهوئ هنگی ل ویری حازر، ب ههمی دهنکی خو گازی کر: ((ب خودی ئه څه شهرهفا دنیا ییبه گههشتیه وی، بهری شهرهفا ئاخره تی)).

ئه څ مروځی هه، یی ل سهر دهستی سهییدی زاهدین زهمانی خو (فوضه یلی کوری عیاضی) فیبری زوهدی بووی، و ب سهر سهری جونهدی بهغدادی ویین ل مهرته بهیا وی کهفتی، وبویه ئیک ژ وان خودیناسان یین هندی دنیا ههبت، ئوممه تا مه د ناڅ ئوممه تین دی دا دی شانازی پی بهت وخو پی سهربلند بینت..

زهلامهک بوو باش عهره بی نه دزانی، و ل دهسپیکا خو مروځهکی وهکی ههر ئیککی دی بوو، بهلکی ژ گلهکان خرابتر ژی بوو، پاشی کهرهما خودی څیړا گهشت، وئو ژ وی نرمیی یا ئهو تیدا بهر ب بلندیهکا وهسا څه بر، کیم کهس دشین بیننه سهر هزرا خو.. وکهرم یا وهسایه د گهل وان مروځان یین ژ ههژی بن! څیجا (بشری حافی) یهعنی: یی پېخواس! کی بوو، وسهرهاتیا وی د گهل زوهدی وخودیناسی چ بوو؟

کههرم کهن دا بهر ب جیهانا وی څه بچین، هتا څی چهندي بزاین..

بشر کڻا ٻوو؟

بابي نه صري، بشري ڪوپري حارثي، ٺهوي زانا پي مهزن (ٽيمامي ذهه بي) ديٻيٽي: (العالم المحدث، الزاهد الرباني، القدوة، شيخ الاسلام) خه لڪي گونده کي ژ گوندين (مهرو پي) بوو، دگوتني: (مابه رسام)، وبابي وي يي شهشي ل سهر دهستي ٽيمام علي هاتبو د ٽيسلامي دا، وناقني خو ڪربو (عه بدوللاه).. بشر ل سالا (۱۵۰) مشهختي، ل گوندي خو ٺهوي دڪهفته دهقرا مهرو پي ل وهلاتي خه راساني، يان ل باٿري بهغدايي ل دويف گوتنه کي، هاتبو سهر دنيا پي.

ل دهسپيڪا ٿيبي خو، وچهنده کي ژ جحيلي نيا خو ٿي، ٺهو ژ ديندار پي ومرو ٿين ديندار پي دوير بوو، نه دهاته سهر هزا وي ٿي ڪو ٺهو ٻوڙه کي بهر ب خودي قه بچت، وبسته ژ زهلامين شهقي يين ڪو شهف ونيف شهقان ب موناجاتا خودي ورڪووع وسجودان قه دبهنه سهر.. بهلي ٺهو ژ زهلامين شهقي بوو، وگهلهڪ جاران وي شهف وروڙ ڊڪرنه ٽيڪ، وخه ب چاقان نه دڪهفت، بهلي.. نه ژ بهر عبادته تي وتهه جودان، نه.. بهلڪي ٻو هندي دا ٺهو ب سهر مالهه کي يان ڪاروانه کي دا بگرت، ووان بشه لينت!!

بهلي، ڪي ژ ههوه ٺهوين ههوه ناقني زاهدي مهزن بشري حافي گوھ لي بووي، باوهر دڪهت ڪو ٺهو ٻوڙه کي ٽيڪ ژ مهزنترين دزين دهقرا خو بوو، يي ناقني وي ترس د دلين خه لڪي دا پهيدا ڊڪر؟!

بشر.. ٺهوي شهقه کي هاتي به مال، وحتا سپيڊي ل بهر دهري مايه ژ پييان قه وهز پي خو ڪرين، ودهمي سپيڊي هنده ڪان ژ خه لڪي مالا وي گوتيبي: ٺهو ته خير بوو شقيدي هه ميب پي تول بهر دهري يي ٻاوهستي اي بووي وته هز پي خو ڊڪرن؟ وي گوت: من هزا خو د خو دا ڊڪر، ٺهري ٺهز چمه وحتا خودي ٺهف نعمته د گهل من ڪري، وبهري من دا به هيدا به ته.. ٺهگر ٺهز ٿي وهڪي فلان وفلاني (وناقين وان ٿي بشر بوون) مروقه کي ڪافر بامه، ٺهز دا چ ڪهم.

ئەف بىشەر، دىزىكەرەكى ناقدار بوو، پاشى رۆژەك ب سەر دا هات (فەضلى
خودى) ژى گرت، ووى پىكا خۆ گوهارت ﴿ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ ۞ ئەو بوو سەرودى زاهدتىن سەردەمى خۆ، يىتن ھەر جارەكا بەھسى
زۆھدى يىتەكرن، ناقتى وى ژى دىتتە گۆتن.. دا گوھى خۆ بدەينە بشرى چاوا بو مە
بەھسى دەسپىكا خۆ د گەل زۆھدى دكەت، ووى سەبەبى دىيىرت يىت بەرى وى ژ
پىكەكى بو ئىكا دى ھەرگىراي..

دەسپىكا زۆھدا ۞:

ھەقالى وى ئەيىووبى عەطار دىيىرت: جارەكى ئەز و بشرى حافى پىكشە ل
جەھەكى دچووبن، دو زەلام د بەر مە را بۆرىن، ئىكى گۆتە يى دى:
- بەرى خۆ بدى، وى ھە بىشەر، ھەر شەف ھزار ركاعەتتىن سوننەت دكەت،
وسى رۆژان پىكشە رۆژىيى دگرت، وتشتەكى ناخوت.

گۆت: بشر ل من زقرى وگۆت:

- بەرى خۆ بدى.. چاوا ئەو تىشتى جوان بەلاش دكەت، وقبەتتىن مرقشى
قەدشپىرت! ئەيىووب، ئەز ب خودى كەمە شەفەكا ب تىنى ژى من ھزار ركاعەت
نەكرىنە، و جارەكا ب تىنى ژى من سى رۆژى پىكشە نەگرتىنە، بەلى ئەز دى بو تە
بەھسى دەسپىكا خۆ كەم..

پاشى وى بو من بەھسى جىلپىنىيا خۆ كر، وكانى چاوا بەرى وى كەفتە
زۆھدى.. كارى وى ئەو بوو گەلەك جاران ئەو ژ باژىرتى دەردكەفت، ل سەرىن پىكا
كەمىنا خۆ قەدنا، بو ھندى دا بى تالەك بکەفتى، ئەو ب شەلىنت، جارەكى ژ
قان جاران، ھەقالەكى وى ژ قان داىيى كو ھەردو پىكشە دەركەفن، ب پىقشە، و ل نك
ھەمامەكى، وى كاغزەك ل ھەردى دىت خەلكى پى لى دانا، وپىس بوو بوو، وى
ئەو كاغەز ژ ھەردى راكر و بەرى خۆ داىيى دىت ناقتى خودى يىت ل سەر، ئىنا وى
بەرى خۆ سەرئەقراز دا وگۆت:

- ئەي سەيیدى! ناڧى تە ل ڧىرى يى ھاڧىتییە، وخەلک پى لى ددانى!

پاشى وى ئەو کاغەز داڧوتا، وپاڧتر کر، بشر دىڧتر:

- من ل سەر دارى دنیایى دەرھەمەكى ب تنى ھەبوو، ئینا ئەز ب نک دکانا
عەتارەكى ڧە چووم، ومن ب ھندەك بېنا خۆش ب وى دەرھەمى کرى و ب وى جھى
دا کر يى ناڧى خودى ل سەر، پاشى من ئەو کاغەز بر دانا جھەكى پاڧتر.. پاشى ئەز
چوومە نک ھەڧالى خۆ.

ورڧژا د دویڧ دا، دەمى لى بوویە سېڧدە، ئەو چوو نک ھەڧالەكى خۆ يى
شۆلى شیشى دکر، گاڧا ھەڧالى وى ئەو دیتی، گۆتى:

- برا، ب خودى شڧىدى من خەونەکا وەسا خۆش یا ب تەڧە دیتی، چو
خەونىن ژ خودى خۆشتر من نەدیتینە.. وئەز نابىڧرمە تە ئەو خەون چیه حەتا تو
نەبىڧرە من کانى تە چ کارى باش ڧان رڧژان کرېیە.
بشرى گۆتى:

- مانى تو من دنیاسى، ب خودى تشتەكى باش من نەکرېیە.. کارەک تى
نەبت، حال ومەسەلین من وکاغزەكى ئەڧەنە..

ووى سەرھاتىیا خۆ یا وى ئىڧارا چووى بو ڧەگىرا، ئینا ڧەھالى وى سەرى خۆ
ھژاند وگۆت:

- ھەما ئەو وچو ددى نە! شڧىدى من د خەونى دا دیت، ھەر وەكى دەنگەك
دھاتە من، ودگۆتە من: بىڧرە بشرى، ئەو ناڧى مە ژ عەردى رادکەت دا کەس پى
لى نەدانى، ئەم ل دنیایى وئاخرەتى ناڧى وى دى بلند کەین، ودلى وى وەسا دى
پاڧتر کەین کانى چاوا وى ناڧى مە پاڧتر کر.

وئەڧ خەونە یا ھەڧالى وى ب وى ڧە دیتی، و د ھندەك گۆتنان دا ھاتییە
کو وى ب خۆ ئەڧ خەونە ل وى شەڧى ب خۆ ڧە دیت، بوو ئەگەرا ھندى رېکا بشرى
بىڧتە ڧەگوھاستن، وەرئ وى بىڧتە ڧەگېران.. و ژ وىرى رڧژى پىڧتەر، خەلکى بشرى

دزیکهر ژ بیرکر، ووان بشره‌کئی دی نیاسی، ئەو بشری بوویه سه‌روه‌ری زاهدین به‌غدا ل سهر ده‌می خو.

بشری زاهد:

پشتی بشری ریکا خو وه‌رگی‌رای، ئیکه‌مین تشت وی کری ئەو بوو وی باری خو ژ زانینا علمی شهرعی زیده کر، وی قه‌ستا (هله‌قین علمی) ل مزگه‌فتان کر، و ل سهر ده‌ستی زانا زاهدین مه‌زنین سه‌رده‌می خو، خو فیری (علمی) و (عه‌مه‌لی) کر، و ژ وان زانا زاهدین مه‌زن یین وی قی‌را گه‌هاندی: فوضه‌یلی کورپی عیاضی، وعه‌بدللاه‌ی کورپی موباره‌کی، وگه‌له‌کین دی.

وتشتی (بشر) ژ ٲان جودا‌کری ئەو بوو بشری خو ب به‌لاق‌رنا علمی، ودانا ده‌رسان، وریوایه‌تی ٲه موژیل نه‌دکر؛ چونکی وی ژ به‌ر زهدی وترسا وی یا زیده ژ خودی خو ل وی مسته‌وایی نه‌ددیت (سه‌یدا) بت، وه‌زر دکر (سه‌یداینییا مرو‌قی) ئە‌گه‌ر مرو‌ٲ ئەو نه‌بت یی خودی خیرا وی ٲیای، ئیکا هند ژئی چی بکه‌ت ئەو زیده د خو بگه‌هت، وړه‌نگه‌کئی خو‌مه‌زن‌کرنی د دلی دا په‌یدا بت، مرو‌ٲه‌کی جاره‌کئی پس‌یارا هه‌دیس‌ه‌کئی ژئی کر، ئینا وی گوته‌ من:

- ئە‌گه‌ر پس‌یار‌کرنا ته بو دنیا‌یی بت، پس‌یار نه‌که، وئ‌گه‌ر بو ئاخ‌ره‌تی بت، مه‌ ریوایه‌ت کریه‌ کو ((ملیا‌که‌ت عه‌مه‌لی وی مرو‌قی یی ب کارئ خو موع‌جب بت، بلند دکه‌ت، هه‌تا ئەو وی ده‌ته‌ نک خودی، و خودی دی‌یژت: وی به‌ا‌ٲینه د (سج‌جینی) دا، چونکی ئەو کاره‌که وی نه بو من کریه)).

ل سهر ٲی بنا‌خه‌یی وی خو ژ هه‌دیس‌ی وریوایه‌تی ددا پاش، و نه‌خاسم ل وی ده‌می هنده‌ک (طه‌له‌بین علمی) په‌یدا بوو‌بون، مه‌دحه بو خو ب زیده‌کرنا ریوایه‌تان دکر، ئە‌گه‌ر نه.. بشری گه‌له‌ک جار‌ان دگو‌ت: ئەز تште‌کی با‌شتر نابینم ژ دا‌خوا‌ز‌کرنا علمی، ئە‌گه‌ر ئەو بو خودی بت.

ئەو ر‌ی‌بازا بشری د زوه‌دی دا بو خو دانای، یا ئا‌ٲا‌کری بوو ل سهر چه‌ند بنا‌خه‌یه‌کان، ئیک ژ وان ئەو بوو تشتی دلی وی چووبایی، وئ‌ه‌و پی هه‌سیابا کو

نهفسا وی پئی کهیفخوش دبت، وی خو ژئی ددا باش.. دگوت: نهفسس گاڤا تیر بوو
 وخویشیین خو ههمی دیتن، بهطران دبت، وههر گاڤهکا نهفسس بهطران بوو، بهرئ
 خودانی خو دئ دهته هیلاکئ. ئەو چهند سال بوو وی هند خوارن نهخوار بوو کو تیر
 ببت، وپاربهکئ زبدهتر ژ هندی کو ئەو خو پئی بگرت، نهچوو بوو دهقی وی، رۆژهکئ
 هندهک مروشان گوتنه ئیمامئ مهزن نهحمه دئ کورئ حهنبهلی:
 - بۆ مه بهحسئ تهقوایی بکه..

ئیمامئ گوت:

- (استغفر الله) ئیکئ وهکی من یئ هندی نینه بهحسئ تهقوایی بکهت، ئەز
 ژ فیقیئ بیستانین بهغدایی دخوم، ئەگهر بشر با ئەو دا ب کیر ئیت بۆ ههوه
 بهحسئ تهقوایی بکهت؛ چونکی وی ئەو نهخوارن..

ههقالئ وی حه مزه یئ بهزاز دگوت: چی زاهدئ من دیتی دهاقبته دنیا یئ وژئ
 دخوار، بشرئ کورئ حارثی تی نهبت، وی دهاقبته وژئ درهقی.

وخۆ د مهسهلا علمی ژئ دا، جارهکئ هندهکان گوتئ: تو حه دیسان ریوایهت
 ناکه ی؟ وی گوت: دلئ من دچتئ هندهک جاران ئەز وان ریوایهت کهم، بهلئ گاڤا
 دلئ من چوویی، ئەز خو بی دهنگ دکهم.

بناخه یئ دووی یئ بشری ریبازا خو یا زوه دئ ل سهر ئاڤاکری ئەو بوو چو
 جاران وی دلئ خو نه دبره تشتهکی یئ د دهستئ خه لکی دا هه ی، لهو ههر گاڤ ئەو
 ژ وان یئ بی منهت بوو، خه لک یئ موحتاجی دینئ وی بوو، وئهو یئ موحتاجی
 دنیا یا وان نه بوو، لهو ئەو ب سهر سه رین وان کهفتبوو، رۆژهکئ زهلامهکی گوتئ:

- بابئ نه صری، خه لک چهند هه ز ژ ته دکهن!

ههر وهکی وی ب قئ چهن دئ خو ش نه بوو، لهو گوتئ:

- هه ز ژ ته ژئ دکهن، ئەگهر ته بقیته..

گوت: چاوا؟

وی گوتئ:

- ټو تشتی د دهستین وان دا هه ی بو وان بهیله، ټو دئ حهز ژ ته کهن..

مروځهک ل ویری یی پروینشتی بوو، گوت: من گوډ ل ئسماعیلی کوړی
عبداللاهی بوویه، دگوت: من گوډ ل ناعی بوویه، وی ژ عبداللاهی کوړی
عومهری گوډ لی بوویه، دبیرت: زه لامه کی گوته پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- کاره کی
نیشا من بده، ټه گهر ټهز وی بکه، خودی ل عسمانی حهز ژ من بکهت وخه لک ل
عهردی.. گوت: پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گوتی: ﴿ دلئ خو نه به دنیا یی خودی
دئ حهز ژ ته کهت، دلئ خو نه به وی تشتی د دهستی خه لکی دا خه لک دئ حهز
ژ ته کهن ﴾. گوت: گاڅا من ټهف حه دیسه بو وی گوتی، که یفا وی گه لهک هات،
کو گوتنا وی وه کی گوتنا پیغه مبهری دهر کهفتی.

بناخه یی سیی د زوهدا بشری دا ټو بوو تشتهک وی ژ بهر خه لکی نه دکر،
وکانی ټو ل نک خه لکی یی چاوا بوو، دهمی ټو یی ب تنی ژی، ټو ههر یی
وه سا بوو، هه څاله کی وی دبیرت: جاره کی ټهز چوومه د مزگهفتی څه، ومن دیت ټو
ب تنی ل ویری بوو، نقیژ دکر وسهری وی د سوجدی دا بوو، من خو نیزیکی وی کر
دا بزائم کانی ټو چ دبیرت، من گوډ لی بوو وی دوعایهک دکر ودگوت: ((یا
ره بی تو دزانی وتو یی ل سهر عهرشی خو کو فه قیری ژ زهنگینی خوستقیره ل
نک من، وتو دزانی وتو یی ل سهر عهرشی خو کو بی ناڅی ژ ناقداری خوستقیره
ل نک من، وتو دزانی وتو یی ل سهر عهرشی خو کو ټهز حه ژیکرنا ئیکی دی ب
سهر حه ژیکرنا ته نائیخم)) گوت: هنگی ټهز گریم.. وگاڅا دهنگی من چووی ټو
ب من حه سیای، وی گوت: ((وتو دزانی وتو یی ل سهر عهرشی خو کو ټه گهر من
زانیبا ټه څه یی ل قیری من وه نه دگوت)).

وه څاله کی وی دبیرت: جاره کی نیڅرو ټو هاته نک من ل دکانی، فیقیه کی
خوش ورطاب ل بهر سنگی من بوون، وی بهری خو دایی، من زانی کو دلئ وی یی
دچتی، من گوتی: ټه گهر تو حهز بکهی هنده کی ژئ بخو.. وی گوت: ب خودی
تشته کی خه لکی ژ من زانی کو ټهز ناکه، ټهز وی د پشت وان را ناکه!

بناخه یی چاری ئه بوو بشر چو جاران ژ (مهکرا) خودی یی پشت راست نه بوو، و ژ نهفسا خو یی نه مین نه بوو، وغوروو بو وی ب وان ناڤ ودهنگان چی دبوو یی وی د ناڤ خه لکی دا ههین، رۆژه کی بشر ل کولانه کی دچوو، مروڤه کی سه کران ئه دیت، یی سه کران ب نک وی څه چوو وکهیفا خو پی ئینا وخو تی وهرکر وماچی، وگوټ: سه ییدی من، بابی نه صری، بشر! بشری ئه و ژ خو نه دا پاش، هتا ئه و ب خو چوو، بشر لی زڅری وچاقین وی تری رۆندک بوون، وگوټ: زه لامه ک هز ژ ئیکی دکهت، ژ بهر خیره کی یا ئه و هز دکهت کول نک وی ههیه، به لکی ئه و خلاص بیت ویی ئه و هز ژ دکهت خلاص نه بت، چونکی ئه و نزانته کانی حالی وی چیه.

وئیک ژ دوعایین گه له ک جاران وی دکر ئه څه بوو: ((یا ره بی، ئه گهر ته د دنیا یی ناڤ ودهنگین من به لاث کربن، دا ل ئاخره تی شهرما من بهی، تو وان ناڤ ودهنگان ژ من بستینه)).

ههندهك گوتین وئ:

- ئه گهر رۆم هه می بین هتا بگه هنه بهر ده ری به غدا، وزه لام ب شیر یی خو بهر سنگی وان بگرت، وئو ب تنی وان بزڅرینته وی جهی یی ئه و ژ هاتین، فایدی وی ناکهت ئه گهر ئه و هن دی سه ری ده رزیکی صه حابییه کی پیغه مبه ری -سلاڤ لی بن- بی بها بکهت.

مهعنا: بشر ل وی باوه ری بوو کو کاری چاک، خو ئه گهر جیهادا د ریکا خودی ژ ی دا بت، چو مفایی ناگه هینته خودانی خو، ئه گهر هات وعه قیدهیه کا پیس وی هه بت.. و صه حابی ئه و یی دین د ریکا وان را گه هشتیه مه، وه مر که سه کی د باوه ری وعه داله تا وان دا بکه فته شک ی، یان بهایی وان کیم بکهت، مهعنا ئه و یی شک ی بو مه د دینی دا چی دکهت، وئه څه مه زنتربن تاوانه ئه و دکهت.

- وموحه مبه دی کور ی نوعه می دیبژت: جاره کی ئه ز چومه نک بشری ده می ئه و یی نساخ ومن گوټی: شیر ته کی ل من بکه، وی گوټ: ل څی خانی میربه کا

هه‌ی دندکان ل هاقینێ کۆم دکەت؛ دا ل زڤستانی بخوت، رۆژەکی دەمی دندکەک د دەقی دا، چیچکەک هات خۆ لی دا وئەو ب دندک ڤە بر، ڤیجا ئەو نەگەهشت نە وان دندکان بخوت یێن وئ کۆم کرین، ونە ئەو هیڤی ب دەست خۆ ڤە ئینا یا وئ رادهیلا.. من گۆتی: هیشتا، وی گۆت: تو چ دبێژی بۆ وی یێ مالا وی قەبر بت، وریکا وی پرا صیراڤی بت، ولی زڤرنا وی قیامەت بت، وپسیارکەرئ وی خودئ بت، ڤیجا ئەو نەزانت دویماهییا وی دئ بەهەشت بت دا کەیفای بیت، یان دئ جەهنەم بت دا ئەو ب خەم بکەشت، ڤیجا خەما وی چەند دئ یا درێژ بت، وموصیبەتا وی چەند دئ یا مەزن بت.

- وجارەکی وی دەستی خۆ ب نک خەلیفە ڤە درێژ کر وگۆت: چی گاڤا ئەڤە فتنە نەبت، خەلک چو فتنان نابینن.

- وئەو دگۆتنەکا خۆ دا بەحسی زانا وقورئانخوینان دکەت، ودبێژت: ئەو ب دو سالۆخەتان یێن چووینە هیلاکئ: ب غەیبەتی، و ب خۆ موعجیبی.

- و د شعرەکا خۆ دا ئەو بەحسی خەلکی زەمانی خۆ دکەت، ئەوین حەز ژ تیکەلیا خەلکی دکەن، ودبێژت:

یا من یسر برؤیة الإخوان

مهلا أمنت مکائد الشیطان

خلت القلوب من المعاد و ذکره

وتشاغلوا بالحرص والخسران

صارت مجالس من تری وحديثهم

في هتک مستور وخلق قران

- و د گۆتنەکا دی دا دبێژت: هەندەک مروڤ هەنە پشتی مرنا خۆ ژێ حەز ژ ریمەتی دکەن، دەمی حەز دکەن گەلەک مروڤ ل سەر جەنازەیی وان حازر بین.

ل سالا (۲۲۷) ل باژێری به‌غدا زاهدی مه‌زن بشری حافی مریوو. وگاڤا
 خه‌به‌ری مرنا وی گه‌هشتیه ئیمام ئه‌حمه‌دی، وی گۆت: ئه‌و ژ وان بوو یێن
 سه‌برا مرۆقی پی دهات.. و د گهل جه‌نازی وی چوو سه‌ر زیاره‌تان.
 ویا مای بیژن: دبێژنه بشری (الحافی)؛ چونکی ل جحیلینیا خۆ ده‌می ئه‌و د
 چوو علم وه‌ردگرت، ژ به‌ر زوه‌دا خۆیی پی‌خواس بوو.. و دبێژن: جاره‌کی ئیمام
 ئه‌حمه‌دی گۆت: ئه‌گه‌ر وی پێلاڤه‌ک کربایی، و حالێ خۆ ل به‌ر خه‌لکی ڤه‌شارتبا بۆ
 وی چێتر بوو!

مرؤفین خودی وگریا ژ ترسین خودی دا

.. وسرهاتییا مرؤفین خودی د گهل گریبی ژی سهرهاتییه کا عنتیکهیه، و ژ
قی چهندي عهجيگرتي نهبن، ههقالینییا مرؤفین خودی د گهل وی رۆندکا ژ
ترسین خودی دا ژ چاقین وان دباری ژ ههقالینییا وان بو ههر تشتهکی دی پتر
وموکمتر بوو، ئیک ژ وان ب دهقی خو هند نه دناخت هندی ب چاقین خو رۆندک
دباراندن، و د کهفن دا خودان دل دزانن کو گوتنا چا دشی ب رۆندکی بگههینت،
چو جاران دهف ب ئەزمانی نهشی بیژت! ئەگهر نه.. پا بۆچی عاشق وئەفینداران
هنده بهحسی چاقان کریه؟

هنگی ئوممهت یا ب خیر بوو دهمی زانایان ب رۆندکین خو بهری گوتنا
دهقی شیرهت ل خه لکی دکرن، هنگی ئوممهت یا ب خیر بوو دهمی ل مزگهفت و مال
وبازاری دیوان بو گریبی دهاتنه گرتدان، گریا ل سهر دنیا یی، نه وهکی مه ئەقرو،
ئەگهر ئیک ژ مه جارهکی بگریت ژی بهری خو بدی دی بینی گریا وان بو دنیا ییه.
مخابن ئەم یین گههشتینه زه مانه کی خه لکی وی رۆندکا ژ ترسا خودی دا
نه ناسییه، نه بهس هنده، به لکی گه لهک ژ وان ههر خودی ب خو نه ناسییه هه تا
قیجا ژ ترسین وی دا بکه نه گری، ئیک ژ وان ههر سپیدی دهمی رادبت و هه تا لی
دبته شەف ئەگهر بو سوبندی نه بت دویر نینه ناخی خودی نه ئیته سهر ئەزمانی وی!

ئیمامی (شه عبی) ئەوی ل سالا (۱۰۴) ی مشهختی مری، د گوتنه کا خو دا
دیژت: ((دهمه کی درپژ مرؤف ب دینی دژیان، هه تا دین ژ دلین وان
هاتییه دهر، پاشی ئەو ب مروه تی ژیان، هه تا ئەو ژی چووی، پاشی ئەو ب شه رمی
ژیان، هه تا شه رم نه مای، ونوکه ئەو ب طه مه عکرنتی وترساندن دژین.. وپشتی قی

زهمانی زهمانه کي دی دئی ئیت هیشتا دئی یی خرابتر بت)). ونوکه ئەو زهمانه یی ئیمامی شه عیبهی به حس ژئی کری!

(تشاؤم) نهبت به لئی ئیک زیده زهمهت ووهستیانی دئی بینت ههتا ب سهر ئیکي وهسا هل بیت ب دورستی بیئا دینی ژئی بیت، رۆژه کئی (ئه بوو موسلمی خهلانی) د بهر مزگهفته کئی پا بۆری دیت هندهک مرووف ل مزگهفتی یین کۆم بووین، که یفا وی گه لهک ب وان هات، وی هزرکر ئەو به حسی خودی یین دکهن وعلمی یی نیشا ئیک و دو دهن، ئەو ب نک وان شه چوو دیت لهغوا وانه وبه حس به حسی دنیا یییه، ئینا وی گوته وان: ((سبحان الله! مه ته لا من وهه وه وهکی مه ته لا وی زهلامییه یی بارانهکا بۆش لی باری، قیجا ئەو ل دور خو زقري دره گه هه کئی شه کری دیتی، وگوتهی: باشه، ئەز دئی چمه د قی خانی شه دا ژ بارانی بیمه پاراستن، قیجا پشتی ئەو چوویه د وی خانی شه وی دیت ئەو خانییه کئی بی بانه! ئەز هاتمه دیوانا هه وه من هزرکر دیوانا زکری وزانیییه دئی مفای بو خو ژئی بینم، پاشی ده رکهفت دیوانا دنیا یییه د مالا خودی شه)).

به ری خو بدنه مزگهفتین مه دئی زانن ئەم چ زهلامین! مه ته لا مه مه ته لا میتره کا ب خهمل بوو، چو ستری د ناف دا نه بوون، پاشی هند ستری کهفتنی ههتا رۆژهک ب سهر دا هاتی چو گول د ناف دا نه ماین!

زقین ل بابتهی خو یی سهره کی دئی بیژین: ئەو رۆندکا ژ ترسین خودی دا ژ چاقی دئیه خوارئ هنگی راده ست ههتا خودانی خو دبه ته به حه شتی، و ژ سالۆخه تین وان خودان باوه رانه یین کو خودی ژئی رازیووی وئو ب به حه شتا خو رازی کرین: ههر جاره کا ئایه تین خودی بو وان هاتنه خواندن ئەو سهرین خو ل بهر مه زنییا خودی دچه مینن وهند رۆندکان ژ ترسین وی دا دبارینن ههتا بهر سنگین خو تهر دکهن.. د ئایه ته کئی دا خودای مه زن مه دحین وان به نیییت خو دکهت یین وی قهنجی د گهل کری ودبیژت: ﴿إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرَوْا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾

﴿ [مریم: ۵۸] ۵۸]

و ل جهه كى دى دبیژت: ﴿ اِنَّ الَّذِیْنَ اَوْثَرُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ اِذَا يُتْلٰی عَلَیْهِمْ یُخْرَوْنَ
لِلْاَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٧﴾ وَ یَقُولُوْنَ سُبْحٰنَ رَبِّنَا اِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُوْلًا ﴿١٨﴾ وَ یُخْرَوْنَ
لِلْاَذْقَانِ یَبْكُوْنَ وَ یَزِیْدُهُمْ خُشُوْعًا ﴿١٩﴾ ﴾ [الإسراء: ۱۰۷-۱۰۹] ئەوین خودی
زانین دایى گاڤا ئایه تین قورئانی بۆ دئینه خواندن نهشیته چاڤتین خو، رۆندکان
دبارینن وسهری خو ب ترس قه بۆ خودی دچه مینن، (ئەبوو ئەعلایی تهیمی) دبیژت:
(ههچی زانایی زانینا وی نه گرینت ئەوی چو زانین نه بوویه).

ئەوی ئەقرو ژ ترسین خودی دا بگریت، سوباهی دەمی ئەو ژ قهبری رادبت
وخه لک ل دۆرین وی دگرین ئەو دی یی ب کهنی بت، وئەوی ئەقرو دکهنیت وخودی
ژ بییر دکهت، سوباهی دەمی ئەو ژ قهبری رادبت دی گریت.. ﴿ اِنَّ الَّذِیْنَ اَجْرَمُوْا
كَانُوْا مِنَ الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا یُضْحَكُوْنَ ﴿٢٠﴾ ﴾ ئەفه د دنیا یی دا، ئەوین تاوانبار گاڤا خودان
باوهر ددیتن، بۆ خو پی دکره کهنی ﴿ فَالْیَوْمَ الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا مِنَ الْکُفَّارِ یُضْحَكُوْنَ ﴿٢١﴾ ﴾
ڤیجا ئەقرو، ل رۆژا قیامه تی، ئەوین د دنیا یی دا باوهری ئینای ب وان ئەوین کافر
بووین دکهنه کهنی.. ئیک ب ئیکتییه، وشه رت ڤیرییه!

د ده دیسه کا دورست دا پیغه مبه ر -سلاف لی بن- وان هه ر هه فت مروژان بۆ
مه ده ژمیرت بین کول رۆژا هه شری -دهمی چو سیبه ر نه هه ین- ل به ر سیبه را خودی
دئینه کو مکرن، و دیار دکهت کو ئیک ژ وان ئەو زهلامه یی دهمی ب تنی دمینت
خودی ل بییرا خو دئینه ته ڤیجا ژ ترسین خودی دا چاڤتین وی تری رۆندک دبن..
جزایه کی کیم نینه ئەگه ر ئەم تی بگه هین، ویا ژ ڤی ژی مه زنتر: ئیمامی (ترمذی)
ژ (عبدللاهی کورئ عهباسی قه دگو هیزت، دبیژت: پیغه مبه ری -سلاف لی بن-
گۆت: ﴿ دو چاقان ناگر ڤی ناکه فت: ئەو چاڤی ژ ترسین خودی دا کرته گری، وئەو
چاڤی ب شه ف د ریکا خودی دا بمینته هشیار نۆبه دارییی بکه ت ﴾.

به یاهه کی گرانه بۆ کاره کی ب سانا هی، د گه ل هندی ژی بکر دکیمن، بوچی؟

گهلهک جاران ئەم قى پسيارى ژ خو دکهين.. دهى ئەم ديروکا مروڤين خودى
 دخوين تشتى ژ هه ميبى بهلاقتى د ناڤ وان دا ئەم دبينين گرييا ژ ترسا خودى
 دايه، ئىک ژ وان ئايه تهکى دا خوبنت، يان هه ديسهکى دا گوڤ لى بت هند دا
 که ته گرى هه تا سنگى وى ژ پوندکان ته پ دبوو، ئەم ئەڤرو هه وان ئايهت وحه ديسان
 دخوينين وگوڤ لى دبين بهلى خو ئەم موييهکى ژى ژ خو شاش ناکهين، بوچى؟
 بهرسف: ژ بهر سى ئەگه ران:

يا ئىکى: گونههين مه گهلهک ژ باشييين مه يين پتر لى هاتين.

يا دووى: قيجا دلين مه يين رهق وهشک بووين.

يا سيبى: لهو چاڤين مه پوندکان نابارينن.

د هه ديسهکى دا هاتيه: ﴿هشيار بن گهلهک نه که نه کهنى، هندى گهلهک
 که نيه دلى دمريت﴾.

ڤيانا مه بو دنيايى و غاردانا مه ب دويڤ ڤه هند ريکى ناده ته مه ئەم دو
 پوندکان ژ ترسيين خودى دا ببارينين، چونکى ئاشکه رايه کو ڤيانا دنيايى
 وترسا خودى پيڤکڤه د دهکى دا کوم نابن.

مرن مه يا ژ بير خو برى، ئىک ژ مه هند بو دنيايى دهکته دى بيژى مرن بو
 وى ژى نينه، گاڤا د بهر موغبه رهکى را دبورت پاتکا خو دده ته قهبران دا زهوقى وى
 نه خوش نه بت، وگاڤا د گهل مرييهکى خو چوو سه ر زياره تى نزانت کهنگى دى وى بن
 ناخ کهت دا بزڤرته قه سرا خو! بيژنه من: ئەوى ب قى رهنگى بت چاوا ژ ترسا
 خودى دا دى که ته گرى؟ چاوا دى ب خوشيا هندى هه سييت کو مروڤ ژ ترسا
 خودى دا بکه ته گرى؟

وهرن دا پيڤکڤه بهر په رين ديروکا مروڤين خودى قه لدهينه ڤه بهلى قى جارى دا
 بزانيين کانى سه رهاتيا وان د گهل گرييا ژ ترسيين خودى دا چ بوو..

سه روه رى هه مى مروڤين خودى، پيغه مبه رى خودى -سلاڤ لى بن-
 سه حابيه کى وى دبىژت: ((پوژهکى ئەز هاتمه نک وى نقىژ دکر، وهندى هند

وی دکره گری دهنګه کې وهسا ژ سنگی وی دهات دا بیړی دهنګی مهنجه لا ئاڅییه
دهمی دداننه سهر ئاگری)).

دهیکا موسلمانان عائیشا -ئەوا نېزیکې نهه سالان د گهل پیغه مبهری د مالا
وی دا ژبای- دبیرت: ((من نه دیت پیغه مبهری -سلاف لی بن- روزه کا ب تنی
وهسا کرییه کهنی کو دهقی وی بهش بیت حهتا مروث نیشا دهقی وی ببینت)). و د
حه دیسا معراجی دا، وهکی ئیمام ئهحمده ژ نههسی قه دگو هیزت، هاتییه: پیغه مبه
-سلاف لی بن- دبیرت: ﴿من گوته جبریلی: ئەز نایینم میکائیل دکهته کهنی،
بوچی؟ وی گوته من: ئەفه رۆژا خودی جههنم چیکری ئهوی هیشتا نه کرییه
کهنی﴾.

ئیمام (موسلم) ژ عه بدللاهق کورق عه مری قه دگو هیزت، دبیرت: ((جاره کی
پیغه مبهری -سلاف لی بن- سوورده تا ئیبراهیم دخواند گاڤا گه هشتیه قی
تایه تی: ﴿رَبِّ اِنَّهُمْ اَضَلُّنَ کَثِیْرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِیْ فَاِنَّهٗ مِنِّیْ وَمَنْ عَصَانِیْ فَاِنَّکَ
عَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ﴾ پیغه مبهری -سلاف لی بن- دهستین خو بلند کرن وگری وگری
وگوټ: ره بی ئوممه تا من ئوممه تا من، ئینا خودی جبریل هنارته نک وگوټی:
خودی دبیرته ته: ئەز دق ته د دهر حهقا ئوممه تا ته دا رازی کهم)).

وئهبوو بهکر -زه لامق ئیکق پستی پیغه مبهری د ناڤ ئوممه تی دا- هند
مروقه کی دل نازک بوو گاڤا ل سهر مینبهرا پیغه مبهری -سلاف لی بن- رادوه ستیا
هند دکره گری کهسی ئاگه ژ دهنګی وی نه دما.. جاره کی چوو دا نفیژا بارانی ل
بهرا خه لکی بکهت، تراره کی شه ربه تا هنگفینی بو وی ئینا، سی جارار وی ترار بره
بهر دهقی خو به لی ژ بهر گرییی ئه و نه شیا شه ربه تی قه خوټ، وهندی وی کره گری
گریبا هه قالین وی ژی هات، پستی هنگی وان پسیارا وی کر: ئه و ته خیر بوو؟
وی گوټ: جاره کی ئەز وپیغه مبهر -سلاف لی بن- ب تنی د گهل ئیک بووین، ئینا
پیغه مبهری -سلاف لی بن- د گهل خو گوټ: هه ره ژ من دویر بکهقه، ئینا من

گوټی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودی ئه‌و تو د گهل کی دئاخفتی؟ وی گوټ: ئه‌غه دنیا بوو هاته بهرچاقین من وگوته من: ئه‌گهر تو ژ من خلاص بی ژی یین پستی ته ژ من خلاص نابن.

وعومه‌ری گه‌له‌ک جاران د نثیژا عه‌یشا ویا سپیدی ژی دا سوورده‌تا (یووسف) دخواند وه‌ند دکره‌گری هه‌تا رۆندکین وی سنگی وی ته‌ر دکرن.

وعوشمان گاڤا دچوو سه‌ر قه‌بره‌کی هند دکره‌گری هه‌تا ریه‌پین وی ته‌ر دبوون. وعه‌لی سه‌ره‌اتییه‌کا درێژ د گهل رۆندکان هه‌بوو.. جاره‌کی پستی نثیژا سپیدی ل به‌را موسلمانان کری ژ جه‌ی خو رانه‌بوو و هه‌تا رۆژه‌هلاتی کره‌گری، پاشی رابوو وگوټ: ئه‌ز نابینم ئه‌قرو کس دکه‌ته‌گری، من سه‌حابییین پیغه‌مبه‌ری - سلاڤ لی بن- دیتبون ب شه‌قی هه‌میی وان نثیژ دکرن وان هند دکره‌گری هه‌تا ریه‌پین وان ته‌ر دبوون، به‌لی خه‌لک ئه‌قرو دغاڤلن. وپستی هنگی ئه‌و نه‌هاته دیتن کریه‌که‌نی هه‌تا هاتییه‌شه‌هیدکرن.

پستی شه‌هید بوو، رۆژه‌کی هه‌قالی وی (ضراری کوری سه‌موره‌ی) ل دیوانا موعاویه‌ی ئاماده‌بوو، موعاویه‌ی گوټی: بۆ من بیژه‌کانی عه‌لی یی چاوا بوو؟ وی گوټ: ئه‌ی (أمیر المؤمنین) ئه‌گهر تو من عه‌فی که‌ی، وی گوټ: نه‌، ئه‌ز ته‌ عه‌فی ناکه‌م. ضراری گوټ: باشه‌.. ئه‌ز ب خودی که‌مه‌ ئه‌وی دویر به‌ری خو ددا، هه‌زه‌کا دژوار وی هه‌بوو، گوټنا وی یا ره‌هوان بوو، وی حوکم ب دادییی دکر، زانین ژئی دزا، ژ دنیا یی وخو‌شیا وئ دره‌قی، سه‌هرا وی ب شه‌قی وتارییا وئ ده‌ات، ب خودی ئه‌و مرو‌قه‌ک بوو گه‌له‌ک دکره‌گری وگه‌له‌ک هزرین خو دکرن، ده‌ستین خو وه‌ردگیران و د گهل خو دئاخفت، هه‌ز ژ جلکین کورت وخورنا ساده‌ دکر، گاڤا ئه‌م ده‌اتینه‌ نک وی ئه‌و وه‌کی هه‌ر ئیک ژ مه‌ بوو، ده‌می مه‌ پسیاره‌ک ژئی دکر وی به‌رسفا مه‌ ددا، هه‌ر چه‌نده‌ وی ئه‌م نیتزکی خو دکرین ژی، وئو یی نیتزکی مه‌ بوو به‌لی هند یی ب هه‌یه‌ت بوو زوی ب زوی ئه‌م د گهل نه‌دئاخفتین، مرو‌قین دیندار د چاقین وی دا دمه‌زن بوون، ووی هه‌ز ژ فه‌قیران دکر، خودی شاهده‌ جاره‌کی من ئه‌و

دیت دهمی شهقی پهردی خو یی تاری بهردای، وستیر ئاڤابوین، ئهو چوو د محرابا خو دا ووی ربهین خو گرتن ووهکی وی مرؤقی ماری پیښه‌دای ئهو دنالی، ووهکی وی مرؤقی خه‌مه‌کا گران هه‌ی ئهو دگری، دهنگی وی هیشتا یی د گوهی من دا دهمی دگوت: یا ره‌بی یا ره‌بی! پاشی دا بیژته دنیایی: ئهری ته خو بو من خه‌ملاندییه، تول هیښیا منی؟ ویشه ژ کیشه دئیت! بو خو هه‌ره ئیکی دی، ب سی ته‌لاقان من تو یا بهردای، تو یا عه‌مر کورت وه‌قال هیلی، تو یا بی خیری، ئاخ ئاخ بو کیمیا زادی ودویراتییا قویناغی ونه‌خوشیا ریکی! گاڤا موعاوییه‌ی ئه‌ف گوتنه گوه‌ لی بووین رۆندکین وی هند بارین هه‌تا ربهین وی ته‌ر بووین، ب دهره‌چکی خو چاڤین خو پاڤژکرن وگوت: ئهری ب خودی بابی هه‌سه‌نی یی وه‌سا بوو، ئهی ضرار خه‌ما ته‌ ل سه‌ر وی یا چاوايه؟ ضراری گوت: وده‌کی خه‌ما وی ژنکییه یا ئیکانی وی د کوشی دا هاتییه سه‌رژیکرن څیجا چو جاران خه‌ما وی رانه‌بت ورۆندکین وی هسک نه‌بن.

(خه‌بابی کورپی ئه‌ره‌تی) گاڤا که‌فتیه به‌ر مرنی، هنده‌ک هه‌قالین وی هاتنه نک، ئیکی گوتی: مزگینیا مه‌ ل ته‌ بت سو‌باهی دی گه‌هییه براین خو، ئینا خه‌باب گری وگوت: ئه‌ز نه‌ ژ ترسین مرنی دا دکه‌مه‌ گری، هه‌وه‌ بیرا من ل هندک براین من ئیناڤه‌ یین چووین وخیرین وان د گهل دا، رۆژا مه‌ هه‌مه‌ر څه‌شارتی کفنه‌ک نه‌بوو ئه‌م بکه‌ینه به‌ر، کراسه‌ک د به‌ر بوو ئه‌گه‌ر مه‌ سه‌ری وی څه‌شارت با پیین وی دهرده‌کفتن، وئه‌گه‌ر مه‌ پیین وی څه‌شارت بان سه‌ری وی دهرده‌کفت، دهمی ئه‌ز د گهل پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- دهره‌مه‌کتی ب تنی ژی من نه‌بوو، څی گاڤی چل هزار دهره‌م یین د مالا من دا، ئه‌ز دترسم ئه‌م نه‌گه‌هینه وی خیری یا ئهو گه‌شتینی.

ئه‌فه ژ سه‌حابیان، و ژ یین پشتی وان: (ربعیی کورپی خراشی) ئیک ژ وان تابعیانه یین (بوخاری وموسلمی) هه‌دیس ژی څه‌گوه‌استین، د عه‌مری خو هه‌میی دا وی دهره‌کا ب تنی ژی نه‌کربوو، وی چو جاران نه‌دکره‌ که‌نی، رۆژه‌کتی هنده‌کان

گوتی: بوچی تو ناکهیه کهنی؟ وی گوت: من سویندا خواری ههتا ئەز نهزانم کانی
دی چمه بههشتی یان جههنه می ئەز ناکه مه کهنی.. هه قالین وی دبیزن: گاڤا رها
وی هاتییه هلکیشان و ههتا مه قهشارتی ژێ سهر و چاڤین وی ب کهنی بوون.

(ثابتی بهنانی) ئەوئ ئەنه سی کورئ مالکی دگوتی: چاڤین ته وهکی چاڤین
پیغه مبه رینه، هند دکره گری ههتا چاڤین وی کول بووین، رابوون هه کیمهک بو ئینا،
هه کیمی گوتی: چاڤین ته دی چی بن بهلی ب وی شهرتی تو نهک هیه گری، ثابتی
گوتی: چ خیر د وی چاڤی ههیه یی نهک هته گری؟

بهلی.. دیتنا مرؤڤین خودی بو مهسهلی د قی گوتنی دا کوم دبت: چ خیر د
وی چاڤی ههیه یی ژ ترسین خودی دا نهک هته گری؟

(سه لاهه ددینئ ئەییووبی) رۆژهکی د ناف هه قالین خو دا یی روینشتی
بوو، ئیک ژ وان تشته کی ب کهنی گوت، هه مییان کره کهنی، سه لاهه ددین تی
نهبت، هنده کان گوتی: بوچی تو ناکهیه کهنی؟ وی گوت: ئەز ژ خودی شهرم دکهم
بکه مه کهنی وقودس د دهستین کافران دا بت! ئەگەر رۆژی جاره کی ب دورستی مه
بیرا خۆل مرنئ ئینا، ئەگەر تاریا شهقی بیرا مه ل تاریا قهبری ئینا،
چاڤین مه ژێ دا ژ وان چاقان بن یین خیر تیدا هه، بهلی چ ل دلی رهق بکهین
یی کول بن خولیا گونه هئ مای؟

پشتی قی کههرم کهن دا قهستا دیوانا ئیک ژ وان مرؤڤین خودی بکهین یین ژ
ترسا جههنه می دا چو جارن نهک ره کهنی.. دا بچینه خزمهتا سه عیدی کورئ
جوبهیری.

ئەو زانايى زالمەك پى مرى سەئىدى كورى جوبەيرى

دەمى يى جحىل دىكلەك وى ھەبوو ھەر شەف بانگ ددا، و ژ بەر دەنگى
وى ئەو ژ خەو رادبوو نقيژ دكرن، شەفەكى دىكلە بانگ نەدا، گاڤا سپىدى ئەو
رابووى گەلەك عىجز بوو ونفرىنەك ل دىكلە كر، وگۆت: خودى دەنگى وى بېرت،
ووەسا چىبوو، وى دىكلە پشتى ھنگى بانگ نەدا، ئىنا دەيكا وى گۆتى: كورى من
ھشيار بە نفرىنان ل كەسى دى نەكە!

پشتى د عىبادەتى وزانىنى دا پىشكەفتى رۆژەكى وى دوغايەك كر كو خودى
وى بمرىنت شەھىد، ووەسا چىبوو.. گاڤا (ھەججاجى) ئىناى دا وى بكوژت، وى
نفرىنەك كر وگۆت: يا رەببى توڤى زالمى ھند نەھىلىيە ساخ كو پشتى من ئەو
كەسى دى بكوژت، ووەسا چىبوو.. پازدە رۆژان ب تنى پشتى وى ھەججاج ما ساخ
يى نەساخ، لەو نەگەھشت پشتى وى كەسى دى بكوژت.

ئەف مروڤى خودى: سەئىدى كورى جوبەيرى بوو..

ب شەفى دەمى رادبوو نقيژ دكرن، ھند دكرە گرى ھەتا چاڤىن وى كول بووين،
وگاڤا نقيژ ل بەرا ھەقالىن خۆ دكر دەنگى گرىيا وان ب سەر مزگەفتى دكەفت..
ورۆژا مرى زانايەكى تابىيان گۆت: ئىك ل سەر ەردى نىنە پىتقى ب زانىنا وى
نەبت. قىجا ئەف چىايى زانىنى، ئەف شەھىدى سەئىد كى بوو؟

سەئىدى كورى جوبەيرى وپىناسەيەكا كورت:

❁ ناڤى وى سەئىدە، كورى جوبەيرىيە، وديژنى: بابى عەبدللاھى. ل سالا

(۲۱) مشەختى ھاتبوو سەر دنيايى.

❁ ل سەر دەستی هژماره‌کا سه‌حابییان هاتبوو ب خوادنکرن، وحه‌دیس ژ گه‌له‌ک سه‌حابییان فه‌گوه‌استینه، وه‌کی: ئیمام عه‌لی، وعه‌بدللاه‌ی کور‌ی عه‌بیاس‌ی، وعه‌بدللاه‌ی کور‌ی عومه‌ری، وعه‌بدللاه‌ی کور‌ی زوبه‌یری، وئه‌بوو مووسای‌ی ئه‌شع‌ری، وئه‌بوو هوره‌یره‌ی.. وگه‌له‌کتین دی.

❁ ئیک ژ مه‌زترین زانایین تابعییانه، و دگوتن: هه‌ر زانینه‌کا هه‌بت وی تیرا خو ژێ دزانی.

❁ ئیک ژ زاهد وته‌قوادارین ئوممه‌تی بوو، شه‌ف وروژین خو وی د عیباده‌تی دا دبۆراندن، و ژ ترسین خودی دا وی چو جارن نه‌دکره‌ که‌نی و ژ به‌ر گریبی ئیشه‌کی چاڤین وی گرتبوو.

❁ ئیک ژ وان زانایان بوو یین سه‌ری خو بۆ زۆرداریی نه‌چه‌ماندی، وروی ب روی به‌رانبه‌ر زۆرداریا هه‌ججایی یا مه‌زن راوه‌ستای، هه‌تا دویماهییی ل سالا (۹۵) ی مشه‌ختی ده‌می ژییی وی (۷۴) سال ب ده‌ستی فاسقی ئوممه‌تی هه‌ججایی ته‌قه‌فی شه‌هید بووی. وروژا ئه‌و شه‌هید بووی ئیمامی ناقدار (هه‌سه‌نی به‌صری) گوت: ((ب خودی ئه‌گه‌ر خه‌لکی وروژه‌لات وروژناقای پشکداری د کوشتنا وی دا کربا، خودی دا وان هه‌میان هاڤیته د ناگری دا)).

سه‌عید وکوره‌ی زوبه‌یره‌ی.. وحه‌ججالج:

سه‌عید ئیک ژ وان که‌سان بوو یین به‌یعه‌ دایه‌ عه‌بدللاه‌ی کور‌ی زوبه‌یری، ده‌می وی ئیعلانا خه‌لیفاتیا خو ل مه‌که‌هی کری، وپشتی عه‌بدللاه‌ ب ده‌ستین هه‌ججایی هاتییه‌ شه‌هیدکرن، وعه‌بدلمه‌لکی کور‌ی مه‌روانی بوویه خه‌لیفی ئیکانه، سه‌عید ب خه‌لیفاتیا وی رازی نه‌بوو؛ چونکی ئه‌و ل وئ هزری بوو کو بارا پتر ژ موسلمانان ب حوکمداریا وی درازی نین.. وحه‌تا مه‌یدان بوو عه‌بدلمه‌لکی باش قالا بیت وی ده‌ستوری دا والییین خو کو ئه‌و ب دارێ زۆری خه‌لکی بچه‌مینن، یی ژ هه‌میان پتر ب قی ده‌وری رابووی والییی عراقی بوو: هه‌ججایی ته‌قه‌فی.

بئی رحم وبئی ترس هه ججاجی دوژمنین خو ئاخافتن، گهلهک کوشتن و گهلهک ژى گرتن، وهندهک ژى بو خو رهښین.. ژ وان کهسان یین رهښین سه عیدئ کورئ جوبهیری بوو.

سه عید گهلهک سالان دهر ب دهر بوو، ژ مال ومروښتین خو دوبرکهفت، ل جههکی خو څه دشارت گاڅا خه لک پی دحهسیا ژ ویرئ دچوو جههکی دی.. ههتا جارهکی والیی مه کهه پی حهسیای وگرتی و ب دزی څه بو هه ججاجی هنارتی دا خه لکی مه کهه پی نه حهسیین..

ل دیوانا هه ججاجی ته څه فای:

سه عیدئ کورئ جوبهیری ده می ل مه کهه پی یی څه شارتی فه سادەکی سوحبه تا وی گه هانده والی، سه عید دبیزت: ((ل مالا خودئ فه سادەکی فه سادی ل من کر، ئەز وی دهیلمه ب هیڅیا خودئ څه)) هه څاله کی وی دبیزت: گاڅا هاتین سه عید گرتی وی گوته مه: ((ئەز دبینم څی جاری دئ ئیمه کوشتن، وئەز دئ بو هه وه بیترم کانی بوچی؟ من و دو هه څالین خو جاره کی پیکڅه دوعا بو خو دکرن، گاڅا مه شریڼیا دوعایئ تام کری، مه دوعا کر کو خودئ شه هیدبونئ ب پرزقی مه ههر سییان بکهت، ئەو ههردو یین شه هید بووین، وڅی جاری دؤرا منه)).

څیجا کهرهم کهن دا هه څالینییا سه عیدئ کورئ جوبهیری بکهین ده می ل کوچکا زالمی عراقی هاتییه ئاماده کرن:

ل سه ری ژ بیر نه کهن سه عید پیره میره، ژییی وی نوکه ههفتی وچار ساله، ریهین وی یین سپی روڼاهیهیه کا پتر ددهنه دیمی وی یی گهش، یی بهری خو بدهتی دئ هزر کهت ئەڅه مروڅه که ژ به حهشتی یی هاتی دا دهرسه کی بدهته خه لکی عهردی د بابه تی خو گوزیکرنی دا.

دیسا ژ بیر نه کهن ههردو دهستین ئیمامی زنجیره کا وهسا گران یا پیڅه نیزیکه ئەو نهشیت زوی ب زوی دهستین خو ژ بهر ږاکهت ودانت.

بئ دەنگيا ئىمامى پتر ھەيىھەتئ دەتە مەوقفى، ھىدى ب ژۆركەفت، چاشئ وى ب كۆچكى كەفت، جھئ زالمى يئ ل سەرى ديوانئ، زىرەقانىئ وى تژى دۆر ورەخانە، دويقەلانكان ژى جھيئ خۆ ل كۆچكى ييئ تژى كرين! ب بەريخودانەكا تژى رەحم و دل پيئەبوون قە ئىمامى بەرى خۆ دا وان، ما نە تىشتەكى غەربە خۆ دلى مړوقى ب وى ژى قە بت يئ شيرئ خۆ بۆ ستويئ مړوقى رويس كرى؟

خەلكى دەمئ ھەججاج ل قى جھى دديت دەست وپيئ وان قەدلەرزىن ورحا وان ژ ترسان دا دھاتە سەرى دفنى، بەلى سەعيد نە ژ وى رەنگئ مړوقان بو، سەعيد دەمئ ب ژۆركەفتى ھزرا پيشيەكى ژى بۆ ھەججاجى نەكر، ئىمام ب ژۆركەفت.. ھەججاجى گوتئ: ناڤئ تە چيە؟

ئىمامى بەرسف دا: ناڤئ من سەعيدئ كورئ جوبەيرىيە.

ھەججاج: نە! تو شەقييئ كورئ كوسەيرىي.

ئىمام: دەيكا من ناڤئ من چيتر دزانت.

ھەججاج: شەرمزاري بۆ تە ودەيكا تە بت.

ئىمام: ئيكي دى غەيبئ دزانت نە تو.

ھەججاج: پيش قئ دنيايئ قە ئەز دئ تە ھاڤيئە د ئاگرەكى شاراندئ دا..

ئىمام: ئەگەر من زانيبا ئەف تىشتە د دەستئ تە دايبە ئەز دا پەرستنا تە كەم!

ل قيرئ زالم پتر ژ كەربئ ھاتە داگرتن، بەلى.. تو -ئەى ھەججاج- چو

نينى، وچو ب دەستئ تە نينە، وئەگەر من زانيبا بەھەشت وجەھنەم ب تەنە من

پەرستنا خودئ نەدكر، دا پەرستنا تە كەم.. ئەقە (مەنطقئ) مړوقين خوديئە، ئەوين

خۆچەماندنئ بۆ خودئ ب تنئ دورست دبينن.

وېشتى ھەججاجى چەند پسپارەكين دى ژ ئىمامى كرين د دەر ھەقا چەند

خەليفەيەكان دا ومەخسەدا وى ئەو بوو ھندەك ئاخفتنان ژئ چئ بكتە دا بۆ خۆ

بكتە ھيجەت، بەلى چو ب دەستان قە نەھات.. ھەججاجى گوتئ: تو پتر ھەز ژ

كيژ خەليفەى دكەى؟

ئىمامى گۆت: ھەچىيى پتر خودى يى ژى رازى بت.

ھەججاج: وخودى پتر ژ كى ژ وان يى رازىيە؟

ئىمام: خودى دزانت.

ھەججاج: من دقئىت تو د گەل من يى راست بى.

ئىمام: ومن ژى نەقئىت درەوى ل تە بکەم.

ھەججاج: من يى زانى تو چو جارەن ناکەيە کەنى، بۆچى؟

ئىمام: ئەز ژ ئاخى يى ھاتىمە چىکەرن، وئاخ ب ئاگرى دئىتە سۆتن، قىجە

چاوا ئەز بکەمە کەنى؟

ھەججاج: پا بۆچى ئەم دکەينە کەنى؟

ئىمام: چونكى دلين ھەوە نەگەشتينە..

ل قىيرى ئاثيرا ئىكى ب دويماهى دئىت، ب دان وستاندى، ھەندەكى ب

رەھتى، ھەججاج نەشيا ئىمامى تى بىخت، ئينا ئسلووب گوھارت و دەست ب ئاثيرا

دووى كر:

ھەججاجى فەرمان دا مالەكى مەزن ژ لولەو وياقووت وزىران ل بەر سىنگى

سەعيدى بىتە دانان، ھەر وەكى وى دقيا ب قى چەندى و ب رەنگەكى نە يى

ئىكسەر بىژتە ئىمامى: مە ئەفە ھەمى يى ھەى، يى د گەل مە بت ئەم دى ژ قى

مالى دەينى.. ئىمام د مەخسەدا وى گەھشت لەو گۆتى: ئەگەر تە ئەف مالە كۆم

كربت دا خو پى ژ ترسا رۆژا قىامەتى بکرى باشە، ژ خو ئەگەر ئەو نە بۆ ھەندى بت

ترسەكا ب تنى ل وى رۆژى بچوبكى ساقا ژ بىرا دەيكا وى دبەت، وچو خىر د وى

تشتى دا نينە يى بۆ دنبايى ب تنى بت تشتى پاقر تى نەبت.

ئەفە ئسلووبى ژى فايده نەكر، ھەججاجى ژ بى فامىيا خو قيا كەريبن

ئىمامى قەكەت كانى چاوا وى كەريبن وى قەكرن.. رابوو دەست دا ئسلووبى سىيى:

ھەججاجى فەرمان دا ھەندەك ئاميرەتبن موسيقى بينن؛ چونكى وى دزانى

موسىقە ب ديتنا ئىمامى تابەيعيان تشتەكى ھەرامە، وگۆتە ھەندەكان: ل بەر گوھى

وی لی بدهن. ده می سه عیدئ کورئ جوبهیری گوه ل دهنگئ بلویلئ بووی کره گری،
حهججاجی بو ترانه پیکنر گوتئ:

- بوچی تو دکهیه گری؟ ئەفه یا کهیفییه.

ئیمامی گوت: نه.. ئەو یا خەمییه، پفکرنا بلویلئ بیرا من ل لیدانا بوپییئ
بو دهسپیکرنا قیامهتئ ئینافه، و ئەو پهزا داڤین قئ (عوودئ) ژ چهرمئ وئ هاتینه
چیکنر ئەو ژئ رۆژا قیامهتئ دئ ئیتته پراکرن^(۱).

حهججاجی گوت: تیچوون بو ته بت سه عید!!

ئیمامی گوت: تیچوون بو وییه یئ ژ بهحهشتئ بیته لادان و بو جههنه می بیته
راخاندن.

قئ گوتئ جارەکا دی عهقل ژ سه ری ههججاجی فراند، لهو گوت:

- ئەی سه عید.. رهنهگه کئ کوشتنئ بو خو هلبژیره دا ئەز ته پی بکوژم، ته
دڤیت چاوا ئەز ته بکوژم؟

ئیمام: تو رهنهگه کئ کوشتنئ بو خو هلبژیره؛ چونکی ئەز ب خودئ کهمه ههر
رهنهگه کئ تو من پی بکوژی خودئ ژئ ل ئاخرهتئ دئ ته پی کوژت، قئجا تو بو خو
هلبژیره.

حهججاجی گوت: ته دڤیت ئەز ته عهفی کهم؟

ئیمامی گوت: ئەگەر عهفییهک ههبت دئ ژ خودئ بت نه ژ ته.

ل قیری بینا ههججاجی تهنگ بوو، لهو وی قیا مهسهلی ب دویماهی
بینت، ئینا ل زیره قانان خوری: بهن بکوژن.

(۱) دیروک فهدگو هیئت: کو زرتکه که کئ دی ژئ ئەف ئسلووبه د گهل هندهک زانایان ب کارئینایه،
ئەو ژئ ئیبراهیم پاشای مصری بوو، ده می ل سالا ۱۲۳۳ مشهختی هیرش دایه سه
وهلاتئ حیجازی دا گازینا (وههابییان) -وهکی وی دگوت- ژ بن بهت، وی ژئ وهکی
ههججاجی ده می قیای هندهک زانایین سهلهفی بکوژت نامیرهتین موسیقی ل بهر گوهران
لیدان (أتواصوا به بل هم قوم طاعون)!

گاڦا وان ئيمام برييه بهر دهرگهه، ئيمام كهنى.. كهنييا وي ههجاج دين كر، وهه جارهكا شهيد ل بهر مرنى دكهته كهنى هستريا بو زرتهكان چى دبت، ناخري وان دقيت نهقى كهنيى ژ ليثان بدن، قيجا نهقه چ كهنييه؟
ههجاجى گوت: كانى بزقرين..

گاڦا وان ئيمام زقراندى ههجاجى گوتى:

- پانى دبىژن: تو چو جاران ناكهيه كهنى، پا نهقه چ كهنييه؟

ئيمام: كهنييا من ژ بهر هندويه تو چهند ل سهر خودى يى بستهيى، وئهو چهند د گهل ته يى بينفرهه!

ل قيرى شهيئانى چاڦ ل ههجاجى تارى كرن، ههجاج خورى: بينن ل پيش چاڦين من سهرژى بكن.

هيشتا فرمان باش ژ دهقى (سهرۆكى) دهرنهكهفتى، سهرشور د فرمانى هاتن، جهلاد هات وشير د دهستان دا.. گاڦا وان سهعيد بو كوشتنى دريژكرى، وي بهرى خو دا قبيلى وگوت: ﴿ وَجْهَتْ وَجْهِي لِلدِّي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾.

ههجاج ل جهللادى خورى: بهرى وي ژ قبيلى وهرگيره.

گاڦا بهرى ئيمامى ژ قبيلى هاتيه وهرگيران گوت: ﴿ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ﴾.

ههجاجى گوت: وهرگيرنه سهر زكى.

ئيمامى گوت: ﴿ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴾.

ههجاجى ب ديناتى فه گوت:

- فهكوژن دوژمنى خودى.. چاوا يى نايهتان ددهته بهر ئيك!

بهري جهلاد شیري خو یی هوسی راکه ته شه دا سهري ئی مروقی خودی ژ
قالبی شه کهت، ئیمامی گوټ:

- ئەز شاهده ییبی ددهم کو خودایه کی ب حهق ههیه، وموحه ممه دعه بدی وی
وپتعه مبهري ویه، ئی ژ من بگره هتا ئەز وتول قیامه تی ئیک ودو دبیین..
وبهري ئیمام بو جارا دویماهییب شاهده بدهت نفرینه ک کر وگوټ: یا رهیبی پشتی
من تو وی ل سه ر کهسی دی زال نه که.

ئه گهر مروقه کی خودی نه با ههچییبی دی با دا دوعایه کی بو خو کهت کو ژ دریی
جهلادی رزگار بت، به لی مروقیین خودی هند های ژ خو نینه هندی های ژ خه لکی
هه ی، گرفتاری ئەو نینه ئەو بیتته کوشتن، ئاخری دوعایا ویه بو ب جه دئیت،
گرفتاری ئەوه پشتی وی شیري زۆرداریبا هه ججاجی بگه هته هنده ک بی گونه هین
دی، لهو وی دوعا بو وان کرن نه بو خو. بیژنه من: ئی سهر فه رازییبی ژبلی مروقیین
خودی هوبن ل نک کی دبیین؟

ئیمامی دو جارن شاهده دا وهیشتا جارا سییبی شاهده دان ب دویماهی
نه ئینای شیري جهلادی بهري وی راکر، خوینا سه عیدی ئەوا ئا خا دیوانا هه ججاجی
ئاقدای بوو ئەو له عهت یا کول درێژیا پازده رۆژان ل دۆر ستوکورا هه ججاجی
زقري، هتا بن ئاخ کری، ل وان پازده رۆژان هه ر جاره کا هه ججاج دنقست جرفه ک
ئی دکهفت ووه کی دینان ژ خه و رادبوو ودره هه وار:

- ئەفه چیه من وسه عیدی کورپی جوبهیری چ د گهل ئیک ههیه، چی گاڤا ئەز
نقستم ئەو دئ ئیت پییبی من راکیشتم ومن ب دویف خو شه راکشینت؟
بهري رۆژا پازدی پشتی کوشتنا ئیمامی ب دویماهی بیت هه ججاجی ژ
سهري خو بو جارا دویماهییب دانا و ب دویف سه عیدی دا چوو؛ دا قهستا مه حکمه
مهزن بکهت، دا قهستا وی جهی بکهت یی سه عیدی ژقان پی دایی..

سلاڤ ل سه عیدی کورپی جوبهیری بت وهه ر ئیکتی وه کی وی سهري خو بو
زۆردارییبی نه چه ماند بت.

سه‌که‌فتییی مه‌یدانا جه‌رباندنی سه‌عیدی کوری موسه‌ییبی

چل سالان نفیژده‌کا ب تنی یا ب جماعت ژ وی نه‌چووبوو، دبیرت: بیست سالان من پاتکا که‌سی د نفیژتی دا نه‌دیتییه، یه‌عنی هر گاش ل پرتا ئیکی بوو.. ئیک ژ هفت فقهرانین مه‌دینی یین مه‌زن بوو، ودگوتنی: سه‌روکی زانایین مه‌دینی، سیه‌ و تشته‌ک هزار زپر دانی، دا گوتنه‌کا ب تنی بیژت کو مفایی زۆرداره‌کی تیدا بت، ئەو ل به‌ر نه‌هات، وهر گاش وی شیرت ل هه‌قالین خو دکر ودگوت: ((نه وه بت هوین چاقین خو ب دیتنا هه‌قالین زالمان ژی تژی بکه‌ن ئەگه‌ر نه‌قیانا وان د دلین هه‌وه دا نه‌بت، دا ئەو باشییین هه‌وه کرین پویج نه‌بن)).

ئەف چایی زانینی (سه‌عیدی کوری موسه‌ییبی)یه، قی جاری مه‌ قیا هه‌وه ل دیوانا وی ئاماده بکه‌ین دا بزانیان کو خودی هنده‌ک مرۆف هه‌نه چه‌نگی راستیه‌کا ب تنی ناده‌نه ب مالی دنیا‌یی هه‌مییی..

سه‌عیدی کوری موسه‌ییبی کا بوو؟

✽ بابی موحه‌مه‌دی، سه‌عیدی کوری موسه‌ییبی کوری هه‌زنی قوره‌یشیه، بابی وی وباپیری وی ژی هه‌ردو ژ سه‌حابییان بوون، ل رۆژا (فه‌تحا مه‌که‌ه‌ی) موسلمان بووبوون.

✽ ل سالا دووی ژ خیلافه‌تا عومه‌ری -خودی ژێ رازی بت- کو دبه‌ته سالا (۱۵) مشه‌ختی، هاتبوو سه‌ر دنیا‌یی.

✽ هه‌ر ژ زارۆکینییا خو داخوازا زانینی کربوو، وحه‌دیس ژ گه‌له‌ک سه‌حابییان وه‌رگرتبوو وه‌کی: عوشمانی وعه‌لی وسه‌عدی کوری ئەبوو وه‌ققاصی وکوری عه‌باباسی وئەبوو هوره‌یره‌ی وموعاویه‌ی وعائشایی.. وگه‌له‌کین دی.

✽ دبیژن: عەبدوللاهی کورێ عومەری گەلەک کەیف پێ دەهات و دگۆت: ئەگەر پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- ئەڤه دیتبا دا کەیف پێ ئییت.

✽ هندی ئەو یی ساخ سەرۆکاتییا زانایین مەدینی یا وی بوو، و گەلەک زانایین تابعییان یین مەزن وەکی: (عەطائی و موحەممەد ئەلباقری وزوهری) ل بەر دەستی وی هاتبوونە پەرودەردەکرن.

✽ ل دۆرین سالا (۷۳) مشەختی، دەمی خیلافەت د ناڤهرا (عەبدوللاهی کورێ زوبەیری) -ل مەکەهی- و (عەبدولمەلکی کورێ مەروانی) -ل شامی- هاتییه لیڤکەکرن و فتنە د ناڤ موسلمانان دا پەیدا بووی، سەعیدی خۆ ئەدا د گەل کەس ژ هەردووێ و بەیعه ئەدا، لەو وی ژ دەستی هەردو لایان نەخۆشی دیت.

✽ سەعید مەرۆڤەکی زیڤه زاهد بوو، مالی دنیایی ئەو نەدخاپاند و چەند جارێ مەزنین دنیایی ڤیا به وی ب تیرک و دیارییان بکرن بەلێ ئەو نەدشیانی، و حەتا وی ژ دنیایی بارکری ژ وی ژ کەدا دەستی خۆ دخوار و پارە ژ مەزنان وەرەدگرتن.

✽ ژنکا وی کچا صەحابیی پێغەمبەری یی ب ناڤ و دەنگ (ئەبوو هورەیرە) بوو، لەو بارا پتر ژ حەدیسین وی ژ ریاوێتا وینه.

✽ ل سالا (۹۳) مشەختی چوو بوو بەر د لۆقانییا خودی.

کورێ موسەیبی ل دەمێ فتنی:

مە گۆت: ل دۆرین سالا (۷۳) مشەختی دوبەرەکی کەفته ناڤ ریزین ئوممەتی پشتی بەیعه بۆ دو کەسان هاتییه دان: (عەبدوللاهی کورێ زوبەیری) ل مەکەهی و (عەبدولمەلکی کورێ مەروانی) ل شامی، گەلەک صەحابی و زانایین تابعییان ژ بەیعه ئەدا چو ژ هەردووێ و گۆتن: پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- نەهیا مە کرییه کو ئەم د ئیک دەمی دا بەیعی بەدینه دو کەسان، و دەمی فتنە پوی دەت دڤیت مەرۆڤ خۆ بەدەته پاش، و سەرۆکی زانایین تابعییان سەعیدی کورێ موسەیبی ئیک ژ خودانین ڤی بۆچوونی بوو.

گاڤا عەبدوللاھێ کورێ زوبەیری -خودێ ژێ رازی بت- ل مەکەھێ بوویە خەلیفە وگەلەک صەحابی و تابەعیان بەیەحە داڤی، وی (جابر ئەلئەسود) کرە والی وەنارتە مەدینە.. جابری قیا داخوای ژ زانایین مەدینە بکەت کو هەمی بەیەحە بدەنە کورێ زوبەیری، و ژ بۆ قی ئەگەرێ وی ەنارتە ب دویف سەعیدێ کورێ موسەیبی ژێ را، و بەیەحە بۆ کورێ زوبەیری ژێ خواست، بەلێ سەعید ل بەر نەهات و داخوای وی ب جە نەئینا، وگۆت: حەتا ئوممەت هەمی ل سەر مەروڤەکی کۆم نەبت ئەز بەیەحە نادەمە کەسێ؛ چونکی چێ نابت بەیەحە بۆ دو کەسان د ئیک دەمی دا بێتەدان.

جابری ب قی گۆتە وی نەخۆش بوو، و دەست دا گەفان، بەلێ سەعید هەر لێڤە نەبوو، ئینا والییێ مەدینە گەفا خۆ ب جە ئینا و شێست جەلدە دانانە ئیمامی، و ەنگی ژییێ ئیمامی نیزیکی شێست سالان بوو، پشتی ئیمام ەاتیە جەلدەدان گۆتە والی: هەچیا تە دقیت بکە هەما چەند رۆژەکن.. و وەسا چیبوو، دەمەکی درێژ پێڤە نەچوو عەبدوللاھێ کورێ زوبەیری ب دەستین حەججای ەاتە کوشتن، و والییێ وی (جابر) ب دەستین ەفالیێ عەبدلمەلکی گەهشتە دویمایەییەکا رەش.

بەلێ بۆ دیرۆک دقیت بێژین: دەمی عەبدوللاھێ ب کاری جابری زانی کاغەزەک بۆ ەنارت وگەفین مەزن ل والییێ خۆ کرن وگۆتێ: نە وە بت جارەکا دی خۆ نیزیکی سەعیدێ کورێ موسەیبی بکە.

کورێ زوبەیری ژ مەیدانی دەرکەفت، و عەبدلمەلک ب تنی ما، خەلکی ەمیێ -یان پتریا خەلکی- بەیەحە داڤی، و دا ئەو پتر شۆلا خۆ موکم بکەت رابوو بەیەحە بۆ کورێ خۆ وەلیدی ژێ ژ خەلکی ستاند، کو پشتی وی بێتە خەلیفە، سەعید ل بەر قی چەندێ نەهات و بەیەحە نەدا وەلیدی، عەبدلمەلکی ب قی چەندێ نەخۆش بوو؛ چونکی وی دزانی بۆچونا سەعیدی سەنگا خۆ یا گران د تەرازییا ئوممەتی دا ەبیە.

ددهمه کی عهبدلمه لک -پشتی بوویه خهلیفه- هاته مه دینی، گه له ک کس چوونه
نک وپیروزی لی کر وهه فالینی د گهل گریدا.. ل وی دهمی سه عید ل کیشه بوو؟
وه کی ههر جار بنگه هی سه عیدی یی نقیژ کرن وده رس گوتنی مزگه فتا
پتغه مبه ری بوو -سلاف لی بن-، نیفرؤییه کی خهلیفه ژ خمو رابوو گوته زیره فانه کی
خو: هه ره مزگه فتی به ری خو بدی کان کی ل ویرییه بیژی بلا بیته دیوانا من دا بو
خو سوجه تی بکه یین.. ههره سی خهلیفه ی داخوازا وی ب جه ئینا وچوو
مزگه فتی، دهمی ب ژورکه فتی دیت پیره میړه ک ب تنی یی روبنشتییه عیباده تی بو
خو دکه ت، چوو هنداف سه ری وی و ب ئیشاره تان گوتی: رابه د گهل من وهره..
پیره میړی خو تی نه گه هاند، ئینا نهو ب که رب فه چوو نک وگوتی: ما تو من
نابینی نه زی ئیشاره تی دده مه ته؟ گوتی: ته خیره؟ ههره سی خهلیفه ی گوت: رابه د
گهل من وهره (امیر المؤمنین) ی دفتی ئیک بیته نک سوجه تی بو بکه ت..
پیره میړی گوتی: هه ره.. نه ز نه ژ وانم یین سوجه تی بو (امیر المؤمنین) ی دکهن!
زه لام حبه تی بوو.. نه فه کییه؟ زفری نک خهلیفه ی وگوتی: حال ومه سه لپن
من وپیره میړه کی ل مزگه فتی نه فه بوون، عهبدلمه لکی گوتی: نهو سه عیدی کورئ
موسه بیبییه، به لا خو ژئ فه که.

عهبدلمه لکی باش دزانی نه گهر ئیک ل مه دینی هه بیت نه فتی د گهل وی
باخت دئ سه عید بت وکسه ی دی نه، لهو ب ههمی ریکان هاتی کو خو ل بهر وی
شرین بکه ت وچو فایده نه دا، قیا وی بکه ته هه فالی خو.. نه شیا، رابوو ب ریکا
مالی هاتی، سیه و تشته ک هزار زیر بو وی هنارتن، به لی وی زیره کی ب تنی ژ
وه رنه گرت وگوته قاصدی: من چو پیته ی ب وان وینه مالا مهروانی نینه، هتا نه ز
نهو بهرانه ری خودی رادوه ستین، نهو حوکی د ناچه را من ووان دا دکه ت.
نه فتی ژئ فایده نه دا..

جہرباندنہکا ژ رہنگہکلا تاییہت:

ئینا خەلیفە ی رێکەکا دی ب کارئینا: سەعیدی کچەکا نەشویکری هەبوو، گەلەک د قورئانی و حەدیسێ دا یا زانا بوو، و ئەقە نە عەجیبە، ما ئەو نە کچا سەعیدیە و نە قییا ئەبوو هورەیرە؟

عەبدلمەلک رابوو ھندەک ھنارتنە نک سەعیدی دا کچا وی بۆ (ولی العہد) ی بخوازن، بۆ وەلیدی کورێ عەبدلمەلکی ئەوێ پستی بابێ خۆ دێ ب تە خەلیفە، وی ھزرکر ئەگەر کچا سەعیدی ھاتە د مالا وی دا و کورێ وی بوو زاقایی سەعیدی، سەعید دێ کەفتە داڤان!

بەلێ قێ جاری ژ ی یا وی قیای چی نەبوو، ئیمامی خوازگینی دەست ڤالا زڤراندن، و دەرسەک نە ب تنی دا خەلیفە ی، بەلکی دەرسەکا مەزن دا ھەر دەیک و بابەکی کچەکا شوبیان ھەبت، کو ئەو ئیمانەتی د ستویی وان دا (مەسئولیەتەکا) د مەزنییا چیا یان دایە، دەمی ژ تە دئیتە خواستن کو تو گوئەکی د دەر حەقا دانەشویا کچەکا خۆ دا بەدی دقیت باش ھزرا خۆ د پاشەرۆژا وێ دا بکە ی، و مەخسەدا مەن ب پاشەرۆژی نە ئەو بیست سیھ سالن یێن کو ئەو د قێ دنیایی دا دبەتە سەری.. نە، رۆژەک دێ ئیت تو ب تنی، رویس ورسوا ژ ھەر مال و مەنصبەکی ھەبت، دێ ئییە ئینان، بەرانبەر خودی تو دێ راوەستی.. ھزر بکە ئەگەر وێ رۆژی کچا تە ئەوا تە د دنیایی دا فرۆتیبە جەھنمە ی دا ھندەک قریژا دەستان ل خۆ زبەدە کە ی، ئەگەر ئەو ھات و ل نک خودی دەعوە ل تە کر وگۆت: ئە ی خودا ئەقە بوو بەرێ مەن دایە قێ رێکی.. ئەقرو تو حەقی مەن ژێ چیکە.

ئەقە یە پاشەرۆژا دورست، ھنگی دێ چ کە ی؟ وێ رۆژی قاییشا کچا تە یا زێری د گەل نابت خۆ پێ ژ ناگری بکری، مال مەزنی وقەسر و مەنصبی زاقایی تە ژ ی، ھنگی نامینت فایدەکی بگەھینتە تە، ب تنی ھوبن و کول و کەسەر دێ پێکڤە مینن.. خەلیفە ی، ئەوێ حوکم ل نیزیکی پازدە دەولەتێن مە یێن نوکە دکر، کچا سەعیدی کورێ موسەییبی بۆ کورێ خۆ خواست، ئەوێ دێ پستی بابێ خۆ ب تە

خەلیفە، ئىمام ل بەر نەھات؛ چونكى وى نەدۇيا كچا خۆ بکەتە د قەسرا زالمەكى
قە دا سوباهى ل پاشەپۇژى- ھەشرا وئ د گەل زالمان نەئیتەکرن!

ب قى چەندى سەرھاتى ب دویماهى نائىت.. ئىمامى طەلەبەك ھەبوو
دگۆتنى: (ئەبوو وەداعە)، مەرقەھەكى خودیناس بوو، ھەر جار ل مزگەفتى ئامادە
دبوو، چەند پۇژەکا دیار نەبوو، پشتى ھاتىبە دەرسى ئىمامى گۆتى: تە خىر بوو؟
وى گۆت: ژنکا مەن ئەمرى خودى کرىو، قىچا ئەز ژ بەر ھندى یى موزىل
بووم.

ئىمامى گۆتى: بۆچى تە نەدگۆتە مە، دا ئەم ژى د گەل تە ئىینە سەر
زىارەتان؟

وېشتى دەرس ب دویماهى ھاتى، ئىمامى گۆتى: تە چو ژنكىن دى بو خۆ
نەخواستىنە؟

ئەبوو وەداعەى گۆت: ما كى دى ژنكەكى دەتە مەن ومالا مەن ھەمىيى ژ
دوسى دەرھەمان پىشەتر تىشەك تىدا نینە؟
ئىمامى گۆتى: ئەز!

پاشى وى كچا خۆ، ئەوا نەدایە كورى خەلیفەى، دا خودانى دوسى دەرھەمان.

كچا ئىمامى ل مالا ئەبوو وەداعەى:

ئىمامى ھۆسا ب ساناهى كچا خۆ دا ئەبوو وەداعەى، ھوبىن دزانن داوھتا
وان يا ب چ رەنگ بوو؟ ئەبوو وەداعە دىيژت: مەغرەبىيا وئ پۇژا ئىمامى گۆتىيە
مەن: ئەز دى كچا خۆ دەمە تە، ئەز د مەزەلکا خۆ قە یى پوینشتى بووم، مەن كاری
فتارا خۆ دکر.

فتارا وى چ بوو؟

دىيژت: پرتەکا نانئ رەق بوو، د گەل سىتیکەکا ھندەك زەیت تىدا.. گۆت:
مەن ھند دىت ئىكى دەرگەھى مالا مەن قوتا، مەن گۆتى: تو كىيى؟ وى گۆت: ئەز
سەعیدم.

سه‌عید! ئەڤه کێژ سه‌عیده ڤی مه‌غره‌بی دێ ئیته نک من؟ گۆت: من هزرا هه‌می سه‌عیدان کر ب تنی ئیمام تی نه‌بت؛ چونکی ئەو چل سال بوو ئیمام ل جه‌ه‌کی نه‌هاتبوو دیتن ژبلی مالا وی ومزگه‌فتی، گاڤا من ده‌رگه‌ه ڤه‌کری ومن ئەو دیتی، من د دلێ خو دا هزر کر وگۆت: دیاره ئیمام یی لیڤه‌بووی له‌و یی هاتی داخوازا لیڤۆرینی دکه‌ت، من گۆتی: سه‌یدا! بلا ته‌ هنارتبا ب دویش من را ئەز دا ئیمه نک ته، وی گۆت: تو حه‌قتی ئەم بیینه نک ته.

گۆت: پاشی ئیمامی خو دا ره‌خه‌کی من دیت تشته‌کی ره‌ش ل پشت وی دیارکر من زانی ژنکه‌که، گۆت: ئەڤه ژنکا ته.. گۆت: ژنک ب ژۆرکه‌ت وئیمام زڤری، من شهرم کر ئەو شیڤا من ببینت، ئینا من شیڤا خو ژ چرایی دویرکر دا ئەو نه‌بینت.

ب ڤی ره‌نگی کچا سه‌عیدی کورێ موسه‌بیی هاته ڤه‌گوه‌استن، وئه‌گهر وی وبابی وی ڤیابا ل رۆژا ڤه‌گوه‌استنا وی ژ دیمه‌شقی وحه‌تا مه‌دینی دا ئیته خه‌ملاندن، و ل پتر ژ باژیره‌کی شاه‌ی دا ئیته گێران، به‌لی.. نه! سه‌عیدی کچا خو وه‌سا ب خودان کر بوو وی ئەو باوه‌ری هه‌بت کو پتره‌کا نانێ ره‌ق وه‌نده‌ک زه‌یت د گهل دوسی ده‌ره‌مه‌کان چیتره ژ مه‌لکاتییه‌کا ل سه‌ر زۆردارییی وکوته‌کیی هاتییه دانان..

تۆلڤه‌کرنا خه‌لیڤه‌ی:

گاڤا خه‌لیڤه‌ی زانی سه‌عیدی ئەڤ کاره یی کری، ڤیا تۆلا خو ل ئیمامی ڤه‌که‌ت.. هوبن دزانن چاوا؟

وی کاغه‌زه‌ک بو والیی خو ل مه‌دینی هنارت وتیدا گۆتی: سه‌عیدی بگهر، وبیژی بلا به‌یعی بده‌ته کورێ من وه‌لیدی، وئه‌گهر ئەو راژی نه‌بوو گه‌ڤین کوشتنی لی بکه، ئەگهر ههر لیڤه نه‌بوو پینجی جه‌لدان لی بده و ل سویکا باژیری بگێره.. والی مه‌سه‌له بو هنده‌ک هه‌ڤالین خو ئاشکه‌را کر، ئەو هاتنه نک سه‌عیدی ل مزگه‌فتی وگۆتنی: والی سی ریک ل به‌ر ته داناینه دڤیت تو بو خو ئیکی

هلبژیری ته گهر نه خهلیفه ی بریار دای نهو ته بکوژت، یا ئیکې: ده مې والی کاغزا خهلیفه ی بو ته دخوینت تو خو بې دهنګ بکه، نه بیژنه: نه، ونه بیژنه: نه، والی یې قانع.. ئیمامی گوټ: نه ز قې ناکهم خه لک دې بیژن: سه عیدی به یعه دا. وان گوټ: پا چهند روزه کان بمینه ل مالا خو ونه ئې مزگه فتې دا والی بیژنه خهلیفه ی: من نهو نه دیتییه.. ئیمامی گوټ: نه ز قې ژې ناکهم، چاوا دهنګې: (حي علی الصلاة، حي علی الفلاح) بیته من ونه نه ئیمه مزگه فتې؟ نه شه چي نابت. وان گوټ: پا دې ژ جهي خو هره جهه کي دی گاڅا هاتنه ته دې بیژن: مه نهو نه دیت، وی گوټ: هوه دقیت نه ز مروقه کی بترسم؟ بهوسته کا ب تنې نه ز ژ جهي خو ناچم..

ئینا نهو زقرینه نک والی و بهرسفا ئیمامی بو بر، والی بریار دا ئیمامی به نه نک وی، ب ریقه وان گوټې: ته گهر مه تو بریبه نک والی د قې دهرگه ی پا هره و د یې دی پا وهره وخو بې دهنګ بکه، والی چو ددی ژ ته نه قیت، ئیمامی گوټ: نه.. خه لک دې بیژن: سه عیدی به یعه دا، نه ز وه ناکهم.

والی گوټې: پا (أمیر المؤمنین) ی نه مرې من یې کری نه ز سه ری ته بېرم نه گهر تو به یعی نه ده یه کوړې وی..

ئیمامی گوټې: پا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- نه مرې مه یې کری نهو دو به یعان پیکفه نه ده ین، پاشی وی ستوبی خو بو شیري درېژکر!

والی به ری خو دایې.. زانی کوشتن قې مروقی لیقه ناکه ت، ئینا وی بریار دا جلکین ئیمامی ژ بهر بکه ن وکراسه کي کورت به یلنه د بهر، و به نه بهر ه تاقی و ل ویري وی راوه ستین و ل بهر چاقین خه لکی پینجی جهلدان لی بدن. وهنګی ژییی وی نیژیکي شیت سالان بوو.

زانایي ناڅار (قه تاده) دبېژت: گاڅا وان سه عید ل بهر ه تاقی راوه ستاندی من گوته وی یې ده ستی من دگرت -وبو زانین قه تاده یې کوړه بوو- من نیژیکي وی بکه، گوټ: وی نه ز نیژیکي ئیمامی کرم، ومن پسپارین ه دیسی و شریعه تی

ژئى كرن ووى بهرسقا من ددا، وخهلكى ئەم ددیتین و ژ مه حییه تی دبوون، ترسا من ئەو بوو ئەو تشتهكى ل سهعيدى بکهن وئەز ژ علمى وى بى بار بيم.

وگاڤا ئەو هاتين دا ئيمامى جهلده بدهن، ژنکهکى گۆت: وهى بو قى شهرمزاريبى! ئيمامى گۆت: ژ شهرمزاريبى ئەم يين رهڤين.. وپشتى سهعيد ب قى كراسى ل كۆلانيين مهدينى گيپراى، پى داينى ئەو بچته مالا خو، بهلى پشتى وان بربار داي و د ناث خهلكى دا بهلاف كرى، كو چى نابت ژ ئەقرۆ وئشه كهس ل ديوانا سهعيدى روينت، يان ل دهرسين وى ناماده بيت.

پشتى هنگى دهى سهعيد ل مزگهفتى دروينشت كهس نه دوپريا خو نيزيكى وى بکهت، وئەگەر مرۆڤهكى بيانى جارهكى هاتبا مهدينى وچوبوا نك وى ئەو دا بپژتى: ئەرى ته زانييه ئەو ناهيلن كهس ل نك من روينت؟ ومه خسهدا وى ئەو بوو كهس سهرا وى نه ئيته ئيشاندن.

(عهبدللاهي هودهلى) دبپژت: گاڤا وان سهعيد گرتى ئەز چوومه نك ل گرتيخانهيى، من ديت وان پيستن پەزهكا سهريڤكرى دانابوو سهري پشتا ئيمامى، وههري جارهكا وى بهري خو ددا زهنگين خو دا بپژت: يا رهبيى تو من ب سهري هشامى بيخه، وهشام واليى عهبدلمهلكى بوو ل مهدينى.

عهبدلمهلك چوو.. هشام ژى چوو.. وههري وان جابر ژى چووبوو.. وپشتى وان سهعيد ژى چوو، وژڤان ل نك خوديه!

﴿وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا﴾

نەوئى پىنج چارن شىر بۇ ھاتىيە راكرن (شىخ الاسلام) ى ھەرەوى

د ھەڧرىكىيا خو دا د گەل مەرۆڧتىن دىيائى، مەرۆڧتىن خودى گەلەك رەنگىن نەخۇشىيى وتەنگاڧىيى دىيىن، دىت دەرئىخستىن ژ جە واران ئىك ژ بەرچاقتىرىنى وان نەخۇشىيان بت.. دەرئىخستىن (يان بلا بىڧىن: نەڧىكرن) ھەر ژ بەرى وەرە ئىك ژ وان چەكىن چەپەل بوو يىن زۆرداران گەف پى ل خودانىن حەڧىيى وړىكا راست دكر، خودايى مەزن دەمى سەرھاتىيا ھەڧرىكىيا پىغەمبەرىن خو و دوژمىن وان بو مە ڧەدگىرت ئەمر دكەت:

﴿ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَٰلِكَ لِمَن خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ ﴾ [إبراهيم: ١٣-١٤]

چەكى مەرۆڧى بىزارە، گاڧا تە حەڧى دانا بەر سنگى، وچو ھىجەت د دەستى وى دا نەمان، وى چو پى نامىنت دى دەست ب گەڧان كەت، دەمى پىغەمبەران راستى بو مللەتتىن خو ئاشكەراكرى، سەر وگرگىن كوفرى چو پى نەما ئىنا گۆتن: ئىك ژ دووان، يان دى ل دىنى مە زڧرن، يان دى ھەوہ ژ عەردى خو دەرئىخىن.. وباش ھزرا خو د ڧى تەعبىرى دا بكن ئەوا ھەكى خودانىن خو يا دارگران: ژ عەردى خو! دى ھەوہ ژ عەردى خو دەرئىخىن! ھەر ھەكى ئەو عەردى يى وان ب تنى ھەڧىيى ھەكى وان نەبت يى بىانييە!!

گاڧا ھەڧرىكى گەھشە ڧى دەرەجى، ھەڧىيا خودى ئىكسەر بو پىغەمبەران دئىت: ﴿ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴾ ئەڧە ئىك، پاشى ﴿ وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ﴾

بَعْدِهِمْ ﴿٤﴾ ٺٺه ڊو، زالم وزوردار ڏي ٺٺه تيڀرن، وخودانيڻ حه ڦيڻي ل جهي وان
 ڏيڻه ٺاڪنجيڪرن.. ٺٺه پهيمانا خودييه، ونه بويو ڪو جاره ڪي پهيمانا خودي ب جه
 نه هاتبت، به لي مهسه لي بيٺفره هي پي ڏڦيٽ. ڊيرو ڪي بخوين، هر ڙ ده مي نووحي
 وحتا ٺٺو ڙو دا راستيا ڦي گوٽني بزائن.

(شيخ الاسلام) ۛ ھھرھوۛ ڪيھ؟

ب ڦان ڳوٽنان مه ٽافختنا خو يا ڦئي جاري دهست پي ڪر؛ چونڪي ٺهو مروڦي خودي پي نوڪه دي قهستا ميحرابا وي كهين دا چهند دهليقهيهكان د گهل دا بڙين، ٽيڪ ڙ وان كهسان بوو يٿن ڪو ههمي نهخوشي د ڀيڪا ڳوٽنا ههقيبي دا هاتينه سهري، پيٽنج جاران شير بو هاتبووا ڀاڪرن دا سهري وي لي دن.. وٺو ليڦه نهبوو، پشتي ٺهو ڙ باڙيري وي هاتييه دهريخستن، ٽيمامي (بهغهوي) ڳوٽي: ((چو قهنجي نهمايوون خودي د گهل ته نهڪرين، ٽيڪ تي نهبت ڪو دوڙمن ته ڙ وهلاتي ته دهريبخن، ٺهو ڙي خودي بو ته ڪر وهڪي ڪو بو پيغهمبهري خو ڪري))، مهعنا نهفيڪرن ودهريخستنا ڙ وهلاتي ب ديتنا مروڦين خودي قهنجييهكه خودي د گهل مروڦي دکهت؛ دا دهرهجيئن وي پي زبده ببن.. ڳوٽنا مه يا ڦئي جاري دي ل دور (شيخ الاسلام) هرهوي بت، بابي ٽيسماعيل ٽي نهنصاري -خودي ڙي رازي بت-.

❁ (شيخ الإسلام)، ئىمامى مەزن، ئافىق ۋى يى دورىست عەبدىلاھى كورى
موىھەممەدى كورى عەلىيى ئەنصارىيە، ژ دووندىھا صەھابىيى ئاقدار (ئەبو
ئەيىوبى ئەنصارىيە)، مەزىتىن ئاقدارترىن زانايى ۋەلاتى خوراسانى بوو، ۋچونكى
خەلىكى بازىرى (ھەراتى) يە دىيىتىنى: (شيخ الإسلام) ۋى ھەرەۋى.

❁ (شيخ الإسلام) ل سالا ۳۶۹ مشهختی، ل باژیری (ههراتی) -هوی نوکه دکهفته وهلاتی ئهفغانستانی- هاتبوو سهر دنیایی، وهه ل ویری مهزن بووبوو ژی، د زانینا علمي هه دیسی دا گه هشتبوو ده ره جا (الحافظ)، وپتر ژ دوواژه هزار هه دیستین پیغه مبهری -سلاف لی بن- وی ژ بهر بوون. و ژ لایي عه قیده و بیر و باوهران شه مرؤفه کی راست و دورست بوو، و ل سهر ریکا ئیمامی سوننه تی

ئەحمەدئى كورپى ھەنبەلى -خودئى ژئى رازى بت- دچوو، وھەر دەم وى بەرپەقانى ژ عەقىدا (أهل السنة والجماعة) دكر دژى بىر وبزچوونىن خەلەت و دەستەكەين سەرداچووبى، وسەرا قى چەندئى گەلەك نەخۆشى ھاتنە رىكا وى.

✽ ئەو دىرۆكقانىن ژىنا وى نقىسى دىيژن: ئەو بەلا خودئى بوو ل سەر مروقتىن بىدەچى ونەزان، ل مەيدانا بەرپەقانىيا ژ سوننەتئى چىايەكئى سەربلند بوو، چو ھەر بەلا نەدشيان وى بەژنىن.. مروقتەكئى زىدە زانا بوو، لەو زىدە يى زاهد ژى بوو، دنىايى جەئى خۆ دلى وى دا نەكربوو، لەو مىر وفەقىر ل نك وى وەكى ئىك بوون، سولتان وخەلىفە ژى ژ وى خلاس نەدبوون، دچوو دىوانىن وان وروى ب روى ھەقى دگوتئى وفەرمانا ب باشىيى ل وان دكر، وبەرى وان ژ خرابىيى ددا پاش، وچو جارن خۆ بو وان نەدشكاند، بەلى گاڤا زانايەكئى ھەدىسى دىتبا ھند خۆ بو دشكاند دا بىژى يى ل بەرانبەر سولتانئى ژ ھەمىيان مەزنتەر. ھەر ژ بەر قى چەندئى خەلكى ھەز ژى دكر، ودبىژن: ئەو قەدرئى خەلكى بو وى دگرت -ئەگەر يا ترسى نەبا- چو جارن بو سولتانئى خوراسانئى نەدگرت.

✽ ل سالا ۴۷۴ خەلىفئى عەبباسى (المقتدى) كاغەزەك بو وى ھنارتە (ھەراتئى)، ولەقەبئى (شيخ الإسلام، شيخ الشيوخ، زين العلماء) دانا سەر. چەند كىتەك دانا بوون، بەلى يا ژ ھەمىيان ب ناڤ و دەنگتر كىتەبا (منازل السائرین) بوو، كول دۆر سلووكى وتەصەووفىيە، وزانايى ناقدار (ابن القيم)ى شەرھەك ب ناڤئى (مدارج السالكين) ل سەر قى كىتەبى دانايە.

✽ ل ھەيشا (ذو الحجة) ژ سالا ۴۸۱ مشەختى، د ژىيى ھەشتى وچار سالىيى دا، ل باژىرى (ھەراتئى) چووبوو بەر دلۆقانىيا خودئى.

(شيخ الإسلام) وبەرپەقانىيا ژ عەقىدا دورست:

بەرى نوکە ژى مە دياركر بوو كو د سەدسالىن دەسپىكى دا ژ دىرۆكا قى ئوممەتئى نەخاسم د سەدسالىن سىيى وچارى وپىنجى دا، و ل بن سىبەرا دەولەتا عەبباسىيان بىر وباوەرئىن دەستەكا موعتەزلىيان ب رەنگەكئى زىدە بەرفرەھ د ناڤ

خه‌لکی دا به‌لاف بووبوون، وتشتی مه‌سه‌له زی‌ده‌تر ئاسی کری ئه‌و بوو موعته‌زلییان ب‌جلکی به‌ره‌قانییا ژ ئیسلامی خو‌نیشا خه‌لکی دا، له‌و شیان -ل هنده‌ک ده‌مان- هژماره‌کا نه‌ یا کیم ژ ئه‌دیب ونقیسه‌ران ب‌لایی خو‌ڤه‌ بکیشن، ههر وه‌سا ئه‌و شیان چهند خه‌لیفه‌کین عه‌بباسی ژی بگه‌هینه‌ خو، وڤی چهندی کاره‌کی زی‌ده‌ خراب د‌جفاکا ئیسلامی دا کر.

مزگه‌فت وحه‌له‌قین دهرسان ژی ژ ڤی کارتی‌کرنا خراب دپاراستی نه‌بوون، به‌لکی پترین جاران ئه‌ڤ جبه‌ دپوونه مه‌یدانا سه‌ره‌کی یا دان وستاندنان ل‌دور ڤان مه‌سه‌لین عه‌قیدئ، له‌و زانایین سه‌رپاست یین (أهل السنة والجماعة) خه‌مه‌کا مه‌زن ژ به‌رگرتنا بیر وباوه‌رین موعته‌زلییان خوار، و د‌ده‌رس وکتییین خو‌دا (ئحرف) وخه‌له‌تییین ڤی ده‌سته‌کی به‌رچاڤ کرن وئومه‌ت ژی دا پاش، وسه‌را ڤی کاری وان نه‌خوشییین مه‌زن ژ ده‌ستی موعته‌زلییان -وجار ژ ده‌ستی ده‌سه‌لات‌دارییی- خوارن، به‌لی ڤی نه‌خوشییی ئه‌و ڤه‌ت سست نه‌کرن و ل‌ڤی کاری پیروژ لیڤه‌ نه‌کرن، ومه‌ دیت کانی راوه‌ستانا ئیمام ئه‌حمه‌دی به‌رانبه‌ر هیرشا موعته‌زلییان یا ب‌چ‌ره‌نگ بوو.

(شیخ الإسلام) ئه‌ه‌ره‌وی ئیک ژ وان زانایان بوو یین کول سه‌ر وئ عه‌قیده‌یا سوننی یا راست و‌دورست ئه‌وا ئیمام ئه‌حمه‌دی به‌ره‌قانی ژی کری هاتینه‌ په‌روه‌رده‌کرن، وه‌رده‌م وی د‌ده‌رس ونقیسینین خو‌دا به‌ره‌قانی ژ ڤی عه‌قیدئ دکر، وسه‌را ڤی چهندی ده‌سته‌کین (مونحرف) وکومین بیده‌چی گه‌له‌ک نه‌خوشی گه‌هاندنی. (شیخ الإسلام) د‌گوتنه‌کا خو‌دا دیبژت: ((پینج جاران شیر بو‌ من یی هاتییه‌ راکرن، نه‌دگوتنه‌ من: ل‌گوتنین خو‌ لیڤه‌ بیه، به‌لکی دگوتنه‌ من: به‌حسی وان نه‌که ئه‌وین وه‌کی ته‌ نه‌بن، من دگوت: دئ به‌حسی وان که‌م)).

ل‌دیوانا سولتان (ئه‌لب ئه‌رسه‌لانی):

شیخ -وه‌کی مه‌گوتی- خه‌لکی باژیری (هه‌راتی) بوو، کو ئیک ژ باژیری ده‌ڤه‌را خه‌راسانی بوو، وچونکی ئه‌و ئیک ژ وان زانایان بوو یین دورویاتی

وحلیسکاتی نه دکر، وهه ردهم دهنگی خو ب حه قییی بلند دکر، (موتعه صصبتین مه زهه بییان) و (بیدعه چیییتین موعته زلییان) گه لهک دوزمناتییا وی دکر، ل سالا (۴۳۸) مشهختی ده می ژییی وی چل ودو سال، کومه کا خودانین شاشکان، نهوین دین بو خو کرییه ریک بو کومکرنا دنیایی، رابوون خو دانه ئیک وگوتن: دقین ئهم حه دده کی بو فی مروقی بدانین؛ دا بهس ئهو به حسی مه بکهت وخه لکی دژی مه پراکهت. رابوون شاندهک ژ خو پیک ئینا وقه ستا کوچکا سولتان (ئهل ب ئه رسه لانی) ل ههراتی کر، وسولتان وه تی گه هاند کو مانا شیخی ههره وی ل باژیری ههراتی گه فکا مه زنه ل سهر ئیسلامی، وئه گهر سولتانی قیا خزمه ته کا باش بو دینی بکهت دقیت وی ژ باژیری ده ریخت، بگرت، بکوژت، نه فی بکهت.. بهس نه مینته ل باژیری! سولتان ب گوتنن وان هاته خاپاندن وه زرکر راسته مانا شیخی خه طه ره کا مه زنه ل سهر ئیسلامی، لهو هنارته ب دویف را، گاڤا (شیخ الإسلام) ل دیوانا سولتانی ئاماده بووی، سولتانی ب کوشتنی گه ف لیکن، وگوتی: یان ب فی شیر ی دی سهری ته فریم یان تو دی ئه زمانی خو که یه د ده قی خو وبه حسی بیدعین خه لکی ناکه ی.. ته چ دقیت بیژه، به لی به حسی وان تشتان نه که یین کو تو دبیزیی: بیدعه! شیخی گوتی: هه چیا ژ ته بیت بکه، مه سه لا ئه ز خو ل سهر بیدعه وخه له تییان بی دهنگ بکم ئه قه نابت!

گاڤا سولتانی دیتی کوشتن فی مروقی لیقه ناکهت، وی بریار دا ئهو ب مروق قه ژ باژیری ههراتی بیته ده ریخستن ونه فیکرن.

﴿لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِي مِلَّتِنَا﴾ چه که کی که قنه، گه له کان

به ری سولتانی ب کارئینایه، و (شیخ الإسلام) ی ههره وی نه ئیکه مین مروق بوو ژ مروقین خودی سهر حه قییی هاتییه نه فیکرن، ونه یی دویماهییی ژ ی بوو.

شیخ ل نه فیی:

ل سپیده یا رۆژا ئه نییی بیستی هه یقا ره مه زانی ژ سالا (۴۳۸) فه رمان هاته دان شیخ ژ ههراتی ده رکه قت، شیخی داخواز ژ وان کر ئهو پیچه کی ده لیقه یی

بدنه‌ی هتا ئەو نقيژا خو يا ئەينيبي بکەت پاشی دەرکەشت، بەلێ وان پێ نەدايێ وگوتی: دقيت نوکە تو ژ باژپري دەرکەشی. ئينا چو ب وی نەما رابوو عەيالێ خو بارکر، و ژ باژپري دەرکەفت، وقەستا گوندەکێ ب رەخ باژپري هەراتی قە کر، وباري خو ل ويري دانا.. گاڤا دوژمنين وی زانی چوونێ وگوتی: چي نابت خو تو يي نيزيکي باژپري ژي بي!

شيخ نەچار بوو جارەکا دی مالا خو بارکر وقەستا باژپرهکي دویر ژ هەراتي کر، چوو باژپري (بۆشەنجي)، بەلێ ل ويري ژي بیدعەچيان بەلا خو ژيڤه نەکر، وديسا گوتنە سولتانی مانا وی ل قييري ژي خەطەرە؛ چونکي وی دەڤ ژ گازيا خو بەرنەدايه، و هەر ل سەر گوتنا خو يي مجدە.. ئينا سولتانی برپار دا ئەو ل نەفيي بيته حەبسکرن، و د حەبسي قە گەف لی بيتهکرن کو ئەگەر ئەو ژ گوتنين خو ليڤه نەبت، ئەو بوو باژپري مەرۆيي ل وەلاتي (پشت رويباري - ما ورا النهر) بيته هەنارتن، وگاڤا چو ب قان گەڤين وان ژي قە نەهاتي، ئەو رابوون گەڤا خو ب جە ئينا وشيخ نەفي کرە مەرۆيي.

هەيامەکي شيخ مال مرويي، پاشي ژ ويري ژي هاتە دەرڤخستن و بەري وی بو باژپري بەلخي هاتەدان، ل بەلخي موعتەزلي د دەسەلاتدار بوون، وکەس ل ويري نەدویريا ب خرابي بەحسي موعتەزلييان بکەت، دوژمنين شيخي ئەو هەنارتە ويري دا ئيک ژ دووان چي بب: يان ئەو خو بي دەنگ بکەت، يان ژي موعتەزلي وی ب تەليفن!

سوحبەت گەهشەتە خەلکي بەلخي کو ئەڤه شيخ (ئەبوو ئيسماعيلي هەرەوي) يي ب پيڤه دي بو باژپري وان ئيته نەفيکرن، وچونکي وان دزاني نەيارەتيا وی بو مەزەهبي موعتەزلييان چەندە، ئەو رابوون خو دانە ئيک وگوتن: ئەم دي چينه د ريکا وی دا گاڤا هاتە د باژپري دا، دي بەران لی بارينين، ووي رەجم کەين هتا بکوژين، گاڤا مەزني باژپري (ابن نظام الملک) ب کاري وان ئاگەدار بووي، ئەو هەمی کوومکرن وگوتی: نە وە بت هوين قی چەندێ بکەن..

ئەگەر ھەتكا ھەوھ دى چت، و د دىرۆكى دا دى شەرمزار بن! شىخ گەھشتە بەلخى
 وپشتى ھەيامەكى ل وىرى مای جاردەكا دى فەرمان ھاتەدان كو ئەو بزقېتە باژىرى
 مەرۆيى، وپشتى دەمەكى مایە ل وىرى بربار ھاتەدان ئەو بزقېتە باژىرى خۆ ھەراتى
 ب وى شەرتى كول ژىر (اقامە جبرىە) بمىنت و ژ وەعظ و دەرس گۆتنان بىتە
 مەنەكرن. بەلى قى ھەمىيى: گرتنى، نەفییى، مەنەكرنا ژ دەرس گۆتنى، و (اقامە
 جبرىە)، ترس د دلى شىخى دا پەيدا نەكر، وئىكا ھند ژى چى نەكر ئەو بەژنا خۆ ل
 بەر نەحقىيا كەسى بچەمىنت.

(ئەبو نەصر ئەلفامى) خودانى كتيبا (تارىخ ھراة) بەحس شىخى دكەت
 و دىيىت: ((باشىيىن وى گەلەك بوون، وەكى: پشته قانىيا وى بو دىنى و سوننەتى،
 و دژواریيا وى ل سەر دىن دوژمن و خودانىن بىدەیان، وى ژيىيى خۆ ھەمى د قى
 چەندى دا بۆراند بوو، چو حلیسكاتى و نەرمى د گەل سولتان و وەزیران نەكر، سەرا
 قى چەندى وى گەلەك نەخۆشى ژ دەستىن ھەسويد و دل رەشان دىتن، پتر ژ جاردەكى
 ئەو لى گەریان وى بكوژن؛ دا ژ ئەزمانى وى و دەستى وى خلاس بن، بەلى خودى
 ئەو پاراست وقەدرى وى پتر د چاقىن خەلكى دا مەزن دكر...)). وئەف گۆتنە یا
 د جەبى خۆدایە و باشتىن نیشان ل سەر وى چەندى ئەو بوو: رۆژا شىخ ژ باژىرى
 ھەراتى ھاتىيە دەرئىخستن كەسى ھەر ئاگەھ ژى نەبوو، و رۆژا ئەو بو ھەراتى ھاتىيە
 زقپاندن پشتى نەفیکرنى، ئەو رۆژ ل بەر خەلكى وەكى جەژنى بوو ﴿وَأَرَادُوا بِهِ﴾

كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ﴿٦٧﴾﴾.

شیخی زاهدان شیخ عہدلقادری گہیلانی

شیخ عہدلقادری گہیلانی -خودی ژئی رازی بت- ٹیک ژ وان زانایتن مہزنہ یین کو د دیروکا ئیسلامی دا پھیدا بووین وپیخہمہت چارہسہریبا دہردین جفاکا خو کارکری، وبزاقین مہزن کرین دا جیلہکی وہسا خودان بکہت کو پھروہردہ وزانینی بہایہکی مہزن د چاقین وان دا ہہبت.

گہلہک جاران مروقین زانا ب خو ژئی -ومہخسہدا مہ ل قیرئ زانایتن دینینہ- دہمی دینی دئیخنہ د قالبین زانستی یین ہشک دا، وہمی دہمی خو ب دان وستاندنین ل دور جہدہلین فقہی ومہسہلین (فہلسہفی) دبورین، دبنہ ئہو ئہگہرا مہزن یا دینی ژ دلین خہلکی دئینتہ دہر و ب تنی د سہری وان دا کوم دکہن، ووی دکہتہ ہندہک ہزر ویرین خوړی مہنطقی، ل لایئ دی ہندہک شیخ پھیدا دبن بو سہرپرستکرنا پیلئ -وہکی ئہو ہزر دکہن- دینی ژ سہری خہلکی دئیننہ دہر؛ دا د دلی دا بکہنہ کومہکا مہسہلین عاطفی یین دوبر ژ عہقلی ومہنطقی، قیجا ہنگی ئہو ژئی دبنہ ئہگہرا ہندی دین ب رہنگہکی نہ یی دورست ل بہر چاف بیتہ دانان؛ چونکی ل سہر دہستی وان ژئی (عہقل) و (دل) ژٹیک دوبر دکہفن وہر ٹیک ب ریکہکی دا دچت. ل ثان رہنگہ دہمان ئومہتئ پیتقی ب وان زانایان دئ ہہبت یین کو (سہرہلدانہکا رووحی) د ناٹ جفاکی دا پھیدا دکہن، دا جفاک ہمی پیچکہ (حہقیقہتئ) د چارچووقہیی (شریعہتئ) دا بناست، و (شریعہتئ) ژئی ل سہر بناخہیی (حہقیقہتئ) ئاٹا بکہت، نہکو (شریعہتئ) و (حہقیقہتئ) وک دو تشتین ہہقدژ بناست.

شیخ عہدلقادری گہیلانی -خودئ ژئ رازی بت- ئیک ژ شان زانایین خودایی
 بوو یین ئوممہ تئ پیتقی ب ہہبونا وان ہہی، قیجا بو بیرئینان مہ قبا قی
 زانایی ژئ ب کورتی ب ہہوہ بدہینہ ناسین.

گہیلانی کا ہوو؟

✽ زانایئ ناقدار وسہروہرئ وہلیپین خودئ شیخ گہیلانی ناقتی وی یئ
 دوست عہدلقادرہ کوپئ عہدللاہئ کوپئ جہنگی دؤستی گہیلانیہ، ل سالا
 (۴۷۰) ل گہیلانی -یان جہیلانی وہکی عہرب دبیزئ- ہاتبو دنیایی، و ل ویرئ
 زارؤکینییا خو ویشکک ژ جحیلینییا خو ژئ بۆراند بوو، بہلئ سہروبہرئ ژیانہ
 وی ل ویرئ ب بہرفرہہی نہہاتیہ زانین، ہہر چہندہ ژ تشتین ئاشکہرایہ کوئو
 ہہر ژ زارؤکینییا خو مرقّہکئ دیندار وخودیناس بوو، وحہژیکرنا زانینئ
 وزانایان جہکئ مہزن بو خو د دلی وی دا کرہو، لہو ل سالا (۴۸۸) دہمئ ژبیئ
 وی (۱۸) وپیخہمہت داخووا زانینئ وی قہستا باژیرئ بہغدایی کر، وزانین ژ
 ہژمارہکا زانایان وەرگرت، وہکی: (أبو الحسين بن الفراء) و(ابن عقيل) و(أبو
 سعد المخرمي)، ہہر وہسا تیکہلییا ہژمارہکا شیخین زاہد وصوفی ژئ کر وہکی
 شیخ (حماد الدباس)ی، وہہر چہندہ ئەقہ شیخہکئ نہخواندہقا ژئ بوو، بہلئ
 مرقّہکئ خودئ ناس وزاہد بوو، شیخ گہیلانی مفایہکئ مہزن بو خو ژ زوہد
 وئہخلاقئ وی کر، ہہر چہندہ ہندہک خہلہتیبین (عہمہلی) د ریکا وی را گہہشت
 بوونئ.

✽ ژ دہسپیکا سالا (۴۸۸) حہتا سالا (۵۲۰) و ل دریثییا سیہ و دو
 سالان، وی ل باژیرئ بہغدایی داخووا زانینئ کر، حہتا بوویہ ئیک ژ ناقدارترین
 زانایین سہردہمئ خو، وچونکی شیخ مرقّہکئ زاہد بوو، وی گہلہک خہما دنیایی
 نہدخوار، لہو ل پتربیا ژبیئ خوئو مرقّہکئ فقیر وبہر دہست تہنگ بوو، ہہر
 چہندہ ئەو زہنگینییا د دلی وی دا ہہی ئەگەر ل سہر خہلکئ بہغدایی بہلاف کرہا
 دا تیرا ہہمیان کەت، دہمئ یئ جحیل وھیشتا داخووا زانینئ دکر گہلہک جارن

رۆژەك يان پتر د سەر را دبۆری پارێیهكی ب تنی ژى ب دەست نه‌دكه‌ت، و ژ ته‌قوادارى و (عيفه‌تا) خو، وى خواستن ژ كه‌سێ نه‌دكر و ده‌ستى خو ل به‌ر كه‌سێ قه‌نه‌دگرت، و (ته‌حه‌ملا) برسی وهه‌ژاریی دكر، و گه‌له‌ك جارێ دا چت وى تشتى بو خو كۆم كه‌ت یی ژ خه‌لكی زنده‌ دبوو و ده‌هاقیت، دا ئینت و خۆت، د گۆتسه‌كی دا شیخ دیبژت:

(جاره‌كی من چو نه‌ما ئەز بخۆم، ئینا من ده‌ست ب خوارنا وان تستان كر یی خه‌لكی ده‌هاقیت، رۆژه‌كی ئەز چوومه به‌ر لیقا رویاری دا هنده‌ك تشتی خه‌لك ده‌هاقیت بو خو كۆم بكه‌م و بخۆم، من دیت هنده‌ك فه‌قیران به‌ری من پاكربوو، له‌و چو ب ده‌ست من نه‌كه‌فت، و ژ برسان دا چو هیز د له‌شی من نه‌ما و نیزیك بوو مرن بێته‌ پێكا من، ئینا ئەز چوومه د مزگه‌فته‌كی قه‌، من دیت جحیله‌ك ب ژۆركه‌فت و یی دیار بوو كو نه‌عه‌ره‌به‌، گاڤا روینشتی نانێ خو ئینا ده‌ری ب هنده‌ك گۆشتی براژتی خوار، ده‌می وى پارێیی خو را دكر ژ برسان دا من ده‌شی خو قه‌دكر، وى تى ئینا ده‌ر كو حالێ من یی نه‌خۆشه‌ ئینا گازی من كر دا ئەز بچم د گه‌ل وى بخۆم، ئەز ل به‌ر نه‌هاتم، ده‌می گه‌له‌ك مایه‌ ب من قه‌ ئەز نه‌چار بووم ب یی دلێ خو من د گه‌ل خوار، گاڤا ئەز چوومیمه‌ نك وى گۆته‌ من: تو خه‌لكی كیشه‌یی و كارێ ته‌ چیه‌؟ من گۆتی: ئەز فه‌قییه‌كی گه‌یلانیمه‌، وى گۆت: ئەز ژى یی گه‌یلانیمه‌، ئەری تو جحیله‌كی گه‌یلانى دناسی ناڤی وى عه‌بدلقاده‌؟ گۆت: من گۆتی: به‌لێ ئەزم، گۆت وى گۆته‌ من: ئەقه‌ ئەز هاتیمه‌ به‌غدا یی ئەزێ ل ته‌ دگه‌ر ییم و ئەز ب سهر ته‌ هل نه‌بوومیمه‌، چى مالێ من هه‌ی هه‌می خلاس، له‌و ئەز نه‌چار بووم قی خوارنێ ژ مالێ ته‌ بكړم، ده‌می ئەز هاتیمه‌ به‌غدا یی ده‌یكا ته‌ هه‌شت دینار بو ته‌ دانه‌ف من پشتی ئەز ژ ته‌ بى هیشی بوویم من پریار دا ئەز قه‌گه‌رم، به‌لێ باش بوو من تو دیتی، ئەف خوارنا تو نوكه‌ دخۆی من ژ مالێ ته‌ یا كړی قیجا هه‌ما پشت راست بخۆ نوكه‌ ئەز میثقانی ته‌مه‌).

ب ڦي ږهنگي و د سهر ڦي ههمي زهحه تي را شيخ عبدالقادري صبر كيشا
 وبه رده وامي ل سهر داخوازا زانيني كر، ودهمي خو ب تشتين بي مفا ڦه نه دبورانده،
 لهو خودي بهر كهت هافتيته دهمي وي هتا شيای هر ژ زارو كينييا خو قورناني
 همميي ژ بهر بكهت، وخو د ههمي زانينين شهرعي دا شارهزا بكهت، وهكي:
 ته فسيري، وحه ديسي، وعه قيدي، وفقي وهدت...، وپشتي ژ قويناغا شاگرده بيبي
 دهرباس بووي، ودهستوبري بو هاتييه دان كو بته سهيدا، و ب دورستي ل سالا
 (۵۲۰) ل شوينا سهيدا يي خو (أبو سعيد المخرمي) بوو سهيدا ل مدهرسا وي،
 وهژماره كا مهزن ژ داخوازكه رين زانيني قهستا دهرسين وي كر، وژبلي دهرسين
 علمي شيخي هندهك روينشتن ل مزگهفتي بو دانا (وهعظي) هه بوون، و ب
 هزاران مروث ژ ههمي ږهنگ وجوينا ل (وهعظي) وي ناماده دبون هتا وه لي
 هاتي جهي وان د مزگهفتي ڦه نه كړي، لهو شيخ نه چار بوو ژ باژيري دهركهفت
 و ل نك شوهره ي روينشت و ل ويرئ -ل چولي- دهرس ووهعظ دگوتن وخه لك لي
 كوم دبون، پاشي ل وي جهي مزگهفت ومدهرسا خو ئاكاكر ئهوا ب ناځي وي
 ناځدار بووي.

❁ شيخی بارا پتر ژ دهمي خو ل مزگهفتي ومدهرسي دبورانده، كورئ وي
 عه بدلوه ههاب دييژت: ((بابي من ههفتيبي سي ږوژان بو خهلكي دئاخفت:
 سپيدهيا ئهينيبي، ويثارييا ئيك شهنبي، ويثارييا سي شهنبي، وهژماره كا مهزن
 ژ تيگه هشتي وفقرهزان وشيخان ل دهرسين وي ناماده دبون، چل سالان وهعظ ل
 خهلكي كر ژ سهرئ سالا (۵۲۱) وحهتا سالا (۵۶۱)، وسيه وسي سالان ل
 مدهرسا خو دهرس وفهتوا ددان، ژ سالا (۵۳۸) هتا سالا (۵۶۱)، ودهمي ئه
 دئاخفت چارسد مروثان ل ديوانا وي ئاخفتنا وي دنقيسي)).

زانايي ناځدار (ابن الجوزي) دييژت: دهمي وي وهعظ دكر هژماره كا مهزن يا
 گونه هكاران ل سهر دهستي وي توبه دكر.

و ژ لایځ زانینې څه گهلهک جاران دهمنی مهسهلهک ل بهر زانایتن عیراقی
 ناسی ببا دا چنه نک وی، وداخوازا فهتوایی ژئ کهن، هندي هند زانینا وی
 بهرفرهه بوو، و ژ بهر کول سهر دهمنی وی گهلهک بیر وباوهړتن خهلهت ودویر ژ
 راستیا ئیسلامی د ناڅ خهلهکی دا بهلاڅ بوو بوون ب رڼکا صوفیاتییی وفهلسهفا
 یونانی، گهلهک جاران شیخی د دهرس ووهعطی خو دا -و د کتیبین خو ژی دا-
 ناشکهر دگوت: ((عهقیدا مه سهلهفیه ئهوا صهحابیان باوهری پی هه)) وهکی
 ئیمامی ذهههبی ژئ څه دگوهرت. وهر ژ بهر څئ چهندي وی دهمنی خو ب گوتنا وان
 دهرسان نه دبورانن یتن بهحسی (علم الکلام) ی وفهلسهفی تیدا، (شیخ الإسلام ابن
 تیمیه) ژ سهیدایی سهیدایی خو (شهاب الدین السهروردی) څه دگوهرت، دبیرت:
 من قیا (علم الکلام) ی بخوینم، ئینا ئهز رابووم چوومه نک شیخ عهبدلقادری دا
 پسارا خو پی بکه، بهری ئهز سوجهتا خو بو بکه وی گوته من: ((ئهی عومه،
 ئهو نه ژ وان علمانه یتن مروث د قهبری دا مفای ژئ دبینت، ئهو نه ژ کارئ
 قهبریه)).

و ژ بهر زانینا وی یا زیده ب مهنهجی راست ودورست وپیگیریا وی
 یا توند ب رڼازا صهحابی وپیشییین ئومهتیی یتن چاک، خودانین عهقیدین
 خهلهت وړیکین چهپ وچویر نه دشیان وی د سهر دا ببهن، شیخ عهبدلقادر د گوتهکا
 خو دا دبیرت:

((جارهکی روناهییهکا مهزن ل بهر چاقین من ناشکهر بوو عهسمان تری کر،
 پاشی وهکی شکهکی هاته خواری وگوته من: ئهی عهبدلقادر ئهز خودایی ته مه،
 ومن تشتین حهرام یتن بو ته هلالکرن، گوت: من گوتی: دویرکه څه له عهته،
 ئهڅ روناهییه تاریاتییه وئڅ شکه دوکیله، گوت: وی گوته من: ئهی عهبدلقادر
 تو ب زانینا خو ژ من رزگار بووی، بهری ته ههفتی ژ خودانین طهریق من یتن
 دسهردا برین، من گوت: همد بو خودی بت. هندهکان گوتی: چاوا ته زانی ئهو
 شهیتان بوو؟ گوت: دهمنی وی گوتیه من: تشتین حهرام من بو ته هلالکرن)).

ئەو دىرۆكنقىس وزانايىن بەھسىۋى دكەن ھەمى ل وئ باوهرېنە كو شىخ
 عەبدلقادر مەرۋقەكى پىرۆز وخودېناس وزاھد بوو، ژ راستىيى پېقەتر چو ئاخفتن ژ
 دەقى دەر نەدكەفتن، و د ھندەك سەرھاتىيان دا ژئ دئىتە قەگواھاستن كو دەيكا وى
 دەورەكى مەزن د قى چەندى دا ھەبوو؛ چونكى ھەر ژ بچوبكاتى وئ ئەو فېرى
 راستىيى كرىو و دگوتى؛ چو جارەن درەوى نەكە، و ل دۆر سالۆخەتېن وى
 دىرۆكنقىس دېئىن: بى دەنگىيا وى ژ ئاخفتنا وى پتر بوو، ئەگەر بۆ نقيژئ نەبا
 ئەو چو جارەن ژ مەدرەسى دەرنەدكەفت، وچو جارەن وى خۆ ژ گوتنا ھەقىيى نەددا
 پاش، و ژ خودى پېقەتر ئەو ژ كەسى نەدرسيا، وتشتى ژ ھەمىيى مەزترىي
 شىخى د ژيىي خۆ دا كرى، ژبلى پەرورەدەكرنا ھژمارەكا مەزن ژ زانا وزاھدان، ئەو
 بوو شىخى ب زانين وزوھدا خۆ شىابوو وئ دويراتىيى چارەسەر بكەت يا كول
 دەمى وى كەفتىيە ناڭبەرا زانا وفەقىھان دا ژ لايەكى قە، وزاھد وشىخېن تەصەوفى
 ژ لايەكى دى قە، چونكى زانين وعەقىدا وى يا دورست ئەو ل نك زانايان كرىو
 جەئى باوهرى، وزوھد وصوفياتىيا وى ژ لايەكى دى قە ئەو ل نك شىخېن
 تەصەوفى ژى كرىو جەئى باوهرى، ووى ب قى چەندى شيا خەلەتىيا ھەر لايەكى بۆ
 لايى دى ئاشكەرا بكەت، وبەرى ھەردو لايان بدەتە ئەوى مەنەجى راست ودورست
 بى صەحابى ل سەر دچوون وزانين وزوھد ھەردو د ناڭ خۆ دا ھەواندى.

بەرھەمى شىخ عەبدلقادرى گەيلانى:

شىخ عەبدلقادرى گەيلانى د ژيىي خۆ بى ب بەرەكەت دا پتر پويته ددا لايى
 خۇپاڭكرن پەرورەدەكرنا مەرۋقان، لەو پترىيا دەمى خۆ وى ب گوتنا وعەظى ودانا
 دەرسان قە دېئەند، ھەر ژ بەر قى ئەگەرى بوويه وى بەرھەمەكى نقيسى بى بۆش ل
 پشت خۆ نەھىلايە، و د گەل كىمىيا بەرھەمى وى بى نقيسى مەرۋ دشت ب پشت
 راستى بىئىت: شىخ ئىك ژ زانايىن مەزن بوويه، ئەگەر وى پتر ژ دەمى خۆ ب
 نقيسىنى قە بۆرەند با ئەو دا پەرتۆكخانەيەكا مەزن بۆ ئوممەت ل پشت خۆ ھىلايت
 كو ھەر ھەر مفا ژئ بېتە دىتن، بەلى ديارە شىخ ژ وان رەنگە زانايان بوو يىن

ئەو باوەری ھەي کۆ مەوۆقی زانا نە ب تەن ب ریکا دانانا کتیبان دشیّت خزمەتی بگەھینتە زانیی، بەلکی ب ریکا پەرەردەکرنا زانیان ژي ئەو دشیّت خزمەتەکا مەزن بگەھینتە ئوممەتی.

شیخ عەبدلقادری -وەکی دیروکئفیس ژي ئەدگوهیزن- ل مەدرەسا خو سیزدە علم ب دەرسینی دگوتنە شاگردەییی خو، بگرە ژ تەفسیری وحەدیسێ وئووصلی، حەتا فقهی ونەحوی وصرفی، و د عەقیدئ وفقهی دا ئەو ل سەر مەزھەبی ئیمام ئەحمەدی بوو، وفەتواییی وی ژي ھەر ل سەر قی مەزھەبی بوون، لەو شیخ دئیە ھزمارتن ئیک ژ زانیی مەزھەبی حەنبەلی.

ئەو کتیبی شیخ عەبدلقادری ھەین ل سەر دو پشکان دئیە لیکھە کرن:

۱- ئەو کتیبی وی ب خو د ژيانا خو دا نفیسین وبەلاڤکرن.

۲- ئەو کتیبی مورید و شاگردەییی وی پشتی وی ب ناڤی وی کۆمکرن، وگوتن وکریارین وی تیدا نفیسین.

ئەو کتیبی شیخی ب خو نفیسین، وھەر دژيانا وی دا ب ناڤی وی بەلاڤبووین سی کتیب:

۱- کتیب (الغنية لطالبي الحق) وئەڤە ژ باشتین کتیبی فقهی وعەقیدئ وئادابانە، ژبلی ھندەک صەلەوات و زکر ودوعایی نەشەرعی کۆ تیدا ھاتینە.

۲- کتیب (فتوح الغيب) وئەڤە ل دۆر گەلەک گوتن و شیرەتان دزڤرت، وھندەک مەسەلین پەیوەندی ب نەفسێ ڤە ھەین تیدا ھاتینە، و (شیخ الإسلام ابن تیمیہ)ی -خودئ ژي رازی بت- ھندەک بابەتین قی کتیبی یین شروڤەکرن. وبۆ زانین ھندەک شعر ب ناڤی شیخ عەبدلقادری ل سەر قی کتیبی یین ھاتینە زیدەکرن وئەو ب خو نە ژ نفیسینا شیخینە؛ چونکی گەلەک تشتین خەلەت ونەشەرعی یین تیدا ھەین، ونە تشتەکی بەرەقلە شیخ ڤان گوتنان بیژت.

۳- کتیب (الفتح الرباني) وئەڤە ھندەک شیرەت ونصیحەتن پەیوەندی ب باوەریی و سلوکی وئخلاصی ڤە ھەنە.

وهندهک کتیبین دی ژى هه نه بو شیخی دئینه پالدان، وهکی کتیب: (الأوراد القادریه) و(السفینه القادریه) و(الفیوضات الربانیه)، بهلئ ئه و نه ژ دانانا وینه؛ چونکی ئه و دیرۆکنقیسین ژینا وی نقیسی کهسئ نهگوتیبه شیخی هندهک کتیب ب قان ناغان هه نه، ووهسا دئیته هزرکرن کو هندهک کهسین خو ب موریدین شیخی دده نه نیاسین ئەف کتیبه ب ناغئ وی داناینه وگه لهک هزر و بیڕین خه لهت -یین شیخی ههر باوهری پئ نه دئینا- ل سهر ناغئ وی نقیسینه.

ژ شیرهتین شیخی بین تهر به وای:

مه گوت شیخ عهبدلقادی پوبتهیهکی مهزن ددا لایئ پهروه ده کرنئ، ووه عظ وخوتبه وگوتنن وی کارهکی مهزن د خه لکی دکر، وسهیدا (أبو الحسن الندوي) نهگه را قئ ئیکئ بو هندئ دزقربنت کو شیخ خودانئ نهفسه کا پاقر و بژوین بوو، ودلهکی تژی زوه د وقه ناعهت وی هه بوو، ئه وین باوهرییا وان یا لاواز ده می دجوونه دیوانا وی وگوهئ خو ددا گوتنن وی ب خوشیی دهسیان ووه ههست دکر کو باوهرییا وان یا ب هیز دکهفت، ئه وین شک وگومان د دلی دا هه ی ل نک وی رحه تی وته ناھی ددیت، ئه وین هه ز ژ زانینئ دکر زانین ل نک وی ددیت، خو مروققین خاف وسست ژئ ئه وین خیرهت نه دکر چو بکه ن گاغا ئه و ددیت دلین وان تژی هه ماسهت دبوو، و بهرئ وان دکه فته کرنا باشیئ، مه عنا: ههر کهسه کی خوشی ورحه تی وته ناھی بو خو د گوتنن وی دا ددیت، دا بیژئ ئه و مناره یه کا سهر بلندا باوهرییبیه د نیفا به حره کا تاری وتژی پیل دا، یا کو خه لک هه می پئ ب ریکا خو دکه فن، شیخی گوتنا خو بو هه می ته خ وچینین جفاکئ پیشکیش دکر وخیر بو وان هه مییان دخواست، له و هه مییان پینکه هه ز ژئ دکر و ل دۆرین وی کۆم دبوون. ومروقت نه گه ر ل کتیبین وی بزقرت، دئ بینت مه زنتین شیرهتین وی ل هه قال ودویه که فتیبین خو دکر نه فته بوون:

۱- شیخی دگوت: خو گه لهک ژ سویندخوارنئ بده پاش، ونه وه بت تو سویند بخوئ نه ژ راستی نه ژ دره و ونه ب خه له تی فه، وئه و کهسئ قئ چه ندئ بکه ت،

یہ عنی خو ژ سویندی بده ته پاش، خودی دەرگه هی رونا هییا خو ل بهر وی دی
قه کهت، ب رهنکه کی وه سا کو ئه و مفایی وی د دلی خو دا بیینت، وده ره جین وی د
چاقین خه لکی دا دی بلند بن، له و خه لک دی چاف ل وی کهن وه هییه تا وی د
چاقین وان دا دی زیده بت.

۲- خو ژ دره وی بده نه پاش، چ یا ژ دل بت چ ب یاری قه بت؛ چونکی ئه و
که سی خو ژ دره وی دویر بکه ت خودی سنگی وی دی فره کهت، وزانینا وی دی
پاقر کهت، وئیدی دره و ریکا خو ل نک وی نابینت، و دی وه لی ئیت کو بو وی
نه خوش بت ئه و دره وینه کی بیینت.

۳- هشیار بی سۆزه کی نه ده ی پاشی لیقه بی، وهندی ژ ته بیت چو سۆزا
نه ده و ل سهر خو نه که مال، وه چییی سۆزا خو نه شکینت دەرگه هی مه ردینییی دی
ل بهر وی ئیته قه کرن، و دی ژ مرو قین ژ خو شهرم ئیته هژمارتن، و مرو قین راستگو
هه می دی حه ز ژ وی کهن، وقه دری وی ل نک خودی دی یی زیده بت.

۴- نه فره ت وله عنه تی ل که سی نه که، ونه خوشییی نه گه هینه که سی؛ چونکی
مرو قین چاک و صالح له عنه تی ل که سی نا کهن ونه خوشییی نا گه هینه که سی، ویی
ب قی رهنگی بت دویماهییه کا باش دی ب ده ست وی قه دئیت، د دنیا یی دا خودی
دی وی پاریزت ونه خوشییان ژئ ده ته پاش، ووی ل بهر خه لکی شرین دکه ت.

۵- نفرینان ل که سی نه که، خو ل وی ژ یی زۆرداری ل ته کری؛ چونکی ئه ف
سالۆخه ته یه یی دهره جین ته بلند دکه ت، ویی ئه ف چهنده بو بیته تبیعه ت ل دنیا یی
وئاخره تی دی یی سهر فره از بت، ل دنیا یی خودی حه ژیکرنا وی دی که ته د دلی
هه می خه لکی دا، یی وی بنیاست ویی نه نیاست دی حه ز ژئ که ت.

۶- نه وه بت شاهده یی ب شرکی یان کوفری یان نفاقی ل سهر ئیکی ژ
خه لکی قیبلی بده ی؛ چونکی ئه و یا د علمی خودی دا، وئه ف چهنده پتر مرو قی
نیزیکی ره حما خودی دکه ت.

۷- خو ژ گوندهان بده پاش وئەندامپن لەشتی خو ژ کرنا گوندهی پپاریزه؛ چونکی ئەف چەندەیه دبتە ئەگەرا هندی مروژ ل دنیا یی وئاخرەتی زوی خیری ب دەست خو ژە بینت.

۸- زەحمەتی بۆ کەسی چی نەکە ومنەتا وان نەهلگره؛ چونکی ئەو کەسی ژ خەلکی بێ منەت بت سەرفەرازی وبلندییا تەقواداران دئ ب دەست خو ژە ئینت، وئەف چەندە پتر دئ هاری وی کەت کو ئەو فەرمانا ب باشیی ل خەلکی بکەت ووان ژ خرابییان بدهتە پاش؛ چونکی وی گاڤی خەلک هەمی ل بەر وی دئ وەکی ئیک بن، وئەگەر وی وە کر باوەری وخۆ زەنگینکرنا وی ب خودی دئ وی ژ خەلکی هەمی بێ بلندتر لی کەت، و د سەر هندی ژ ی را ئەفە دەرگەهەکە ژ دەرگەهین ئیخلاصی.

۹- دلێ خو ژەبە وی تشتی یی د دەستی خەلکی دا، ئەفەیه زەنگینییا مەزن وباوەرییا صافی وسەر بلندییا دورست؛ وئەفە دەرگەهەکە ژ دەرگەهین زوهدی ونیشانەکە ژ نیشانین مروژین خودی ئەوین خو ژەهیلنە ب هیقییا وی فە.

۱۰- خو ژە مەزن نەکە، وئەفە سەرەکانییا هەمی سالدۆخەتین چاکە، وئەوی خو مەزن نەکەت دئ گەهتە دەرەجا عەبدین خودی یین چاک وتشتی وی بقیت ژ خیرا دنیا یی وئاخرەتی دئ گەهتی، و ژ خۆنەمەز نکر نییه تو خو ژ کەسی باشتەر نەبیی، ئەگەر یی ژ تە بچوبکتر بت بیژە: وی هندی من گونده نەکرینە، وئەگەر یی ژ تە مەزنتەر بت بیژە: من هندی وی باشی نەکرینە.

مرنا شیخ:

وەکی مە گوئی: شیخ عەبدلقادر ل باژیری گەیلانی ل سالا (۴۷۱) مشەختی هاتبوو سەر دنیا یی و دەمی ژییی وی نیزیکی هەژدە سالیی وی قەستا باژیری بەغدای کر، و ل ویری ئاکنجی بوو، حەتا چوویه بەر دلوڤانییا خودی ل شەفا شەنبیی هەشتی هەیشا (ربیع الأول) ژ سالا (۵۵۱) مشەختی، دەمی ژییی

وی هشتی سال، وئاشکه رایه کوئل نیژیکی مه دره سا خۆل باژییری به غدایی
هاته قهشارتن، وهژماره کا مهزن ژ خه لکی پشکداری د قهشارتن وی دا کر.
خودی ژێ رازی بت وجهی وی بکته به حهشت، د گهل پیغمبه ر وشه هید
وچاکین خۆ.

مرۆڤښځن خودی و جیهادا د ړټکا خودی دا

بهری ئم قهستا دیوانا شیرئ جیهادی (صلاحه ددینئ ئه ییووبی) بکهین یا د جهئ خو دایه ئم ل فرههنگا مرۆڤښځن خودی بزږږین دا بزانیځ کانئ تیگه هشتا وان بو جیهادی یا چاوا بوو..

ب راستی ځیانا مرۆڤښځن خودی بو جیهادا د ړټکا خودی دا گهلهک ژ هندئ مهزتره کو کهسهک بشیت ب گوتنهکا کورت دهسښشان بکهت، و ب تنئ شیرئ خودی خالدئ کورئ وهلیدی شیاپه نیژیک بیت دهمن د کاغهزهکا خو دا بو مهزنی لهشکه رهکئ کافران نفیسی: ((ئهنئ هاتیم هندهک زهلام من یټن ئیناینه ته هند هز ژ مرنئ دکهن هندی هوښ هز ژ ژینئ دکهن)).

بهلئ.. مرۆڤښځن خودی هند هز ژ جیهادی و مرنا د ړټکا خودی دا دکهن، هندی مرۆڤښځن دنیایئ هز ژ ژینئ و مانا د دنیایئ دا دکهن.. مرۆڤښځن خودی کانئ چاوا د مهیدانا هژټکرنا خودی ورهځینا ژ مهزنیځ دنیایئ دا ههردهم ل پیشیئ بوون، وهسا د مهیدانا خوگوربکرنا د ړټکا خودی ژئ دا سه رکیش بوون، ئهو روندکټن وان ل شهځین درټر ژ ترسیځ خودی دا دباراندن ژ وان چپکټن خوینی دکیمتر نه بوون یټن وان ل مهیدانا جیهادی بو خودی دپټن.

(یه هیایئ کورئ ئه بوو که شیرئ) د گوتنهکا خو دا دیټرت: ((ل دو ده مان به حهشت دټټه خه ملاندن: ل دهمن نفیژئ، و ل دهمن شهري)). ژ بهر ځئ چه ندئ تو دا بینئ ئیک ژ وان گاځا دچوو د نفیژئ دا تو دا بیژئ ئهو یئ ژ دنیایئ ده رکهفتی و ل به حهشتی یئ ئاماده بووی، وئیک ژ وان گاځا ل مهیدانا جیهادی ژئ

حازر دبوو دا بېژته هه څالین څو: څو ژړیکا من څه دهن بېنا به حه شتی ژ نهالا هه
یا دئته من!

و د گوتنه کا دی دا (یه حیایی کورئ ئه بوو که شیري) دبېژت: ((شهش
سالوخت هه نه هه چییئ ئه و سالوخت ل نک هه بن ئه و باو دریا وی یا تمامه:
کرنا شهرئ دوزمینن خودئ ب شیري، ورژيگرنا ل هاقینئ، وشوشتنا ده سنځيژئ
ب تمامی ل زفستانئ، وچوونا نځيژئ زوی ل رژا بارانئ، وهیلانا هه څرکيیئ ئه گهر
څو خودان یئ حق ژي بت، و صه برا ل سهر موصیبه تی)).

مه عنا ب دیتنا مروځین خودئ جیهاد سهرده فته را هه می خیرانه؛ چونکی
جیهاد ژبلی کو ب جهننا فهرمانا خودییه، ئه و سهرکه فتنه که مروځ دژي
دلچوونین څو ب ده ست څو څه دئیت، شاهده دانه که ل سهر هندئ کو مروځی څیانا
دنیا یئ هاقیتیه، څیجا یا عه جیب نینه جیهاد ب دیتنا وان ئه و گه می بت یا کو
مروځی ژ هه می پیلین تیچوونئ ونه مانئ رزگار بکه ت.

مروځی عه ده تی گه له ک جاران حیبه تی دمینت ده می پیشفه چوونا څان مروځان
بو به روکین جیهادئ دینت یان گو ه لئ دت: کور دبېژنه بابی څو یئ سه قه ت: تو
نه ئی جیهادئ خودئ ل ته ناگرت، باب ل وان دخوړت: ب خودئ ئه ز هنگی
ړا دوه ستم هه تا څی پیی څو یئ شل دکه مه د به حه شتی دا.. ودچت وشه ړی دکه ت
هه تا شه هید دت.

سهروکی له شکره دبېژته زه لامه کی: ته چاښ نینن خودئ ل ته ناگرت تو
بزځره شه، ئه و لئ څه دگيړت: چونکی من چاښ نینن له و ئه ز دئ ئیم، کانئ تو
ئالایی له شکره بکه د ده ستی من دا، ئه ز وان نابینم کو ژ وان بره ځم.. ودچت
ودچت هه تا دئته سهرژيکرن!

څیانه کا مه زنه بو څو گوري کرنئ.

(عه مرئ کورئ عوتبه ی) ئیک ژ عاشقین جیهادئ بوو، رژه کی د گازیا
جیهادئ دهرکه فت، بهرانبه ر له شکره ړومئ ړاوه ستا، کراسه کی نوی یئ سپی کربو و

بهر خو، گه لهک ژئ دهات، هندهک هه قالین وی گووتی: چهنده جلکین ته د خوشکوکن. وی گووت: دی خوشکوکنتر لی ئین دهمی خوین ب سهر قییری دا دیته خوارئ! چ عشقه کا غه ربیه بهلی ل بهر مه، نه ل بهر مروقتین خودئ.

پاشی عه مری گووت: سی داخواز من ژ خودئ کربوون، دو یین داینه من وئز یی ل هیقییا یا سییی، من داخواز ژئ کربوو ئهو دنیا یی ل بهر دلی من سار کهت، قی گا قی ل نک من خهم نینه چ بیت چ بچت، ومن داخواز ژئ کربوو ئهو زیره کییی ل سهر کرنا نقتیژی بدهته من، ئهو ژی دا من، ومن داخواز ژئ کربوو ئهو شهید بوونی ب پرزقی من بکهت، وئز یی ل هیقییی.

پاشی وی پوژئی لی نه بوو ئیشار ههتا مرادا وی یا سییی ژی بو ب جه هاتی! و مروقتین خودئ د قی قیانا خو دا دقهلس وچریک نه بوون، وان د قیا عه یالی وان ژی ل سهر قی ریکی بن.. (شه قیقی کورئ سه له مهی) دیژت: ((ئه گهر من کورهک ههبت شه ری د ریکا خودئ دا بکهت ل بهر من خوشره ژ هندی کو سه د هزار بگه نه من)).

مروقتین خودئ ل چلخانه یان سهری ناهه ژین.. ووه کی ده به یان ل شه کفتین چول وچیا یان ناکه ثنه چو (خوله یان).. مروقتین خودئ د ناف مروقان دا دژین، و بهرئ وان دده نه ریکا خودئ وکرنا جیه ادا د ریکا خودئ دا. (سه لاهه ددینی ئه ییووی) ههر جاره کا ب له شگرانییی ده سیا دا بیژت: کانی هه سپی من بین، دا سو بار بت ودهر که ثت قه ستا مهیدانا شه ری کهت، هه قالین وی دا بیژنی: ئهی سولتان! تو یی نساخی.. ئهو دا بیژته وان: دهمی ئه ز ل سهر پشته هه سپی ئه ز هه می نساخی یین خو ژ بیر دکهم.

ب قی پروو حیه تی، و ب قی هه ژیکرنی، مروقتین خودئ قه ستا بهر وکین شه ری دکهن، لهو گا قی ئیک ژ وان ل قی مهیدانی دکه ثت، دکه فته د به حه شتی دا، و دیژت: ب خودایی که عبی ئه ز ب سهر که فتم ((فزت ورب الکعبه.. فزت ورب الکعبه)).

شیری جیهادی صهلاحه ددینی نه ییووبی

دهمئی من قیای به حسئی صهلاحه ددینی بکه م نه ز حیبه تی مام به حسئی کیژ لایئ
ژینا وی بکه م:

- ژ وان سالوخته تین وی یین نهو گه هاندییبه ریژا مروقتین خودی؟
- یان دهمئی وی نوممه ت ژ ژیگفه بوونی پژارگری وهه می ل بن ئالایی (لا
إله إلا الله) کو مکرین؟

- یان دهمئی وی ب شیرئ سونه تی ئالایی بیدعی سهرنخوبن کری؟
- یان ژئ دهمئی وی ل زه مانئ بی هیثیبوونی جاره کا دی هیقی د دلان دا
چاندی، وروو حا جیهادی ل دهمئی سست وخا قیئی جاره کا دی خورت کری؟
- یان دهمئی وی که نی ل خو حه رامگری هه تا قودسا پیروژ ژ ده ستین
خاچه رتسان بینه ده ری؟

ب راستی دهمئی نه ز به رانه ر صهلاحه ددینی راوه ستایم نه ز ب وئ حه سیام یا
مروقه کی به ژن کورت پی دحه سیئت دهمئی به رانه ر چیا به کی بلند راوه ستت، وگا فا
نهو گو تن هاتینه بیرا من یین هندک نه زماندریژن مه د ده ر حه قا وی دا دبیرن،
بیرا من ل وئ مه ته لی هاته فه وه کی دبیرن: جاره کی هندک نه زانان قیا عه سمانئ
ساهی قریژی بکه ن، رابوون هه ر ئیکی گیسکه ک کره د ده ستئ خو دا وگو تن: دی
توژی راکه ین دا عه سمانئ پیس بکه ین، وپشتی وان زیده خو وه ستاندی وخو د توژی
را هیلا ی، و نه زمان د ده قی دا هاتی، نهو راوه ستان و به ری خو دانئ عه سمان هه ر
وه کی خو یی بلند وزه لال و سپییه، به لی روییتن وان د توژی را یین ره ش بووین!

صهلاحه ددین کییه؟

❁ ناقی صهلاحه ددینی یی دورست (یوسف) بوو، وناقی بابی وی (ئییووبی کورئ شادی)یه. بابی وی ئییووب ژ بنه مالا ئیک ژ مه زین ئوبجاخا (پاوهندی) یین کورده، ژ بابکی (هه زانیان)، و خه لکی گوندی (دوینی)یه.

❁ ئییووبی پاوهندی ل سه ده می والیی به غدا یی سه لجووقی (موجاهده ددین به هرۆزی بوو بوو حاکمی که لا تکریتی ل ژۆریا عیراقی.. وده می ئه ل تکریتی ل سالا (۵۳۲) مشه ختی، به رانه ر (۱۱۳۷) زایینی، خودی کوردهک دایی ووی ناقی کورئ خو کره (یوسف).

❁ ل وئ رۆژا خودی ئه و کور دایه ئییووبی وی مالا خو ژ تکریتی بارکر وهاته باژپری مووسلی ل نک (عماده ددینی زهنگی)، وچونکی جاره کی ئییووبی و برایی وی شیرکۆی ئه و ژ مرنی خلاس کر بوو، وی گه لهک قه درئ وان گرت و پشتی ئه و دو سالان ماینه ل مووسلی زهنگی ئه و کره والیی (به عله به کی).

❁ صهلاحه ددینی زارۆکینییا خو ل به عله به کی قه تاند، وچونکی ئه و کورئ والی بوو وی ژینه کا خوش بره سه ری وچو یی ژئ کیم نه بوو.. وهه ر ل وئری وی قه ستا مزگه فتان ومه دره سین دینی کر، و ل نک هژماره کا زانیان خواندن وزانین وه رگرت، وده می هیشتا ئه و یی گه نج وی گه لهک هه ز ژ ئه ده بی وشعری کر و ب تایبه تی شعرین (حه ماسی).

❁ پشتی زهنگی مری وکورئ وی (نووره ددین) هاتییه شوینی و (دیمه شق) ئیخستییه بن ده ستی خو، وی صهلاحه ددین کره مه زنی شورطین دیمه شقی، و ژ بهر دادی وجامیرییا وی خه لکی هه مییی هه ز ژئ کر.

❁ ل سالا (۵۵۸) مشه ختی مه زنی مصری یی (فاطمی) ووه زیری خو لیکه فتن، ئینا وه زیری هه وارین خو گه هاندنه (نووره ددینی)، له و نووره ددینی سه ره له شکه ری خو شیرکۆی پاوهندی د گه ل هیزه کا له شکه ری هنارته مصری، و برازایی شیرکۆی صهلاحه ددین ژئ د گه ل ئی هیزی بوو، و ل مصری ل سالا

(۵۶۴) شیرکو بوو وهزیر، وپشتی ئهو بوویه وهزیر ب دو هه یشان مر و بهری مرنا خو
وی وه صیه تکر کو برازیی وی صه لاهه ددین ل شوینا وی بته وهزیر. ووه صیه تا وی
هاته ب جه ئینان و صه لاهه ددین ل ژییی سیه- و دو سالیی بوو وهزیر.

❁ ل سالا (۵۶۷) مهزنی مصری (ئه لعاضدی) فاطمی مر و ب مرنا وی
صه لاهه ددینی دویماهی بو دهوله تا وان یا شیعی دانا، و پریار دا جاره کا دی
مهزه بهی سوننی ل مصری بیته به لاکرن، و پیخه مهت فی چندی وی گه له ک زانا ژ
کوردستانی و شامی داخوازکرنه مصری و مهدره سه قه کرن، و پریار دا ل مزگه فتان د
خوتی دا ناخی خه لیفی عه بیاسی بیته گوتن.

❁ هه ر چهنده صه لاهه ددین بوو سولتانی مصری ژ و حوکم که فته د دهستان
دا به لی د گه ل هندی ژ وی چو (ته مه ررود) ل سه ر نووره ددینی ل شامی،
وخه لیفی عه بیاسی ل به غدایی نه کر، و هه ر خو ژ وان حسیب کر.

❁ ل سالا (۵۶۹) نوره ددین مر، وپشتی مرنا وی وهلاتی شامی و جزیره
پارچه پارچه بوو، و هه قری د ناچه را مه زنان دا پهیدا بوو، هه تا هنده ک جاران
خه لکی هنده ک ده قه ران هه وارین خو دگه هاندنه خاچه ریسان دژی موسلمانان،
و صه لاهه ددینی ب ده لکی تژی قه هر قه به ری خو ددا فی حالی، و حه ز دکر کو ئهو
تشته کی بکه ت فی حال خراب پی بگوهو پرت، لهو ده می کاغه زه ک ژ خه لکی
شامی گه هشتیه وی ووان تیدا ژ وی خواست ئهو د هه وارا وان بیته ئهو ئیکسه ر د
هه واری هات.

❁ ل درژییا دهه سالان - ژ سالا ۵۷۰ هه تا ۵۸۰ - صه لاهه ددین شیا
هژماره کا مه زن ژ وهلاتین موسلمانان بین بژاله بکه ته ئیک، و ل بن سیبه را ئالایی
خو کوم بکه ت، ژ وان وهلاتان: مصر، سوودان، کوردستان، شام، ویه مهن.

❁ خاچه ریسان ب فی ئیکبونا موسلمانان نه خوش بوو؛ چونکی وان دزانی
صه لاهه ددین ئهو فی یانا جیهادی دل وی تژی کری، وان ناهیلته ئهو ب که یفا
خو ل سه ر ئا خا ئیسلامی بین و بچن، لهو ترسا صه لاهه ددینی که فته دلین وان.

✽ بهری صهلاحهددینی ب دههان سالان شهړین خاچپهړیسان (الحروب الصلیبیه) دهست پی کریون، و ل سالا (۴۹۲)ئ مشهختی باژړېر قودسئ کهفتبوو بن دهستی وان.

✽ (عمادهددینی زهنگی) وکوپړی وی (نوردهددین مهحمودی) هندهک دربین مهزن دانابوونه خاچپهړیسان ورووحا جیهادی د دلی موسلمانان دا زبندی کړوو، پستی صهلاحهددین هاتی وشیای نوممهتی بکهته ئیک ریز و دیوار جیهادی موکتر لی هات، وفیقیی قی جیهادی ئه و بوو ل سالا (۵۸۳) باژړېر قودسئ هاته پاقرکرن پستی کو نوټ وئیک سالان مایه د دهستی خاچپهړیسان دا.

✽ ل سپیدهیییا روژا چارشهنبی (۲۷)ی ههیشا صهفهره سالا (۵۸۹)ئ مشهختی، بهرانبه سالا ۱۱۹۳ زایینی سولتانئ ئیسلامئ یی سهکرهفتی صهلاحهددین ل باژړېر دیمهشقی چوو بهر دلوقانییا خودئ وهه ل ویرئ هاته قهشارتن.

سالوختهتین صهلاحهددینی:

۱- تهقواداریا وی:

هه کرهسهکئ صهلاحهددین دیتی، و ژ نېزیک تیکهلییا وی کری شاهدهیی بو وی ب تهقواداریی دایه، وئف چهنده نه تشتهکئ غهریبه ژ وی، سهرکیشهکئ وهکی صهلاحهددینی یی کو ژینا خو هه می بو جیهادا د ریکا خودئ دا تهرخان کری دقیت د مهیدانا تهقوایی ژی دا سوبارهکئ بی ههقتا بت، وئف تهقوایه بوو جهرگی وی کریبه جهرگی شیران، وترس ژ ریکا وی لادی.

ههقالی وی (بن شهدادی قازی) دبېرت: ((ئهوئ -خودئ رهحمی پی بهت- بیر و باوهدهکا باش هه بوو، گهلهک زکری خودئ ذکر، دان وستاندن د مهسلین علمی دا د گهل زانا وسهیدایین مهزن دکر، وگهلهک ل نقیژئ یی هشیار بوو، وئو چهند سال بوون ژئ نه هاتبوو زانین کو نقیژهکا وی یا ب جماعت نه بت، ووی گهلهک نقیژین سوننه ژی دکر، وهه جار بهری نقیژا سپیدئ ئه و بو کرنا نقیژین شهقی

رادیوو، خو ده مې تهو نساخ ژي بووي وي نقيژ ژ پييان شه دکرڼ.. گه لهک هه ز ژ
 گوهدانا قورئاني دکر، وئو هند يي دل نازک بوو گاڅا گوهي خو ددا قورئاني
 نه دشيا چاڅين خو هندي دکره گري، وگه لهک هه ز ژ گوهدانا هه ديسان ژي دکر.. وي
 گه لهک قه دري ديني ودينداران دگرت ونه ياره تيبيا دين دوژمنان دکر.. هيڅيا وي ب
 خودي گه لهک يا مه زن بوو، گاڅا گو ه لې دبوو جاره کي دوژمن يين هاتين دا قه ستا
 وهلاتي موسلمانان بکمن وي شوقي هه ميبی دا مينته هشيار ونقيژان که ت وسه ري
 خو دانته عه ردی ودوعايان که ت وبیژت: ((ئياهي پيخه مه ت ب سه ريخستنا ديني
 ته هه مې ته گه رين عه ردی ل بهر من يين هاتينه برين، ژ ته پيخه تر من که سه ک
 نه مایه، ب تني وه ريسي ته يي مای ته ز خو پيخه بگرم، تو تيرا من هه يي وتو
 باشترين وه کيلي بو من..)).

و ل جهه کي دي دييژت: ((جاره کي من تهو د سوجدی دا ديت، پوندکين وي
 ب سهر دي مي دا هاتبوونه خواري مويين رپهين وي يين سپي وشه ملکا وي ته ر
 کربوون.. هندي من گوهي خو ددایي ژ بهر گريبي دهنگي وي نه دهاته من، پوژا وي
 وه دکر تهو پوژ نه دچوو ته گه ر دهنگ وباسين سهرکه فتنه کا ل سهر دوژمني بو وي
 نه هاتبان..)).

به لي.. و چ تشتي تهو ژ بير بکين تهو وي ژ بير ناکه ين کو سه لاهه دديني
 سوژ دابوو تهو نه که ته که ني هندي قودس د دهستي دوژمني ئيسلامی دا بت،
 دگوټ: ته ز ژ خودي شهرم دکم بکه مه که ني وقودس د دهستين خاچپه ريسان دا بت!
 ۲- دادی ولوټانييا سه لاهه دديني:

سولتاني سهرکه فتی سه لاهه دديني ته يووي، تهوي حوکم ل نيزيکي يازده
 دهوله تين مه يين في گاڅي دکر، ب دادی ولوټانيي هاتبوو ناسين، نه ب تني د
 گه ل هه څالين خو، به لکي خو د گه ل دوژمني خو ژي، وهه ر که سه کي ديروکا وي
 بخوينت ته راشتييه دي بو تاشکه را بت.

دیروځقانی بریتانی (نارنولد) د کتیبه کا خو دا به حسنی صه لاهه ددینی دکته و دیترت: ((ئهف تیکه لیبیا وی یا ب په حم بوو نه گه را هندئ کو گه لهک خاچپه ریس دینی خو بگوهورن وموسلمان بین)).

(قازی به هائوددین) دیترت: ((صه لاهه ددین - په حمهت لی بن - خودان دادی و دلوثانییه کا مه زن بوو، ووی گه لهک پشته مروځی لاواز وبی هیز دگرت، دیوانه کا گشتی وی هه بوو حه فتیبی دو روظان - دوشه نبی وپینج شه نبی - لی دروینشت، قازی وزانا هه می ل نک خو کو م دکرن ودهرگه ه ل بهر خه لکی څه دکر، وهر که سه کی شولهک هه با دا چته نک وی ومه سه لا خو بو بیترت، نهو ب خو دا گوهی خو ده تی پاشی دا حوکی دت، هه ر دهم وی نهف دیوانه گریددا، چ ل مال با چ ل سه فهری)).

دله کی مه زن وسنگه کی فرهه د څی مه جالی دا وی هه بوو، وهندی خه لکی بیه نا وی ته نگ کربا نهو عیجز نه دبوو، روظه کی مروځه کی ب ناڅی (عومه ری خه لاتی) دئیته ناسین چوو نک قازیی صه لاهه ددینی (ئبن شه ددای) وگازنده یه ک ل سولتانی ب خو کر، قازی بریار دا هه ردو هه څرک ل نک وی ناماده بین، پشتی هه ردو (صه لاهه ددین و عومه ری خه لاتی) ل نک قازی ناماده بووین، قازی گوټ: هه ر ئیک ژ هه وه شاهدی خو بینت، پشتی شاهد هاتین وهر ئیکی شاهه دیا خو دای، دیار بوو کو صه لاهه ددین یی حه قه، لهو قازی بو وی ئیخست، بهری هه څرکی صه لاهه ددینی ژ دیوانی دهرکه څت، صه لاهه ددینی هندهک پاره دانئ؛ دا نهو هزر نه که ت کو صه لاهه ددینی تشتهک د دهر حه قا وی دا کره دلی خو.

گاڅا حوکمداری که فتیبه د دهستی صه لاهه ددینی دا وی بریار دا خویک و باج وگومرک ل سه ر خه لکی بیته را کرن؛ دا باری وان گران نه بت، وفه رمان دا ب عه داله ت هاریکاریا خه لکی بیته کرن. و د ده لیڅه یا عه داله تا صه لاهه ددینی ب تنی دو نمونه یان ژ دیروکا وی دی څه گیرین:

یا ئیکې: جاره كې پشتى صه لاهه ددين ژ سهر كه فتنه كې زقېرى وهاتييه
 ديمه شقى، مه زنى ديمه شقى رابوو قه سره كا مه زن وژته اتى ل خوشترين جهى
 ديمه شقى بۆ سولتاني سهر كه فتنى ئاماده كر دا بۆ وى بكه ته ديارى گاڤا دگه هته
 ديمه شقى، صه لاهه ددين هات، پشتى وان قه سر نيشا وى داي ووى جوانييا قه سرى
 ديتى، ئهو ما.. بيته كې بهرى خۆ دايى پاشى گوت: ئهم نه يېن جهين هوساينه،
 ئهڤ خانويه ب كير وى كه سى نائيت يى داخوازا مرنى بكه ت، ئهم يېن هاتينه قيرى
 ب تنى بۆ هندى دا خزمه تى بكه ين. پاشى پشتا خۆ دا وى قه سرى وپى رازى
 نه بوو. مالا صه لاهه ددينى خيغه تهك بوو ل سهر پشتا هه سپى وى بوو، جهى
 گه هشتبايى لى قه ددا.. صه لاهه ددينى چو قه سر نه بوون ژى بترست وبيرت: ئه گهر ئه ز
 مرم دى بۆ كى هيلم؟

ل بن خيغه ته كى صه لاهه ددينى حوكم ل يازده دهوله تين مه يېن قى گاڤى دكر
 وئهو هنگى راوه ستيا هه تا دفنا فره نسا وئلمانيا وبريتانيا د گهل يا پاپايى وان ل
 ناخى بكيشت!

يا دووى: من دقيت وى مالى بۆ هه وه بىژم يى صه لاهه ددينى پشتى مرنا خۆ
 هيلاي، (ئهبوو شامه) ديبيرت: سولتاني چو ملك وعه قار پشتى خۆ نه هيلابوو،
 رۆژا ئهو مرى ديناره ك وچل وحه فت دهره هم ب تنى وى هه بوون.

نه قه سر، نه باغ وبيستار، نه زه قى وره ز.. ب تنى ديناره ك وچل وحه فت
 دهره هم! ئه قه ده مى ئهو مرى.. وده مى هيشتا ئهو يى ساخ هه قالى وى (ئبن
 شه ددادى قازى) ديبيرت: نه هاتيه زانين كو صه لاهه ددينى جاره كى زه كاتا فه رض
 دابت؛ چونكى چو جاران وى هند مال نه بوو زه كات لى بكه فت.

۳- مروه ت و دل فره هى ومه ردينيا وى:

مروه ت و دل فره هيا صه لاهه ددينى جهى مه ته ل پى ئينانى بوو خۆ ل نك وان
 يېن صه لاهه ددينى شه رى وان دكر، وده مى ئهم به حسى جيه ادا وى دكه ين هنده ك
 نموونه يان ل سهر قى چهندى دى ئينين.

(ئبن شەدداد) دېيىرت: مەردىنييا ۋى گەھشتىبوو ھەددەكى چو جاران ۋى نەھىيلا تىشتەك بىمىنتە د خزىنەيى دا، لەو گەلەك جاران خزىنەداران مال ژى قەدشارت دا ل دەمى تەنگاڭييان مەحتل نەبن.

ۋەندى ئەو مەزۇقەكى دلساخ بوو ۋى پى ددا ھەمى كەسان كو ئەو بچنە نك ۋى وگازندەيىن خۇ بو بكن و ژ بەر قى چەندى دوزمنين ۋى بەرگەريانا كوشتنا ۋى يا كرى، بەلى ھەر جار خودى ئەو دپاراست.

سەرھاتىيا ھەلاھەددىن د گەل جىھادى:

سەلاھەددىن - ۋەكى پترييا مېرچاكيىن مللەتتى خۇ يى كورد- شىرەكىى دل موكم بوو، نە ترس نە سستى ۋى نەدناسى، ھندى تەنگاڭى ل سەر مشە بىان ھىزا ۋى پتر لى دەھات، ۋەكى چىايىن كوردستانى يى ئاسى بوو، ۋەكى دەشتىن ۋى يى ب ساناهى بوو، ھىژ دەمى يى بچويك ل سەر دەستى بابى خۇ ئەيىووبى ومامى خۇ شىركۆى فىرى سوبارى ۋەگىدىيى بووبوو، ۋەھىشتا ژيىي ۋى نەگەھشتىيە بىست سالىيى ناڭ ۋەدەنگىن ۋى ب زىرەكىيى د ناڭ خەلكى دا بەلاڭ بوون، و ژ بەر زىرەكىيا ۋى مامى ۋى شىركۆى بو ھارىكارى ئەو د گەل خۇ برە مصرى، ۋەئەوى ب زىرەكىيا خۇ شيا د ھەفت ھەشت سالان دا ھژمارەكا مەزن ژ فىرس ۋەگىدان ل دۆر خۇ كۆم بكت ۋدويماهيىي بو دەولەتا عوبەيدىيىن رافزى ل مصرى بدانت، وجارەكا دى ئالاىي سوننەتتى ل مصرى وپوژئاقايا ۋەلاتىن عەرەبان بلند بكت، و ب راستى ئەڭ كارى سەلاھەددىنى كرى گەلەك يى كىمتر نەبوو ژ ۋى جىھادا سەحابىيان كرى دەمى بو جارا ئىكى ئەڭ ۋەلاتە ل سەر دەولەتا ئىسلامى زىدە كرىن.

سەلاھەددىن ل دەمەكى ھات گەلەك يى جودا نەبوو ژ قى دەمى نوکە ئەم تىدا

دژين:

ئەگەر ژ لايى ناڭخۆيى قە تە بەرى خۇ دابايى دا بىنى ئوممەت - ژ لايى دەسپەلاتداريىي قە- ۋەكى رستكەكا قەتياى لى ھاتبوو، ھەر مۆركەك بو خۇ ب

لایه کی څه چووبوو، جیهانا ئیسلامی ل سهر هژماره کا نه یا کیم ژ دولهت وویلايهت ومیرنشینان یا لیکڅه کری بوو، و ل ههر جهه کی کهسه کی حوکم دکر وگه لهک جارن خو دهاقیته سهر بهختی نه یارتین ئیسلامی وبازرگانی ب ناخا ئیسلامی دکر پیڅه مهت کو ئهو دهستی هاریکارییی بو وی درېژ بکهن دژی حاکمه کی دی یی موسلمان.

راستییا ئیسلامی نیژیک بوو ل بهر خه لکی ئالوز بیت، دهسته کین بیدعه چی وخودانین دلچونان ب ناڅی ئیسلامی خه لک ئیخستبونه بن دهستی خو، وئهو ولسا تی دگهانندن کو داخواز کهرین دورست بو ئیسلامی ئهون.

و ژ لایي دهرڅه یی ژي ئهوروپایا دل ب کین وخاچپهریس ب ههمی څه خو لیکدابوو وئهو نیژیکي سهه سالان بوو ب عیل وعه ساکر څه قیت کربوو رږژئافایا جیهانا ئیسلامی، وهژماره کا وهلات وباژتیران ئیخستبونه بن دهستی خو، وقودسا پیروژ ب خو ئیک ژ وان باژتیران بوو.

ئه څه حالئ جیهانا ئیسلامی بوو ل سهه سالو شهشی مشهختی، دهمی خودی صه لاهه ددین بو ئوممه تی هنارتی.. صه لاهه ددین هات، وگاڅا وی ئوممهت د څی حالی دا دیتی، وی څیا گوهورپینی بکهت، باره کی گران کهفته سهر ملان، راسته ژ باشییا ئیغبالا وی ئهو بوو بهری وی ب ده مه کی کیم دو شیرین دی یین جیهادی ریک بو وی خوش کربوو، ئهو ژي عماده ددین وکوپي وی نووره ددین بوون، به لی مرن بهری صه لاهه ددینی گه هشته څان ههر دووان، مرنئ ئهو برن وباری وان ژي بو صه لاهه ددینی هیلا.

ئه څه باری گران ب دورستی ل سیه ودو سالییی کهفتبوو سهر ملین وی دهمی ئهو ل مصری بوویه وهزیر، ل سیه ودو سالییی وی دهست پی کر و ل پینجی وحهفت سالییی دهمی ئهو مری بارا پتر ژ هیڅییین خو یین مهزن وی ب جهـ ئینابوون، ب تنی دو هیڅی نه بن مانه د دلی دا.. هه څالی وی (ئبن شه دداد) دبیرت:

((ل سالا ٥٤٨ -پشتی زفراندنا قودسی- صهلاحهددین د خواتر خواستنا لهشکهړی مصری دهرکهفت، برایی وی (الملك العادل) سهړلهشکهړ بوو، ل باژیری عهسقهلانی مه خاترا خواستنا لهشکهړی کر، صهلاحهددینی قیا د بهر لیثا دهریایی را بزفرت وبو سح وسویان خو نیزیکی عهککایی بکهت، کو هنگی د دهستی خاچپهړیسان دا بوو، وهنگی دهم زفستان بوو وړیک یا ب سلامهتی نهبوو، مه گوتی: یا باش نینه هم د قی پیکي را بچین، بهلی وی گوهی خو نهدا مه ودا ری.. دهمهکی نهز وئو یی دچین هلو ل من زفري وگوت: بو ته بیژم کانی چ د دلی من دایه؟ من گوتی: بهلی.. وی گوت: چی گاغا من بهر لیثا دهریایی (ساحلی) ههمی ستاند، نهز دی وهلاتی ل سهر هندهکان لیکفهکم ودی وهصیهتا خو کم وخاترا خو خوازم ودهمه دهریایی و ب دویف وان دا چم وهندی عهد هیه دی چم هتا کافرهکی ل سهر رویی عهردی نههیلیم یان نهز بمرم..)).

نهغه ټیک.. یا دووی: (ئبن شهدادی) گوت: ((پاشی صهلاحهددینی گوته من: نهز دی پسپارهکی ژ ته کم کیژ مرن ژ ههمییان بلندتر وشهریفتره؟ من گوتی: مرنا د ریکا خودی دا، وی گوت: مهسهله ههمی نهو من دقیت ب مرنا بلندتر وشهریفتر نهز بمرم))، نهغه هیثییا وی یا دووی بوو.

نهو چهپهړی صهلاحهددینی جیهاد تیدا کری چهپهړهکی بهرفرهه بوو، نه لایهکی ب تنی بوو، ونه جههکی ب تنی ژی، د گهل خاچپهړیسان بوو، د گهل رافزیان بوو، د گهل ئیسماعیلیان بوو، د گهل بیدعهچیان بوو..

ل مصری بوو، ل فلسطینی بوو، ل شامی بوو، ل جزیری بوو، ل کوردستانی بوو.. ورژا صهلاحهددین مری مهملهکهتهکا ئیکگرتی ل بن ئالایی سوننهت وجهماعهتی دورست ژ فان وهلاتان ههمییان پیک دهات: مصر، یهمن، رژههلاتا تونوسی، بهرلیقیین دهریایی ل ژورییا نهفریقا، شام ب هر پینج دهولهتین خو یین نوکه هه هندهک دهقهر ژ فلسطینی تی نهبن، د گهل گلهک دهقهرین کوردستانی ژی، نهغه نهو مهملهکهته یا دیروکفانان پشتی هنگی گوتیی: دهولهتا ئیویویان.

ئەگەر ئىن سەرگەفتنا سەلاھەددىنى:

ل ئىيرى پىنج ئەگەر ئىن ب كورتى بۆ سەرگەفتنا سەلاھەددىنى ئەم دىيىن دەسنىشان بگەين:

۱- چونكى سەلاھەددىن مەرقىي خودى بوو:

وبەرى نوگە مە بەھسىي قى چەندى كر، ومە ئاشكەرا كرىبو كو دەمى دبوو شەر بەرى سەلاھەددىنى بەس دما ل لايەكى.. لايى خودى، ووى داخوازا سەرگەفتنى ژ خودى ب تنى دكر، وبەرى هنگى ل بەرفرەھىيى وى خودى دناسى ودىنى وى ب سەر دىيخست لەو ل تەنگاقيىي خودى د ھەوارا وى دەھات وئەو ب سەر دىيخست.

۲- ب كاريىنانا رىكىن سەرگەفتنى:

پشتى سەلاھەددىنى ب دورستى خۆ ھىلايە ب ھىقييا خودى قە وسەرگەفتن ژ وى ب تنى خواستى، وى خەمەكا خەم ژ ئامادەكرنى و ب كاريىنانا رىكىن سەرگەفتنى ژى خوار، لەشكەرەكى موكم ئامادەكر، پويته ب مەسەلا پەيداكرنا چەكى كر، ولايى تەعبىي ژى ژ بىر نەكر، مەرقىي زانا كرنە د ئاش لەشكەرى دا؛ دا جيھادى ل بەر وان شرىن كەن ودىنى نىشا وان بدەن ونقىيژى ل بەر وان بگەن.

سەلاھەددىنى لەشكەرى خۆ ل سەر سى پشكان لىكقە كرىبوو:

- لەشكەرى سولتانى: وئەف لەشكەرە ھەمى -يان بارا پتر- ژ كوردان پىك دەھات، وئەو ھەردەم د گەل سەلاھەددىنى بوون وچو بىنقەدان بۆ وان نەبوو.

- لەشكەرى مىران: وئەف لەشكەرە ئەو بوو يى د گەل وان مىران يىن سەلاھەددىنى راكرىن، ل دەقەرپىن جودا جودا بوو، وھەر جارەكا سولتان ھەوجە ببايى دەھارتە ب دويش را.

- لەشكەرى (موتەطەووع): وئەفە ئەو جيھادكەر بوون يىن ل دەمى شەر وتەنگاقييان خۆ دگەھاندە لەشكەرى سولتانى.

وصه لاهه ددینی پویته ب چیکرنا چه کی ومین ومه نه نیقان ژی دکر، ووی میرهک ب ناڅی (میری دهریای) دانابوو کارۍ وی نهو بوو سه رکیشیا (نسطوولی) ئیسلامی یی به حری دکر.

۳- صه لاهه ددینی ریتین موسلمانان کره ئیک ودوبه ره کی وژیکشه بوون ژ ناقبه را وان پاکر وهمی ل بن ئالایی ئیسلامی کو مکر، وهه ر جاره کا موسلمان ل دور ئیسلاما دورست کو م بین وینه ئیک دهست وئیک دل که سهک نه شیت خو ل بهر بگرت.

۴- ئارمانجا صه لاهه ددینی ژ همی جیهادا خو بلندکرنا دینی خودی بوو وچو ددی نه، صه لاهه ددینی بو چو گازیبتن بهرته نگ گازی نه دکر، ئارمانجا وی ب سه ر ئیخستنا چو گازیبتن جاهلی ژی نه بوو، هه ر وه لاته کی مرؤقه کی سه ری خو بو خودی لی چه ماندبا وه لاتئ صه لاهه ددینی بوو، وهه ر جهه کی بانگی خودی لی هاتبا بلندکرن جهی صه لاهه ددینی بوو.

۵- صه لاهه ددینی مه سه لا ئازادکرنا وه لاتئ ئیسلامی کریوو مه سه له کا خوری ئیسلامی، مه سه له نه مه سه له کا نشتیمانی بوو، نه یا هه ری می بوو، نه یا نه ته وه یی بوو، مه سه له مه سه لا ئیسلامی وجاهلیه تی بوو، له و د چه په ری صه لاهه ددینی دا کورد هه بوون، عه ره ب هه بوون، تورک هه بوون، فارس هه بوون، و د چه په ری به رانبه ر ژی دا کافرین عه ره ب هه بوون، رومی هه بوون، فره نسی هه بوون، ئه لمانی وئنگلیز هه بوون. شه ر ل بن ناڅی بلندکرنا ئالایی ئیسلامی دهاته کرن، وژبلی قی ناڅی جیهانا ئیسلامی چو ناڅ و نیشانین دی یین جاهلی نه دناسین، یان ب ته عبیره کا دی (ئستیراد) نه کربوون.

طه لاهه ددین.. وخاچه ریږس:

جاره کی مه زنی باژیری (که ره کی) یی فه له، نه وی دگوتتی: (ئه رناط)، پی ل په یمانا شه ر راوه ستاندنی دانا وه یرش دا سه ر کاروانه کی موسلمانان، پشتی زه لام ئیخسیرکین وهه ری دهست ب کوشتنا وان بکهت هندهک گوتنن سه قهت د ده ر حه قا

ئىسلامى دا گۆتن وگۆته ئىخسيران: پا دى بلا موحه ممه د بيت هه وه ژ دهستين من بينته ده ر.

ئەرناتى پەيمان شكاند وئەزمانى خۆ درېژكر!

سوحبەت گەهشەتە سەلاحەددىنى، گەلەك تىكچوو و سۆز دا دەرسەكا وەسا نیشا ئەرناتى بەدەت ئەو چو جارەن ژ بىر نەكەت.. ئەف گۆتە ئەرناتى ل سالا (۵۸۲) ئى مشەختى ھاتبوو كرن، ئىنا سەلاحەددىن رابوو كاری لەشكەرى خۆ كر و قى جارى كره دلى خۆ قودسى ژ پىسىيا خاچپەرىسان پاقر بکەت، ل هەيشا چارى ژ سالا دى (سالا ۵۸۳) سەلاحەددىن دەرکەفت.. وئەو بوو د قى دەرکەفتنى دا شەرى (حطین) ئى چىبوو و سەلاحەددىن تیدا ب سەرکەفت، وپشتى شەرى ئەرنات ب ئىخسیری كەفتە دەستى موسلمانان، ھەندەكان ئەو ئىنا نك سەلاحەددىنى، سەلاحەددىنى گۆتى: ئەقرو ئەز پيش موحەممەدى قە دى تە كوژم.. وشیرەك ل ستوى وى دا.

ل سالا (۴۹۲) ئى مشەختى دەمى خاچپەرىسان باژىرى قودسى ژ دەستى موسلمانان ئىنايە دەرى دىروكفان دىژن: وان ھەفتى ھزار موسلمان كوشتن. و دەمى سەلاحەددىنى ل سالا (۵۸۳) يى مشەختى قودس ژ دەستين وان ئىنايە دەر موسلمانان ب رەنگەكى وەسا سەرەدەرى د گەل وان داگیركەران كر دىروكفانىن وان ب خۆ ھەتا ئەقرو ژى خۆ مەجبوو دىبن كو ب باشى بەحسى وى بکەن دەمى موقارەنى د گەل خۆ دكەن!

دەمى سەلاحەددىن ھاتىيە د قودسى دا وى برىار دا چل پۆژان رى بو فەلین قودسى بىتە قەكرن؛ دا ھەچىيى بقیىت ب تەناھى وسەرەستى دەرکەفت و بچتە وى جەبى يى وى بقیىت، ووى برىار دا ھەر زەلامەك دەھ دیناران پيش خۆ قە بەدەت و ھەر ژنكەك پىنج دیناران، و ھەر بچویکەك دو دیناران بەدەت دا رى بو بىتە قەكرن، وى قى بەدەلى نەدەت دى ئىتە ئىخسیركرن، و ھەر چەندە سەلاحەددىن و خاچپەرىس ل سەر قى بەندى پىك ھاتن ژى بەلى دەمى بوویە دۆرا ب جەئینانا قى بەندى

صه لاهه ددینی هیشتا پتر دلوثانی ب وان بر، ده می وی دیتی گه لهک که سین لاواز وپیر و بی خودان د ناڅ فیلان دا هه نه وی بریار دا روزه کا تاییه ت بو څان رهنکه مرو څان بیته ده سنی شان کرن وپاره وده وار ل سهر وان بیته لیکفه کرن دا ب رحه تی وته ناهی نهو بچن.

ل قودسی په تریکه کی فله هه بوو، ماله کی زیده وی هه بوو، ده می نهو ژ باژیری ده رکه فتی وی مالی څو هه می د گهل څو بر، وهندی فیه یرین فیلان ژئی خواست کو نهو پیش وان څه پاران بده ت نهو ل بهر نه هات وپاره پیش ئیکی څه نه دان، هنده کان گوته صه لاهه ددینی: نه ری بوچی نه م پارین وی ژئی ناستینین و بدهینه موسلمانان؟ صه لاهه ددینی گوته: ژ دهه دیناران پیته تر نه ز تشته کی ژئی ناستینم، ونه ز قه ت غه دری لی ناکه م.

دیرو څکانی روژ ناڅایی (ستانلی بول) دیوژت: مه سه له گه هشته هندي سولتانه کی موسلمان ده رسه ک د قه نجی بی و خیری دا، دا په تریکه کی مه سیحی. گه لهک فله ژ قودسی ده رکه فتن و ب لایی نه نطاکیایی څه چوون، ونه هونگی د ده ستی خاچه ریسان دا بوو، وتشتی غه رب نهو بوو مه زنی نه نطاکیایی بی فله قه بویل نه کر نهو فله بمینه ل جهی وی، لهو نهو فله نه چار بوون چوونه باژیری موسلمانان، وموسلمانان ب سکه کی به رفره څه پیشوازی ل وان کر.

روژا صه لاهه ددین ب سه رکه فتی ب فی رهنگی سه ره ده ری د گهل خاچه ریسان کر، وروژا نهو شیاینه موسلمانان وان ل وی جهی نهو دیوژن مه سیحی نالایی ناشتی بی لی بلند کربو، هه فتی هزار موسلمان کوشتن، وهنده ک ب ساخی سو تن!

صه لاهه ددینی چ پیشکی ش کریه؟

نه فرؤ - مخابن - هنده ک که س د ناڅ مه دا هه نه ده می به حسی قه هره مانی ئیسلامی صه لاهه ددینی دیته کرن له شی وان گران دبت و دیوژن: ما وی چ بو مه کریه؟

ب راسټی دیرۆک باشتړین شاهده ل سهر هندی کو صه لاهه ددین ئیک ژ (موجه ددین) سه دسالا شه شې مشه ختی بوو، وئه گهر صه لاهه ددینی بو قی ئوممه تی تشتهک نه کړت ژبلی هندی کو وی روو حا جیهادی د دلین موسلمانان دا ساخکری ئه و بهی وییه.. ئه وی دیرۆکا صه لاهه ددینی بخوینت باش دئ زانت کانئ قی سه رکیشی مه زن چ کریه، ل قیړئ ئه م ب کورتی ئیشه رته تی دئ دهینه هندهک ژ وان (ئصلا حاتان) یین وی کرین.

۱- ژ لای دینی وعه قیدئ څه:

ئارمانجا صه لاهه ددینی یا سه ره کی ئه و بوو بیر وباوه رین موسلمانان دورست بکه ت ووان بیدعه و خرابییت د ناڅ وان دا په یدا بووین نه هیلت، وهر ژ بهر قی چهندي بیدعه چیان پتر ژ جاره کی بهرگه رپانا کوشتنا وی کر، وحه تا ئه قرو ژی هندهک دهسته کین بیدعه چی و سه رداچووی لی دگه رییت ناڅی صه لاهه ددینی د چاڅین خه لکی دا کریت بکه ن وده ورئ وی کیم بکه ن.

صه لاهه ددینی ده می جهی پی خو ل مصری کری بهری هر تشته کی وی خه بات کر مه نه جهی سونه تی جاره کا دی ساخ بکه ته څه پستی کو ب ده ستین عوبه یدیان هاتییه مراندن، مه درسه څه کرن و بریار دا بانگ ب دورستی بیتهدان، مه زه بهی رافزیان یی بی بنیات ژ مه یدانئ راکر و ل شوینئ مه زه بهی سونی و ب تاییه تی مه زه بهی شافعی- به لاف کر.

ده می صه لاهه ددین ب پاڅو کرنا مصری ژ بیدعه یین عه قاندي رابووی دیت عوبه یدییت رافزی گه لهک بیدعه یین ساخکړین و د ناڅ خه لکی دا به لاڅکړین وه کی: گپړانا شیلان وئا هه نگان ب هله کفنا بوونا پیغه مبه ری -سلاف لی بن-، ودانا دیوانین شینییی ل روژا عاشوورائی، و ساخکړنا روژا نه ورؤزی.. وگه له کین دی. گاڅا حوکم که فتییه د ده ستی صه لاهه ددینی دا وی ئه ف بیدعه یه هه می راکرن، و موسلمان ب دورستی ل رامانا (وه لائی و به رائی) هشیارکرن؛ دا ئه و پشته فانیا دین دوژمنان نه که ن، و هندی ژئ هاتی وی مروڅین زانا ل وه لاتی زیده کرن

وهاريكارييا وان كر دا ئەو خەلكى ل راستييا دينى ئاگەھدار بکەن وبەريى وان بدەنە
حەقييى ورامانىن ئيسلاما دورست د دليىن وان دا نوى بکەنەئە.

۲- ژ لايى جفاكى ئە:

تشتى ژ ھەمييان بەرچاقتريى صەلاحەددين د جفاكا خو دا پى رابووى ئەو
بوو: ئەو شيا خاڤى وسستىيى ل نك خەلكى نەھيىلت و ل شوينى جفاكەكا مجد
وھەژيکەر بوو كاري پەيدا كەت نەخاسم ئەگەر ئەو كار جيھادا د رىكا خودى دا بت،
وئەو ب خو د قى لايى دا باشتريى نمونە بوو ل سەر قى چەندى، خو دەمى
نساخييا مرنى ژى ب سەر وى دا ھاتى وى ھزر دكر كانى پشتى ئەو ساخ دبت دى
قەستا كيژ دەقەريى كەت بو جيھادى، ووى دان وستاندن د قى مەسەلى دا د
گەل ھەقاليىن خو دكر، ودويماهيميى وى برپار دا گاڤا ژ نساخيى رابوو قەستا
وولاتى رۆمى بکەت، و ژ بەر قى ھەژيكرنا وى يا بو جيھادى قازيى وى برپار دا
شيري وى د گەل وى بکەنە د قەبرى دا! صەلاحەددينى ب رەنگەكى (عەمەلى)
وبەرچاڤ جفاكا خو ل سەر رەوشتين باش پەروەردەكرن، وى ئەو فيرى تشتى مجد
كرن و ژ كارين نە ژ ھەژى دانە پاش.

صەلاحەددينى خويك وياج ژ سەر خەلكى پاكرن، دادى وعەدالەت بەلاڤكر
ولى گەريا ھەردەم رىزيىن موسلمانان ئىكگرتى بھيىلت ووان كاران نەكەت يىن
دلرەشى ونەقيان پى د نافت خەلكى دا بەلاڤ بىت، وھەر ژ بەر قى چەندى
صەلاحەددين لى دگەريا مرؤقى ب كيڤھاتى دكرە بەرپرس وكار دئىخستە د دەستى
دا وشيرەت لى دكر كو دلى خەلكى نەھيىلت وزۆرداريى ل كەسى نەكەت. ب قى
رەنگى صەلاحەددين شيا جفاكا خو پاڤژ بکەت.

۳- ژ لايى فيركرن وزانىنى ئە:

صەلاحەددينى خەمەكا خەم ژ قى لايى ژى دخوار، وبەسى ويىە بيژين ھەر
جەھەكى ئەو چووبايى وى مەدرەسەكا مەزن ددانايى، بو نمونە: (مەدرەسا
صالحىيى) ئەوا صەلاحەددينى ب مالى خو ئاڤاكرى ئىك ژ مەزنتريى مەدرەسەين

دیمه شقی بوو، ئافاهیه کی بهر فرهد بوو، ب ړه خ شه جهی نان پتړیسی و سهر شویشتنی وچند دکانه ک ژی چی کړن.

و پستی شه کرنا با ژپړی قودسی ل سالا (۵۸۳) یی، ئیکه مین کار ئو پی رابووی ئو بوو وی مه دره سهک ئافاکر؛ دا دهر سین شریعه تی لی بینه خواندن، وهر چنده صه لاهه ددین - وه کی بارا پتر ژ کوردان- ل سهر مه زه بهی ئیمامی شافعی بوو - خودی ژی رازی بت- به لی وه نه بت بیت هزر کړن کو ئو مه زه بهیه کی (موتعه صصب) بوو، نه خیر! و باشتین ده لیل ل سهر قی چندی ئو بوو وی ل سالا ۵۷۲ مه دره سهک ب نا قی (مه دره سا سیوفی) بو خواندنا مه زه بهی حنه فی شه کر، هر و ه سا وی پر یار دا هر چار مه زه بهی سونبیان ل مه دره سین مصری و شامی بینه خواندن، و بو قی ئارمانجی وی فرمان دا زانایین هر چار مه زه بان ل ثان مه دره سان بینه دانان؛ دا به ری فقیان ژ تهعه صصوبا کو ره بیت ه وهر گپران و هزرا وان باش بهر فرهد بت، و نه ف چنده ئیک ژ مه زترین ئصلاحاتین صه لاهه ددینی بوو د لای فیر کړن وزانینی دا.

و د گهل (ته شجیعا) صه لاهه ددینی بو دانه خواندنا گه له ک مه زه بان ل مه دره سان بی تهعه صصوب، به لی وی قهت ری نه ددا مه زه بهی پویچ و په لچه ل مه دره سه و مزگه فتان بینه خواندن، و ژ لایه کی دی شه وی پشته قانیبه کا مه زن بو نفیسین و به لاکرنا کتیبان دکر، و چی کړنا هنده ک کارخانه بی کاغه زی ل سهر ده می صه لاهه ددینی باشتین نمونه یه ل سهر پشته قانییا وی بو زانینی.

۴- ژ لای ئابوری ویشه یی شه:

دادییا صه لاهه ددینی یا کو مه به حس ژی کری کاره کی باش د خوش کرنا لای ئابوری یی جقاکی دا هه بوو، نه خاسم پستی وی خویک و باج و گومرگ ژ سهر بازرگان و حه جیان راکړن، و مالی دهوله تی ل سهر مرو قین پتقی به لاکری.

صهلاحهددینی پویته ب چاندنی وچیکرنا جو و سکران وگهاندنا ئاخی بو جهین چاندنی کر، ومهخسهدا وی ب قی چەندئ ئەو بوو ئەو مللەتی ژ برسئ پرگار بکەت دا هەردەم بو بەره‌قانییا ژ دین وولاتی یی نامادە بت.

سویک وبازار ل سەردەمی صهلاحهددینی گەلەک ب رهواج کەفتبوان وئیکبوان وان هەمی ولاتان ل بن دەستی صهلاحهددینی ودویرکنا خەگهرا صهلیبیان کار د قی چەندئ دا هەبوو، ودهرگەهی بازرگانییا هەقشک د ناڤهرا مصرئ وهندەک ولاتین ئوروییان دا، وهکی ئیطالیایی هاته قەکرن، وقی چەندئ مفایه‌کی باش گەهاندە جقاکا موسلمانان.

ل بازپری طه‌رابلسا شامی ل سەردەمی صهلاحهددینی کارخانەیه‌کا چیکرنا کاغەزی هاتبوو دانان، ودویر نینه ئەو کارخانەیا کاغەزی ئەوا ل سالا (٥٨٥) مشەختی (به‌رانبه‌ر ١١٨٩ زایینی) هاتییه دانان، کو دئیتە هژمارتن ئیکەمین کارخانەیا کاغەزی ل ولاتەکی ئورویی دئیتە دانان، دویر نینه ل به‌ر قی کارخانەیا طه‌رابلسئ هاتبته چیکرن. ویا زانایه کو پشتی صهلاحهددینی ب نیزیکی چارسەد سالان ئنگلستانی ژ نوی چیکرنا کاغەزی زانی. وژبلی چیکرنا کاغەزی گەلەک پیشەیین دی ژ ل سەردەمی صهلاحهددینی پیشکەفتبوان وهکی: چیکرنا چەکی وجلکان وشویشی و گەمی وپاپوران.

ل دویماهییی:

ل دویماهییی مەسەلەکا فەر هەیه پیتشییه به‌حس ژئ بکەین، ئەو ژئ ئەقەیه: نوکە گەلەک موسلمان هەنە دەمی واقعی مه یی ئەقرو دبینن ژ دلسوزیا خو دبیتن: ئەم موسلمان ئەقرو دپیتشی سەرکیشەکی وهکی صهلاحهددینییه دا جارەکا دی سەرفەرازییا مه بزقربنتەقه وقی واقعی بگوهورت.. ئەقان رەنگە کەسان هەمی هزرا وان ئەوه مه موسلمانان ئەقرو گرفتارییا سەرکیشیی هەیه.

و د گەل کو دەورئ سەرکیشیی د هشیارکنا مللەتی دا قەت نائیته ژ بیرکرن بەلی یا ژ من قە مه گرفتارییا ئوممەتی -به‌ری یا سەرکیشیی- هەیه، وهەر رۆژەکا

ئوممەت پەيدا بوو سەركىش ب خۆ ژ جەرگى وى دى پەيدا بت، و دوژمن قى چەندى باش دزانن لەو ھەردەم ئەو سرنجىن بەنجىرنى ل زەندكا ئوممەتى ددەن.

سەركىش نە ژ عەسمانى دئىتە خواری ونە ژ بن ئاخى دەردكەفت، ژ ناف مللەتى رادبت و دەستى مللەتى دگرت و مللەتە وى پىشقە دبەت، و مللەت ئەگەر يى مری بت چو سەركىشىن زىندى ژ ناف پانابن.. ئەو مللەتى صەلاحەددىن ژ ناف رابووى مللەتەك بوو ل سەرفەرازیيى دگەريا، ب دویقە لانكىيى و سەرشۆرييى رازى نەدبوو، ئىسلام دثيا، و بۆ ئىسلامى دژييا، و د ئىسلامى دگەهشت، ئەگەر نە صەلاحەددىن نە دثيا مریان زىندى بكەت وشەران پى بدەتە کرن.

سلاڤ ل صەلاحەددىنى بت رۆژا بووى، و رۆژا خۆ كرىيە ئىك ژ مروڤىن خودى، و رۆژا دفنا خاچپەرئىس و بیدعەچىيان ل ئاخى كىشای، و رۆژا پشتا خۆ دایە دنیايى وقەستا ئاخەتتى كرى: ﴿ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴾.

ئەو زاناينى مەزىن دەولەتنى فرۆتىن عزى كورئى عەبدىسەلامى

خواندەقانىن ھېژا: قى جارى باش كارى خۆ بىكەن؛ چونكى مە ل بەرە قەستا ديوانا سولتانەكى بىكەين، بى گومان ئىكەمىن پىسارا نوکە دئىتەكرن ئەقەيە: ئەرئ ئەو سولتانى ئەم بەحس ئى دكەين كىيە؟ وحوكم ل كىژ وەلاتى كرىيە؟

بەلى.. لەزى نەكەن! ئەو سولتانى ئەم دى نوکە بەرپەرى وى ژ ئاڤ دەفتەرا دىرۆكى قەكەين، فەرماندارى ل ئىك بوھۆستى ژى ژ عەردى نەكرىيە، رۆژا وى قىاي مالا خۆ ژ مصرى باركەت وى مالا خۆ ھەمى ل سەر پىشتا دەوارەكى كر، وروژا مرى سولتانى مصرى گۆت: ژ نوى پىشتا من راست بو، ئەگەر قى ھەزكربا وداخواز ژ خەلكى كىر سەلتەنەتا من دا ژ من ستىنت.

مروڤەكى ب تنى بو، چو د دەستان دا نەبوو، بەلى دەمى وى ئاخفتەك گۆتبا ھەر ژ خەلىفەى بگرە وھەتا يى ژ ھەمىيان كىمتر ژ زەلامىن دەولەتنى ئىكى بىستە نەدكر پى ل گۆتتا وى بدانت.. د دىرۆكا دىيائى دا ھەمىيى دا ھەو ھەواندىيە، يان گوھ لى بوويە مروڤەكى بى دەسەھلات رابت چنگلى مىر ومەزىن دەولەتنى بگرت وىبەتە بازارى وگازى بىكەت: كى دى قى عەبدى ژ من كرت! پاشى وان پاران بىتە بدەتە فەقىران؟

د دىرۆكا دىيائى ھەمىيى دا ئەف تىشتەتە جارەكى ب تنى يى چىبوى، ئەو ژى ب دەستىن مە موسلمانان، ئومەتا موھەممەدى.. ئەى دىرۆك، ئەى مروڤىنى، قى تىشتى باش بزانه!

ل ديوانا سولتانى زانايان:

ئەو سولتانى مە ل بەرە قى جارى قەستا ديوانا وى بىكەين سولتانى زانايان (عزەددىنى كورئى عەبدىسەلامىيە).

ل سالا (۵۷۷)ی مشهختی، ل وی دهمی بنه مالا ئه ییووبییان فه رمانداری ل وهلاتی شامی دکر، زانایی ناقدار عززه ددین عه بدله یزی کورئ عه بدسه لامی ئه وی ب ناڤی (ئه لعز)ی دئیته ناسین هاتبوو سه ر دنیا یی، د ناڤ بنه ماله کا هه ژار دا هاته ب خودانکر، ل دهسپیکئی وهکی هه ر زارۆکه کئی دی یی وی دهمی، و ل وی جهی، هاته ب خودانکر هه تا بوویه نیڤ زه لام، ل شهقه کئی ل مزگه فتا ئه مه وی ل دیمه شقی یی نفستی بوو مروڤهک هاته خه ونی گۆتی: ما چاوایه ئه گه ر تو دهست ب وهرگرتنا زانینی بکه ی؟

دهمی هشیار بووی هزرین خو د ڤی گۆتنی دا کرن، وپسیار ژ خو کر: دیسا ما چاوایه ئه گه ر ئه ز دهست ب خواندن ونڤیسینی بکه م؟ راسته ئه و بووبوو نیڤ زه لام وهیشتا یی نه زان بوو، به لی ما چ قهیدییه ئه گه ر ئه و قهستا زانایان بکه ت وړیکا وان بگرت؟

دهسپیکا وی وزانینی ئه شه بوو!

را بوو دهست ب وهرگرتنا زانینی کر، وقهستا مزگه فت و مه دره سین دینی کر، وهنگی را وهستا هه تا ناڤ و دهنگین وی ل وهلاتی شامی هه مییی به لاف بووین، وزانایان شامی هه مییان ئعتراف ب زیره کییا وی کری وئو ب پیش خو ئیخستی ودویماهییی ناسناڤی: سولتان ی زانایان ل سه ر دانای.

عززی کورئ عه بدسه لامی هنگی بوو سولتان ی زانایان پوژا ب دورستی هه قی زانینا خو دایی، و مروڤی زانا هنگی دی یی ژ هه ژی بت د گه ل زانایان بیته دانان، گاڤا زانینا وی دنیا ژ دلی وی ئیناده ر و ژ ترسا خودی تژی کر، قیجا وه لی بیت خو شیا دنیا یی، و کورسیکین بلند، وپاره، وهه قالینیا مه زنان، به ری وی ژ گۆتنا هه قیی نه ده ته پاش.. راسته زانای دورست وزانای نه دورست هه ردو پوناهیی ژ ئیک ژیده ری وهر دگرن، به لی ژ بیر نه که ن دهمی چاڤی پوژی ل شویشه کا زه لال و پرته کا ده پی دده ت وهکی ئیک نینه، شویشه پوناهیی دستین

ورؤناهییی دزقږښت، بهلۍ پرتا دهپی رؤناهییی دستینت دا بو خهلکی دیار بکهت
کوئو دهپهکۍ رهق وهشکه!

زانایۍ دورست کتیبۍن شریعه تی دخوبنت وهزرتن خو د خودانی شریعه تی دا
دکهت، بهلۍ زانایۍ نه دورست گاڤا کتیبۍن شریعه تی دخوبنت خودانی شریعه تی ژ
بیرا خو دبهت، لهو دۍ بینۍ زکۍ ئیک ژ وان وهکی ناشۍ هیترانییه بهری ههر
تشته کی دینۍ خهلکی دهیتر، پاشی دنیا یا وان.

عززی کورۍ عه بدسه لامی ل سهر دهستی هندک زانایۍن دورست یۍن وهکی
(ئبن عه ساکری) هاتبو په روه رده کرن، وئو ژ وان فیری هندۍ بو کو هه چیبۍ
خودۍ بو خو هلبژرت و د خه ما وۍ نه خوشیۍ نه بت یا د ریکا وی دا دئته سهری،
خودۍ سهرۍ وی دۍ ب سهر هه مییان ئیخت.. جاره کۍ د ناڅه را وی و (الملک
الأشرف) ئی ئه ییووی دا هه څرکیه ک ل دؤر مه سه له کا علمی چیبو، شیخ لیقه
نه بو، ئینا مه لکی بریار دا کو چۍ نابت ئو چو فه توایان بدهت، وچۍ نابت کهس
پسپاران ژۍ بکهت، ودقیت ئو ل مالا خو روینت و ژ مزگه فتۍ پیقه تر -بو نقیژۍ-
ئو نه چته چو جهیډ دی، یه عنۍ: (اقامه جبریه) دانا سهر..

پشتی ده مه کی سوحبهت ل باژتړۍ به لاف بو، هندک زانا چوونه نک مه لکی
وداخواز ژۍ کر ئو ل څۍ بریارا خو لیقه بیت، مه لکی ب گوټنا وان کر.. وعده تین
زانایانه گاڤا بهرۍ وان ما ل خودۍ دلۍن وان د گهل ئیک پاڅر دبن وپشتا ئیک ودو
دگرن، وهنگۍ چو مه لک خو ل بهر هیزا وان ناگرن.

پشتی ده مه کی مه لک نساخ بو، ئینا که سه ک هنارته نک شیخی وگوټۍ:
بیژۍ بلا گهرده نا من ئازا بکهت، شیخی گوټه قاصدی: بیژۍ ژ میژه من گهرده نا
وی یا ئازاکری، عه ده تی منه ههر شهف ئه ز گهرده نا خهلکی هه مییۍ ئازا دکم پاشی
ئو دنقم؛ دا حقه من ل سهر که سی نه مینت. بهلۍ.. ئه څه یه مه زنییا مروڅۍن
خودۍ، بهری بنځن ئو نه څبانا که سی ناهیلنه د دلۍن خو دا، لهو ده مۍ سپیډۍ ئو
ژ خه وی رادبن رؤناهییا دلۍن وان گه شاتیۍ ل سهر دیمۍن وان ئاشکه را دکهت.

قازيبي شامي.. ومه لکي ته يي ووبی:

شيخ عززي کورې عه د سسه لامي قازيبي شامي بو، ومه زني زانا يين ديمه شقي بو، ل سالا ۶۳۸ مشه ختي ل ناڅه را مه لکي شامي ئيسماعيلې ته يي ووبی ومه لکي مصري نه جمه د ديني ته يي ووبی نه خوش بو، د ورژ مناتييا وان گه هشته هندي مه لکي شامي گه لک جه ژ وان جهين با پيري وي صه لاحه د ديني ب خوينا موسلمانان ژ ده ستين خاچپه ريسان ئيناي نه دهر وي دوباره ل وان زفران دن، و(صولحه) د گه ل گرېدا، و داخواز ژ وان کر نه و هاريکارييا وي دژي ته يي ووبی مصري بکن، و ل دويش بنا خه يين قتي صولحي خاچپه ريسان حق هه بوو يينه ناف وهلا تي موسلمانان و ب سهر به ستي بين و بچن، ووه سا چي بوو ده مه کی هنده ک ژ له شکه ري خاچپه ريسان هاتنه شامي دا چه کی بو خو ژ بازاری بکرن.

هه لويستي شيخ عززه ديني ژ قتي چه ندي چ بو؟

چونکی سهيدا قازيبي شامي بو به ري خه لکی هه ميبي ما ل ده قتي وي کاني نه و دي چ بيژت؟ يان دي چ فه توايي ده ت؟

وي گا قتي مه لکي شامي ئيسماعيلې ته يي ووبی ژ دهر قهي شامي بو.. خه لکی پسپار ژ شيخي کر کاني حوکمي شريعه تي د وي که سي دا چيه يي چه کی بفروشته صه ليبييان؟

قازي فه توا دا کو چي نابت بو مرو قتي موسلمان کو کړين وفرو تنه چه کی د گه ل خاچپه ريسان بکه ت؛ چونکی نه و قتي چه کی دي د شه ري مصريان دا ب کار ئين.. وه کی ناگري ده مي به ردبته پويشي فه توايا شيخي وه سا د ناف خه لکی دا به لاف بو، خه لکي ديمه شقي هه مي مانه ل هيقييا روژا نه ينيبي کاني سولتاني وان يي بي تاج عززه ديني کورې عه د سسه لامي دي چ هه لويستي سياسي ژ صولحا سولتاني شامي وه رگرت، ل روژا نه ينيبي مزگفتا نه مه وي ژ مرو قان تژي بو، سولتان هيشتا نه زفري بوو شامي، سهيدا ب سهر مين به ري که فت، عه ده ت بوو هنگي مه لايي ل دويماهييا خوتبي نافي سولتاني دئينا ودوعا بو دکرن، و نه ف

چهنده نيشانا وهلائا مهلايى بوو بۆ سولتاني، بهري خهلكى مال دهقى شيخي كانى وهكى ههر جار دى ناقي سولتاني ئينت يان نه، چونكى نهگهر وى ناقي سولتاني نهينا، مهعنا نهو ئعترافي ب سولتانيا سولتاني ناكهت!

گاڤا شيخ گههشتييه دويماهييا خوتبي شوينا كو نهو ناقي سولتاني بينت ودوعايى بۆ بكهت وى دهستين خو سهرههرازكرن وگوت: ((نهى خودا! تو ريكهكى بۆ قى ئوممهتئ ببينه وهليبين ته پى سهرفهراز بين ودوژمنين ته پى سهرشوربين)) وشيخ ژ سهر مينبهري هاته خوار.

سوحبهت وهسال باژيري بهلاف بوو كو سولتاني زانايان عززهدينى كورئ عهبدسهلامى سولتان ئيخست ويدي ئعترافي پى ناكهت، بهري تهختى سولتاني ب قى فهتوايا شيخي بهرييت وى ب لهز خو ب ديمهشقى را گههاند، پشتى گههشتييه ديمهشقى ئيكسهروى بريار دا ههمى مهنصبين عززهدينى كورئ عهبدسهلامى بين رهسمى ژئ بيته ستاندين، وژ بهر قى ههلوستى وى نهو د مالا وى دا بيته گرتن، ول بن (اقامه جبريه) بيته دانان.

پشتى ههيامهكى هژمارهكا زانا وماقوبلين باژيري چونه نك سولتاني وداخواز ژئ كر نهو سهيداي بهردهت بهري كهريا خهلكى بهري وان بدهته هندئ نهو كارهكى بۆ سولتاني خراب بكهن پاشى پشتى هنگى پeshيمانى فايدهى نهكهت! سولتاني گوهداريا وان كر وفهرمان دا شيخ ژ گرتنى بيته نازاكرن، شيخي داخواز ژ سولتاني كر نهو دهستوربيى بدهتى كو نهو ژ ديمهشقى دهركهفت وقهستا باژيري قودسى بكهت، سولتاني دهستوري داى وشيخ چوو قودسى ول ويئى ئاكنجى بوو.

پشتى ههيامهكى سولتاني شامى د گهل هندهك مهزنين دهولهتئ قهستا دهقهره قودسى كر؛ دا كۆمبونكهكى د گهل هندهك خاچهريسان بكهت، ل ويئى سولتان ئيسماعيلئ ئهيووبى زهلامهك هنارته نك شيخ عززهدينى كورئ عهبدسهلامى دا بيژتى: سولتاني تويئ عهفيكرى وچى مهنصبى ته بشيت نهو دى دهته ته ب شهرتهكى كو تو بچى دهستى وى ماچى بكهى.. وسولتاني گوته قاصدى خو:

ئەگەر وی گوھێ خۆ ئەدا تە، تو وی بگرە و بینه بکە د خێشەتەکی قە ب ڕەخ خێشەتا مە قە.

ل قیڕی دبت هەندەک کەس هەبن پسیار کەن: ئەرێ سولتانەکی خودان سەلتەنەت و دەسپەلاتداری چ ژ مەلایەکی بێ دەسپەلات دقیا؟ ما ئەو بۆ خۆ ژ بەر وی نەرەقی بوو و چووبوو قودسی، ئەرێ ئەو د گەل سولتانی بت یان نە ما دێ چ ل سولتانی زێدە بت؟

بۆ بەرسف دێ بێژین: دەمی زانایی ڕیکا خودی دگرت، و قیانای دنیایی و مەنصبان ژ دلی خۆ دینادەر، مەزنی دنیایی ل دویف وان دکرە غار، و هیقییا وان ئەو بوو جارەکی ئەو زانا ل دیوانا وان حازر بیت؛ چونکی گۆتتا زانایی بۆ وان و حوکمی وان وەکی مۆرا سولتانی بوو ل سەر پارە، و پارە ل بازاری چو بەیای خۆ نابت حەتا مۆرا سولتانەکی ل سەر نەبت.

قاصدی سولتانی هاتە نک شیخی و گۆتتا سولتانی بۆ وی قەگیرا، و گۆتی: هەما تو دەستی سولتانی ماچی بکە ی ئەو دێ تە عەفی کەت.. شیخی ب دلپێشەبوون قە بەرێ خۆ دایێ و گۆتی: ((هە ی مسکین! ب خودی ئەز قەبویل ناکەم سولتان بیت و دەستی من ماچی بکەت، قیجا چاوا ئەز دێ ئیم و دەستی وی ماچی کەم؟! ئەز تشتەکی دزانم و هوین تشتەکی دی، حەمد بۆ وی خودایی بت یێ ئەز ژ وی بەلایی پاراستی یا دایە هەو)).

قاصدی گۆتی: پا سولتانی بریار دایە تە بگرت.

وی گۆت: هەچییا هەوە دقیت بکەن..

ل دویف بریارا سولتانی شیخ د خێشەتەکا ب ڕەخ خێشەتا سولتانی قە هاتەگرتن، شیخی ئەف دەمی خۆ هەمی ب عیبادەتی و خواندنا قورئانی قە دپۆراند، ڕۆژەکی هەندەک مەزنی سەلیبیان هاتنە نک سولتانی ئەییووی، پستی وان و سولتانی دان و ستاندین خۆ ل بن خێشەتا سولتانی- ب دویمای ئینان، دەنگی شیخ عزەددینی کورێ عەبدسەلامی ب خواندنا قورئانی هاتە وان، سولتانی

موسلمان ثیا خۆ ل بهر مهزنیڤ سهلیبیان شرین بکهت، ئینا گۆته وان: ههوه گوه
ل دهنگی قی شیخی ئهوی قورئانی دخوینت ههیه؟
وان گۆت: بهلی..

سولتانی گۆت: ئهقه قهشتی مه موسلمانان یی ژ ههمییان مهزنتره، من ئه
یی گرتی چونکی ئهوی یی نهرازییه کو من هندهک جهین موسلمانان تهسلیمی ههوه
کریڤ، قیجا من ئهوی ژ ههمی مهنصبان یی ئیخستی و ژ بهر ههوه من ئهوی نوکه یی
گرتی.

سولتانی شهرمزار هزرکر مهزنیڤ خاچهریسان دی ئین دهستی وی ماچی کهن
سهرا قی خزمهتا وی بو وان کری، بهلی (سهدمهکا) مهزن بو وی چیبوو دهمی
مهزنی فرهنگی گوتییه وی: ئهگهر ئهقه قهشتی مهبا یی هوسا ئهم دا ئاقتی ل پییڤین
وی کهین پاشی دا وی ئاقتی قهخوین!

شهری د ناقههرا ئهییوویبیڤین مصری وشامی دا دهست پی کر، وکانی چاوا
خائین ههردهم شهرمزار دبن لهشکهری شامی ب سهروکاتییا (الملك الصالح
إسماعیل) ای شکهست، ولهشکهری مصری ب سهروکاتییا (الملك الصالح
نجم الدین ایوب) ای ب سهرکهفت، و ب قی سهرکهفتنی شیخی ئیسلامی
عززهددینی کورپی عهبدسهلامی ژ ئیخسیرییا سولتانی شامی رزگار بوو، وپشتی
رزگاربوونی ئهوی قهستا وهلاتی مصری کر و ل ویری ئاکنجی بوو، وکانی خهلکی
شامی چهند ههز ژ وی دکر خهلکی مصری ژی هند یان پتر ههز ژی کر.

د گهل ئهییوویبیڤین مصری:

مهزنیڤ مصری یین ئهییووی دهمی گوه ل ههلوبستی شیخی د گهل سولتانی
شامی بووی، ئهوی د چاقتیڤ وان دا مهزن بوو، و ژ بهر کو شیخ ئیک ژ مهزنه
زانایین سهردهمی خو بوو، ل مصری ژی ئهوی هاته هلبژارتن دا بته سهروکی قازیان
وشیخی ههمی زانایان، وروژ بو وروژ بهایی وی د ناف خهلکی دا مهزن دبوو
وقیانا وی د دلان دا زیده دبوو..

مهزنی مصری هنگی نهجمه ددین ئهییوب بوو، نهجمه ددین مروّقه کی زیده ب ههیهت بوو، وکەسی بسته نه دکر ل دیوانا وی سه ری خو راکهت و به ری خو بده ته ناچاقین وی، ژ لایه کی قه ئه و سولتانه کی جامیر و خیرخواز بوو، خه لکی هه ز ژئ دکر، و ژ لایه کی دی قه ئه و مروّقه کی ب حوکم بوو یی ئه و ژئ عیجز بیا، دا فه رمانی ب گرتنا وی ده ت و پشته هنگی ژ بیر دکر وکەسی نه دویرییا بیرا وی لی بینته قه .. کیم دهرکه فته ناڤ مروّقان، عه ده تی وی بوو ل پوژا عهیدی دهرکه فته ناڤ باژیری، پشته سویک و بازار دهاتنه خه ملاندن و تژی سه ر پیکان له شکه ر وزیره قان دبوو.

جاره کی هنده ک مروّ هاتنه نک سه روکی قازیان عه زه ددینی کو ری عه بدسه لامی وگو تنی: ل فلان جهی ژ قاهیره مروّقه کی فه له یی هه ی دکانه کا عه ره قی یا هه ی، قیجا ئه گه ر ته گو تبا سولتانی.. وی گو ت: باشه.

ل پوژا عهیدی وه کی هه ر سال سولتان ب مهوکی خو قه دهرکه فته، مروّ هه می ل سه ر لیقین پیکان راوه ستیان ل هیقییا دهریاسبونا سولتانی، سولتان بو ری.. مهزنین دهوله تی هه می ل دو ر و په خان بوون، زوی ب زوی خه لکی بسته نه دکر به ری خو بده نه سولتانی، تژی واران زی ره قان و عه بدین چه کدار هه بوون، عه زه ددینی کو ری عه بدسه لامی سه روکی قازیان، ده می زانی سولتان دی ب قی رهنگی دهرکه فته بازاری چوو د ریکی دا، گاڤا سولتان نیزیکی وی بووی، شیخ ب نک قه چوو و ب دهنگه کی بلند قه گازی کری:

- ئهییوب!

جرفه ک ب سولتانی که فته.. ئه قه کییه ب قی بی تو ره ییی د گه ل وی دناخت؟ ما ئه و نزانت ئه ز کیمه؟

ده می هه قالین سولتانی تی ئینایه دهر کو سولتان عیجزبوو هنده کان هی دی گو تی: ئه قه شیخ عه زه ددینی کو ری عه بدسه لامییه، ده می سولتانی ئه قه زانی بی دهنگ بوو، به رسفا سولتانی دا وگو تی: به لی سهیدا، خیر بت؟

سه‌یدایی گوتی: ل فلان جهی ژ باژیرئ موسلمانان، دکانه‌کا هه‌ی عه‌ره‌ق لی
دئیتته فروتن، ته زانییه یان نه؟

سولتانی گوت: وئو ژی بوویه؟

شیخی گوتی: به‌لی ل فلان جهی.

سولتانی بینه‌کی هزارا خو کر پاشی گوت: ها.. تو راست دبیرئ، ئو دکانا تو
به‌حس ژئ دکه‌ی، هیتشتا ل سهر ده‌می بابئ من هه‌بوو، یه‌عنی ههر وه‌کی گوتی: ل
سهر خاترا بابئ خو من ئو دکان نه‌گرتبیه، شیخی گوتی: دیاره تو ژ وانی یین
دبیرئ: ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ أَبَاءَنَا عَلَىٰ أُمِّهِ وَإِنَّا عَلَىٰ عَائِلِهِمْ مُّقْتَدُونَ﴾؟

سولتانی ب له‌ز گوتی: نه نه، نه‌خیر، پاشی وی گوتته هنده‌کان: هه‌رن قئ
گافی وی دکانی بگرن.

طه‌له‌به‌کی شیخی دبیرئ: پشتی هنگی من گوتی: سه‌یدا ئو چ بوو ته کری؟
شیخی گوتته من: کوړئ من! گاڤا من سولتان ب قئ په‌نگی دیتی ئه‌ز ترسیام
غوروور بو وی چئ بیت قیجا من قیا ئه‌ز وی هشیار بکه‌م.

گوت: من گوتی: ئه‌ری ما تو ژئ نه‌ترسیای؟

وی گوت: کوړئ من! من بیرا خو ل مه‌زنییا خودئ ئیناقه، سولتان ل به‌ر
چاځین من وه‌کی کتکه‌کی لی هات.

شیخ وفهرمانا ب باشیی وپاشفه لیدانا ژ خرابیی:

سولتانی زانایان عززه‌ددینی کوړئ عه‌بدسه‌لامی، مروقه‌ک بوو خودئ وه‌سا
ئو ئافراند بوو کانئ چاوا خه‌لک ب خوارن وقه‌خوارنئ دژین، وخو رادگرن، وه‌سا
ئو ب فهرمانا ب باشیی وپاشفه‌لیدانا ژ خرابیی دژیا وخو رادگرت، ومروقی زانا
ئه‌گه‌ر ئو بت یی خودئ خیرا وی قیا بت، وکرته ژ زانایین خیرخواز وسه‌رپاست،
خهما وی یا مه‌زن ههر وه‌ر دئ ئو بت ئو به‌ری مروقان بده‌ته وی ریککی یا
شریعه‌تی خودئ پی هاتی، ووان ژ ههر خرابیه‌کا هه‌بت بده‌ته پاش.

نه تشته کی بابه تی زانایی دینییه ئه گۆتته کا وهسا بکهت شریعت وی ل وی بزفرینت ودره و ده ریخت، دینی دورست دورویاتییی نزانت، وهر جاره کا دورویاتی تیکه لی دینی بوو دین پویج دبت، وزانایی دینی ئه گهر دورویاتی کر: نه گۆته راستییی ئه قه راستیییه، و خرابییی ئه قه خرابیییه، هنگی مه زنترین منافق دی ژ وی شریفتر بت، وپنییا ل کراسی سپی وه کی وی نینه یا ل کراسی رهش.

منافق مرقه که ژینا وی یا قه شارتییه، وزانایی دینی ژینه کا هلیقیری ل بهر چاچین خه لکی هه یه؛ چونکی بهر خه لکی هه مییی یی لی، ئه مرقه که ب دینی قه یی گریدایه، یی هاتییه دان دا کارئ وی رتیشادانا خه لکی بت، قیجا ههر جاره کا وی ریک ل بهر خه لکی بهرزه کر، یان سستی د دیارکرنا راستییی وخه له تییی دا، هنگی خه لک کارئ وی ل سهر دینی ده ژمیرن، ئه گهر وی دره وه ک کر خه لکی نه زان دی بیژن: دین دره وه! ئه گهر وی دورویاتییه ک کر ئه دی بیژن: دین دورویاتییه!

له و ده می مرقی زانا د سهردا دجت ئه دوقات ژ خه لکی خرابتر لی دئیت؛ چونکی ئه هنگی عالمه کا مرقان دی د سهردا بهت، وزانا جیگیرن پیغه مبه رانه، هندی ئه و ل دویف ریکا وان بچن، ئه گهر نه .. شعیطان ب هه می شعیطانییا خو قه، خو ژ وان دکرت!

شیخ عززه ددین - وه کی مه گۆتی- بیی فه رمانا ب باشییی وپاشقه لیدانا ژ خرابییی نه دشیا بژیت، شیخ سه روکی قازیبتن مصری بوو، وئیمام وخوتبه خوین و سهیدا ژی بوو ل مه زنترین مزگه فتا قاهیره، بارا پتر ژ ده می خو وی د نا فقه قییان دا ل مزگه فتی دبۆراند، به لی د گهل هندی ژی ئه و ژ سهر و بهرئ با ژیری یی بی ئاگه ه نه بوو، شاگرده وفه قییین وی ههر ئیک بو وی چاهه کی قه کری بوو وی خه لک پی ددیت، ههر جاره کا فقه قیه کی وی تشته کی خه له ت ل عهرده کی دیتبا، دا ئیت جابی گه هینته شیخی وشیح دا ب ده ورئ خو یی شه رعی رابت.

جاره کئی فیه قییه کئی وی هاته نک وگوتی: فلان ئه میری طه بلخانه یهک ب رهخ
 فلان مزگه فتی شه ئافا کرییه.. و طه بلخانه ل وی ده می بو وی ئافاهی دهاته گوتن
 یی که یف وشاهی لی دهاتنه گیران، و ئامیرین موسیقی لی دهاتنه ب کارئینان،
 وهکی (نادییتن) داوه تان د جفاکا مه یا ئه قرۆ دا، گاغا شیخی ب قی چهندی زانی،
 و چونکی ئه و قازی بوو، و حوکم د دهستی دا بوو، رابوو کومه کا فیه قییان دانه دویتف
 خو وچوو وی جهی طه بلخانه لی هاتییه شه کرن، ده می بو وی دیار بووی کو ئه و
 تشتی وی گو ه لی بووی راسته داخوازا ماهولکه کی کر وی ب خو د گهل فیه قییتن
 خو دهست ب خرابکرنا وی ئافاهی کر، وهنگی راوهستان هتا وان ئه و طه بلخانه
 ههرفاندی وئو تشتیتن ل ژور هه می پویج کرین، وفه توا ژی دا کو ئه و مالی هاتییه
 ته لافتن ژ کیسی خودانی چوو و بو نایتنه به ده لقه کرن.

و ل قیری دو راوهستانین کورت د گهل قی سهرهاتییی مه هه نه:

ئیک: ده می شیخ ب قی کاری رابووی - وهکی مه گوتی - سه روکی قازیان
 بوو، یه عنی پشه که ژ ده سه لاتدارییی د دهستی دا هه بوو، له و وی ئه ف خرابیه
 ب دهستین خو گوهارت.

دو: ئه ف طه بلخانه یا میره کی ژ میرین دهوله تی بوو، وئو میر ب حوکمی
 په یوه ندییین خو د گهل سولتانی مصری دشیا نه خوشییی بگه هینته شیخی، یان هه ر
 چو نه بت وی ژ مه نصبی وی ده ربیخت، به لی چونکی شیخ نه مروقه کی مه نصب
 په ربس و مه صلحه تچی بوو وی هزر د قی چهندی دا نه کر وخو ژ واجبی خو یی
 شه رعی نه دا پاش.

شیخ.. و فرۆتنا میران:

هه قریکیا شیخ عزه ددینی د گهل میر وکاریدهستان ژ بهر گوتنا وی بو حه قییی
 ل قی توخویی رانه وهستا.. سولتانی مصری نه جمه ددینی ئه ییووبی پایته ختا
 دهوله تا خو ژ عهبدان تژی کربوو وی ئه ف عهبده هه می چه کدار کربوون وهنده ک ژ

وان کربوونه میر ومهزنین دهوله تی، نه ب تنی هنده بهلکی (نائب السلطنه) ب خو ژی، کو د دهوله تی دا زهلامی دووی بوو، نهو ژی عهبد بوو.

مه مالیکان (یان نهو عهبدین سولتانی باژیر ژی تری کری) باری خه لکی زیده گران کربوو، و ژ بهر کو نهو زهلامین سولتانی بوون کهس نه دویرییا د گهل وان باخت، دمه کی وان جهین خه لکی ژی کرین و د پشت سولتانی را حوکمداری دکر، شیخ عززه ددین مهزنی زانایین قاهره بوو وسه روکی قازیان بوو، یه عنی ل شوینا مه حکمه میتن مه یین نه قرؤ بوو، هر کرین وفرؤتنه کا چی ببا دقیا وی مؤر کربا نه گهر نه نهو (عهقد) نه دبوو (عهقد کا شرعی)، هر عهقد کا چوببا نک وی، ولایه کی عهقدی ئیک ژ مه مالیکان با، وی نهو عهقد مؤر نه دکر دگوت: نهفه عهبد و ب شریعت کرین وفرؤتنا مروقی عهبد یا درست نینه.

مه مالیکان ب قی چهندي نه خوش بوو، و بیهنا وان تنگ بوو، لهو نهو چوونه نک جیگری سولتانی (نهو ژی ژ مه مالیکان بوو) و گازنده یین خو ژ شیخی بو وی کرن، وی هنده ک مروف هنارتنه نک شیخی دا پسپارا قی چهندي ژ وی بکهن وکانی وی چ دقیت، شیخی گوته قاصدان: هوین عهبدن، وحتا کرین وفرؤتنا ههوه ب شریعت یا درست بت دقیت هوین بیته ئازاکرن، وچونکی خودانین ههوه نه دنیاسن دقیت هوین ل بازاری بیته فروتن پاشی نه گهر نهو ههوه دکرت، هوین فروتن، وهوین ئازا بوون هنگی کرین وفرؤتنا ههوه دی یا درست بت.

جیگری سولتانی ژ قی گوته شیخی دین بوو، چاوا نهفه دی چی بت؟ قازیه کی پیر، یی خه رفتی، ئیکی وهکی من بیهته بازاری و بفروشت؟ نهفه قهت چی نابت، نهو رابوو چوو نک سولتانی ومه سهله بو قه گپرا، سولتانی گوت: نهفه نه شولا ویه!

ئاخفتن گه هشته قازی ئینا وی گوت: ما دهم تشتهک ههیه نه شولا من بت، ژ نه قرؤ و نه قازی نابم.. شیخی (استقاله) ژ (مه نصبی) خو دا، و داخواز ژ سولتانی کر کو دستویریی بده تی دا نهو مالا خو ژ مصری بارکعت و بچته شامی،

سولتانی گوټی: بلا. شیخی دو دهوار ئینان، ژنکا خو وکوری خو ل دهواره کی سویار کرن، ومالا خو ههمی ل دهوارا دی سویارکر، وکفته ری و ب بی دهنگی ژ باژیری دهرکفت..

مسهله هوسا ب بی دهنگی ب دویماهی نه هات، گاڤا سوجه تا دهرکفتنا شیخی گهشتیه خه لکی زانایین باژیری ههمیان خو دا ئیک و ب دویف شیخی دا ژ باژیری دهرکفتن، وگاڤا خه لکی زانا ب فی رهنگی دیتین نهو ژ ب دویف وان دا دهرکفتن، خو صنعه تکاران ژ دکانین خو گرتن و ب دویف شیخی دا دهرکفتن، مسهله مهزن بوو، ب هزاران خه لکی دا ب دویف شیخی څه، هندهک ب لهز چورونه نک سولتانی وگوټی: نه گهر تو نه گه هیهه شیخی ووی نه زڅرینی، کس د باژیری دا نامینت تو سولتانیی لی بکهی!

گاڤا سولتانی دیتی مللهت ههمی یی د گهل شیخی نه چار بوو هنارته ب دویف شیخی را دا بزڅرته باژیری، وگوټی: بزڅره سهر ههمی کارین خو یین بهری، وچی نابت کس مایي خو د ته بکهت، شیخ قانع بوو، زڅری قاهیره و خه لک ژ د گهل زڅرین، وپشتی نهو زڅرییه سهر کارئ خو ئیکسهر وی دهست ب فروټنا مه مالیکان (مه زین دهوله تی) کر، گاڤا جیگرئ سولتانی دیتی نهو ل سهر فی کاری یی مجده عقل د سهری نه ما وگوټ: نهو لیڅه نه بت دی وی ب فی شیري کوژم! ودا نهو گه فا خو ب جه بینت رابوو زهلامین خو دانه ب دویف خو څه، و ب سویاری قهستا مالا شیخی کر، شیرئ وی د دهستان دا بوو، دهرگه هی مالا شیخی قوتا، کوری شیخی دهرگه ه څه کر، گاڤا وی جیگرئ سولتانی ب فی رهنگی دیتی، ب لهز زڅری د ژور څه وگوټه بابی خو: خو خلاص بکه، حال ومهسه لین جیگرئ سولتانی نه څه نه، شیخی گوټه کوری خو: کوری من! بابی ته ژ هندئ کیمتره کو د پیکا خودی دا بیته کوشتن.. پاشی دهرکفته بهرده ری، وگوټه جیگرئ سولتانی: کهره بکه ته خیره؟

تو دا بیژنی هندهک چریسک ژ چاڅین شیخی څه پشه‌شین و ژ گه‌هین ده‌ستی
(نائبی) گرتن وسوژن، گاڅا (نائبی) شیخ دیتی ده‌ستی وی څه‌له‌رزی وشیر ژئ
ده‌رکه‌فت، وی هند خو دیت یی دکه‌ته گری وخو د ده‌ستی شیخی وه‌رکه‌فت و دبیزتی:
دوعا بو من بکه! پاشی گوټی: سه‌یدا تو دئ چ ل مه‌که‌ی؟

شیخی گوټ: دئ هه‌وه‌ فروشم!

گوټ: وکی دئ پارین مه‌ وه‌رگرت؟

شیخی گوټ: نه‌ز!

گوټ: ودئ چ لیکه‌ی؟

شیخی گوټ: دئ ل سهر موسلمانان لیکه‌که‌م..

میر ومه‌زنین ده‌وله‌تی که‌فتنه به‌رانهر واقعه‌کئ به‌رتنه‌نگ ووان زانی وان چو
ریکین دی ژبلی یا شیخ دبیزت نینه، ئینا نه‌وه‌ نه‌چار بوون خو ب ده‌ست شیخی څه
به‌ردا، وه‌ر ئیک‌ی گوته هه‌څاله‌کئ خو: روژا شیخ من دفروشت وه‌ره من بکړه
ونه‌گهر ئیک‌ی زیده کر تو هیشتا ل سهر زیده بکه، وته خهم پی نه‌بت.. شیخی ژڅان
دا خه‌لکی و ل باژپری کره ده‌نگ: سه‌روکئ قازیان شیخ عززه‌ددینی کورئ
عه‌بدسه‌سه‌لامی ل فلان روژئ، مه‌زنین ده‌وله‌تی ژ مه‌مالیکان دئ فروشت، وه‌ه‌چیئ
بقیت ئیک ژ وان بو خو بکړت بلا ناماده بیت.. روژا ژڅان هات، شیخی میرین
مه‌مالیکان هه‌می ژ جیگرئ سولتانی بگره وحه‌تا یی ژ هه‌مییان کیمتر ئینانه
مه‌یدانکئ، وئیک ئیکه ل مه‌زادی فروژن، وپاشی نه‌وه‌ پاره یی ب وان څه هاتی
بر کره د خزینه‌یا ده‌وله‌تی دا و ل سهر فه‌قیران به‌لاڅکر!

ل سهر ده‌مالیکان:

پشتی سولتانی ئه‌ییووبی نه‌جمه‌ددین ئه‌ییووب مری، فه‌رمانداری ژ ده‌ستی
بنه‌مالا ئه‌ییووبیان هاته‌ ده‌ر، ومه‌مالیک بوونه حوکمدارین مصرئ، وه‌هر چه‌نده
شیخی پتربیا وان ل بازرائی فروژت بوون ژئ، به‌لئ ده‌می حوکم که‌فتیه ده‌ستی وان،

وان بهایه کئی مهزن دا شیخ عززه ددینی، وچو کاره کئی مهزن یی پهیو هندی ب دهوله تی
قه هه ی وان بیی وی نه دکر.

جاره کئی ل سهرده می مه لک (سه یفه ددین قوطزی) وه سا چیبوو له شکه ری
ته تهریبیان گه له ک جه ژ وهلاتی شامی گرتن، ودلی وان چووی بهر ب مصری ژی
قه بچن، گرفتاری ل سهر موسلمانان زیده مهزن بوو وترس که فته دلی خه لکی
مصری، سولتانی مصری یی مه ملووک سه یفه ددین قوطزی بریار دا له شکه ره کئی
مهزن ناماده بکه ت و به ته بهر سنجی ته تهریبیان بهری ئهو شامی هه مییی بستین
وبین قه ستا مصری بکه ن، به لی دورست کرنا له شکه ره کئی ب فی رهنگی پیقه هاتنین
مهزن بو دقین، سولتانی بریار دا مه زنین دهوله تی و ما قویل وزانایان کوم بکه ت
ودان و ستاندنی ل دور فی مه سه لی د گه ل وان بکه ت، مه لکی گوته وان: حال
ومه سه له ئه فنه هوبن چ دبیرن ئه م چ بکه یین؟

هه می ل سهر هندی کوم بوون کو دقیت له شکه ره کئی مصری یی ب هیز بیته
ناماده کرن دا بهرگریا ته تهریبیان پی بیته کرن، مه لکی ومه زنین دهوله تی ژ
مه مالیکان گوت: ژ بیر نه که ن ناماده کرنا له شکه ره کئی ب فی رهنگی پاره کئی مهزن
بو دقیت و میزانییا دهوله تی تیرا فی چه ندی ناکه ت.. پاشی سولتانی گوت: ئه ز
دبیرم یا باش ئه وه ئه م بیسه کئی ژ زه نگینین باژیری وهریگرین هند پاره دی کوم بن
ئه م له شکه ری خو پی دورست بکه یین، هوبن چ دبیرن؟

حازران هه مییان گوت: گه له ک هزره کا د جهی خو دایه.

وبه ری هه مییان ما ل شیخ عززه ددینی کانئ ئهو دی چ بیژت؛ چونکی بهس
ئهو مابوو دهنک نه کری، سولتانی گوتی: سه یدا تو چ دبیری؟

سه یدای گوت: ئه ز دبیرم نه! هوبن سولتان و میر ومه زنین دهوله تی کهس ژ
هه وه زه نگینتر نینه، هوبن زیرین ژنین خو و ناقمالییی خو یی زبده بینن بفروشن و
ب وی پاره ی له شکه ری ناماده بکه ن، وچی گا فا وی پاره ی تیرا مه نه کر هنگی ژ
نوی دی بیژنه خه لکی بلا هاریکارییی بکه ن.

سولتانی گۆت: بهلئ سەیدا، دئ ئەو بت یا ته گۆتی.

پشتی ئامادهبووی قەرەقین سولتانی بریار دا مەزنی دەولهتیی -وبه‌ری هەمیان ئەو ب خۆ- زێڕی خۆ وتشتی زێده د مالین خۆ دا بفروشن ووی پارەیی بینن دا لەشکەری پی دورست بکەن، وپارین وان ب تنی تیرا کرن وزێده ژێ! لەشکەر هاته دورستکرن وشەرەکی گران فی لەشکەری د گەل ته‌ه‌رییان کر وتیدا ب سەر کەفت، و ب فی سەرکەفتنی خودی شام ومصر ژێ ژ خرابییان ته‌ه‌رییان پاراست.

مرنا شیخی:

ل سەر دەمی (الملك الظاهر بیپرس)ی، و ب دورستی ل سالا ٦٦٠ مەشەختی سولتانی زانایان عززی کورپی عەبدەسسەلامی، ل باژێری قاهیرە چوو بەر دلۆقانییا خودی، وخەلکی باژێری هەمی ب دویف جەنازی وی دا دەرکەفتن، ودیژن: دەمی مەلکی ئەف دیمنە دیتی گۆت: ژ نوی پشتا من راست بوو، ئەگەر فی شیخی قیابا دشیا خەلکی ب من را بەردەت هەتا سەلتەنەتا من ژ من بستینن.

شیخی پتر ژ چل کتیبان د گەلەک بابەتین شەری دا نقیسی بوون.

بوچای سولتانی زانایان بوو؟

پشتی مە ئەف گەشتە د گەل سولتانی زانایان کری پەنگە گەلەک ژ مە پسپار بکەن: ئەری چاوا ئەف زانایە شیا بوو هەندە (شەعبییەتی) بۆ خۆ د ناڤ خەلکی دا چی بکەت، هەتا جفاک هەمی بۆ وی پیکفە بۆ وی بێتە ئەو (قاعیدە) یی موکم یی ئەو (نطالاقی) ژێ بکەت بۆ گوھۆربنا خرابیی؟

بۆ بەرسف دئ بیژین: ب کۆرتی ژ بەر شەش ئەگەران:

١- چونکی وی خۆ ژ دنیا یا خەلکی بی منەت کربوو وخەلک نەدشیان خۆ ژ دینی وی بی منەت بکەن.

۲- دینی ئیکا هند ژ وی چیکربوو ژ خودی پتتهتر بهری وی ل چو نه‌بوو، وئهو زانایي دلی خو نه‌به‌ته وی تشتی د دهستی خه‌لکی دا خه‌لک دی حهز ژی کهن.

۳- شیخ ب واقعی ئوممه‌تی یی زانا بوو وه‌هر دهم ئهو یی نیزیکی خه‌لکی بوو، وچو جاران وی مه‌صلحه‌تا خو یا تاییه‌ت ب پیش مه‌صلحه‌تا خه‌لکی یا گشتی نه‌دی‌خست.

۴- گوئن ونقیسینین وی ل دور مه‌سه‌لین مه‌زن یین ملله‌تی بوون، وئهو ژ خهم وخیالین خه‌لکی یی دویر نه‌بوو.

۵- وی وزانایین دی ههمییان خو کربوو ئیک چه‌په‌ر نه حاکمی ونه‌خه‌لکی نه‌دشیا وان ژیکفه کهن، له‌و وان هه‌بیه‌تا خو د چاقین خه‌لکی وده‌سه‌له‌تی ژی دا هه‌بوو، وئه‌گه‌ر ئهو ههمی گافان ب سه‌ر وستویین ئیک ودو‌قه بان دا ب سانا‌هی ژیک ئینه‌ دزبن.

۶- دنیا د چاقین وی دا ژ هندی کی‌متر بوو ئهو دلی خو بیه‌تی، یان سه‌را مه‌نصبان سه‌ری خو شوپ بکه‌ت، و مرادا وی ئهو بوو ئهو د ریکا خودی دا بیته شه‌هیدکرن.

ژ به‌ر شان نه‌گه‌ران قیانا وی که‌فت‌بوو دلین خه‌لکی، وگو‌تنا وی کربا د ده‌وله‌تی دا که‌س نه‌بوو ل به‌ر راوه‌ستت.. سلا‌ف ل سولتانی زانایان عززی کورپی عه‌د‌سه‌سه‌لامی بن ده‌می هاتییه‌ دنیا‌یی، وده‌می خو فرو‌تییه‌ خودی.

مروّقیّن خودی

د گرتيخانه ييڼ زورداران دا

(قَالَ رَبِّ السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ) ؎ تہ فہ گوتنا مردفہ کی ژ

مرؤقین خودی بوو، کو یووسف پیغهمبره -سلاف لی بن-، دهمی ژئ هاتییه خواستن کو ئیک ژ دووان بو خو هلیثرت:

- یان بئی ئه‌مرییا خودی بکه‌ت وقه‌ستا وی کاری بکه‌ت یی خودی پی نه‌خۆش.

- يان ژي گرتنې وچوونا د گرتيخانه يي څه..

ووی یا دووی هلبژارت، ودهمی وی گرتیخانه بو خو هلبژارتی نه وی
که یفخوش بوو زی!

مرۆڤتێن دنیایێ ئه‌وێن سه‌ره‌ڤه سه‌ره‌ڤه د تشاران ده‌گه‌هه‌ن، هه‌ز ده‌که‌ن که‌ گه‌رتنه‌
پوه‌ستانه‌ ژ کاریه‌ وه‌دیره‌یه‌یه‌ستنه‌ ژ ژیاڵیه‌یه‌، له‌و ئێک ژ وان ده‌مه‌ به‌حه‌سی گه‌رتنه‌
خۆ گوه‌ له‌ ده‌بته‌ هه‌سته‌ به‌ نه‌خۆشیه‌یه‌که‌ مه‌زن ده‌که‌ت، به‌ له‌ی مرۆڤتێن خۆده‌ی
به‌ریخۆدانه‌ وان به‌ ڤۆ ڤۆ مه‌سه‌له‌ی یا جوده‌یه‌..

ديسا دى بئڙين: د هه څرکيا خو دا د گهڼ مرؤځين دنيايى، مرؤځين خودى تووشى گهڼک تهنگاځييان دبن، زؤردار ههردهم دخوازن وان ئاستهنگان بيځنه د رټکا مرؤځين خودى دا يټن وان ژ کارى وان يى پيرؤز پاشقهلى بدهت، بهلى وهکى ههر جار هزرا وان خاڅ دهردهځت؛ چونکى چو ئاستهنگ نينن بشين بهرى وان ژ کارى وان بدهته پاش، کو به لاڅکرنا رؤناهييا خودييه د ناڅ خهکى دا.

گرتن، یان مانا ب کوته کی د مال دا، ئەوا ب عەرەبی دبێژن: (الإقامه الجبریه)، ئیک ژ وان ئاستهنگانه یین ژ بهرێ وەرە زۆردار دبێخه د ریکا

گازیکه رین حه قییی دا، یا ژ زۆرداران قه ئه وه ئه و ب قی چهندی دی شین دویراتییی ئیخنه د ناچه را مروژین خودی وخه لکی دا، به لی دیروک شاهده کو ئه و د قی هزا خو دا دبئی فام بووینه؛ چونکی نه بوویه جاره کی گرتن مروژی ژ حه قییی لیقه کهت یان هتا سست ژی بکهت. گرتن بو (ئیرادا) خودانی وه کی ئاگریه بو زیری، کهنگی تو دی زیری عه سلی ناسی؟ ئه گهر ته ئه و ب ئاگری جه پانده، مروژی خودان ئیراده ژی هنگی دئیته ناسین ئه گهر ب سه رکه فتن ژ گرتیخانه یی ده رکه فت بیی ئارمانجا خو ژ ده ست بده ت.

گرتیخانه جه که عنتیکه یه، و سه رهاتییا مروژین وی د دیروکی دا هیشتا عنتیکه تره، گه له ک جاران هنده ک کهس ژ سه ر کورسیکا مه زنا تییی دئیته را کرن وبه ری وان بو گرتیخانه یی دئیته دان، و گه له ک جاران ژی هنده ک ژ گرتیخانه یی یین هاتینه ده ریخستن وبه ری وان بو کورسیکا مه زنا تییی یی هاتییه دان!

(سجن) ئه ف جهی بی رهوش، ژ پیغه مبه ران هه بوینه لی ژیا یین، ژ چاکان، ژ زانا، ژ باشان و ژ خرابان ژی، هنده ک جاران ئه ف سجنه یا بوویه مه دره سه ژ بو به لا قکرا بیر وبا وه ران، وهنده ک جاران ژی یا بوویه جهی لی ک داجریانا مروژین خراب..

گرتن.. ئامیره ته کی که قنه زۆرداران دژی نه یارین خو ب کارئینای، وه کی مه گو تی: یا ژ وان قه ئه و دی شین ب قی چهندی چرایی راستییی قه مرین و گازییا حه قییی بی ده نگ کهن، به لی و یقه ژ کیقه دئیت! ئه گهر هنده ک جاران ئه و شیا بن له شین خودانین راستییی بگرن وبه اثیژنه د گرتیخانه یان دا، ئه و قه ت و قه ت نه شیا یینه دلین وان داگیر بکهن وه زرا وان ده سته سه ر بکهن؛ چونکی هه ر خودان راستیییه کی هه بت دله کی هه ی نائیته سجن کرن! دله که هه رده م بلند به ر ب مه له کووتا خودی قه دفرت، به ر ب عه سمانه کی سا هی قه یی پا قژ ژ هه می ره شه عه و ران.

رؤژا سولتان ل سهر زانايي مهزن (عززي كورئ عهبدسسهلامى) ب غهزه ب هاتي وپريار داي وي بيخته ژير مانا ب كوته كي (اقامه جبريه) و د مالا وي دا وي بگرت، وي مروقهك هنارته نك (عززي) دا قئ پريارا سولتاني بگههينتي.. بهرسقا قئ زانايي بو قاصدي سولتاني ئهو بوو گوئي:

((ئهفه ئيك ژ قهنجييتن خودئ يين مهزنه يين وي د گهل من كرين، دقيت ئهز شوكر وى سهر بكم، دهمي ئهز د مال دا دئيمه گرتن، ئهز نه ل مال دروينمه خوارئ، نه.. ئهز هنگي يئ د ناڤ بيستانهكي دا، ئهز شعورئ ب كهيفخوشيبي دكم چونكي دي مينمه ب تنئ وبهطال بو كرنا عيادهتي خودئ، ئهفه دياريهكه خودئ دايه من، فلان كهس! هانئ بو ته قئ شهملكي ديارئ ژ من دا تو نقيژان ل سهر بكهئ، و ب خودئ ئهگر من تشتهكي دي يئ ب بهاتر ژ قئ شهملكي ههبا ئهز دا دهمه ته..)).

ما نه تشتهكي غهريه ئيك مزگينيا گرنا مروقي بو مروقي بينت، مروڤ رابيت تشتي خو يئ ژ ههميان ب بهاتر بو وي بكهته ديارئ؟ ئهگر ل نك مروڤين دينايي يا غهريب بت، ل نك مروڤين خودئ يا غهريب نينه ئهوين گوئا يوسفي بو خو كريه دوريشمه: ﴿ قَالَ رَبِّ السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ ﴾.

رؤژا پيغه مبهري خودئ موسايي كورئ عمرانئ -سلاف لي بن- هاتييه ديوانا فيرعهوني مصرئ دا بهري وي بدهته ههقييئ، وي ههڤركيا ههقييئ كر، ودهمي موساي چو پيك بو نههتيلان، شونا فيرعهون ل زورداريا خو ليڤه بيت، رابوو دهست دا گهفان وگوئ: ﴿ قَالَ لَنْ أَتَّخِذَ إِلَهًا غَيْرِي لِأَجْعَلَكَ مِنَ الْمُسْجُونِينَ ﴾

﴿ ١٦ ﴾ فيرعهوني دهست دا چهكي زرتهكييئ وگوئ: ئهي موسا، گهلهك دريژ نهكه، سويند بت تو خودايهكي دي ژبلي من بناسي ئهز دي ته هاقيمه د زيندانئ دا وتو دي ژ وان بي يين گرتي..

ئەوپىن ژ سىجىنى دىتسىن ژ بەر ھىندى دىتسىن چۈنكى ئەو ژ گەلەك خۇشپىيىن دىنبايى دۈير دىكەفن، يان ژى چۈنكى ھىزىر دىكەن گىرتىن دى بىتە ئاستەنگ د پىكا وان وئارمانجى دا، بەلى ل نىك مەروڧىن خۇدۇ ئان ھەردو ئەگەرەن چو بەيى خۇ نىنە: ئەگەر سىجىن دۈيركەفتا ژ خۇشپىيىن دىنبايى بىت، ئەو نە ئارمانجا مەروڧىن خۇدۇيە.. ئەگەر پادەستانا ژ كارى بىت كارى وان ل چو جە پاناوۋەستىت، كارى ژ دەرڧە سىجىنى ئەو پى پادىن، ئەو دىشپىن د سىجىنى ب خۇ ژى ڧە پى پادىن، وگەلەك جاران ژى كارى ئەو د سىجىنى ڧە پى پادىن ئەو نەدشپان ژ دەرڧە سىجىنى پى پادىن.

د دىرۇكا مەروڧىن خۇدۇ دا بەرپەرەك ھەيە مەروڧىن ۋەكى مە دەمى دىخوين حىبەتى پادەۋستىن ۋەسىپار دىكەن: ئەرى ئەڧە چ رەنگى مەروڧان بوون؟
 ۋەو بەرپەرە ئەم ل ڧىرى بەھس ژى دىكەن: كارى نڧىسىن ۋدانانا كىتپانە..
 ۋەكى ئەم دزانىن ئىك ژ كارىن مەزىن يىن مەروڧىن خۇدۇ پى پادىن نڧىسىن وان كىتپانە يىن بەرى خەلكى ددەنە پىكا خۇدۇ، ۋدانانا كىتپان كارەك مەروڧىن خۇدۇ خۇ ل ۋى دەمى ژى پى پادىن دەمى دھاتنە گىرتىن، ۋەھەر جارەكا بىرىنپىن وان خوين دزا، ڧەلەمىن وان خورتىر لى دھاتىن.. گرانىيا ڧەيد ۋزىجىران دەستىن وان بەگال نەدىكىن، ۋەگەر ھەو ھندەك نەمۇنە ل سەر ڧى گۆتىن بڧىن، كەرەم كەن:

❁ (شمس الأئمة السرخسي) كىتپا خۇ يا ڧڧى (المبسوط)، ئەو نوکە د سىپە جلدان دا چاپ بووى د گىرتىخانەيا (باۋزىجند) ڧە نڧىسى بوو، پىشتى ۋى ھندەك شىرەت ل خاقانى كىرىن ۋخاقانى پىپار دای ۋى بىكەنە د چالەكى دا، د بىن چالى دا ئەو دىخافت ۋطەلەبىن ۋى دىخافت ۋى دىڧىسى ۋئەڧ نڧىسىنەيە بوۋىە (كىتاب المبسوط).

❁ (ابن قتيبة) يى قازى ل مىصرى، ل سەر دەمى (ابن طولونى) ھاتىبو سىجىنكىن، كۈلەكەك د دىۋارى سىجىن ۋى ھەبو ۋطەلەبىن ۋى ڧەلەم ۋكاغەزىن خۇ

دېرن ودچوونه بهر کوله کي، وي ب دهنګه کي بلند مهسه ليتن علمي بو وان دگوتن ووان دنقيسي.

✽ (شيخ الاسلام ابن تيميه) خوداني سهرهاتيا تاييهت د گهل گرتنې ونه فييې، بارا پتر ژ بهرهه مې خو د سجنې څه نقيسي بوو، ووي سجن کربو مه دره سها بچويک دهرس تيدا دگوتنه گرتيان، لهو زورداران هفت چهنده ژي ديتي رابوون بهري وي دا (سجنه کا نفرادي) يا وهسا هئو د هندهک نقيسين خو دا دپيژت: خوزي سجن من وهکي وان سجنان با يا جوهری وفه لان لي دگرن! ودويماهيبي قه لهم وکاغه ز ژي هئ مه نعه کرن ئينا وي ب ره ژيبي ل سهر ديواري دنقيسي!

✽ (شيخ ههمه دي سهرهه ندي) ئيک ژ زانايين هندي بين مه زن بوو، ل سالا ۱۰۱۴ مشهختي جههانگيري فرمان ب گرتن وي دا، و د گرتيخانه يا (کوالياري) څه هئو شيا چهند سه د کافره کان موسلمان بکهت وسجنې بکهته مه دره سه ومزگهفت، ئينا چوب مهلکي نه ما پريار دا شيخ بيته بهردان.

✽ زانايي کورد مهلا سه عيدي نوورسي ده مې ب دهستي که ماليي بين بي که مال هاتيهه گرتن ل سالا ۱۹۴۸، پريار هئو بوو هئو ب تني د مه زه لکه کي څه بيته گرتن، وهندهک طه له بين وي ژي د مه زه لکه کي ب رهخ مه زه لکا وي څه هاتنه گرتن، د ناقبه را هه دو مه زه لکان دا کوله که کا بلند هه بوو سه يدای د مه زه لکا خو څه نامه يا (الحجه الزهراء) ل سهر هندهک کاغه زکين بچويک دنقيسي ودپيچان ودکرنه د قالکا شختي دا و د کوله کي را دهافيتنه وي مه زه لکا طه له بين وي لي ووان کاغه زک ژ شختي دئينانه دهر و د دهفته ره کي دا دنقيسي.

✽ ل سالتين پينجييان ژ سه دسالا بيستي ده مې هزرقاني مه زن (سه ييد قوطب) ل مصري هاتيهه گرتن، وي پشه که کا مه زن ژ ته فسيرا خو (في ظلال القرآن) د سجنې څه نقيسي، وده مې ده سه له لاداري هاتيهي دا وي به رتيل بکهت

وی گوت: ((ئەو تېلا بۆ شاھدەدانى دىتتە بلندكرن ل سەر خو قەبۇيل ناكەت پەيشەكا ب تنى ژى بۆ زۆردارەكى بنفىست)).

ژ ڤان نمونەيان بۆ مە ديار دبت كو گرتن قەت نەشايە چو جارەن سكرەكى د نائبەرا مروڤتېن خودى وئارمانجا وان دا ئاڤا كەت، ديسا گرتن نەشايە بېتە ئەو ئاميرەتى ب سەھم يى مروڤتېن خودى ژ گوتنا حەقييى پاشقە لى بدەت:

❁ دەمى (ئەبوو جەعفورى مەنصور) فەرمان داى ئىمامى مەزن (ئەبوو حەنېفە) بىتە جەلدەدان وگرتن، دەيكا (ئەبوو حەنېفە) چوو سجنى سەرا بدەت، گوتى: كورى من نوعمان! ئەو علمى ژ قوتانى وگرتنى پېشەتر چو فايده نەگەھاندىيە تە، ب بەر ھندى دكەقت تو ژى برەشى! وى گوت: دادى! ئەگەر من دنيا ڤيابا گەلەك يا ب ساناهى بوو ئەز بگەھمى، بەلى من ڤيا خودى بزانت كو من علم پاراست ونەفسا خو نەبرە ھلاكى.

وھوين دزانن ئەو چاوا بوو وى علم پاراستى وخو نەبريە ھلاكى؟
رۆژەكى خەلىفەى ھنارتە ب دوپش پا وگوتى مە برپار دا تو ببىيە قازى، (ئەبوو حەنېفە) گوتى: ئەگەر تو بېڤىيە من يان دى ببىيە قازى، يان د روپبارى فوراتى دا دى تە خەندقېنم، ئەز دى خەندقاندنى ھلېڤىترم، ئەوى بېتە قازى دڤىت بەرى ھەر تىشتەكى تە وبنەمالا تە حوكم بكەت.. وئەز ب كىر ڤى كارى نائىم.
خەلىفەى گوتى: تو درەوان دكەى چاوا تو ب كىر نائى ببىيە قازى؟ ئىمامى گوت: ئەرى چاوا تو مروڤەكى درەوين دى كەيە قازى؟ ئەو بوو خەلىفەى برپار دا ئىمام بىتە جەلدەدان وگرتن، وپشتى ھاتىيە بەردان ئەو ل بن (إقامە جبرىە) ھاتە دانان ھەتا مرى، وبەرى بمرت د وصيەتا خو دا گوت: ئەگەر ئەز مرم من ل وى جھى نەڤەشېرن يى خەلىفەى ب تەعدايى ژ خەلكى ستاندى، ئىنا خەلىفەى گوت: ب ساخىيا خو، و ب مرنا خو ژى ئەبوو حەنېفە بەلا خو ژ مە ڤە ناكەت! ب ڤى رەنگى ئىمامى علم پاراست وخو نەبرە ھلاكى وئەڤە (موعادەلەيەكە) تىگەھشتنا وى ل نك مروڤتېن دنيايى گەلەك يا ب زەحمەتە.

❁ ئىمام ئەحمەد پىشتى ژ سىجنى ھاتىيە بەردان رۆژەكى وى بەھسى نەخۆشى
 وعەزابا خۆ بۆ ھەقالەكى خۆ ھەگىرا، ھەقالى وى كرە گرى، ئىمامى گۆتى:
 ((نەگرى.. ما كىژ چىتر بوو: ئەز كافر بىام يان وان ئەز عەزابدابام؟)) مادەم گرتنا
 وان بۆ ئىمامى بەرانبەر ھەندىيە ئەو ل سەر بىر وباوەرىن خۆ بىمىنت، ھەنگى گرتن
 مەزنتىن خەلاتە وى وەرگرتى.

❁ (ئەبوو يەعقوبى بۇھىطى) ئىك ژ ھەقالىن ئىمامى شافعى بوو، دەمى
 موعتەزلىيىن بىدەچى ئەو سەرا مەسەلا (خلق القرآن) گرتى، وئەگەر وى پىچەكى
 (موجامەلە) د گەل وان كىرا ئەو نەدھاتە گرتن، وى دەستىن خۆ يىن زنجىركى د
 پىشت شىشىن سىجنى را بلند دكرن و دگۆت: لازم ئەز د قىرى ھە بىرم؛ دا خودى
 بزانت ھەندەك ھەبوون سەرا قى عەقىدى د سىجان ھە يىن مەرىن.
 و دەسا چىبوو.. ئەو د سىجنى ھە مر.

قههره مانئ هه می مهیدانان (شیخ الإسلام ابن تیمیه)

دهستپێك:

د هه می مهیدانان دا شیرهکی بێ ههفتا بوو، د مهیدانا جیهادی دا ههر دهم ل سنگی بوو، گاڤا دبوو بهرهانییا ژ ئیسلامی ب قهله می کەس نه دشیاههستی وی بگرت یان جارهکی ئیبرا بگههت.. پتر ژ (٢٦٠٠) رۆژان هاتبوو گرتن، نه ژ بهر چو ب تنی چونکی وی سۆز دابوو ههر جارهکا ههقی بو دیار بیت بێ دودلی وترس بو خه لکی بیژت.

ل شیتست وپینج سالییی بهرئ وی دانه گرتیخانهیهکا وهسا بێ سهر و بهر چو جاران وان جوهری وفهله ژ ی لئ نه دگرتن، قهله م وکاغهز ژئ ستاندن ونه هیلان ئهو تشتهکی د سجنی قه بنقیست، ئینا وی ب رهژییی ل سهر دیواری وپرتین جلدی دنقیسی، و د گهل هندئ ژ وی دگۆت: ((ئهم یین خوشیهکا وهسا دا دژین ئه گهر میر وحاکمان زانیبا یا چهنده ئهو ب شیری دا وئ ژ مه ستین)).

دهمی هاتین دا وی بهن بگرن، وی گۆت: ((ما دوژمنین من دئ چ ل من کهن، وباغ و بیستانئ من یئ د سنگئ من دا؟ گرتنا من خه لوهیه، وکوشتنا من شه هادهته، ودهریخستنا من ژ وهلاتئ من سیاحهته..)).

شاگردهیی وی ئیمام (ابن قیم الجوزیه) د دهرحه قا وی دا دیژت: ((خودئ دزانت کهسهکی وهکی وی ژین پاقر من نه دیتییه، ههر چهنده ئهو د بهرتهنگی ونه خوشییی دا دژییا ژئ، وههردهم یئ وهستیای وگرتی وگهفلیکری ژئ بوو، د گهل هندئ ژئ ئهو ژ خه لکی هه مییی یئ سنگ فرهتر بوو، ودلئ وی ژ یئ هه مییان موکمر بوو، وناقچاقتین وی ژ یین هه مییان دقه کریتر بوون، گه شاتی ژ دیمی وی قه دپهشی، گاڤا ل مه دبوو تهنگافی وترسا مه زیده دبوو، وپیئنا مه تهنگ دبوو ئهم

دهاتینه نک ودهمى مه ئەو ددیت ومه گوھى خو ددا ئاخفتین وی ئەم ب
 دلفرههیبى دحهسیاین وکەیفە مه خوش دبوو وباوهربیا مه پتر لی دھات.. دەمى ئەو
 یى گرتى گەلەک جاران وی دگۆت: مەرۆقى گرتى ئەو یى دلى وی ژ زکری
 خودى هاتییه گرتن، وئىخسیر ئەو یى یى بوویه ئیخسیرى هەوایى نەفسا خو.
 د سجنى قە نقتیژ دکرن ودهمى سەرى خو ددانا عەردى دگۆت: یا رەببى تو
 هاریکاریا من ل سەر زکری وشوکرى وعیبادەتى خو بکە..).

پۆژا خودى ئیمانەتى خو ژئ ستاندى ووی بو جارا دویماهیى سەرى خو
 دانای د سجنى قە یى گرتى بوو، قورئان دخواند، وخواندنا وی گەهشتبوو قى
 ئایەتى: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿١٤٠﴾ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿١٤١﴾﴾.

(ابن تیمیه) ب کورتى:

✽ (شیخ الإسلام تقي الدين أبو العباس ابن تیمیه) ناڤى وی یى دورست
 ئەحمەدە کورێ عەبدلحەلیمى کورێ عەبدسەلامى حەرانییه، خەلکى باژێرى
 (حەرانى) یە کو ئیک ژ ناقدارترین باژێرن کوردستانییه.

✽ ل پۆژا دوشەنبى دەهه هەيشا رەبیعوئەووەلا سالا (٦٦١) مشەختى
 (بەرانبەر ١٢٦٢ ز) ل باژێرى حەرانى هاتبوو سەر دنیاى، و ل شەفا دوشەنبى
 بیستى هەيشا (ذو القعدە) ژ سالا ٧٢٨ مشەختى (بەرانبەر ١٣٢٨ ز) د
 گرتیخانەیا کەلى قە ل دیمەشقى چوو بوو بەر دلوڤانییا خودى، و ئەو ژى وەکی هەمى
 کورپن بنەمالا خو ب ناڤى کورێ تەیممى دئیتە ناسین و تەیممە ناڤى داپیرا وان یا
 مەزنە، و بنەمالا وان ئیک ژ بنەمالین زانا و ناسیارین دەقەرى بوو.

✽ شەش سالین ئیکى ژ ژیبى خو، وی ل باژێرى حەرانى بۆراند بوون، پاشى
 ژ بەر هێرشین تەهریبان ل سەر پۆژاڤایا کوردستانى ل سالا (٦٦٧) بنەمالا وان
 ژ باژێرى حەرانى بەر ب شامى قە رەقى و ل دیمەشقى ئاکنجى بوو.

✽ سەیدا ل دیمەشقى مەزن بوو بوو، و ل نک زانایین وئ یین وی سەردەمى
 زانینا خو وەرگرت، و هەر ژ بچووکاتى نیشانین زیرەکیى ل نک وی د دیار بوون،

ودبېژن: چی تشتی وی دخواند د گافې دا ژ بهر دکر، وسهیدایین وی ژ دوسه دان پتر بوون.

✽ هر زوی ناف ودهنگین وی ل دیمه شقی بهلاف بوون، ودهمی ژییی وی بوویه بیست ودو سال ئەو ل شوبنا بابی خو بوو سهیدا ل مهدرهسا (دار الحديث السکره) ل شامی، ودهست ب گوټنا دهرسان ونقیسینا کتیبان کر.. وپشتی هنگی ب هه یفه کی وی دهست ب گوټنا دهرسین تهفسیری کر ل مزگه فتا ئەمهوی.

✽ ل سالا (۶۹۳) -دهمی ژییی وی سیه- ودو سال- ئەو د گهل شیخ زهینه ددینی فارهقی هاته جهلدهدان، وئگهرا قی چەندی ژی -وهکی زانایی ناقدار ئبن کهثیر دبېژت- ئەو بوو: مروقه کی فهله ل شامی هه بوو دگوټنی (عهساف)، جاره کی -و ب شاهدهییا گهلهک مروټان- ل دیوانه کی خه بهر گوټنه پیغه مبهری -سلاف لی بن-، ئینا ئبن تهیمیهیه وشيخی فارهقی چوونه نک ئەمیری دا ل دور قی مهسه لی باخفن، پشتی وان گوټنا خو د گهل ئەمیری ب دویماهی ئینای دهرکهفتن، ل وی دهمی ئەو مروټی فهله کهفته دهستین خه لکی وئو پی وهرهاتن وتیر پی دادان، ئەمیری هزرکر ئبن تهیمیهیهی وفارهقی خه لکی پالدای کو قی چەندی بکهن، لهو وی بریار دا ههردو بیته جهلدهدان.. پشتی ئەمیری مهسه له ب دورستی زانی داخوازا لیبوریی ژ وان کرن، و د قی هه لکهفتی دا شیخی کتیبای خو (الصارم المسلول علی شاتم الرسول) دانا.

✽ ل دویماهییا سالیی نوټی ژ سه دسالا شهشی مشهختی وهلاتی شامی کهفته بن گهفا هیرشین ته تهرییان وترسا وان کهفته دلین خه لکی ئینا شیخی بارا پتر ژ دهرسین خو بو بهحسی جیهادی وخیرا شهیدبوونی تهرخان کرن، هه رهسا وی گهلهک نقیسین ژی د قی دهربارهیی دا نقیسین، ومه خسه دا وی ب قی چەندی ئەو بوو دلی خه لکی موکم بکهت دا ئەو بشین خو ل بهر هیرشین ته تهرییان بگرن ونه رهفن.

ل سال ۶۹۸، ته‌تەرییان هێرشەک ئینا سەر شامی و نێزیکی باژێری دیمەشقی بوون، سولتانێ مصری و جیگرێ وی ل شامی ب لەشکەر ڤه شکەستن، ورەڤینه‌کا مەزن کەڤتە پێژین خەلکی، هەمی ب لایێ پۆژتاقایی ڤه چوون، هەندەکان قەستاقودسی کر، و هەندەک بەر ب مصری ڤه چوون.. زانایی ئێکانە مایە ل دیمەشقی ئبن تەیمیه بوو، ئەوی نەچار بووی پێهەریا خەلکی بکەت هەتا ئەڤ تەنگاڤیه بۆری، و هەر چەندە خەلکی شامی دگۆت بەرگریا لەشکەرێ ته‌تەرییان ب مە ڤه نائیت ویا باش بۆ مە ئەو ئەم خۆ ب دەست وان ڤه بەردەین، بەلێ شیخی قەبویل نەکر و بەرگری ب وان دا کرن.

د گەل ته‌تەرییان:

دەمی ته‌تەری نێزیکی باژێری دیمەشقی بووین ل سال (۶۹۸)ی مشەختی، و خەلکی شامی زانی کو بەرگریا ته‌تەرییان ب وان ڤه نائیت وان گۆت: یا باش بۆ مە ئەو ئەم هەندەک مروّڤان فری کەینه موعەسکەرێ ته‌تەرییان؛ دا دان وستاندنێ د گەل وان بکەن.. ئینا ئەو رابوون چەند مروّڤەک هەنارتە نک ته‌تەرییان و (شیخ الإسلام) ئیک ژ وان بوو.

گاڤا ئەو مروّڤ گەهشتینه موعەسکەرێ ته‌تەرییان، ئەو بۆ خێشەتا مەزنی ته‌تەرییان (قازانی) هاتنەبرن، ل نک قازانی ئبن تەیمیه بێ ترس ئاخفت و گۆت: وەکی مە گوە لێ بووی تو دبیتری: تو مروّڤەکی موسلمانێ، د گەل هەندێ ژێ تو یی هاتی وەلاتی مە بستینی، باپییری تە هۆلاکو مروّڤەکی کافر ژێ بوو بەلێ وی ئەڤ چەندە نەکرێو، وی پەیمان دا و پەیمانانا خۆ ب جە ئینا، و تە پەیمان دا و تە غەدرە کر!

مروّڤین حازر گۆت: مە هزرکر مەزنی ته‌تەرییان فەرمانی ب کوشتنا ئبن تەیمیهی دی دەت ژ بەر ڤان گۆتین وی..

دهمى بويه نيفرؤ مهزنى ته تهرريان گوته شاندې خه لكى ديمه شقى: هوين
 ناچن هه تا فراښى ل نك مه دخون، گاځا خوارن ئيناي هه ميبان دهست ب خوارنى
 كر ئبن ته يميه تى نه بت وى نه خوار، مهزنى ته تهرريان گوتى: بوچى تو ناخوى؟
 ئبن ته يميه گوت: ئەف گوشتى هه وه ليناي يى وى په زيبه يى هه وه ژ
 خه لكى ستاندى، وهو دارين هه وه زاد ل سهر ليناي ژى دارين خه لكينه هه وه بيتى
 وان يين برين، قيجا چاوا ئەز بخوم؟
 گاځا قازانى ئەف چهنده ژ وى ديتى زانى وهو مروقه كى زاهده لهو گوتى:
 پيچه كى بو من باخفه..

ئبن ته يميه بو وى به حسى جهه نه مى كر، قازانى گوتى: هه چيى هاتيبه نك
 من به حسى به حه شتى بو من يى كرى، بوچى تو ب تنى به حسى جهه نه مى دكهى؟
 شيخي گوتى: وان به حسى جهه كى بو ته يى كرى تو ناچيى، وهز يى به حسى
 جهه كى بو ته دكه تو دى چيى!
 ئينا قازانى، وهوى پشتى موسلمان بونا خو ناځى خو كرييه مه حمود، گوته
 شيخي: دوعايه كى بو من بكه.

ئبن ته يميه دهستين خو سه رنه فراز كرن وگوت: ((ئهى خدا! نه گهر عه بدى ته
 مه حمود بو هندى هات بت دا دينى ته ب سه ريخت، تو وى ب سه ريخه، وپشتا
 وى بگره وملكى وى به رفرهه بكه، وه گهر وهو بو هندى هات بت دا خو ب
 سه ريخت وئيسلامى ره زيل بكهت، تو وى شهر مزار بكه وعه ردى ل بن پيى وى
 بهرښه ووى پيله خينه..)).

وى ئەف دوعايه دكر، وقازانى د دويش دا دگوت: (ئامين)!
 پشتى قى ديدارى قازانى بريار دا ژ شامى بزځرت وته ناهيى بده ته خه لكى
 ديمه شقى. ودهمى شاندا خه لكى شامى ژ موعه سكه رى ته تهرريان زځرى، وهو كه سځين
 د گهل ئبن ته يميه گوتنى: ئەفه چ گوتن بوون ته گوتينه خانى ته تهرريان؟ نيزيك
 بوو تو خو ژى تى ببهى ومه ژى! هه ره ئەم د گهل ته نازځرين.. وان خو ژ شيخي

ڦهدهرکر، و ژ ترسان دا د گهل وی نه زږینه باژپړی، ئبن تهیمیه وهندهک هه ڦالین
 خو مانه ب تنی، ده می خه لکی سوجه تا شاندی د گهل قازانی زانی، هاتنه به راهییا
 ئبن تهیمیه وی ونیزیکی سی سهد که سان ل دۆرین وی کۆم بوون وپیڅکه زږینه
 دیمه شقی، وئوین دی یین خو ڦهدهرکری هندهک ته تهری هاتنه د ریکا وان دا وئو
 هه می شه لاندن!

ل مهیدانا جیهادی:

ل سالا (۷۰۲) جارهکا دی لهشکه ری ته تهرییا قهستا شامی کر، ب وی
 ئنیه تی کو دیمه شقی بگرن، ترسهکا مهزن بو خه لکی شامی چیبوو، وگه لهک ژ وان
 بهر ب مصری ڦه ره ڦین.. ڦی جاری ژی ئبن تهیمیه ما ل مهیدانی، د ناڅ خه لکی
 دا رابووځه وجیهاد ل بهر وان شرینکر، وپیڅه مهت موکمرنا دلای خه لکی شامی
 ئبن تهیمیه وی دو پنگاځین گرنګ هافیتن:

ژ لایه کی ڦه وی د گهل بهریدی قهستا مصری کر وچوو نک سولتانی مصری،
 ئووی حوکم ل شامی ژی دکر، وگوته: تو سولتانی شامی یی ژی، لهو یا فهره تو
 لهشکه ره کی د ههوارا خه لکی شامی بهنپری، چونکی ئه گهر ته تهری شیان مه، د
 دویث دا دؤرا هه وهیه.

و ژ لایه کی دی ڦه ئه و د ناڅ خه لکی شامی دا رابووځه وگوته: ته تهری
 -ئوین ب ده ڦی خو ژ موسلمانان ده ژمیرن-، یین هاتین دا پی ل عهردی مه
 ونامویسا مه بدانن، بی دودلی هوین شه ری وان بکه ن، وخو ئه گهر هه وه ئه ز ژی
 د ناڅ وان دا دیتم وقورئان ل سهر سهری من بت من بکوژن! ئه گهر ئه و کافر بن
 کوشتنا وان یا حه لاله، وئه گهر موسلمان ژی بن -وه کی ئه و دیژن- ههر کوشتنا وان
 یا دورسته؛ چونکی مه ته لا وان مه ته لا خه وار جانه. و ب ڦی چهندي وی دهوره کی
 سهره کی د ئاماده کرنا لهشکه ری ونه فسی یا خه لکی شامی دا هه بوو..

لهشکه ری مصری د ههوارا خه لکی شامی هات، و ل دووی هه یفا ره مه زانی
 ژ سالا (۷۰۲) شه ره کی مهزن د ناڅه را ته تهرییا ژ لایه کی ڦه، و شامی

ومصريان ژ لايهكې دى څه چيېوو، وځى شهري پتر ژ پوژهكې څه كيښا،
ودويماهيې لهشكهري شامي و مصرى ب سهركهفت، وتههري پاشپاشكي زڅرين
وردهځين.

د ځي شهري دا (شيخ الاسلام) ل بهراهييا لهشكهري بوو، ل دهمى بيتشه دانى
تايه تين جيهادى بو وان دخواندن وشهرح دكرن، ودهمى شهري دهست پي كرى
طهله بي وي (ابن عبدالهادي) ديترت: ((شيخ چوو بهراهييا ريزي وگوته ئهميره كي
شامي: من ببه جهى مرنى، ئينا وي ئهميري شيخ بره بهرانبر لهشكهري ته تهرييان
وگوته: سهيذا څيرى جهى مرنيه، وئغه دوژمنه.. ئبن تهيميه بهري خو دا
لهشكهري ته تهرييان يى بوش پاشى سهرى خو بلندكره عسماني، وليڅين خو
لقلقاندن ههر وهكي وي نفرينهك ل وان دكر.. ههر د وي پوژي دا لهشكهري
ته تهرييان شكهست وخوځي موسلمان ب سهرئخستن)).

و ل مهيدانا جيهادا ناڅخوي ژي ههردهم سهيذا ل پيشيې بوو:

دهمى مهزني شامي وقازي وموفتي ههمي ژ ترسي تتهرييان ژ ديمه شقي
رهځين خهلك ل دور ئبن تهيميه كوم بوون وبهرى همميان ما ل وي.. دهمه كي
تهنگاف بوو، دوژمن ل بهر دهري باژيري بوو مير وحاكم ولشكهري ژ باژيري
درهځين، هنگي ئبن تهيميه بوو حاكمي (فعلي) ل باژيري وخهلك ل دور كوم بوون،
وئهو بوو شيخي رتيهرييا خهلكي كر هتا تهتهري شكهستين، و د گهل ځي بزافي
ئبن تهيميه دهمى مايه ب تنى ل ديمه شقي وخو بهرپرس ديتي، وي هژماره كا
طهله بان دانه دويث خو، وچوون ل جهين خراب ل باژيري گهريان و ب دهستين خو
خرابي راكرن، وهندهك شيخين طهريقان گرتن وكهزيين وان برين، وجلكين وان
يپن پيس ژ بهركرن، ونونوكين وان تراشين، وئهو گونبه د جهين خهلكي شرك ل
نك دكر خرابكرن، وخهلك ژ شركي ويدهريان دانه پاش، ئغه ههمي بهري قهستا
مهيدانا شهري د گهل ته تهرييان بكهن.

ئەف ئەگەرە بوون وگەلەکین دی ژى دلئى ھندەک مەصلحەتچیان د دەر حەقا
 وی دا تژی کری، حەتا ئەو لی گەریاین ب گەلەک ریکان بیئى دا وی تی بیخن، و
 ب دەستین مەزنان بدەنە گرتن وئیشانەن.

وئیکەمین درەو وان د دەر حەقا ئبن تەیمیهى دا کری پشتى قى سەرھاتیى
 ئەو بوو وان گوٲ: ئبن تەیمیهى دلئى د مەزنیى ھى، وحەز دکەت بیتە مەزنى
 خەلکى، لەو ئەو فان کاران دکەت. بەلئى ئەف بزافا وان ب چو نەچوو؛ چونکى
 مەزنان بەرى عامیان دزانى ئبن تەیمیهى زەلامى ئوممەتیى نەکو زەلامى دەولەتیى،
 چاوا نە وئبن تەیمیهى ئەو بوو یى ھەر دەم دگوٲ: ئەگەر ملکى شامى ومصرى
 ھەمیى ب دو فەلسان بدەنە من، من نەقٲ!

(العقيدة الواسطية):

جارەکى مرؤفەکى خەلکى دەفەرا واسط ھاتە شامى، وداخواز ژ (شیخ
 الإسلام)ى کر کو ئەو کتیبەکا بچوبک د بابەتئى عەقیدائىسلامى دا بو وی
 بنقیست؛ دا ئەو د گەل خو بیەت ونیشا زارؤکین خو بدەت.. شیخی داخوازا وی ب
 جە ئینا وراپوو کتیبەکا بچوبک ل بن ناڤى (العقيدة الواسطية) دانا، وتیدا
 ئەو ئایەت وحەدیس کو مکرن یین بەحسئى عەقیدئى دکەن، ووی د قى کتیبە خو دا
 پشەقانییا عەقیدائى سەلەفى کر، و ژ بەر کو پتریا زانایین شامى د عەقیدائى خو دا
 ئەشەرى بوون، وان ب قى کارئى شیخی نەخۆش بوو، لەو لی گەریان نەخۆشیى بو
 شیخی چى بکەن؛ دا وی ژ قى بوچوونئى لیقە بکەن، ئەگەر نە دا خەلک ل دۆر
 کو م نەبن و ب دویش نەکەفن.

زانایى ناڤدار (ئبن کەثیر) دیبژت: ژ بەر کو شیخ (تقی الدین بن تیمیه)
 مرؤفەکى ب بەا بوو ل نک مەزنین دەولەتئى ژى و ل نک خەلکى ژى، وخەلکى
 گەلەک حەز ژ وی و دەرس ونقیسینین وی دکر، ھندەک فەزنان چاف پى رانەبوون
 وحەسویدی پى بر، ولئى گەریان نەخۆشیى بگەھینئى..

ئىك ژ وان قازيى مالكيان (ئبن مهخلووف) بوو هەر وهسا شىخ (نهصرى مهنجى) فان هەر دووان كاغهزهك بو سولتاني هنارته مصرى وتيدا نفيسى: شىخ (تقي الدين) كتيبهكا نفيسى هندهك تشتين دژى عهقيدا ئيسلامى يين كرينه تيدا، لهو دقيت حسيب د گهل وى بيته كرن. سولتاني د بهرسقا كاغهزا وان دا كاغهزهك بو جيگرى خو ل شامى هنارت وگوته: ئبن تهيميه، ووان يين گازنده ژى كرى كوم بكه، وبلا نهو پروى ب پروى دان وستاندن د گهل ئيك ودو بكن، و ل دويش نهجامى دان وستاندنا وان تو حوكمى د ناڅهرا وان دا بكه.

جيگرى سولتاني ل شامى فرمانا سولتاني ب جه ئينا، و ل ههشتى ههشقا رهجهبا سالا (۷۰۵) مشهختى، وى ل كوچكا خو ديوانهك گريدا وئبن تهيميه وهفركىن وى كومكرن وگوته وان: كتيبا ئبن تهيميه بينن بخوبن، وكانى چ خهلهتى تيدا ههيه ناشكهر بكن.. و ل دويش داخوازا جيگرى سولتاني نهو كهفتنه دان وستاندن هەر ژ سپيدى وحهتا ئيفارى، چى جهى وان دگوت يى خهلهته شىخى دهليل ژ قورئانى وسونهتى وگوتهين زاناين ئوممهتى ل سهر دئنان و نهو بى دهنك دكرن.

ل رۆژئافايى ديوان قهرهقى، وپشتى هنگى ب چار رۆژان، بو جارا دووى ديوان هاته گريدان، ديسا ئبن تهيميه ل بهر چاڅين ئهميرى ومروڅين حازر ههفركىن خو همى بى دهنك كرن، لهو وان گوت: ئهم دى هنيرينه ب دويش (كمال الدين بن الزملكاني) را بلا نهو بيت وپيش مه قه باخفت، ئبن تهيميه گوت: بلا.. وپشتى نهو هاتى وى ژى چو ژى چى نهكر!

ئبن تهيميه گوته وان: ژ نهفرۆ وحهتا سى ههيقين دى نهز دى دهليفه يى دهمه ههوه ههړن ل كتيبان بگهريين وچى گاڤا ههوه گوتنا زانايهكى موعتهبهر ژ هەر سى جيلين ئيكى يين ئوممهتى ديت وهكى گوتنا ههوه بت بينن و نهف مروقه همى شاهد نهز دى ل گوتنا خو ليفه بم.

پشتی پتر ژ بیست رۆژان و ب دورستی ل هفتی هه‌یقا شه‌عبانی بو جار
سییی هه‌ردو لا ل نک جیگری سولتانی کۆم بوون، و به‌ری دیوان شه‌ره‌قت هه‌فرکین
(شیخ الإسلام) ی نه‌چار بوون ئعترافی بکه‌ن کو ئه‌و دخه‌له‌ت بوون وکتیبا ئبن
ته‌یمیه‌ی یا دورسته. و ب قی چهندی ئبن ته‌یمیه پتر د چاقتن مه‌زنین ده‌وله‌تی
وخه‌لکی ژ ی دا مه‌زن بوو، تشتی بوویه نه‌گه‌را هندی کو پتر دلین هه‌فرکین وی تژی
که‌رب وه‌قیان بین.

مه‌سه‌له ب قی چهندی ب دویماهی نه‌هات.. پشتی روینشتنا سییی ب
سه‌رکه‌فتنا ئبن ته‌یمیه‌ی ب دویماهی هاتی، قازی ئبن سه‌صرای ده‌ست ژ کار ی خو
به‌ردا، و ده‌می سوجه‌ت گه‌هشتیه سولتانی ل مصری وی کاغه‌زه‌ک بو جیگری خو
هنارت وتیدا فه‌رمان دا قازی بزقرته سه‌ر کار ی خو.. پشتی هه‌فرکین ئبن ته‌یمیه‌ی
دیتی ئه‌و ب ریک دا وستاندن نه‌شینی رابوون کره دیعایه‌ت کو ئبن ته‌یمیه ل
مه‌زنییی دگه‌رییت ووی دقیت د گه‌ل ته‌ته‌رییان ئنقلابه‌کی بکه‌ت!! ده‌می ئه‌ف
دیعایه‌ته گه‌هشتیه سولتانی ل مصری وی کاغه‌زه‌ک بو جیگری خو هنارت وتیدا
خواست ئه‌و ئبن ته‌یمیه‌ی وئبن سه‌صرایی قازی به‌نیرته مصری.

جیگری سولتانی داخوازا سولتانی ب جه ئینا وه‌ردو ل بیست و دووی
ره‌مه‌زانا سالا (۷۰۵) گه‌هشتنه (قاہیره).. هه‌فرکین ئبن ته‌یمیه‌ی هه‌می کۆم بوون،
وداخواز کر ئه‌و وئبن ته‌یمیه کۆم ببین و دان وستاندن د گه‌ل وی بکه‌ن ل دۆر
وان مه‌سه‌لین عه‌قیدی یین وی د کتیب خۆ دا (العقیده الواسطیة) گۆتین، داخوازا
وان هاته ب جه ئینان وه‌می ل که‌لی کۆم بوون..

قازیی مالکیان (ئبن مه‌خلوفی) ئه‌شه‌هری گۆت: ئبن ته‌یمیه دیبژت:
خودی یی ل عه‌سمانی ل سه‌ر عه‌رش ی، خودی دئاخفت، وئه‌قه کوفره. قازی گۆته
ئبن ته‌یمیه‌ی: تو چ دیبژی؟ وی هه‌مدا خودی کر وسلاف دانه سه‌ر پیغه‌مبه‌ری،
ئیک ژ وان گۆت: له‌زی بکه، مه‌ تو نه‌ئینای دا خوتبه‌کی بخوینی! ئبن ته‌یمیه‌ی
گۆت: دیاره چی نابت مروّف هه‌مدا خودی ژ ی بکه‌ت؟! پاشی گۆت: ئه‌ری کی دی

حوکمی د نابقهرا مه دا کهت؟ وان گوټ: قازیبی مالکیان ئبن مهخلووف. ئبن تهیمیهی ب عیجزی شه گوټ: چاوا دی چی بت ههټرکی من بیته حاکم؟ نهټ روینشتنه یا بهټاله.

ل شوبنا نهو حاکمهکی بی لا بینن دا حوکمی د نابقهرا ههردو لایان دا بکهت رابوون فهرمانهک دهټیخت کو ئبن تهیمیه بیته سجنکرن وههټرکی وی ئبن صهصرا بزټرته شامی وبیته قازی، وههر کهسهکی ل شامی تاگیریا ئبن تهیمیهی بکهت بیته گرتن وئیشانندن!

و ل شهټا جهټنا رهمهزانی ژ سالا (۷۰۵) شیخ ل باژټری قاهیره هاته گرتن، وئهټه جارا ئیکی بوو نهو بیته گرتن بهلی یا دویماهییی نهبوو.

گرتنا ئیکلا:

سی ههټقان ژ سالا (۷۰۵)، د گهل سالا (۷۰۶) ههمییی، وسی ههټقان ژ سالا (۷۰۷)، یهټنی: سالهک وشهش ههټقان ئبن تهیمیه ما د گرتیخانهیا (الجب) دا ل قاهیره، نه ژ بهر چ ب تنی چونکی وی دگوټ: خودی دئاخفت وئستوا ل سهر عهرشی کری!

و ب گرتنا وی بیدعهچیین شامی ب کهیفا خو کهفتن، زانایی ناقدار (ئبن کهثیر) دبټرت: ((سالا شیخ (تقی الدین) هاتییه گرتن (صلاة الرغائب) نهوا ل شهټ بهراتی دئیته کرن دوباره ل مزگهټا دیمهشقی هاتهکرن، وئهو چار سال بوو ئبن تهیمیهی نهو بهټال کرپوو ونهدهټلا نهو بیدعه بیتهکرن)).

د سجنی شه شیخ یی بهردهوام بوو ل سهر نفیسیین ودهرس گوټنی بو گرتیان ههتا وه لی هاتبوو یی چووبا سجنی دا هزر کهت نهو یی هاتییه د مهدرهسهیهکی شه.

ل ههټقا سییی ژ سالا (۷۰۷) میرهکی عهرهټان ب ناټی (حسام الدین بن عیسی) هاته قاهیره وئهو ب خو چوو (شیخ الإسلام) ژ سجنی دهټیخت وبربار دا ل مالا جیگرئ سولتانی ل قاهیره کوټ بین وهمی قازی وزانا بیته کوټکرن دا دان

وستاندنې ل دؤر ئه گه را گرتا ئبن تهيميهى بکهمن.. ميرى عه ره بان وجيگرى
 سولتاني وئبن تهيميهى ل ديوانى حازر بوون بهلى چو قازى ئاماده نه بوون، هه
 ئيکى هتجه ته کا بيخير بو خو گرت، لهو بو هه مييان دياربوو کو لهو د نه حق بوون.
 پشتى شيخ ل هه يقا سيى هاتيه بهردان هه تا هه يقا دهى ما ل قاهره ووى
 سه ربه ست دهرس دگوتن وکتىب دنقيسين، و ل وى ده مى وى کتيا خو يا ب بها
 (الجواب الصحيح لمن بدل دين المسيح) نقيسى کو ره خنه يه کا بنه جهه بو وان
 فه له يين دينى خودى گوهارتى ودره و ب پيغه مبه رينيا عيساى -سلا ف لى بن-
 کرى.

گرتا دوو:

ل هه يقا شه ووالى ژ سالا (۷۰۷) هندهک صوفيين خودان طه ريقه ل نک
 ده وله تي گازنده ل ئبن تهيميهى کر وگوتن: لهو د کتیب وده رسين خو دا ديترت: چى
 نابت مروث ژبلى خودى هه وارين خو بگه هينته که سه کى دى، ئه گه ر خو لهو ئيک
 پيغه مبه ر ژى بت، و لهو دنقيسينين خو دا ده اقيته هندهک (ئه قطاب) ووه لييان
 وه کى شيخ ئبن عه ره بى، وئهم قى چهندي قه بويل ناکه ين.

پشتى گازندا وان گه هشتيه بهر ده ستى قازى، قازى هنارته ب دويف ئبن
 تهيميهى را وگوتى: يان تو دى قان سوحه تان بهس کهى، يان ژى بو خو ئيک ژ
 سى تشتان هلبژيره: زقرين بو شامى، يان نه فيکرن بو ئه سه کنده ريى، يان گرتن!
 ئبن تهيميهى گوته: من گرتن!

هندهک هه قالين وى مانه پيغه دا لهو زقرينى بو شامى هلبژيرت، وى نه يقا
 دلى وان به يلت لهو گوته: بلا ب که يفا هه وه بت. گاڤا هه څرکين وى زانى وى
 زقرين هلبژارت، گوتن: ئهم قه بويل ناکه ين؛ چونکى لهو ل شامى ژى دى هه ر قان
 گوتنان د ناڤ خه لکى دا به لاف که ت.. لهو وان ل بهر سولتاني شرين کر کو لهو
 وى بگرت وچو ددى نه!

لهو سولتانی بریار دا جاره‌کا دی شیخ بیته‌گرتن، وشيخی جاره‌کا دی سجنّا خو کره مه‌درسه وجهی عیاده‌تی ونقیسینا کتیبان.. وان دقیا هزر و بیړتن وی سجن بکهن، بهلیّ ټهو هند ب خو حه‌سیان خه‌لک یتن دچن قه‌ستا سجنی دکهن دا پسپارتن خو ژ ټبن ته‌میمه‌ی بکهن، وفه‌توایتن ټبن ته‌میمه‌ی وکتیبتن وی ژ سجنی یتن ده‌ردکه‌شن ودئینه نقیسین وبه‌لا‌فکرن، ویا ژ قی ژی مه‌زتر ل بهر وان- ټهو بوو: گه‌له‌ک کس یتن کو سه‌را دزیی و خرابیان هاتینه‌گرتن، ل خرابییتن خو لیقه بوون وبوونه ژ هه‌قالتن ټبن ته‌میمه‌ی و د سجنی قه‌ ده‌رس ل نک خواندن وبوونه پشته‌قانتین وی.

ساله‌ک وپینج هه‌یقان شیخ ل قاهیره ما د سجنی قه، و ل هه‌یقا سه‌فه‌را سالا (۷۰۹) شیخ نه‌صری مه‌نجی ژ سولتانی خواست ټهو ټبن ته‌میمه‌ی ژ سجنی ده‌ریخت ونه‌فی بکه‌ته بازپړی ټه‌سکه‌نده‌ریی، گوټ: خه‌لکی ټه‌سکه‌نده‌ریی گه‌له‌ک حه‌ز ژ ټبن عه‌ره‌بی دکهن، وټبن ته‌میمه‌ی د ده‌رسین خو ونقیسینن خو دا ده‌اقتیه ټبن عه‌ره‌بی، ټه‌گهر مه ټهو نه‌فیکره وپړی، یان ټهو دی خو بی ده‌نگ که‌ت، یان ټیک دربه‌کی دی دانتی وبه‌لا وی دی ژ مه‌ قه‌بت!

سولتانی مصری (جاشه‌نگیر) ټهو ی سولتانی به‌ری خو (ټه‌لناصر محه‌مه‌دی کوړی قه‌لاوونی) عه‌زلکری و ل جهی وی بوویه سولتان، بریار دا ټبن ته‌میمه‌ی بو ټه‌سکه‌نده‌ریی بیته‌نه‌فیکرن.. وشيخ ژ سجنی ده‌رکه‌فت وقه‌ستا نه‌فیی کر.

ل نه‌فیی:

(شیخ الإسلام) هه‌شت هه‌یقان ما نه‌فیکری ل ټه‌سکه‌نده‌ریی، د قان هه‌شت هه‌یقان دا خودی ته‌وفیقا وی دا، وټهو شیا ب ره‌نگه‌کی زیده به‌رفره‌ه علمی کیتاب وسونه‌تی به‌لا ف بکه‌ت، وخودی وesa حه‌زکر قیانا وی که‌فته دلین خه‌لکی، وگازیبا وی د نا ف خه‌لکی دا ده‌نگ قه‌دانه‌کا باش هه‌بوو، نه وه‌کی هه‌قړکین وی هزرکری کو خه‌لکی ټه‌سکه‌نده‌ریی دی دربه‌کی دانن.

وده‌می شیخ ل ئەسکەندەریی، وەسا چیبوو سولتانی مصری یی عەزەلکری ئبن قەلاوون شیا جاشەنگیری لایەت و جەرەکا دی بزقەرە سەر تەختی سەلتەنەتی، و دەمی ئەو زقیریە سەر حوکمی وی قیا حسیبا خۆ د گەل جاشەنگیری و پشەتەقانیین وی صافی بکەت، ویتن ژ هەمیان پتر وی کەربا خۆ ھاقتییی ئەو مەلا وقازی بوون یین پشەتەقانییا جاشەنگیری دژی وی کری، و ئەو مەلا وقازی هەمی ئەو بوون یین هەقەکی د گەل ئبن تەیمیهی دکر، ئبن قەلاوونی بەری هەر تشەکی بریار دا ئبن تەیمیه ژ نەفییی بیتە زقارندن و ئنیەتا وی ئەو بوو وئ هەقەکییا د ناڤەرە ئبن تەیمیهی ووان مەلایان دا بو خۆ (ئستغلال) بکەت و ب هێجەتا وی درەکی ل نەیارین خۆ بەت.

گاڤا ئبن تەیمیه گەشتییە قاهیرە، سولتانی ئەو داخوازکەر دیوانا خۆ، وزیدە قەدری وی گرت، پاشی دیوان خالی کر وگۆتە ئبن تەیمیهی: سەیدا، تو دزانی فلان قازی وفلانی وفلانی گەلەک بەرگەرپیان دکر دا تە بگرن ونەفی کەن، و پوژا ئەز ھا تیمە عەزەلکرن ژ ی هەر ئەو بوون دوژمناتییا من کری، و پشەتا نەیارین من گرتی، ئەقرو خودی ئەو شەرمزارکرن و ئیخستە دەستی مە، قیجا من دقیت تو فەتوایەکی بەدی دا ئەز وان ئیک ئیکە بکوژم.

ئبن تەیمیهی گۆت: ئەف گۆتتا تو دبیری قەت چی نابت، ئەف مروۆقین تە ناڤین وان ئینان زانایین بازپرینە، و مروۆقین خودان قەدرن، ئەگەر تە ئەو کوشتن تو کەسی دی یی وەکی وان نابینی.

سولتانی گۆت: ئەوین هە ئەو بوون یین تو دایە گرتن ونەفیکرن، و گەلەک جاران وان دقیا تە بکوژن ژ ی!

ئبن تەیمیهی گۆت: هەچییی نەخۆشییەک گەھاندبەتە من، من گەردەنا وی یا نازاکری، و هەچییی نەیارەتییا خودی و پیغەمبەری کەرت، خودی دی تۆلی لی شەکەت و ئەز تۆلا خۆ ژ کەسی قەناکەم.

هندی سولتان ما پټځه نه شيا چو فه تويان ژي چي كهت، لهو چو هيجه تين شهرعي ب دهست نه كه فتن كو وان پي بكوژت، دوژمنن ټن ته يميه يي مه زن ټن مه خلوو في گوت: ((كه سي وهكي ټن ته يميه يي مه نه ديتييه، مه سولتان پالدا؛ دا وي بيشينت وئم نه شيانين، وگاځا ئو شيايه مه وي ئم عه في كرين وبه رځاني ژ مه كر)). و ژ بهر ځي هه لويستې وي گه لهك هه څركين وي په شيمن بوون وداخوازا ليښوريني ژي كر.

ل قاهره:

پشتي شېخ ژ نه فيي زځري دو سالان ما ل قاهره، و د ځان هه ردو سالان دا ئو يي به رده وام بوو ل سهر نفيسينا كتيبان وده رس گوتنې، ووه نه بت بيته هزر كرن كو هه څركين وي د ځان هه ردو سالان دا به لا خو ژي څه كر، نه! بهلكي وان ههر پيلان دگيران ولي دگه ريان نه خوشي يي بو چي بكن.. وتستې ژ هه مي يي كريتتر وان د گهل وي كړي ئو بوو ل هه يځا ره جه بې ژ سالا (۷۱۱) وان هندهك نه زان پالدا كو بيتنه د رڼكا ټن ته يميه يي دا ده مي ئو دچته نشي ژي وتير بقوتن! ووان ئه ف كاره ب جه ئينا، گاځا خهلكي پي زاني هاتنه نك ټن ته يميه يي وگوتنې: ده ستوري يي بده مه دا ئم ټولا ته ژ وان څه كه ين، وي گوت: نه، به پلنه ب هيڅيا من څه. وهه رل وي رڅوژي ټن ته يميه رابوو چوو مزگه فتا وان وپشتي نفيرا ئيقاري روينشته خوارې وده ست ب ته فسيرا سوورده تا فاتحي كر وحه تا بانگي مه غره ب ما وگوت: ئه وين ئه ف نه خوشييه گه هاندييه من، من عه في كرن. گاځا وان ئه ف چنده ديتي هاتنه نك شيخي وداخوازا ليښوريني ژي كر.

زځرين بو شامي:

ل هه يځا يازدي ژ سالا (۷۱۲) سه يدای ده ستوري ژ سولتاني خواست كو بزځرته شامي پشتي هفت سالان ژ دويركه فتنې ژ مال ومروځين خو، وسولتاني ده ستوري دا يي وئو زځري شامي، وړوژا ئو گه هشتييه ديمه شقي خهلك هند چوونه به راهي يي دا بيژي جه رنه.

پشتی بُن تهیمیه زځړیبه شامی دهست ب نځیسین ودهرس گوټنی کر ووی د نځیسین ودهرسین خو دا پتر (تهرکیز) ل سهر بابتهین عهقیدئ دکر، وژبلی عهقیدئ ژی وی پوښتهیه کئی مهزن ددا تهفسیر وحه دیس وفقهئ ژی، وههر چهنده شیخ د مهزه بهی خو یی فقهی دا (حنبهلی) ژی بوو، بهلی د گهل هندئ ژی نهو گهشتبوو دهرهجا (نجهادئ) وههر جارهکا دهلیلی شهرعی یی دورست بو وی دیار بیا نهو ل دویف دچوو، وکار پی دکر، وفهتوا پی ددا، وهندهک جاران نجهادا وی نهو دگهانده بوچوونهکا جودا ژ بوچوونین ههر چار مهزه بهان، ونه تشته کئی قهشارتیه کو ئیسلام ژ هندئ مهزتره کو د چارچووقه یی مهزه بهه کی یان چهند مهزه بهه کان دا کوم بیت.

ئهف نجهاداتین شیخی یین فقهی بوونه نه گهرا هندئ گهلهک فقهزانین مهزه بهان کهرب ژئ قهبین، ونه یاره تییا وی بکهن، وگازنده یان ل نک قازی ومیران ژ وی بکهن، ونهو بوو ل سالا (۷۱۷) شیخی فهتوایهک د مهسه لا (طه لاقئ) دا، دا، ونهو وهکی فهتوایا مهزه بهی نه بوو لهو مهزه بهی یان فتنهکا مهزن ل سهر سه ری راکر ومهسه له گه هشته وی هددی سولتانی ژ مصرئ کاغهزهک بو جیگرئ خو ل شامی هنارت تیدا فهرمان دا کو: چی نابت بُن تهیمیه د مهسه لا (طه لاقئ) دا چو فهتوایان بدهت..

ونهو مهسه لا خیلاف ل سهر چیبووی ئهفه بوو: نه گهر ئیکی ب طه لاقان سویند خوار وسویندا خو ب جه نه ئینا کانئ طه لاقین وی دئ کهفن یان نه؟ مهزه بهی یان دگوټ: بهلی دکهفن، وئبن تهیمیه ی گوټ: نه خیر؛ چونکی نهوئ ئی چهندئ بکهت دئ کفاره تا سویندئ دهت.

ههر وهسا هافیتنا سی طه لاقان د ئیک دیوانی دا چ ب ئیک لهفظ بت یان نه، مهزه بهی یان گوټ: حسیب دبت سی طه لاق وئبن تهیمیه ی فهتوا دا کو نهو ئیک طه لاقه..

دهمى فەرمانا سولتانى ھاتى كو ئبن تەيمىيە چو فەتوايان د مەسەلا طەلاقى دا نەدەت، وى پىگىرى ب فەرمانا سولتانى كر، ھەتا سالا (۷۲۰)، ھنگى دوبارە پىسار ژ شىخى ھاتە كر ل دۆر مەسەلا طەلاقى وى ژى دوبارە رەئىا خۆ ئاشكەرا كر، جارەكا دى مەزھەبى تىك ھاتن وتىك چوون، و ل شوبنا ئەو دان وستاندەكا علمى بكن و بۆچوونا مەزھەبىن خۆ بۆ خەلكى ئاشكەرا بكن رابوون چوونە نك جىگىرى سولتانى وگۆتتى: ئبن تەيمىيە چو پويىتەى نادەتە سولتانى وفەرمانا وى لەو دقەت ئەو بىتە ئىشاندن!

جىگىرى سولتانى ھنارتە ب دويف شىخى را و ب ئامادەبوونا موفتى وقازىيان گازندە ژى كر وگۆتتى: بۆچى تو ھان فەتوايىن ھوسا ددەى؟ وى گۆت: ئەگەر پىسار ژ من ھاتە كر بۆ من چى نابت ئەز ھەقىيى فەشترم. مەزھەبىيان دەمى دىتى شىخ ل سەر بۆچوونىن خۆ يى مجدە بەرى جىگىرى سولتانى دا ھندى كو ئەو شىخى بگرت، ووى داخوازا وان ب جە ئىنا وپىار دا ئبن تەيمىيە ل گرتىخانەيا (كەلى) ل دىمەشقى بىتە گرتن، وقى جارى -كو جارا سىيى بوو ئەو دئىتە گرتن- ئەو پىنج ھەيف ھەژدە رۆژان ھاتە گرتن.

گرتنا چارە:

ل سالا (۷۲۶) دەمى ژىيى ئبن تەيمىيە شىست وپىنج سال، و ب دورستى ل ھەيفا شەعبانى شىخ بۆ جارا چارى ب دەستى مەزھەبىيان ھاتە گرتن وقى جارى گرتنا وى ژ بەر مەسەلا چوونا بۆ سەر قەبران بوو.

(شىخ الإسلام) ى دگۆت: يا دورست نىنە بۆ مروقى موسلمان كو سەفەرى ژ جەھەكى بۆ جەھەكى دى بکەت بۆ ھندى دا سەرا قەبرەكى بدەت؛ چونكى ئەقە ئەو (شد الرحال)ە يا پىغەمبەرى -سلا لى بن- ئەم ژى داينە پاش. گاڤا ھەڤرکىن وى ئەف گۆتتا وى گوھ لى بووى رابوون وەسا د ناف خەلكى دا بەلاڤ كر كو ئبن تەيمىيە نەيارى پىغەمبەرى وەلىيانە لەو ئەو دىبىرت چوونا سەر قەبرىن وان ھەرامە! وئەقە وەربادانەك بوو وان ئىخستىيە گۆتتا شىخى؛ چونكى وى نە دگۆت: چوونا

سهر قهبرین وان ههrame، وی دگۆت: (شد الرحال) بۆ سهر قهبرهکی یا دورست نینه، وئاشکهرایه کو فهرقهکا مهزن د ناقههرا ههردو گۆتنان دا ههیه، ودهلیلی وی ل سهر قئی چهندی ئهو ههیسا دورسته یا کو دبیتژت: (لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد...) و د گهل قئی بۆچوونا وی یا ئاشکهرا وئافکاری ل سهر ههیسا پیغهمهبری -سلاف لی بن- ههقراکین وی مهسهله مهزن کر ودره و ب دویف فهنان دا بدهنه گرتن.. و مرادا وان حاصل بوو.

گاڤا هاتین دا بریارا گرتنا شیخی بگههیننی وی گۆت: ئهز ل هیشیا هندی بووم.. وئهو ب قئی ب تنی رازی نهبوون گۆتن: ههر کهسهکی ل سهر رهئا ئبن تهیمیهی ژ ی بت دقیت بیته گرتن، لهو وان دهست ب گرتنا طهلهبین وی ژ ی کر، و بۆ کیمکران وان هندهک ل دهواران سوپارکران، و ل باژیری گپراندن وزانایی ناقدار (ئبن قهیم) ئیک ژ وان بوو، پشتی هنگی طهلهبین وی ههمی بهردان ئبن قهیم تی نهبت ئهو ژ ی د گهل سهیدای هیلا گرتی.

قئی جاری دو سال وسی ههیشان ئهو ما گرتی.. وجهی گرتنا وی یا چاوا بوو؟ وان ئهو کره د گرتیخانهیهکا (ئنفادی) فه، گۆتن: دقیت کهس د گهل وی نهبت دا ئهو وی وهکی خۆ لی نهکهت، بهس وان هیلا برایی وی یی بچوبکتر (زهینهددین) د گهل وی بت دا خزمهتا وی بکهت؛ چونکی ئهو وهکی مه گۆتی پیره میر بوو. وئهو سجننا وان شیخ لی گرتی ژبلی کو سجنهکا (ئنفادی) بوو گهلهک یا بی سهروبهر ژ ی بوو، سهیدا د نفیسینهکا خۆ دا دبیتژت: ههمد بۆ خودی بت ئهو جهی وان ئهز لی گرتیم جههکی وهسایه چو جارن ئهو جوھی وفهلان ژ ی لی ناگرن.

شیخی دهمی گرتنا خۆ ههمی ب نفیسین وعبادهت وخواندنا قورئانی فه دبۆراند، ل دهههکی شیخهکی ب ناڤی (ئهخنائی) کتیهک نفیسی تیدا هاڤیته بۆچوونا ئبن تهیمیهی وگاڤا کتیا وی گههشتیه ئبن تهیمیهی، ئبن تهیمیهی بهرسفا وی دا و د بهرسفا خۆ دا وی نفیسیبوو کو (ئهخنائی) مرۆقهکی نهزانه، ژ بهر قئی چهندی ئهخنائی زیده تۆره بوو وچوو نک سولتانی وگازنده ژ ی کرن وگۆت:

ئەفە چ گرتە مە ئەو گرتی؟! چى تىشتى ۋى دىقت ئەو د سىنا خۆ قە يى دىقتىست
و د ناڭ خەلکى دا بەلاڭ دىكت.

ئىنا سولتانى بىر بار دا چو كىتەب و كاغەز ل نك ۋى نەمىن. . لەو ئەو رابوون
چوون ھەمى كىتەب ژ نك ۋى دەرەختىست، ھەژمارا ۋان كىتەبىن ۋى ل ۋان ھەردو
سالان نىقسىن شىست (موجەللەد) و چارە دەفتەر بوون، ۋان ئەو كىتەب ھەمى ژ
سجنى دەرەختىست و بىر نە مەدرەسا (عادلىيى) ل دىمەشقى، سەيدا د نىقسىنەكا خۆ
دا دىپىژت: خۇدئ قەنجىيەكا مەزن د گەل مەن كەركو ۋى دوزمىن مەن بۆ مەن
(موسەخەر) كەرن ۋوان ب خۆ كىتەبىن مەن بىر ل سەر خەلکى بەلاڭكەرن.

ۋىشتى ۋان كىتەب ژ نك شىخى دەرەختىستىن كاغەز ۋەقەلەم ژى ژى مەنەكەرن،
ئىنا ۋى ب رەژىيى دىقتىسى ۋىپتەر دەمى خۆ ب خواندنا قورئانى قە دىورانند. .
براىى ۋى ئەوئ د گەل ۋى د سجنى قە دىپىژت: ھەر ژ رۆژا ئەم ھاتىنە گرتەن ۋەتە
شىخ مەرى (يەنى د دو سال ۋى ھەيڭان دا) ۋى ھەشتى جارەن قورئان ختم كەرن،
ۋەدەمى ئەو مەرى ۋى ختمە خۆ يا ھەشتى ۋىيىكى دخواند ۋەگەھەشتىبو ۋى ئايەتتى:
﴿إِنَّ الْأَمْتَقِينَ فِي جَنَّتٍ وَنَهْرٍ ﴿١٤٠﴾ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿١٤١﴾﴾.

ۋەدەمى ئەو يى گرتى د سىنا (القلعە) قە ل دىمەشقى ل شەفا دوشەنبى
(۲۰) ھەيڭا (ذو القەدە) ژ سالا (۷۲۸) مەشەختى چو ۋە دىلۇقانىيا خۇدئ،
ۋەگاڭا بوو ۋە سىپىدە ۋەخەلکى ب مەنا ۋى زانى ھەمىيان قەستە بەر دەرى سجنى كەرن،
زانايى ناڭدار (ئىن كەئىر) دىپىژت: ئەو مەروڭىن د گەل جەنازى ۋى دەرەكەفتىن ژ
شىست ھەزار كەسان دىكىمەن نەبوون، ۋەدەپىژت: ھەندى قەرەبالغ چىبو ۋەشكەر ھەت
خەلک ژ جەنازە ۋى پاشقە لىدان!

بىناخەيىن گازىيا ئىن تەيمىيە:

ھەژمارەكا زانايىن مەزن ل سەر دەستىن ئىن تەيمىيە ھەتەبوونە پەرۋەردەكەرن،
ۋەمفایەكى مەزن بۆ خۆ ژى ۋەرگەرتبو ۋ ژ ۋان زانايان -بۆ نەمۇنە-: (ئىن قەيىم)
ۋەئە نىزىكىتىن شاگرەدەپىن ۋى بو ۋى، ۋ (ئىمامى ۋەھەبى) زانايى ھەدىسى

یئ ناقدار، وتەفسیرزان و دیروک نکیسی ناقدار (ئبن کەثیر)، وحەدیسزانی مەزن (الحافظ العلامی) و (الحافظ ابن عبد الہادی) و گەلەکیی دی.. وئەوی ب ژین و بەرھەمی وی ویی شاگردەییی وی ناگەھدار بت دی زانت کو (شیخ الإسلام) ی گازیا خۆ ل سەر چەند ستوینەکیی سەرەکی ئاڤاکرەو، ژ وان ستوینان:

۱- عەقیدە بەری ھەر تشتەکی:

بئی گومان دورستکرنا بیر و باوەران ئەو کارئ فەرە یی کو بەری ھەر تشتەکی دئیت، ویی کو دقیت ھەر (موصلاحە) ژئ دەست پی بکەت و پویتەکی گرنگ بەدەتی.. شیخی خەمەکا مەزن ژ ڤی لایی دخوار و ھەر دەم وی بەری شاگردەییی خۆ -ب تاییەتی-، و جڤاکئ -ب گشتی- ددا ھندی کو بەری ھەر تشتەکی ئەو بیر و باوەرین خۆ دورست بکەن، و ڤورتانی و سوننەتی ب تیگەھشتنا پیشییی ئوممەتی بو خۆ بکەنە رتبەر و رتبیشاندەر.

۲- دویکەفتنا مەنہجی (سەلەفی):

گەلەک رتباز و مەنہج ھەنە وەسا خۆ نیشا خەلکی ددەن کو ئەو ل دویڤ کیتاب و سوننەتی دچن، بەلئ ئەگەر بیت و مروڤ ژ نیتیک بەری خۆ بەدەتی دی بینت ئەو ژ رووحا کیتابی و سوننەتی ددویرن؛ چونکی ئەو وەسا دکیتابی و سوننەتی نەگەھشتینە وەکی ھەر سئ جیلین ئیکی یین ئوممەتی تی گەھشتین و باوەری پی ئینای و کار پی کری، لەو زانایین ئوممەتی یین سەرراست ھەر دەم (تەرکیز) ل سەر ھندی کریبە کو دویکەفتنا کیتابی و سوننەتی نائیتە کرن ئەگەر خودان ل دویڤ مەنہجی سەلەفین ئوممەتی نەچت د (وەرگرتن) و (ب کار ئینان) ئیسلامی دا. و (شیخ الإسلام) ب خۆ ژئ ئیک ژ وان زانایان بوو یین خەمەکا مەزن ژ ڤی لایی خواری.

۳- بەرگریا بیدەچییا:

بئی گومان ساخکرنا مەنہجی (اتباع)ی ھندی دخوازت کو مروڤ خەلەتییین مەنہجین (ابتداع)ی ئاشکەرا بکەت و خەلکی ژئ بەدەتە پاش، تشتی دبتە ئەگەرا

هندی کو ئالاھلگیرین (ابتداع)ی دوژمناتییا مروقی بکهن ولی بگه‌ریتن ئاسته‌نگان بکهنه د ریکی دا، وئەف چەندە دقیت مروقی سست نه‌کەت و ژ حەقیبی لیقه نه‌کەت.. (شیخ الإسلام) ژ وان زانایان بوو یین ئالایی نه‌یاره‌تییا بیدعی بلند راکری، وپشکه‌کا مه‌زن ژ گوتن ونقیسینین خو بو دیارکرنه شه‌رمزاریین بیدعه‌چییا تهرخان کری، له‌و داخوازه‌رین سونه‌تیت ل دور وی کوم بوون، کانئ چاوا بیدعه‌چی د چه‌پهری به‌رانبه‌ری وی دا هه‌می کوم بوون.

٤- نه‌یاره‌تییا ته‌قلیدا کۆره:

ل وی ده‌می سه‌یدا تیدا هاتی ئوممه‌ت تیکدا موته‌لایی ده‌رده‌کی مه‌زن بووبوو: ده‌ردی ته‌قلیدا کۆره چ بو مه‌زه‌به‌یین فقهی بت، چ بو طه‌ریقان بت، و د ئه‌نجامی قی ته‌قلیدی دا (ته‌عه‌صصوبه‌کا) زیده‌ دژوار په‌یدا بووبوو هتا گه‌هشتبوو وی هه‌ددی هنده‌ک جاران موسلمانن گوتنه‌ خودی وپیغه‌مبه‌ری -سلافا لی بن- لا ددا ئه‌گه‌ر یا ریککه‌فتی نه‌با د گه‌ل گوتنه‌ مه‌زه‌به‌یی وان، وهنده‌ک جاران ژی ئیکی نفیژ ل دویف که‌سه‌کی دی نه‌دکر ئه‌گه‌ر نه ژ مه‌زه‌به‌یی وی با!

شیخی ب هه‌می هیزا خو نه‌یاره‌تییا قی ته‌قلیدا کۆره دکر وشاگرده‌یین خو ل سه‌ر هندی فیتر دکرن کو ئه‌و دویکه‌فتنه ده‌لیلی بکهن دویر ژ (ته‌عه‌صصوبی) بو فلانی وپیقانی، وئهو بوو ئەف گازییە ل دلین مه‌زه‌به‌ییان نه‌هات له‌و وان نه‌یاره‌تییا وی کر وبی به‌ختی پیرا دان وپتر ژ جاره‌کی ئه‌و دا گرتن ژی. به‌لی هزرا ئبن ته‌یمیه‌ی ما وبه‌ر ژ خو دا هتا وه لی هاتی ئه‌فرۆ -وه‌کی هزرغانی مه‌زن مالک بن نه‌بی دیبژت- بوویه ئه‌و (ترسانه‌یا فکری) یا هه‌می بزاقین (ئصلاحی) ل جیهانا ئیسلامی (مه‌ده‌دی) بو خو ژۆ وهردگرت، ئبن ته‌یمیه‌ وه‌زرا وی مان وه‌ه‌فرکین وی ئه‌گه‌ر ژ به‌ر هندی نه‌با کو ناڤین وان د ژباننامه‌یا ئبن ته‌یمیه‌ی دا دئینه‌ گوتن هه‌ر که‌سی ناڤین وان ژی نه‌دزانی!

هلگرى ئالاىى سوننه تى ئىمام موحەممەدى كورى عەبدولودھەھابى

بەرئى دەسپىكى:

ھەر جارەكا مروۇف ژ پۇناھىيا سوننه تى دويركەفت، وپشت دا چرايى
پىغەمبەرىنىيى دى بته ھەقۇرى د گەل دو دەردىن كوزەك:
- ھزرا وى دى خراب بت؛ چونكى دى كەفتە داڧتىن بىدعە وشەعوەذى..
- وژىنا وى ژى دى تارى بت؛ چونكى دى كەفتە ژىر دەسپەلاتدارىيا گەلەك
طاغوتان، وبەرى ھەمىيان طاغوتى نەفسى وگردارىيىتى وى.
و ل وى دەمى پۇناھىيا دىنى كز دبت وباطل وبى دىنى بى ترس سەرى خو
رادكەت ودرىى خو دوشىنتە دىندارىيى، وبەرى ھەر تىشتەكى دىنى نەزانان
ووردگىرت.

(لات وعوززا) ئەوتىن جارا ئىكى ب دەستىن ئالاھلگرتىن ئىسلامى ھاتىنە ھوبىر
ھوبىر كرن، ل گەلەك و ل گەلەك جەھان دوبارە دئىنە مەيدانى بەلى ھەر جار ب
ناڧەكى دى، و ب پەنگەكى دى پەيدا دىن.. و ل ڧان دەمان نەزانىن دبتە دەسپەلاتا
ئىكانە وخوشتقىيا ل بەر دلان، ما نە تىشتەكى عنىكەيە مروۇف ببتە ئەڧىندارى
نەزانىنى ودرۆمنى سەرى زانىنى وزانايان؟

دەسپىكەكا ڧەر:

پىشتى دويركەڧتنەكا نەيا شرىن ژ چرايى سوننه تى، وشكەستەكا سىياسى يا
مەزن بەرانبەر ھىرشا مەغولىيان د ناڧ ئوممەتى دا پەيدابووى، بى ئومىدى د دلان
دا پەيدا بوو.. ھنگى خودى وەسا ھەزكر دەولەتەكا گەنج ويا خودان ھىز ئالاىى
بەپەڧانىيا ژ ناڧى ئىسلامى ھلگرت، ئەڧى دەولەتتى -ئەوا ب ناڧى دەولەتا
ئۆسمانى ھاتىيە ناسىن- نىزىكى شەش سەد سالان ئالاىى ئىسلامى ھلگرت، و ب

ناټی ددهولته ئیسلامی ټاڅت، وئگهړ چ ټو ددهولت ل گهلهک دهمین ژبیی خو شیا بوو وئ بی ئومیدیئی د دلان دا نه هیلت نه خامس پشتی زیده د ناټ جهرگی ئوروپایی دا چووی، بهلی مخابن ټف ددهولته نه شیا ئوممه تی دوباره ل چرایئ سونه تی کوم بکه ته شه، بهلکی ل هندهک جارن ټف ددهولته ب خو بوو ټو ئاسته نگا مه زن یا که فیتییه د ناټه را ئوممه تی وزفرینا ل سونه تی دا.

راسته ددهولته ئوسمانی -ل گهلهک ده مان- ئیخلاصه کا بهر چاټ بو ئیسلامی هه بوو، وعه بقهرییه ته کا سیاسی وعه سکهری ژی ل نک هه بوو، وئو ئیک ژ نه گهرین سه ره کی بوون ییټن ئوممه ت ل دهمی داکه فتنی پاکری، بهلی ټفه نابته مانع کو بیټین: قی ددهولته ونه خامس ل دوسه د سالیټن دویماهییی ژ ژبیی خو ئوممه ت بهر ب ژور دانییه کا ب ترس شه دبر.. ئوسمانییان گهلهک هز ژ ئیسلامی دکر، بهلی گرفتاریا وان یا مه زن ټو بوو وان -یان پتربیا وان!- ئیسلاما صافی ب راستی ودورستی وهر نه گرت بوو، ددهولته وان پتر ژ کو ددهولته کا عه قادی بت، ددهولته کا جیهادی بوو، هه رده م وان ب عه قلییه ته کا عه سکهری هزر دکر، لهو خو نظاما وان یا ئیداری ژی نټزیک بوو نظامه کا عه سکهری بت.

ژ لایئ دینی شه: ددهولته ئوسمانییان که فتبوو ره شه داټیت (ته عه صوبا مه زه بهی)، ودټیت ژ بیر نه کهین کو ددهولته ئوسمانی یا حنه فی -وهک به ره قانی ژ مه زه بهییه تا بهر ته نگ- ب برپاره کا سیاسی ده رگه هی (ئجهادی) گرتبوو، و ب گرنا ده رگه هی (ئجهادی) ددهولته ری دا (جموود و ته قلید و ته عه صوبی) کو جهی خو د مهیدانا ره وشه نبیری دا بکه ت. و ژ لایه کی دی شه شیخین طه ريقان شیان ددهولته تی بخاپینن وسلتانان و هسا تی بگه هینن کو دین طه ريقه یه وبی طه ريقه دین ژ که سی نائیته قه بولکرن، و د ئه نجام دا دین د سه ری خه لکی دا بوو (ته قلید) وکومه کا خورافاتین (أقطاب) وشيخین خودان کهرامه تین ژ دره و!

وروژا دین بوویه (ته قلیده کا هشک) بوو له شه کی بی رح، بوو روټینه کی موزعج، لهو جفاکی هی دی هی دی خو ژئ دوبرکر وبول پیگو هوړکه کی گه ریان..

وچونکې شریعت ب ګرټنا دەرګهه ټجتهادئ بوو بوو پارچه یه کا هښک خه لک بو
خو ل تشته کي زیندی ګه پریان یی گرفتاری یی وان چاره سهر بکته .. وگرفتاری نهو
بوو وان بهرئ خو دا نورو پایي، وسولتانی تۆسمانی (سوله یمان) نهوئ ب ناسناقي
سوله یمانی قانونی هاتییه ناسین، ټیکه مین سولتانی موسلمان بوو دەرګهه بو
(تستیرادکرنا) قانونین نه ئیسلامی ټه کری .. وټه قی کاری وی نهوئ ژ نهجامئ
(تهه صصوبا مهزه بهی) و(سلبیه تا صوفیاتیی) هاتی دەرګهه بوو بی دینی ل
تاق کر.

وپیسیار ل قیرئ ټه هیه: هرئ د ناڅ قی ګیله شوکي دا هه لوبستی مروڅین
خوئ چ بوو؟

بو بهر سف دئ بیژین: مروڅین خوئ ټه وین هه ردهم کویر وهویر بهرئ خو ددهن،
دهمئ توممهت د قی کراسی دا دیتی وان تی ئینا دهر کو توممهت یا بهر ب
به رزه بوونه کا ب ترس ټه دچت، به رزه بوونه کا وه سایه ټه ګهر خوئ نه که ت یا به رده وام
بت دئ بهرئ توممهت دته هندئ کو ناسنامه یا خو ژ ده ست بدهت، لهو وان ب
رهنگه کي (مه وضوعی) بهرئ خو دانه واقعی توممهت ب ئیه تا چاره سه رکړنا
گرفتاریان .. مروڅین خوئ په یوهندییا دهرمانی ب دهردی ټه ژ بیر نه کر، وان باش
دزانی فسادا عه قادی ودویر که فتنه ژ راستیا ئیسلامی ټه ګه را سه ره کی یا
فسادا (تجماعی و سیاسی و ئقتصادی و علمی) یه. لهو دهمئ نهو ب ده سنی شانکرنا
دهرمانی را بووین وان ژ عه قیدئ ده ست پی کر .. چاوا؟

سهرهاتییا (شیخ الإسلام أبو عبد الله محمد بن عبد الوهاب النجدي)
باشترین بهر سف بو قی پیساری ..

کورئ عه بدلوه هه بابئ وپی ناسه یه کا کورت:

✽ (شیخ الإسلام) ناڅی وی (موحه ممه ده) کوړئ شیخ (عه بدلوه هه بابئ)
کوړئ (سوله یمانی) ته میمییه، ل سالا ۱۱۱۵ مشه ختی (به رانه ر ۱۷۰۳ ز) ل

باژېړې عوبهينه ل باکوورا (رياضي) ل دهقرا نهجدي ژ جهزيرا عههربان هاتبوو سهر دنيايي.

❁ بابي وي شيخ (عبدلوههاب) قازيبي باژېړي بوو، وييک ژ زانايتن نافدارين دهقري بوو، وقي ئيکي کار د شيخ موحه ممدی کر کو ههر ژ زارو کينيا خو و ب دورستی ل هفت ساليبي قهستا زانايتن دهقري بکته پيخه مهت داخوازکنا زانيني و ل دوازه ساليبي نهو ژ نهجدي ده رکهفت وقهستا وهلاتي حجازي کر، وچوو باژېړي پيغه مبهري -سلاف لي بن- دا ل نک زانايتن ويري علمي بخوينت.

❁ ل مه ديني سهداي قهستا هلهقا شيخ (عبدللاهي نهجدي) کر وصه حيا (بوخاري وموسلمی) ل نک خواند ههتا ئيجازا علمي هديسي ژي وهرگرتي، وچونکي زانايتي هديسي يي نافدار (موحه ممد هياتي سندی) ژي هنگي ل مه ديني بوو سهداي قهستا وي ژي کر ودهرسيي هديسي وشريعتي ل نک خواندن. ❁ څان ههر دو زانايتن مهزن (عبدللاهي نهجدي وموحه ممد هياتي سندی) کارتيکرنهکا بهرچاډ د هزر وبيرين سهداي دا کر، وبهري وي دا بهر څاننيا ژ سونه تي ونه ياره تيا بيدعه ويده چيان، وچونکي څان ههر دو زانايتن عه قیده يهکا سهله في يا پاقر هه بوو وان بهري شاگرده يي خو دا خواندنا کتبيي عه قیدي يي دورست، وهکي کتبيي (ئيمام نهحمدي وئبن تهيميه ويئبن قهيمی).

❁ ژبلي څان ههر دو زانايتن سهداي زانين ژ گهلهک سهدايي دي ژي وهرگرتوو، وهکي: (ئيسماعيلي عجلووني) و(موحه ممد ئه حسائي) و(عاليبي داغستاني) وگهله کين دي.

❁ پشتي چهند ساله کان ژ مانا وي ل مه ديني نهو زقري باژېړي خو عوبه يني ل نهجدي، وهه يامهکا دريژ پيڅه نهچوو وي دهستوري ژ بابي خو خواست کو قهستا شامي بکته دا بو خو زانيني ژ زانايتن ويري ژي وهرگرت.. ئينا بابي وي دهستوري دايي.

❁ وچونکی سەیدای زانیبوو کول باژێری بەصرایی ھندەک زانییەن ھێژا ھەنە وی ڤیا ریکا خۆ د وێری ژێ بیخت وعلمی بو خۆ ژ وان ژێ وەرگرت، وگاڤا ئەو گەشتییە بەصرایی وی قەستا زانیەکی سەلەفی شیخ (موحەممەدئ مەجموعی) کر، و دەرس ل نک وی خواندن.. ووی دیت ئەف سەیدایە ژێ گەلەک ژ واقعی ئوممەتی یێ دلکولە، لەو ل سەیدای مسۆگەر بوو کو گەلەک زانا ھەنە ب ڤی واقعی ئیشەوی دراژی نینن بەلێ ھەر ئێک ژ بەر ئەگەرەکی خۆ بی دەنگ دکەت.

❁ ل بەصرایی قەناعەت بوو سەیدای چێبوو کو دڤیت ئێک ھەبت باخفت، راستیی بو خەلکی دیار بکەت و بەرێ وان بدەتە سوننەتی، ئەگەر نە خەلک دئ میننە د نەزانی و بی فامییا خۆ دا، لەو ھەر ل وێری وی دەست ب نقیسینی کر و ھندەک کتییەن بچویک نقیسین ھێرش تیدا دانە سەر وان بیدعەیین کو د ناڤ خەلکی دا دبەلاڤ، و داخوازر کو خەلک ل مەنەجی کیتابی و سوننەتی بزڤرن.

❁ بیدعەچییان ژ خودانیین طەریقێ و مەزھەبیین بەرتەنگ ب ڤی کارێ وی نەخۆش بوو، و بەرگەریان کر کو نەخۆشیی بگەھیننە شیخ موحەممەدی و سەیدایی وی شیخ موحەممەدئ مەجموعی، حەتا دویماییی مەسەلە گەشتییە ھندی خەلکی بەصرایی بچویک و نەزانیین خۆ ب شیخی را بەردان، و وان دا ب دویش وی ڤە حەتا ئەو نەچار کری کول نیڤا رۆژەکا گەرم بی ئاڤ و نان بو خۆ ژ بەصرایی پرەڤت، و بەر ب ناحییا (زوبەیر) ڤە بڤت.

❁ دەمەکی ئەو مال (زوبەیر)، پاشی قەستا دەڤەرا ئەحسانێ کر و ل وێری بوو میڤانێ شیخ موحەممەدئ شافعی، پاشی پستی دەمەکی زڤری باژێری خۆ عوبەینی، و ھەزرا چوونا شامێ ژ سەری خۆ ئینا دەر.

❁ گاڤا زڤرییە عوبەینە دیت بابێ وی یێ چوویە (حەریملایی)، ئینا ئەو ب دویش بابێ خۆ دا چوو، و ل وێری ئاکنجی بوو، و خواندنا خۆ ل نک بابێ خۆ تمام کر، و ل حەریملایی بو جارا ئێکی سەیدای ب ئاشکەراییی دەست ب بەلاڤکرنا گازییا خۆ کر و د دەرس و کتییەن خۆ دا وی ھێرش دانە سەر وان بیدعەیان یێن کو

د ناڅ خه لکى دا دبه لاف، ومه نه به جى کيتاب وسونه تى بؤ خه لکى رو هن وئاشکه را کر. وئاشکه رايه کو نه ف گازييه ل دليين بیدعه چى ومه زهه بيبيان خوش نائيت، وچونکى ده سه لات هنگى يا قان رهنکه مرو فنان بوو وان شىخ نه چارکر کو ژ باژيرى هر يملايى دهرکه فت و بهر ب عوبه ينى فه مشهخت ببت.

❁ مه زنى عوبه ينه هنگى ميره کى نه جدى بوو دگوتنى: (عوثمانى کورپى حه مه دى، فى ميرى گه لهک که يف ب گازييا شىخى ده ات، لهو وى ب سنگه کى به رفره فه پيشوازي لى کر، وسوز دا يى پشته قانييا وى بکه ت.. لهو شىخى ب ئاشکه رايى ده ست ب به لافکرنا مه نه به جى سه له فى کر، وئالا يى سونه ت وجه ماعه تى بلندکر و ب پشته قانييا ميرى نهو هه مى مه زارين خه لکى طه و اف ل دو ر دکر ودوعا بؤ خو ژى دکرن هه ر فاندن، نهو تى گه هاندن کو نه ف کاره يى دورست نينه، و ژ لايه کى دى فه شىخى مير پالدا کو (حودودين شهرعى) وهکى د قورئانى دا هاتين ب کار بينت، وته شجيعا زانايان بکه ت کو کتبيين عه قيددا دورست ل مزگه فت ومه دره سان بيژن.. و ب فى رهنکى باژيرى عوبه ينه بوو جهى به لافکرنا گازييا کيتابى وسونه تى.

❁ ده نگ وباسين شىخى وميرى ل جه زيرى به لاف بوون، بیدعه چى ونه زانان ب فى چهندي نه خوش بوو، وهندهک ژ وان چونه نک ميرى نه حسائى وگوتنى: ل عوبه ينه مرو فقه کى دهرکه فتى دبيژنى (موحه ممه دى کورپى عه بدلوه هبابى) دوژمناتيايا دينى دکه ت، وئاخفتين نه جوان د دهر حه قا وه لبيان دا دبيژت، ودبيژت: باب وباپيرين هه وه دنه زان بوون.. وحه تا دويماهيى، ژ وى که ليشا حه تا نه فرو ژى مه گو ه لى دبت! ميرى نه حسائى رابوو کاغه زهک بؤ ميرى عوبه ينه هنارت، تيدا ژى خوا ست نهو موحه ممه دى کورپى عه بدلوه هبابى بکوژت، نه گهر نه نه ياره تى د ناقبه را وان دا دى پهيدا بت.. وچونکى بهرگرييا ميرى نه حسائى ب ميرى عوبه ينه فه نه ده ات وى گوته شىخى: نه ز هه ز دکه م تو ژ باژيرى من دهرکه فى. لهو شىخ نه چار بوو داخوازا وى ب جه ئينا.

د گهل ئبن سعودی:

ل سال ۱۱۵۸ مشهختی، دهمی ژبیی سهدای پینجی وپینج سال، نهو ژ عوبهینی دهرکهفت وچوو درعییی ل نک میری وی (موحه ممه دی کوری سعودی)، ئبن سعودی گهلهک کهیف ب گازیبا شیخی هات وسوز دایی پشته قانییا وی د بهلاقرنا وی دا بکهت، وپیخه مهت قی ئارمانجی وان دهستین خو کره تیکدا، ئیکی ب زانیبا خو ویی دی ب دهسه لاتا خو، وهردووان پهیمان دا ئالایی سوننه تی ل دهقهره نهجدی بلند بکهن، وهندی بشین بهرگریبا بیدعه وشرکی ونه زانیی بکهن.

جزیرا عهره بان نهوا هنگی ب ناخی ل بن دهسه لاتا دهوله تا ئوسمانی- ل سهر هژماره کا نه یا کیم ژ میرنشین وحاکییاتین بچوبک ولیککهفتی یا پارچه کری بوو، وئەف چهنده گهلهک ل دلئ دهوله تی دهات.. گاڤا شیخ هاتییه درعییی ومیری وی پشته قانییا وی کری، شیخی کاغز بو گهلهک میر وزانایایین جزیری هنارتن، وتیدا ژ وان خواست نهو دهستین خو بکهنه تیکدا ژ بو بهلاقرنا ئیسلا ما راست ودورست، یا دوبر ژ وهربادان وتهفسیراتین بهرتنگ وخهلهت، وئەف چهنده ب خو کارهک بوو ل دلئ دهوله تی نهدهات؛ چونکی ئیکبونا میرین دهقهری لاوازکره بو دهسه لاتا دهوله تی ل سهر وان.

بهرسقا هژمارا مهزنتر ژ وان میر وزانایین شیخ موحه ممه دی کاغز بو هنارتین نهو بوو وان گوټ: نهم ریکا باب وباپیرین خو بهرنادهین نهگر خو یا خهلهت زی بت!

میری درعییی ئبن سعودی دهست دا هیژی وهژماره کا جه وبازیران ئیخسته بن دهستی خو و ل سهر میرنشینا خو زیده کرن، وههر جهه کی وی شهگرتبا وی (خودودین) شهرعی ب جه دئینان، وزانا وقازی لی ددانان؛ دا علمی شهرعی یی دورست بهلافت بکهن.

ل قى دەمى شىخ يى بەردەوام بوو د دەر سگۆتن وكتيب نفيسينى دا، و ژ لايهكى دى قه وى چاقدیری ل کار وبارتن دینی یین میرنشينا ئبن سعودی دکر، ئەوا رۆژ بۆ رۆژی بەرفرەهـ بووی هتا ل سالا ۱۱۸۷ باژیری (ریاض) ئ ژى قه گرتی.

مرنا شیخ و بهرهمه و:

ل هه یقا (ذو القعدة) ژ سالا ۱۲۰۶ مشهختی (بهرا نیهـ ۱۷۹۱ ز) د ژییى نۆت وئیک سالییی دا شیخ موحه ممه دى کوړى عه بدلو هه بابى چوو بهر دلوقانییا خودی پشתי بهرهمه کى هیژا ل پشت خو هیلاى .. وژبلى بزاقین وى یین بهردەوام د دەر سگۆتن و به لا قکرنا زانیى دا، سهیدای هژماره کا کتیب و نامیلکه یین ب بهال پشت خو هیلاینه هتا ئەقرو ژى مفا ژى دئیه دیتن، ویا زانایه کو وى د نفیسینین خو دا (تهرکیزه کا) باش ل سهر دیارکرنا عه قیدا ئیسلامی یا دورست کریه، و ژ بهرهمه یین وى یین ناقدار:

۱- (کتاب التوحید).

۲- (مسائل الجاهلیة).

۳- (ثلاث عشرة رسالة في التوحید والإیمان).

۴- (مختصر السيرة النبوية).

وگه له کین دى کو هه مى نوکه د یازده بهرگین مهزن دا چاپ بووینه.

ومرنا شیخی کاره کى مهزن د زانا وتیگه هشتییین وى سه رده مى کر وگه له ک ژ وان شعر ب مرنا وى قه هاندن، ژ وان زانایین ناقدار: شیخ (محمد بن إسماعیل الصنعانی) خودانى کتیب (سبل السلام) ئەوئ هیشتا د ساخییا سهیدای دا شعر پى قه هاندین ومه دحین وى کرین، وئیمامى (شهوکانى) خودانى تهفسیری وکتیبا (نیل الأوطار).

سالوخته تین شیخ:

ئەو دېرۆڭقانين ژياننامەيا شېخ موحەممەدى نھىسى دېيژن: ئەو مەرۆڭەكى نەرم وھەلىم بوو، يى ناڭچاڭ قەكرى و دل فرەھ بوو، و دەستى وى ھەردەم بۆ ھارېكارىيى و خېرخوازىيى يى قەكرى بوو، مەرۆڭەكى رحەت و نەرم بوو د گەل ھەر كەسەكى ب تنى د گەل وان نەبت يىن نەيارەتيا كىتاب و سوننەتى دكر، ئەو ل سەر وان يى دژوار بوو، وھندى مەرۆڭەكى مەرد بوو گەلەك جاران وى ژ مالى خۆ خەرجى ل طەلەبىن خۆ يىن فەقىر دكر، وھندەك جاران وى مال دەين دكر وھارېكاريا مەرۆڭين پىتقى پى دكر، وئەو مەرۆڭەكى خودان ھەببەت بوو وگەشەتى ژ ناڭچاقان دپەشى.

دېرۆڭقان (ئبن بشر) دېيژت: ((ب راستى ئەو (شېخ الإسلام) بوو، زانايەكى مەزن بوو، بەرەكەتە علمى وى خەلك ھەمى قەگرتبوو، خودى سوننەت ب وى ب سەرئىخست وئوممەت ب وى سەرفەرازكر، ل وى دەمى ئىسلام د ناڭ خەلكى دا بوو يە تشتەكى غەرب ئەو ھات ودين بەلاڭ كر، ئالايى جىھادى بلندكر و تەوھىدا دوست نىشا بچوك و مەزنان دا...)).

گازىيا شېخى و كارتىكرنا و ل سەر ئوممەتى:

ئەو بزاڭا (شېخ الإسلام) بەرى پتر ژ دوسەد سالان ل جەزىرا عەرەبان پى رابووى دئىتە ھژمارتن ئىكەمىن پىڭاڭا موكم د رېكا چاككرنا واقعى ئوممەتى يى ھەڭچاخ دا ھاتىيە ھاڭىتن، گازىيەك بوو ئەگەر ھنگى ئوممەت پى ھشيار ببا رويىي دېرۆكى دا ئىتە گوھارتن، بەلى مخابن ئەو ئوممەتە ب (سلبىيەتە صوفيان) و (تەعەصوبە مەزھەبىيان) ھاتىيە بەنجكرن كەفتبوو خەوەكا گران لەو ھزركر ئەو گازىيا دئىتە گوھان كابوسەكى موزعجە دڭىت بىتە بى دەنگ كر!

شېخ موحەممەدى دڭىا ب گازىيا خۆ يا سەلەفى ئوممەتى ل راستىيا ئىسلامى ھشيار بكەت، و بەرى وان بەدەتە مەنەجى كىتابى و سوننەتى، دوست د ئىسلامى بگەھن و دوست ب كار بىنن، وئەو نە ئىكەمىن زانابو دېرۆكا ئىسلامى دڭى مەجالى دا نىاسى، بەلكى گازىيا وى ھەر طايەك بوو ژ دارا وى گازىيى يا ئىمام ئەحمەدى وئبن تەيمىيە وگەلەكتىن دى ب خوە و خوينا خۆ ئاڭداى.. بەلى

گه لهک لا هه بوون ههز دکر ئوممهت نفتی بمینت؛ دا ئارمانجین وان ب جه- بین، لهو فان لایان هه مییان دهستین خو کر نه تیکدا وبوونه ئیک چه په ر دژی گازییا شیخی وبزاقا وی یا خورت.

ل ده می شیخ هاتی ودهنگی خو ب گازییا خو بلندکری دهوله تا ئوسمانی بهر ب لاوازی وهلوهشیانی شه دچوو، دهوله تین ئوروپییان (و ب تاییه تی بریتانیا وفه رهنسا ورووسیا) بهرگه ریان دکر ریکا هلوهشیانا فنی دهوله تی خوش بکه ن، وخه ون ب وی رۆژی شه ددیتن یا ئەف دهوله ته تیدا دمتر، ئەو میراتی وی ل خو لیکفه دکهن.. وچونکی گازییا شیخی نه جدی ریکا چاره سه رکنا وی فسادا عه قان دی بوو یا دهوله تی پشته قانی لی دکر، وچونکی وان دزانی هه ر جاره کا ئوممهت د گازییا شیخی هات، و ل راستیا ئیسلامی زفیری خه ون وخه یالین وان دی خاف ده رکه قن، وان بهرگه ریان کر ئاستهنگان بپه خه د ریکا فنی گازیی دا؛ دا خه لک ل دۆران کۆم نه بن.. ئەفه یا غه رب نینه، به لی یا غه رب ئەو بوو دهوله تا خیلافه تی ب خو ژی ب فنی گازیی نه خوش بوو وبۆ دیرۆک دقیت بیته گۆتن کو گونه ها مه زن یا دوژمناتییا دهوله تی بو فنی گازییا (اصلاحی) دکه فته ستوبی وان خودان شاشکین مه زه هب په ریس و طه ریه چی یین سولتان وه تی گه هان دی کو شیخ موحه ممه د وه قالی ن وی کۆمه کا دز وجهرده چییانه ریککی ل خه لکی دگرن، ونه یاره تییا شیخ وه لییان دکهن ودوژمنین ئیمامین مه زه هبانه، وناهیلن که س صلاوه تان بده نه سه ر پیغه مبه ری -سلاف لی بن-.. وه تده.

وهه کی به ری هنگی فان رهنگه مروژان بی بهختی ل (ئبن تهیمیه ی) کری کو وی دقیت ئنقلابه کی ل سه ر سولتانی بکه ت، وه سا هنده کان گه هانده سولتانی ئوسمانی ژی کو ئەف شیخه وه قالی ن وی (حزبه کا سیاسینه) لی دگه ریین دهوله تی پارچه پارچه بکه ن وئوممه تی ژیکفه بکه ن.

بوچای (وهه هابی)؟

ودا ئەف مەرۆڤه پتر قەناعەتەن بۆ سولتانی وبۆ خەلکی ژى چى بکەن کو شىخ وههڤالين وى جماعەتەکا جوداخوازن وگازيبا وان گەفەکا مەزنە ل سەر ئيسلامى، رابوون دو پيگاف د قى دەليقه يى دا هاقين:

يا ئيکى: وان ژ طەريقه چى ومەزەهبييان خواست کو دەست بدەنە نقيسينا کتيب وناميلکەيان دژى شىخى وگازيبا وى، وتشتى غەريب ئەو بوو ئەو کەسین دژى شىخى کتيب نقيسين کەس ژ وان ئەو نەبوو يى پزەکا ب تنى ژى ژ کتيبىن شىخى خواندى يان د گەل پوينشتى ودان وستاندن د گەل کرى! ودا ئەو خەلکی وه تى بگەهينن کو شىخ موحمەد خودانى مەزەهەکى نوويه رابوون بەرگەريان کر دا نافەکى ل سەر وى وههڤالين وى بدانن ووان پى بدەنە ناسين، چ ناف بداننە سەر؟

ئەگەر بيزنى: (سەلەفى)، ئەفە دى بۆ وان بته مەدح؛ چونكى مەعنا وى ئەو ئەو ل دويش (سەلەفيين) ئوممەتى دچن، ئەگەر بيزنى (موحمەمەدى) نەکو هندەک هزر بکەن ئەو ل دويش پيغەمبەرى -سلاف لى بن- دچن، وئەفە ژى ل دلى وان نائيت، گوتن: يا باش ئەو ئەم بيزنى: (وهههابى)، ئەف نافە يى نوويه و ل بەر خەلکی دى يى غەريب بت، و ب راستى دانانا قى ژ لايى وان فە ل سەر داخوازکەرتن تەوحيدى ومەنەهەجى سەلەفى نيشانا بى فاميبا وانە، ئەگەر نە ما بابى شىخى (عەبدولوهههابى) چ پەيوەندى ب گازيبا وى فە هەيه؟

ودەمى دوژمنين گازيبا سەلەفى ديتى قى پيگافى چو پيغە نەهات وبەر بەره گازيبا وى د ناف وهلاتين موسلمانان دا يا بەلاڤ دبت وزانايين ناقدار يين پشتەقانييا وى دکەن، ئەو ترسان بزافين وان سەرى نەگرن، لەو وان پيگافا دووى وان هاقيت.

وپيگافا دووى: ئەو بوو وان سولتان وەسا تى گەهاند کو بزافا (وهههابييان) تەمەررودەکا سياسيبە ل سەر دەولەتى، لەو دقيت هيز د گەل وان بيتە ب کارئينان، وئەو ب ئەزمانى عەسکەرى د گەل وان باخشن.. وئەو بوو سولتانى ئوسمانى دەستوبرى دا واليى خۆ ل مصرى -زەلامى فەرەنسا- کو دربەکى

عەسكەرى بوشىنتە (وھەبىي) يېن نەجدى، وئەو واليىي دوزمنى سەرى دەولەتى
 وھەقالى نەيارىن دەولەتى ژ ئورووپىيان د گاشى دا فەرمانا سولتانی ب جە ئىنا،
 وپشتى لەشكەرى وى (يى سەركەفتى!) زقريبە مصرى ئنگليزان نینەرى خۆ
 (فورستر سادلیر) ھنارتە مصرى دا پىروزباھىيا دەولەتا ئنگليزان بگەھینە
 لەشكەرى مصرى، ما نە تەقنەكى غەریبە؟!

ودیرۆک فەدگېرت کو (إبراهيم پاشا) دەمى ھېرشا خۆ کریبە سەر وەلاتى
 نەجدى وحجازى وى ھندەك جۆقین موسیقی وتیاترۆ د گەل خۆ برن و دەمى وى
 فرمان دای ھندەك زانایىن سەلەفى يېن وەكى شىخ (سولەيمانى کورئ عەبدللاھى
 کورئ شىخ موحەممەدى) بېنە کوشتن، وى ژ جۆقین خۆ يېن موسیقی خواست ئەو
 موسیقی د بەر را لى بدەن؛ دا پتر کەریپن وان فەکەن!

وھەژى گۆتنييه کو: دوزمنى گازیيا شىخی ب شان ھەر دو ھېرشىن خۆ فە
 (يا ھزرى ولەشكەرى) نەشیان وئ دویمایىيا دلئ وان دخوازت بۆ قئ گازیی
 بدانن، بەلکى پۆژ بۆ پۆژئ قئ گازیی بەر ژ خۆ دا، ھەتا ئەو پۆژ ھاتى يا
 کارتیکرنا وئ يا ئىجابى گەھشتییه ھەمى لایىن جیھانا ئىسلامى، وئەو بوویە
 ھېقینى وان ھەمى گازیی (إصلاحی) يېن پشتى ھنگى ل جیھانا ئىسلامى سەر
 ھلداين.

ئەو زىنن مروڧاينىيا خودى ھلبىزارتى

دوير نينه ھندەك كەس ھەبن ژ ڧان ناڧ و نیشانان حېيەتى بىمىنن وپسىار
بىكەن: ئەرى ما چى دىت ژن ژى مروڧاينىيا خودى ھلبىزىرن وبگەھنە رېزا مروڧىن
خودى؟

ژن ئەوا د چاڧىن گەلەك نەزانان دا چىكرىيەكا نزم وبى بەيايە، ژىدەرا
خەلەتییى وگۈنەھى وسەرداچوونىيە، چاوا دى گەھتە پىكەكى ب كىر ھندى بىت ئەم
بىزىنى: مروڧا خودى؟

ھىشتا ھندەك كەس ھەنە ب ڧى نزمىيى بەرى خۆ ددەنە ژنى، نە ژ بەر چوب
تنى چونكى ئەو ژنە، لەو ئەڧ مروڧە د ھەمى حىيىيىن خۆ دا شاش دىن ۋەھمى
راستىيان دەرئشيف دكەن.. ڧىجا پىخەمەت دياركنا شاشىيا ڧان رەنگە مروڧان مە
خواست د ڧى ناڧىرا تايبەت دا ئەم چەندەكى ل دۆر وان ژنان باخڧىن يىن مروڧاينىيا
خودى ھلبىزارتى؛ دا بۆ ھەر كەسەكى ئاشكەرا بىت كورپكا مروڧاينىيا خودى ل بەر
ژنى ژى - ۋەكى مىرى - يا ڧەكرىيە. ۋەھر ۋەسا دا بۆ مە ئاشكەرا بىت كوھژمارەكا
مروڧىن خودى ژ زەلامان، ژ وان يىن ناڧ و دەنگى وان د ناڧ خەلكى دا دبەلاڧ،
ئەو بوون يىن ل سەر دەستى ھندەك ژنېن مروڧىن خودى ھاتىنە پەرۋەردەكرن، حەتا
رۆژەك ھاتى ئەو شىايىن بگەھنە وى بلندييى يا ئەو گەھشتىنى.

د پشت ھەر مەزنەكلى را ژنەك ھەيە:

ئىمام (سوفيانى ئەورى) - ئەوى بەرى نوکە مە بەحس ژى كرى - ژنكەكى ژ
مروڧىن خودى ئەو ل راستىيا زوھدى ھشياركر بوو، ۋەكى ژ ڧى سەرھاتىيى
ئاشكەرا دىت:

دهمى سوفيانى ل باژيرې كووفه دهست ب وەرگرتا هه‌ديسى كرى دهيكى وى
 گوتى: كورې من! بو خو بخوينه وبلا ته چ خه‌م نه‌بن، نه‌ز ب ته‌شيبا خو دى ته ب
 خودان كه‌م.. نهى كورې من! هه‌ر جاره‌كا ته دهه‌ هه‌ر خواندن به‌رې خو بدې نه‌گه‌ر
 تو چو نه‌هاتبييه گوه‌رتن وچول ته زېده نه‌بت، تو بزانه نه‌وا ته خواندى چو مفا
 نه‌گه‌هاندييه ته. ووه‌سا چي‌بوو سوفيان ب ته‌شيبا دهيكى خو هاته ب خودانكرن، و ب
 شيره‌تا وى كر، هه‌تا روزه‌ك ب سه‌ر دا هاتى نه‌و بوويه (امير المؤمنين) د علمى
 هه‌ديسى دا.

ول جهه‌كې دى سوفيان به‌حسې ده‌سپيكا خو دكه‌ت ودي‌ژت: ((ژنه‌كا
 عباد‌ه‌تكه‌ر ل كووفه هه‌بوو دگوتى (بنت أم حسان)، روزه‌كې نه‌ز چوومه مالا وى،
 من ديت ماله‌كا خالييه ب تنى چيسيلكه‌كا درپاي لى هه‌بوو، گا‌فا من حالى وى
 ديتى من گوتى: ته هنده‌ك پسماميتن زه‌نگين يتن هه‌ين، ما نه‌گه‌ر تو داخوازي ژ
 وان بكه‌ى نه‌و هنده‌ك زه‌كا‌تا خو بده‌نه ته چيتر نينه ژ څى حالى يى تو تيدا؟ ئينا
 نه‌ول من زڅرى وگوت: نهى سوفيان هه‌تا څى ده‌ليقه‌يى تو د چاڅين من دا گه‌له‌ك
 بووى، به‌لى ژ نوكه ويقه تو د چاڅين من دا هاتييه خوار.. نهى سوفيان تو ژ من
 دخوازي نه‌ز دنيايى ژ وان بخوازم يتن دنيا نه د ده‌ستى دا؟ ب خودى كه‌مه نه‌ز
 شه‌رم دكه‌م دنيايى ژ وى بخوازم يى دنيا د ده‌ستان دا...)).

هنگى سوفيانى كره‌گرى، ژنكې گوتى: نهى سوفيان بيژه (الحمد لله)،
 گوت: من گوت (الحمد لله)، وى گوت: ته همددا خودى كر؟ من گوتى: به‌لى،
 وى گوت: قبيجا پيتشييه تو شوكر خودى بكه‌ى كو وى ته‌وفيقا ته داي هه‌تا تو
 همددا وى بكه‌ى، سوفيانى گوت: من شه‌رم ژ خو كر وئه‌زمانى من نه‌گه‌ريا، وگا‌فا
 من قياى دهركه‌ثم وى گوته من: نهى سوفيان! تي‌را مرؤفى هه‌يه كو مرؤف يى نه‌زان
 بت نه‌گه‌ر وى كه‌يف ب زانينا خو هات، وتي‌را مرؤفى هه‌يه كو مرؤف يى زانا بت
 نه‌گه‌ر نه‌و ژ خودى ترسيا، نهى سوفيان! تو بزانه هندی دل‌ه ژ كه‌فتنى رزگار نابت
 هه‌تا هه‌مى خه‌مين وى نه‌بنه ئيك خه‌م!

سوفیان دیبترت: هر جاره‌کا دبوو شه‌ف شه‌ف ژنکه دا رابت ده‌ست ب نقیژین شه‌فی که‌ت و بیترت: ئیلاهی! نوکه هر ئیک و خوش‌تقیی خۆ یین ماینه د گهل ئیک، و نه‌ز یا مایمه د گهل ته نه‌ی خوش‌تقی. و گا‌فا هنده‌کان گۆت‌بایی پیچه‌کی بۆ خۆ رازی، نه‌و دا بیترت: رازانا د قه‌بری دا تیرا من هه‌یه.

سوفیان دیبترت: من به‌ری خۆ دا خۆ و به‌ری خۆ دا وئ من خۆ دیت نه‌ز چو نینم.

(بشر نه‌لحافی) نه‌وئ ته‌قوا گه‌هشتیه‌ نک وی وراوه‌ستیای دیبترت: من ته‌قوا بۆ خۆ ژ خویشکا خۆ وهر‌گریه.. خویشکا وی نه‌وا سه‌ره‌اتییه‌کا وئ د گهل ئیمام نه‌حه‌دی پشتی ده‌لیقه‌یه‌کا دی دئ قه‌گوه‌یزین.

زاهدئ ئومه‌ته‌ی (عه‌بدللاهی کوړئ موباره‌کی) حه‌تا مری ژ ی ب ژنکه‌کا خودان باوهر یی دا‌خبار بوو، جاره‌کی وی نه‌و ل مه‌که‌هی دیتبوو نه‌و چل سال بوو ژ ئایه‌تین قورئانی پتیه‌تر چو ئاخفتن ژ ده‌قی وئ ده‌رنه‌که‌فت بوون، نه‌و دترسیا گۆته‌کا خه‌له‌ت بیترت قیجا خودئ غه‌زه‌بی لی بکه‌ت.

ژن.. ده‌می دبه‌ مروه‌قا خودئ:

مروه‌ف -چ ژن بت چ می‌ر- ده‌می دگه‌هته‌ پیکه‌کا بلند د باوهرییی دا، و دبه‌ مروه‌قی خودئ، قیانا خودئ ب ره‌نگه‌کی و ه‌سا دکه‌فته د دلی دا کو ژ خودئ پتیه‌تر نه‌و که‌سی دی نه‌بینت، و چونکی نه‌و که‌سی دی نابینت نه‌و ژ که‌سی دی ناترست، و مرن وی ژ حه‌قیی پاشقه‌ لی ناده‌ت، ما نه‌ خودیه‌ رزقی دده‌ت؟ ما نه‌ نه‌وه‌ خوشیی و نه‌خوشییی دده‌ت؟

- به‌لی!

قیجا بۆچی نه‌و هیشییی ژ ئیکی دی بکه‌ت، یان ژ ئیکی دی بترست؟

فیرعه‌ون، نه‌وئ حه‌تا نه‌قرو نافی وی بوویه‌ نیشانا سه‌ره‌پرینی وسته‌مکارییی، زپته‌که‌ک بوو ژ وی ره‌نگی ژ خۆ نه‌دگرت زوی ب زوی ل سه‌ر عه‌ردی ب رتیه‌ بچت، غوروورا وی و سه‌رشورییا ملله‌تی وی نه‌و گه‌هانده‌بوو هندی کو هزر بکه‌ت خودایی

بلندتر ئهوه، فيرعهونهكی وهسا بوو مهژییتن خهلكی كلیل كربوون، ونهدهیلا كهسهك
بیی دهستورییا وی هزرین خوۆ بكهت یان خهونهكی بیینت!

دهمی خودی قیای دفن بلندیا قیای فيرعهونی دهرنشیف بكهت ولاوازییا وی
بهرچاڤ بكهت ژنكهك قیپرا بهردا.. (ئاسیایی) كابانییا مالا وی كوفر ب خودینییا
وی كر، وبهرگرییا زرتهکییا وی كر.

چاوا ئهوه فيرعهونی چیا دههلینت، وبچویكا د زکین دهیکین وان دا دبزدینت
ئهقرۆ ژنكهك ههقرکییا وی بكهت وپی ل بریارا وی بدانت؟ ئهقه چی نابت!
فيرعهون ب ههمی پتكان هاتی، ونهشیایی.. طهماعرني چو پیتقه نههات، گهف
وترساندن یا ژ خوۆ بوو، دویماهییی بریار دا ئهوه بیته عهزابدان؛ دا بزانت كانی هیزا
فيرعهونی چهنده..

زهبانییین فيرعهونی ئهوه بر ل سهه خیزهکی شاربیای و ل بهر چاڤی رۆژا ناربیای
پازاند، دهست وپیین وئ ب عهردی قه زنجیركرن، جار ئاڤا كهلاندی لی
دپهشاند و جار ژ ی ب پرچا سههری قه دهلاویست، كهقر دداننه سهه سڤگی وباری بو
خوۆ ب عهزابدانا وئ دكر، وئهو ههر یا ب گرڤنژین بوو، ناڤی خوشتقییی وئ یی
ئیکانه ژ سهه ئهزمانی نهڤچوو، (ئهلالاه، ئهلالاه) ئهوه ئاوازی شرین بوو یی خهها
وئ ل بهر وئ سڤك دكر، دویماهییی دهمی عهزاب ژ هیزا وئ دژوارتر لی هاتی،
بهري وئ ما ل عهسمانی ودلی وئ د گهل ئهزمانی وئ یی ژ بهر عهزایی گران بووی
دگۆت: خودایی من! تو خودانی منی، تو ئاڤاهیهکی بو من ل نك خوۆ د بهحهشتی
دا ئاڤا بكه، ومن ژ فيرعهونی وکاری وی پزگار بكه. وخودی داخوازا وئ ب جهـ
ئینا، ورحا وئ ستاند، وئهو ژ ناڤ لهپین زهبانییین فيرعهونی ئینادهر، وسهرهاتییا
وئ بوۆ خودان باوهران قهگیپرا وكره نمونهیی خوگۆریكرنی.

وجارهكا دی ژ ی مرۆڤهكا خودی د گهل قیای فيرعهونی ب ههقرکی چووبوو:

كچا فيرعهونی خدامهك ههبوو ههر جار كاری وئ دكر، رۆژهكی دهمی خدامی
سههری وئ شه دكر، شهیی وئ ژ دهستان كهفت وئ گۆت: ب ناڤی خودی.. كچكی

گوټی: بابی منه خودی؟ خدامی گوټی: نه! ئه لاه خودایی منه وخودایی بابی ته یه، کچکی گوټ: دی بو ته بیژمه بابی خو، وی گوټ: بیژي..

دهمی فیرعهونی ب مهسلا وی زانی گهلهک تهنگاف بوو، چاوا دی چی بت دینی مووسای ریکا خو ل مالا من ببینت؟ دقیت ئه و تشته کی وهسا بکهت ههیهتا خو بکهته د سهری خه لکی پا؛ دا کهسه کی دی چاف ل خدامی نه کهت، فیرعهونی بریار دا خدامی ب عه یال قه بو وی بین، چهند دهلیشه یهک بوون خدام هاته ئاماده کرن، فیرعهونی پسیار ژنی کر، وی راستی نه شه شارت وگوټی: من باوهری ب خودی ئینایه، هندی هاتی خدام لیقه نه بوو، فیرعهونی گوټ: مه نجه لهکا مهزن بین تژی زهیت بکهن وبدانه سهر ئاگره کی بوش، پاشی وان ژنک ئینا ووان گوټی: یان دی لیقه بی یان ژنی دی کورپی ته ل پیش چاقین ته هاقینه د مه نجه لی دا.. وی گوټ: نه ز لیقه نابم، وان کورپی وی هاقینه د مه نجه لی دا و د گافی دا گوشتی وی حه لیا، پاشی عه یاله کی وی یی دی ئینا وگوټی: دی لیقه بی یان فی ژنی بهاقیرینه د مه نجه لی دا؟ وی گوټ: نه ز لیقه نابم، ئینا وان ئه و ژنی هاقینه د مه نجه لی دا وسوت، و ب فی رهنگی وان عه یالی ژنکی هه می سوت، ودهمی دورا وی هاتی و بهری وی ژنی بهاقینه د مه نجه لی دا وی گوته فیرعهونی: داخوازهک ب تنی من ژ ته هه یه.. وی گوټ: بیژه، ژنکی گوټ: نه گهر ته نه ز ژنی کوشتم ههستیکی من وعه یالی من پیکفه قه شیره!

خوگوریکه را ئیک:

وچه تا نه ئیته هزرکرن کو ئومه تا ئیسلامی ژ فان نمونه یین خوگوریکرنی یا بی باره، کهرم کهن د گهل فان نمونه یان:

مالهک هه بوو ژ سی مروقان پیک دهات: دهیک وباب وکورهک، دهمی روئاهیا ئیسلامی به لاف بووی وان ههر سییان دلین خو بو قه کرن، وگه هشتنه ناف ریزا مروقین خودی، دوژمنین خودی گهلهک ب فی چهن دی تهنگاف بوون، رابوون کهربا خو هه می دارپته سهر خه لکی فی مالا بچوبک وهه ژار وکه یفخوش، هیرشهکا

دړنده دا سهر مالې، ههر ئېك ب لايه كې څه بر، پاشي ههر سې ل جهه كې كۆم كړن ودهست ب عهزابدانا وان كړ، وهندي عهزابه كا دژوار بوو ههر بېن بېنه ئېك ژ وان دلگرتي دبوو.. وعده تې پېغه مبهري بوو -سلاف لې بن- ههر رۆژ جاره كې دا د بهر وي جهې را چت يې ئه څ خېزان لې دهاته عهزابدان، دلې وي بؤ دحليا وچو پېغه نه دهات، گاځا دهاته راستا ههر سيبان وئو د څي حالي دا دديتن ب نك وان څه سهح دكر ودگوت: ﴿صبرا آل ياسر، فإن موعدكم الجنة﴾ -ئې بنه مالا ياسري صهبرې بكيشن، ژفاني ههوه به حه شته.

ئه گهر ئو د دنيا يې دا ههوه بژاله كهن، خودې ل به حه شتې دې ههوه گه هينته ئېك.. ئه گهر ههوه بځيت بهرې خو بدنه خېزان كا خه لكې به حه شتې بهرې خو بدنه خېزان ياسري: ياسري كورې عامري، وژنكا وي سومه ييا كچا خه يياطي، وكورې وان عه ممار. بابې وكورې نوكه دې هيلين وده ليقه يې دې بؤ دهيكې خوش كهين؛ دا بزانيان كاني چاوايه ده مې ژن بهر په رېن خوگورې كړنې تومار دكهت..

فيرعه ونې څي ئوممه تې (ئهبووجهلي) څيا سه رهاتيا برا يې خو فيرعه ونې كه څن دوباره بكه ته څه، وئو ژي قه هره مانيا خو ل سهر سهرې ژنه كا بې ده سه هلات ب كار بېنت، فهرمان دا سومه ييا ل سهر خيزي شاري بېته درېژكرن، ودهست وپيېن وي ب عهردې څه بېنه گرېدان، شيان سهر وچاځين وي ب ئاسنې سوړكړي داخ كهن و ب ئاځا كه لاندې بسوژن، بهلې پا نه شيان دلې وي داگير بكهن.. رۆژه كې فيرعه ونې ئوممه تې گوتې: خه بهران بېژه موحه ممه دي وخودايې وي.

وي چو پېغه نه هات دهست وپيېن وي دگرېدای بوون، لهو ده څي خو تړي تف كر وسهر وچاځين ئهبو جهلي پې ته پر كړن، وئه گهر ده ستين وي هنگي دڅه كړي بان، دوېر نينه وي ده ستې خو دابا پاش وشه څه كا ودها تې وهراندبا سهرې وي هړيا با؛ دا به لكې عه قله ك هاتبا يې! ئهبو جهلي دهست دا رمه كې و ل پيش چاځين كورې وي وزه لامې وي دربه كې ودها دانايې رځا وي بلند كړه به حه شتې..

وئەقە ئىكەمىن بەرپەرى خۆگۆربىگىرى بو د دىرۆكا ئىسلامى دا ب دەستى
ژنەكا خودان باوەر ھاتىيە تۆماركەن، وئىكەمىن مەرقى ژ ئومەتا موھەممەدى رھا
خۆ پېشكېشى دىنى خۇدئ كرى سومەييا بوو.

ئەى خودانىن بەرىخۇدانا نزم بۆ ژنى قى راستىيى باش بزانن!

نومونەيىن بژارە:

ژن ژى - ۋەكى زەلامى - گاڭا بوو ئىك ژ مەرقىن خۇدئ دىيا ب ھەمى
خۇشپىيىن خۆ قە نەشپىت پى بەستى ل دلى وى بکەت، يان ئىكا ھند ژى چى كەت
كو ئەو كەسەكى دى ژبلى خۇدئ بىيىت..

گەلەك ژن ھەنە ئەم دىيىن ژ بەر كىم باوەرىيا وان گاڭا مالخوئى وان
دمەرت، ئەو ژ ھەمى دلى خۆ ھزر دكەن كو ئىدى خلاس دەرگەھى رزقى ل وان
ھاتەگرتن، لەو دى بتە لاف لاڭا وان، بۆ قان توخمە ژنان قان سەرھاتىيىن كورت
دى قەگىرىن:

۱- ل سەر دەمى پېغەمبەرى - سلاڭ لى بن- دەمى موسلمان ژ غەزايەكى
زقپىن، ژنەكا موسلمان چوو بەراھىيا لەشكەرى پىسارا زەلامى خۆ كر كانى يى ب
سلامەتە يان نە؟ گاڭا زانى يى شەھىد بووى، ھندەك ژنكان - ھەر ۋەكى بۆ
جەرباندن- گۆتى: ئەقە مالخوئى مالا تە چوو، كى دى تە ب خودان كەت؟

ژنكى گۆتە وان: ب خۇدئ من ئەو نەنياسىيە (رازق) من ئەو يى نىاسى
خورا. يەئنى: ئەوئ رزق ددا مە نە ئەو بوو، خۇدئ بوو، وئەگەر ئەو مر وچوو خۇدئ
يى ماى ونامەرت ﴿ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴾ ﴿٢١﴾ فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ
لَحَقُّ مِثْلَ مَا أَنْتُمْ تَنْطِقُونَ ﴿٢٢﴾ ، مەرقىن خۇدئ باوەرىيەكا موكم ھەيە كو ئەوئ

رزقى ددەت ب تنى خۇدئىيە، ونە كەسى دىيە، لەو ئەو قەت خەما رزقى ناخۆن.

۲- (حاتەمى ئەصەم) ناڭەكى گەشە ل عەسمانى زوھدى، ونىزىكە بېژىن ئەو
زوھد د دىرۆكا ئىسلامى دا دو پەيشن بۆ ئىك رامانى.. ئەقى حاتەمى سالەكى

کره دلّی خو بچته هجی، ودهمی وی ئەف داخوازا خو بو خەلکی مالا خو
فەگیرای وان گوتی: چونا هجی ب هەیفان فەدکیش وگاڤا تو چووی ئەم دئ
مینینه بی خودان، تو دئ مه بو کئ هیللی؟ کچهکا حاتەمی هەبوو ژ بابی خو فیری
زوهدی بووبوو، وئ گوت: بهیلن بلا بچت، رزقی مه د دەستی وی دا نینه.

حاتەم چوو، هەچی تشتی د مال دا هەمی عەیللی وی خوار حەتا چو نەمای،
ئینا هەمییان گازنده ژ کچکی کرن وگوتی: ئەگەر تو نەبای بابو نەدچوو، ئەفە ئەم
ماینه برسی، کی دئ پارێیه کئ نانی دته مه؟

شان گوتین وان کچک تەنگاڤ کر، ئینا وئ دەستین خو سەرئەقراز کرن
وههوارین خو گەهاندنه خودی: یا رەبی! تو من شەرمزار نەکه، تویی رزقی ددهی تو
د ههوارا مه وەرە.

وئ رۆژی میری باژیری د بهر خانیکي وان را بۆری، گازی زەلامەکی خو کر:
کانی هندەک ئاڤی بو من ژ ڤی مالی بینە ئەزی تینیمە. پشتی ئاڤ بو ئینای،
میری پسارکر: ئەفە مالا کێه؟

هندهکان گوت: مالا حاتەمی ئەصەمه، میری ناڤ ودهنگین حاتەمی وزوهدا
وی گوھ لی بووبوون، ڤیا سەرا حاتەمی بدەت، وگاڤا قەستا مالی کری زانی حاتەم
بی چوویه هجی وکەس نەمایه چاڤی خو بدەته مالا وی، ئینا میری ئەو پارین
زیری یین ڤی هەین هەمی هاڤیتنه بهر عەیللی حاتەمی وگۆته هەڤالین خو:
هەچیئ ئەز بڤیم دئ وئ کەت یا من کری، وان ژي چاڤ ل میری کر وزیرین خو
دانانه ویری وچوون.

کەیفەکا مەزن بو عەیللی حاتەمی چیبوو، گاڤا کچا حاتەمی ئەف چەندە دیتی
کره گری، دەیکا وئ گوتی: تە خێره؟ کچکی گوت: دادی ئەز ژ بهر هندی یا دگرم
ئەفە عەبدەک بوو بهری خو دا مه ئەم زەنگین بووین، ڤیجا پا دئ چاوا بت ئەگەر
خودی بهری خو بدەته مه؟

۳- وسه رها تيبيا دهيك وبابين عهبدللاهني كورتي موباره كي بهري نوكه مه
فه گوهاست بوو، وبو مه ناشكه را بوو كانني چ زوهد بوو نهو گه هاندييه نييك، وبو
پتر مفا ل قيرتي دي دوباره كه ينه فه:

موباره ك مروقه كي ترك بوو، قهده ري بو وي حه زكر بوو نهو بته عهبدي
مروقه كي هه مه داني يي دهوله مه ند، نهفي مروقي بيستانه كي تير داروبار وخودان
به ره هم هه بوو، لهو وي فه رمان ل عهبدي خو موباره كي كړيو كو حه ره سيبني ل في
بيستاني بگرت.. روژه كي زهلامني هه مه داني چوو ناف بيستاني وگوته عهبدي خو:
- هواره كا شرين بو من بينه.

نهو چوو هواره ك بو كر وينا، گاڅا خوداني هوار شكاندی و تام كړيبي ديت يا
ترشه، ئينا ب عيجزي فه گوتي:

- من گوتبوو ته هواره كا شرين بو من بينه نه يا ترش!
نهو چوو هواره ك ژبنه كا دي كر وبو سه ييدي خو ئينا، پشتي سه ييدي تام
كړيبي نهو ژي ترش دهركه فت، ئينا لي هيتاند وگوتي:
- دياره تو ترشي وشريني ژيك جودا ناكهي؟ نهزي ديژمه ته هواره كا شرين..
نهو چوو هواره كا دي ئينا نهو ژي ترش دهركه فت، عهقل د سه ري خوداني نه ما،
گوتي:

- تو نابيژييه من مه سه لا ته چيه؟
موباره كي ب نه ده به كي زيده فه گوتي:
- ل من نه گره، ب راستي نه ز نزانم كيژ بن يا شرينه وكيژ يا ترشه!
زه لامني باوهر نه كر.. گوتي:
- ما ته تام نه كړييه هواران؟
وي گوت:

- نه خير.. ته نهزي داناييمه بهر بيستاني دا حه ره سيبني لي بگرم وته
ده ستوري نه دا يه من كو ژي بخوم.

خودانی بیستانی ژ ګوټنا وی حیبه تی ما، وچند رۆژدهکان زیرهقانی لی کر دا
بزانت کانئ ګوټنا وی یا راسته یان نه، وپشتی راستیا ګوټنا وی بو خودانی
بیستانی ناشکرا بووی ئەو د چاڅین وی دا مهزن بوو، وئیه تهک کره دلی خو..
رۆژه کی چوو ناف بیستانی و ل نک موباره کی روینشت وگوټی:

- من کچه کا هه ی ګه لهک کهسان یا خواستی، تو بیژی ئەز وی بدهمه کی؟
موباره کی ګوټی:

- ل جاهلیه تی بهرئ خه لکی ل مالبات و مال مه زنان بوو، وجوهیان
بهرئ وان ل زهنگینییی بوو، وفه لان بهرئ وان ل جوانییی بوو، و بهرئ قی ئوممه تی
یی ل دینی.

زه لامی هه مه دانی زڅر ی مال وسوچه تا عه بدی خو بو ژنکا خو څه گیرا،
وگوټی:

- ژ موباره کی پیڅه تر کهس ب کیر کچا مه ناییت..

ووی موبارهک ئازاکر وکچا خو دای، وچونکی کۆمبونوا وان بو خودی بوو
نه بوو چو تشتین دی، خودی بهر دهکته هاقیته قی کۆمبونوی و (عه بدلاهی کورئ
موباره کی) بهر هه می قی دارا پیروژ بوو..

۴- وکانی چاوا مروڤایینیا خودی ئیکا هند ژ خودانی چی دکته کو ئەو د-
رئیکا خودی دا- ب که یف خو بهاقیته د ئاگری دا، و هسا ئەو خودانی وه لی دکته
کو ڤیانا پیڅه مبهری ژی -سلاف لی بن- د سهر ههر تشته کی را بیینت:

ل رۆژا ئو خودی ده می ئەو ب سه ری موسلمانان هاتی یا هاتی، کافران کره
دهنگ کو وان پیڅه مبهر -سلاف لی بن- یی کوشتی، منافقان ئەف سوچه ته ګه هانده
مه دینی، (ئه نه سی کورئ مالکی) دبیرت: رۆژا ئەم ژ شه ری ئو خودی زڅرین ژنکه کا
ئه نصاری هاته بهراهیا مه؛ دا پسارار مروڤین خو بکهت، وگاڤا وی زانی کو باب
وکور وبرا وزه لامی وی هه می یین هاتینه شه هیدکرن وی ګوټ: بیژنه من حالی
پیڅه مبهری چیه؟

هندهکان گوتی: یی باشه ئه‌فهیه د گهل مه.

وی گوت: کانئ نیشا من بدهن.. وگاڤا هاتییه راستا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گوتی: ئه‌ز ب دایاب ڤه گوری ته بم ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودی! پستی ته ههر موصیبه‌ته‌کا هه‌بت یا سڤکه، هندی تو یی ساخ بی ئه‌ز خه‌ما تشته‌کی ناخۆم.

۵- ودقیت ژ بیر نه‌که‌ین کو ههر ل رۆژا ئو خودی ده‌می ته‌نگاشی ل سهر موسلمانان دژوار بووی، وگه‌له‌ک خودان باوهر هژیاین وسهرین ریکا ل بهر به‌رزه بووین، وهنده‌کا شیرین خۆ داناین وگوتین: ما شهرکنا مه‌ یۆچییه ماده‌م پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- هاته‌ کوشتن؟ هنگی کته‌کا کی‌م ژ خودان باوهران کو ب تبلین ده‌ستی ده‌اتنه‌ هژمارتن ل سنگی شهری بوون و ل دۆرتن پیغه‌مبه‌ری بوو‌بوونه مه‌تاله‌کی پیلایی دا چو نه‌خۆشی نه‌گه‌هنی، ئیک ژ وان (نوسه‌بیایا کچا که‌عبی ئه‌نصاری) بوو، ئه‌وا ل وی رۆژی سێزده‌ برین که‌فتینه‌ له‌شی.. (نوسه‌بیایی) ل مه‌یدانا شهری کو‌ری خۆ عه‌بدللاه دیت یی برینداره‌ و‌خوین یا ژ برینا وی دزیت، ب نک ڤه‌ چو برینا وی گریدا وگوتی رابه‌ شهری بکه‌!

۶- هندا کچا عوتبه‌ی ئه‌وا ل رۆژا ئو خودی ده‌می دیتی شکه‌ستن که‌فته‌ ناف ریزین له‌شکه‌ری قوره‌یشییان پاشپاشکی ره‌شی وقیژی وهاوارین وی وه‌ه‌قالین وی دگه‌هشتنه‌ عه‌سمانی، پستی مرۆڤایینییا خودی هلبژارتی وه‌اتییه‌ د ئیسلامی دا د گهل له‌شکه‌ری موسلمانان چوو شهر یه‌رمووک، گاڤا وی دیتی شهر دژوار بوو وکوشتنه‌کا مه‌زن که‌فته‌ ناف ریزین موسلمانان، داری خیشه‌تی هه‌لکیتشا وگوته‌ هه‌ه‌قالین خۆ ژ ژنکین موسلمانان ئه‌وین ل پشت له‌شکه‌ری: وهرن دا ده‌ه‌وارا موسلمانان بچین..

ب ستوینا خیشه‌تی!!

ژن و عیباده‌ت و ترسا ژ خودی:

مرۆڤین خودی -وه‌کی گه‌له‌ک جارن مه‌ گوتی- ههر تشته‌کی دنیا یی ده‌می ئه‌و دبینن بیه‌نا مرئی ژئ سه‌ح دکه‌ن.. (به‌زیدی ره‌ققاشی) دبیرت: ((ئه‌گه‌ر ته‌ پی

خوش بت بهرئ خو بدهیه خوشییئن دنیایی، وهره دا بو ته بیژم: د گهل جه نازه کی ده رکه شه ئەها دنیا هه می ئەوه، وهره گاڤ قه بره کی د گهل خو هلگره، نه ئاخا وی، هه زرا وی..).

۱- (عه فیرا) ژنه کا خودیناس بوو، هند عیبادت دکر خه لکی ناڅی وی کربوو (عه فیرا عیباده تکه ر)، پوژه کی هنده ک مروڅان گوته: دوعایان بو مه ژ خودی بکه، وی گوته: ئەگه ر گونده کار لال ببان پیرا هه وه هه ر نه دشیا باخفت، به لی پا خودی خودانی قه نجییان ئەمری مه گونده کاران کریه کو دوعایان ژئ بکه ین، خودی جهی هه وه بکه ته به حه شت و مرنئ قه ت ژ بیرا هه وه نه به ت!

دبیژن: جاره کی برازیه کی (عه فیرایی) ژ سه فهره کی زڅری، هنده ک چوونه نک دا مزگینییی بده نی، وی کره گری، وان ب مه نده هوشی شه گوته: ئەڤرو پوژا که یف وخوشیییه څیجا ئەشه چ گریه؟ وی گوته: ئەز ب خودی که مه هندی بیرا ئاخهرته ی د دلی من دا هه بت که یف جهی خو ل نک من نابینت، هاتنا برازیی من بیرا من ل وی پوژئ ئینا ده می ئەم بو نک خودی دئینه برن، څیجا وی پوژئ یی ب که یف ویی ب خه م ژیک جودا دبن.

۲- هه ر تشته کی هه ی بیرا وان ل مرنئ دئینه شه، لهو ب شه ف وروژ ئەو له زئ ل خیران دکه ن، (ریاحی قه یسی) ئیک ژ وان مروڅان بوو یین کو ب شه ف وروژ عیباده تی خودی دکر، جاره کی وی ژنه ک بو خو ئینا.. گوته: ئەز دی وی جه ربینم کانئ ئەو چ ژنه؟ ل شه شه کی وی خو د خه و بر، ل چاریکا ئیکی ژ شه فی ژنک رابوو ده ست ب نفیژان کر وگازی زه لامی خو کر، گوته: هلو نفیژان بکه، وی گوته: باشه دی رابم، وړانه بوو.. گاڤا بوویه نیڤا شه فی جاره کا دی گازی کرئ، وی گوته: باشه، وړانه بوو، ل دویماهییا شه فی جاره کا دی ژئ خواست ئەو رابت عیباده تی بکه ت، به لی ئەو پانه بوو، ئینا وی ریا ح هژهراند وگوته: شه ف بوری وعیباده تکه رتن قه نجیکار جڤاتین خو دانان وهیشتا تو یی نفستییی، هه وار ئەشه کی بوو تو ل من کریه به لا؟

۳- (هه‌بیبی عه‌جه‌می) ژێ ژنه‌ک هه‌بوو ب شه‌قی بۆ کرنا عیباده‌تی ئه‌و هشیار دکر و‌دگوتی: رابه، شه‌ف بۆری، و‌رێکه‌کا دویر یا ل به‌را ته‌ هه‌ی، زاده‌کی کیم ته‌ یی هه‌ی، و‌کاروانییا به‌ری مه‌ یا راکری و‌ئهم یێن هێلاین..

۴- رۆژه‌کی ژنه‌ک هاته‌ مالا ئیمام ئه‌حمه‌دی و‌دو پسپار ژێ کرن، گوتی: ئه‌ز ژنه‌که‌م ته‌شی درێسم، هنده‌ک جارن ب شه‌قی چرایێ من قه‌دمرت ئه‌ز ل به‌ر تاقه‌ هه‌یقی ته‌قنی خۆ درێسم، ئه‌ری رۆژا د دویش را ده‌می ئه‌ز ته‌قنی خۆ دبه‌مه‌ بازاری دا بفروشم ما ئه‌ز بێژمه‌ بکری ئه‌فه‌ ل به‌ر چرای من یی چیکری و‌ئه‌فه‌ ل به‌ر تاقه‌ هه‌یقی؟

ئیمامی گوتی: ئه‌گه‌ر ل نک ته‌ جوداهییه‌ک د ناڤه‌را هه‌ردو ته‌قنان دا هه‌بت دقیت بۆ دیار بکه‌ی.

وی گوت: ئه‌ی ئیمام! ئه‌گه‌ر مرو‌قی نساخ بنالت ما ئه‌فه‌ دی بته‌ گازنده‌ ژ خودی؟

ئیمامی گوت: هه‌یقییا من ئه‌وه‌ ئه‌و بته‌ گازنده‌ بۆ خودی نه‌ گازنده‌ ژ خودی.. پشتی ئه‌و ژنک ژ مالا ئیمامی ده‌رکه‌فتی ئیمامی گۆته‌ کوپێ خۆ: من گوه‌ لی نه‌بوویه‌ مرو‌قه‌ک شان ره‌نگه‌ پسپاران بکه‌ت، کانێ ب دویش قی ژنکی دا هه‌ره‌ و‌بزانه‌ کانێ دی چته‌ کیژ مالی..

عه‌بدللاه‌ی کوپێ ئیمامی دبێژت: ئه‌ز ب دویش دا چووم من دیت ئه‌و چوو مالا (بشر ئه‌لحافی) من پسپارا وی کر، گۆتن: ئه‌و خویشکا بشرییه‌، گاڤا ئه‌ز زقیرمه‌ نک بابی خۆ و‌من گوتیی: ئه‌و خویشکا بشری بوو، وی گوت: من دزانی ئه‌ف ژنه‌ دقیت خویشکا بشری بت.. و‌ئه‌فه‌ ئه‌و بوو یا بشری دگوت: من زوه‌د یا بۆ خۆ ژێ گرتی.

فاطمایا کچا عہدلمہ لکی خاتوینا بنہ مالا (ئومہ ییہ) ی

باژتیری دیمہ شقی، پایتہ ختا حوکمداریبا بنہ مالا (ئومہ ییہ) ی، ل روژا
ئەیینیی دەھی ههیشا صەفەرئ ژ سالا نۆت ونههئ مشهختی، د حالهتهکی نه یئ
طهبیعی دا دژیا، ل بهر سنگی مزگهفتا مهزن ئەوا دکهفته نیشا باژتیری وپشتی
هنگی ب ناڤی (جامعا ئەمهوی) هاتییه نیاسین، قهرهبالغهکا مهزن ههبوو،
زهلامین دهولهتئ ومیرین بنه مالا خهلیفه ی ژ برا وبرازا وپسمامین وی ههمی تیک
دهاتن وتیک دچوون، پشتی ل باژتیری بهلاقبووی کو سولهیمانی کورئ عهبدلمه لکی
خهلیفی ئەمهوی یئ ههفتئ یئ نساخه، نیزیکه باژتیر ژ ههرهکی وهاتن وچوونی یئ
قالا بت، چونکی ههرهکا باژتیری ههمی کهفتبوو ههوش و بهر دهري (قهسرا کهسک)
ئەوا دکهفته بهر قیبالا جامعا ئەمهوی، کزچکا قهسری یا تژی ئەمیر وقائدین
لهشکهري وزهلامین دهولهتئ بوو، ههر ئیک ل جههکی یئ پروینشتی بوو وگوهئ وی
ل دهري وئ مهزلهئ بوو یا خهلیفه تیقه کانی چ دهنگ وباسین نوی دی ژئ ئین،
چونکی دیعایهتهک ب دزی قه دهاته بهلاڤکرن کو خهلیفه یئ د سهکراتئ دا.

ل لایئ دی یئ قهسری ژئ، ل جهئ ژنکان، هژمارهکا نه یا کیم ژ ژنکین
بنه مالا (ئومہ ییہ) ی کۆم بووبوون، وگوهئ وان ژئ ل سهر دهنگ وباسین نوی یین
خهلیفه ی بوون، وان وهسا د خو دئینا دهر کو ئەو ب خهمن ژ بهر خهلیفه ی وترسن
ئەو ژ قئ نهخوشییا خو رانهت، وئەو ب خو گهلهک ژ وان د دل دا حمز دکر خهلیفه
زوی بمرت ب شهرتهکی ئەگهر هات وخیلافهت پشتی وی یا زهلامئ وئ بت، دا ئەو
بته خاتوینا قهسرا کهسک ئەوا ههر خهلیفهکی نوی یئ (بهیعا) وی بیتهکرن مالا

خو دئینتی، وژنکا وی دېته خاتوینا څی قهسری ئهوا گهلهک کهس خهونان پیڅه دبین.

بی دهنگیی مهزلهکا خهلیفه د ناڅ خو دا پیچا بوو، خهلیفه ئهوی ل سهر تهختی دریژکری پشتی ئیښا وی گران بووی هنارته ب دویڅ زانایي مهزن (رجائی کورئ حیهوه)ی را، کو ئیک ژ زانایین تابعیان یین مهزن بوو وههر جار خهلیفه ی پسپارین خو ب وی دکر، وپشتی ئهڅ زانایه هاتی خهلیفه ئهمر کر وی ورهجائی بهیلنه ب تنی د گهل ئیک، و ژ دهرقه ی مهزله خهلیفه گهلهک کهس ههبوون دلین وان ب لهز خو دقوتان، چونکی هتا وی دهمی خهلیفه کهسهک نهکربوو (ولی العهد) بوو خو پشتی وی بېته خهلیفه، لهو ههر ئیکي ژ برا وپسمامین وی د دل دا دگوت: بهلکی ئهو من بکهته خهلیفه!

گاڅا ئیش ل خهلیفه دژوار بووی خهلیفه څیا کورئ خو ئهییووبی ئهوی هیشتا بالغ نهبووی بکهته خهلیفه ل شوبنا خو، وکیتابهک ژی ب څی چهندي نقیسی، ئینا رهجائی گوتی: ئهی (امیر المؤمنین) تشتی خهلیفه د قهبرئ وی دا دپاریژت ئهوه ئهو مروڅهکي چاک ل جهی خو بدانت، گاڅا وی ئهڅ ناخفتنه گوډ لئ بووی زانی ئهوی یی چ دبیژت، لهو کاغها خو دراند، پاشی گوتی: پا توچ دبیژي بو کورئ من یی دی داوودی؟ رهجائی گوتی: ئهوی چوویه قهسطه نطینیی و تو نرانی کانی دی ژڅرت یان نه، خهلیفه گوت: پا توچ دبیژي بو عومهرئ کورئ عهبدلعزیزی؟ وی گوت: هندي ئهز وی دنیاسم ئهو مروڅهکي باشه.. خهلیفه گوتی: تو راست دبیژي، بهلی ئهگهر ئهز وی بدانمه جهی خو کورپن عهبدلمهلکی فتنهکي دی کهن، وبهلا خو ژ وی قهناکهن وهسا تی نهبت ئهز ب وی شهرتی وی بدانمه جهی خو کو پشتی وی ئیک ژ کورپن عهبدلمهلکی بېته خهلیفه.. رهجائی گوتی: تو راست دبیژي، یهزیدی کورئ عهبدلمهلکی بلا پشتی عومهری بت.

خهلیفه سولهیمانی کورئ عهبدلمهلکی کیتابهک ب څی چهندي نقیسی وختم کر وئهو گرت وجابا زهلامین بنهالا خو هنارت وهمی کو مکر، وعهد ژ وان

وهرگرت کو ئهو بهیعی بدهنه وی یی وی ناڅی وی د کیتابا خو دا نقیسی و ل سهر ب خیلاف نهچن، ووان عهده دایي، وخهلیفه ی گوته (رهجائی): بلا کیتاب ل نک ته بت، وتو وی نیشا کهسی نده هندی نهزی ساخ بم.

حیبه تییا زهلامین بنه مالا (ئومه ییه) ی زیده تر لی هات پشستی وان ئهف ته صهروفا خهلیفه ی دیتی، وخوزییا ههر ئیک ژ وان ئهو بوو ئهو بزانت کانئ چ د کیتابا خهلیفه ی دا ههیه، عومه ری کورئ عهده لعه زیزی خو گه هانده زانایی ناقدار رهجائی کورئ حه یوه ی وگوته: بابی مقدامی، تو باش دزانی کو سوله یمان گه لهک هه ز ژ من دکهت، وئهو تحترامه کا زیده ل من دگرت، قیجا ئه گهر تو بزانی کو وی خیلافهت یا دایه من بیژه من هیشتا نه وی ساخ دا ئه ز بجم بیژمی من عه فی کهت ژ قی چهندي، چونکی ئه گهر ئهو مر ئیدی فایده ناکهت، رهجائی گوته: ب خودی حه رفه کی ئه ز بو ته نابیژم، ئینا عومه ر ب عیجزی ژ نک وی ده رکهف، پشستی هنگی هشامی کورئ عهده لمه لکی هاته نک رهجائی وگوته: بیژه من کانئ سوله یمانی کی دانایه جهی خو، ئه گهر ئه ز بم دا خو بی دهنک بکه م، وئه گهر ئه ز نه بم دا بزنام دئ چ که م، رهجائی چ بو وی ژي نه گوته، ئینا نه وی ده ستین خو لیکنان وگوته: دئ کی بت ئه گهر ئه ز نه بم؟!

ل رهخی ژنکان ژي ژ قهسری عهینی حیبه تییی هه بوو، ژنکه کا خودان جوانی وهیه ته ل رهخی دیوانی یا روینشستی بوو، کهسی پوبته یه کی تاییه ته نه ددایي، چونکی هزر هه می بو هندئ دچوون کو ههر چاوا بت خاتوینا قهسری یا پاشه رژی ئهو نابت، راسته ئهو کچا عهده لمه لکییه وخویشکا سوله یمانییه، به لی زه لامی وی (عومه ر) نه کورئ خهلیفه یه ونه برایی وییه، وعه ده تی خهلیفین ئه مه وی ئهو نه بوویه ئیک ژ وان کور وبرا هه بن رابت پسمامه کی خو بکه ته (ولی العهد) بو خو، (فاطمایا کچا عهده لمه لکی) ب خو ژي چو طه مه عی د هندئ نه بوو ئهو خاتوینا ئیکی بت ل قهسری یان نه، ماده م ئهو د چاڅین پسمامی خو عومه ری دا خاتوینا ئیککییه، وهه چی تشتی وی دقیت یی ژي کیم نینه، وصه دمه بو ژنکین دیوانی

هممیان چټیوو دهمی خه بهر ژ لایټ مه جلسا زه لاماڼ څه هاتی کو خه لیفه مر، به لټ صه دمه یا مرنا خه لیفه ی نه بوو، چونکی نه و تشته کی موته وقع بوو، به لټ نه و ژ بهر هندئ بوو دهمی وان زانی کو خه لیفه ی پسمامی خو عومهر یی دانیه جهی خو، و ب په نگه کی نه یی ټیکسه ر عه هدا ژ کورپن خو وبرا یین خو وهرگری کو نه و به یعی بدنه عومهری، وچند دهلېښه یه کټن کورت بوون په خی دیوانی نه وئ فاطما لټ بوو سه رئ دیوانی، چونکی هر جهه کی مرؤڅه کی مه زن لټ بت نه وه سه رئ دیوانی! وده می دیوان څه په څی ژنکټن نه میران څه مان دا رټک بو ژنکا خه لیفی نوی بیته څه کرن، وهوین چ دیژن بو وی ژنکی نه و ژ نشکه کی څه خو بینت کابانییا زه لاهه کی وه سا یی پتر ژ بیست ده وله تین نوکه د بن دهستان څه، ژ وه لاتی نه فغانستانی بگره ل رؤڅه لاتی وحه تا تو دغه هییه وه لاتی مورتانیا وئسپانیا؟ فاطما زڅری قه سرا خو وچاڅی وی مال زه لامی وی کانئ کهنگی دی ټیت دا فهرانی بده ت مالا وی بو (الدار الخضراء) قه سرا خه لیفان بیته څه گوهاستن، نه و جهی خاتوبینن بنه مالا (نومه ییه) ی هممیان بهر لټ.

ول څیړئ مه نه څیت ب درټی به حسی عومهری بکهین، وکانئ نه و کییه، چونکی بهری نوکه مه نه و څه نده ناشکه را کرییه، به لټ مه دڅیت بیژن: گاڅا زانایټ تابعیان (رهجائی کورئ حه یوهی) کیتابا خه لیفه ی پشتی مرنا وی بو زه لامین بنه مالا (نومه ییه) ی خواندی وگه هشتییه ناڅی عومهری، سه روبره هاته وهرگیړان و (صه دمه) بو گه له کان چټیوو هشامی کورئ عه بدلمله کی رابو وڅه وگوټ: نه م قه ت به یعی نادهینئ چاوا خیلافه ت ژ مالا مه ده رکه فت، رهجائی گوټی: ب خودئ تو ژ به یعا خو لیڅه بی سه رئ ته دی ژ سه ر قالبی ته راکه م! رابه هه په دهستی.. هنگی نه و مه جوور بوو به یعه دا عومهری، ودهستی وی گرت وبره سه ر مینه برئ وگوټ: ماده م نه و شوله ژ دهستین کورپن عه بدلمله کی ده رکه فت (اِنا لله وَاِنا اِلَیْهِ راجعون)، عومهری گوټ: به لټ ماده م نه و گه هشته من (اِنا لله وَاِنا اِلَیْهِ راجعون)، پاشی عومهری دهست ب ناخفتنی کر وگوټ: گه لی مرؤڅان هوین هه می

دزانن ئەف بەلایه بېی داخوازا من كهفته د ستوبی من دا، وكهسې بو قی چهندي نه رهئیا من ونه رهئیا چو موسلمانان ژي وهرنهگرتییه، ژ بهر قی چهندي من هوین نازا كرن كو ژ بهیعا خو لیقه بین، ومن ئەف كاره نهقیټ، قیجا كانی ههوه کی دقیت وی بو خو هلبژیرن..

گاڤا خهلكی ئەف چهنده ژي دیتی ههمییان ب ئیک دهنگ گازی كر: مه تو هلبژارتی، و ژ ته پئقهتر مه كهس نهقیټ.

عومه ر وفاطما:

ئهو سی رۆژ بوو فاطمایی زهلامی خو نه دیتی، چونکی ئهو ب سهروبهری قهشارتنا خهلیفه ی قه یی موژیل بوو، ژبلی كو ئهو بووبوو زهلامی ئیکي د دهوله تی وکار ههمی كهتبوننه سهر ملی وی، گاڤا فاطمایی سهروبهری وی دیتی دا بیژی ئەقهه سی ساله وی ئهو نه دیتییه هند هاتبوو گوهورین، عومه ر ئهو ی بهری وی وپشتی وی بیتا خوش دفری وهکی پیره میتره کی حهفتی سالی لی هاتبوو، گاڤا عومه ر ب ژور كهفتی دیبژن: دهنگی گریبی ب سهر مالی كهفت .. بهلی دهنگی گریبی، وئه گهر نه عومه ر وفاطما بانه دا دهنگی تلیلیان بلند بت، وشهرهت وبه قلاوه دا ئینه گیران!

عومه ری گوته ژنكا خو: ئهی فاطما تو یا دیینی باره کی چهندي گران كهفته سهر ملین من، پسپارا قی ئوممه تی ههمییی دی ژ من ئیته كرن، وحه تا ئەز حهقی وان ب دورستی ژ سهر خو راکهم وهختی من ههمی دی ب وان قه چت، وئز دترسم ئەز هند موژیل بېم قیجا ئەز سستییی د حهقی ته دا بکه م، و د قی دنیایی دا كهسه ك من وهکی ته نهقیټ، بهلی من نهقیټ ئەز زولمی ل ته بکه م، قیجا ئەه گهر تو ته حه ممولا وی رهنگی ژبانن نه که ی یی من بو خو هلبژارتی وته دل د دنیایی ههبت، ئەز دی ته فرېكه مه مالا بابی ته..

فاطمایی گوټی: وتو دی چ كه ی؟

عومه‌ری گوتی: ئەف هه‌می مال وپاره‌یی بنه‌مالا ته‌ کو‌مک‌ری هه‌می مال‌ی
 ئومه‌تیی، ب ته‌عدایی ژ وان یی هاتییه‌ ستان‌دن، و من ل به‌ره‌ ئەز وی مالی
 هه‌مییی بۆ خودانان بزق‌رینه‌فه، و ئەز دئ ژ خو‌ده‌ست پی که‌م، هه‌چی مالی من
 هه‌ی دئ زق‌رینه‌ (بیت المال) ئ ئەو پاره‌یا عه‌ردی نه‌بت یا من که‌دا ده‌ستی خو
 ک‌ری وئ ب تنی دئ هیلم دا پی بزیم..

فاطمایی گوتی: بۆچی؟

وی گوت: من نه‌فسه‌کا (طه‌مووح) یا هه‌ی هه‌ر تشته‌کی ئەز گه‌ه‌شتیمی دل‌ی
 منی چوویه‌ تشته‌کی بلندتر، ده‌می خیلافه‌ت گه‌ه‌شتیی من دل‌ی من چوو تشته‌کی
 بلندتر کو به‌ه‌شته‌.

وگا‌فا گوتینه‌ عومه‌ری مالا خو‌ بینه‌ (قه‌سرا که‌سک) جه‌ی خه‌لیفان وی گوت:
 نه‌ ل پشتا مزگه‌فتی -جامعا ئەمه‌وی ل نی‌زبکی قه‌برئ صه‌لاحه‌ددینی نوکه‌-
 خانیکه‌ک منی هه‌ی دئ ل ویرئ بم.. یه‌عنی: ئەو قه‌سرا به‌ری هنگی ئەو تی‌شه‌ ئەو
 ژێ هێلا، وچوو د وی خانیککی فه‌ یی ل سه‌ر وئ پارچه‌یا عه‌ردی هاتییه‌ ئا‌فاکرن یا
 وی ب که‌دا ده‌ستی خو‌ ک‌ری.

هه‌لو‌یستی فاطمایی دئ چ بت کچا خه‌لیفه‌ی، و خو‌یشکا چار خه‌لیفان، ئەوا
 هه‌ر ژ زارو‌کینیا خو‌ د نا‌ف زب‌ر وزینه‌تان دا مه‌زن بووی، و بابی وئ ئەو ب نازداری
 مه‌زنک‌ری، ئەفرۆ پشتی زه‌لامی وئ بوویه‌ خه‌لیفه‌ ووی هزرک‌ری هنده‌ دنیا هه‌می
 که‌فته‌ د ده‌ستان دا، ئەفرۆ زه‌لامی وئ داخوازه‌کا غه‌ریب یی ژئ دکه‌ت .. خو‌ ئەو
 رستکا د ستوی ته‌ ژێ ئەوا بابی ته‌ ب دیاری دایه‌ته‌، ئەو ژێ بی حه‌ق ژ مالی
 ئومه‌تی یا هاتییه‌ را‌کرن، دق‌یت وئ ژێ بزق‌رینییه‌ (بیت المال)ی..

ئیک ژ دو ریکا ل به‌ر خاتو‌نا بنه‌مالا (ئومه‌ییه‌ی) هه‌بوو: یان دنیا‌یی
 هه‌لب‌زب‌رت وزب‌ر وزینه‌ت و خو‌شییی، یان: مالا خه‌لیفی نوی ئەوی کرییه‌ دل‌ی خو
 بیرا خه‌لکی جاره‌کا دی ل (سیره‌تا با‌پیری خو‌ عومه‌ری ئیکی) بینته‌فه، وئ چ ک‌ر؟

گوٽي: ئه‌ي (أمير المؤمنين) وي بکه يا ته دقيت، ئه‌زا د گهل ته، وئەز ب خودي که مه‌ ئەز يا وه‌سا نابم ل به‌رفره‌هيبي هه‌قالينييا ته بکه‌م، و ل ده‌مي ته‌نگاقيبي ته به‌يلمه ب تني، ئەزا رازيمه ب تشتي تو پي رازي بي.. و فاطمائي زيڙ وزينه‌تا خو ژ به‌ر خو کر، وکره د ده‌ستي خه‌ليفه‌ي دا، دا ل خزينا ده‌وله‌تي بزقريته‌فه.

هه‌نده‌ك سه‌ره‌هاتو ژ ئينا فاطمائي:

وه‌تا هوين حالي فاطمائي يي نوي بزنان، ل قيري ب تني دو سي سه‌ره‌اتيبي کورت ژ ئينا وي يا نوي دي بو هه‌وه‌ فه‌گيرم، ئينا وي يا نوي پشتي بوويه خاتوينا ئيكي د وي ده‌وله‌تي دا يا نيڤا عه‌ردی ل وي ده‌مي فه‌گرتي: رۆژه‌کي ژنکه‌کا هه‌ژار ژ مصری هاتبوو پسيارا قه‌سرا خه‌ليفه‌ي کر، هه‌نده‌کان گوٽي: هه‌ره‌ فلان جه‌ي مالا وي يا ل ويري، و به‌ري وي پشتا مزگه‌فتي، گاڤا ئەو چوويه وي جه‌ي خانیکه‌کي بچويک ديت، وي هزرکر ئەوان مروڤان ترانه بو خو يين پي کرين، چوو به‌ر ده‌رگه‌هي وپشتي ب ژور که‌فتي ژنکه‌ک ديت ل سه‌ر دۆشه‌که‌کا پنيکري يا روينشتييه وه‌نده‌ک جلکين که‌ئن يين ل به‌ر، يا ته‌قني چي دکه‌ت، و ب ره‌خ وي فه‌ زه‌لامه‌کي وي ته‌قني د ديواري ده‌وسيت، پشتي وي زاني ئەف ژنک کابانييا خه‌ليفه‌يه ئەو مه‌نده‌هوش بوو، فاطمائي گوٽي: ته‌ خيره‌ تو هه‌نده يا حيبه‌تي، وي گوٽي: ئەزا ژ حالي ته مه‌نده‌هوشم تو ژنکا (أمير المؤمنين) ي چاوا تو يا ب قی سه‌روبه‌ري يي ل نک قی زه‌لامی؟ فاطما گرني وگوٽي: ني ئەف زه‌لامی ده‌ستين وي د ته‌قني را ئەوه (أمير المؤمنين)..

وهوين پسيارا حيبه‌تي ومه‌نده‌هوشييا وي ژنکي نه‌که‌ن کاني چه‌ند زيده‌تر لي هات.

وجاره‌کا عومه‌ر نساخ بوو، پسامي وي (مه‌سله‌مه‌يي کوږي عه‌بدله‌لکي) هات سه‌را بده‌ت، ديت جلکه‌کي قريژي يي د به‌ر ئينا گوته‌ خویشکا خو فاطمائي: ئەف کراسي د به‌ر (أمير المؤمنين) ي قريژيه ژ به‌ر بکه‌ن وبو بشون، وي گوٽ:

باشه، پوژا د دویف هات مه‌سله‌مه جاره‌کا دی هات ودیت هه‌ر ئه‌و کراس یی دبه‌ر خه‌لیفه‌ی، ئینا ب عیجزی شه‌ گۆته‌ خویشکا خو فاطمایئ: ما من نه‌گۆتبوو ته‌ کراسئ خه‌لیفه‌ی بشوئن شه‌رمه‌ خه‌لک یی دئیتته‌ نک؟ فاطمایئ گۆتئ: ب خودئ ژ وی کراسی پتفه‌تر وی چو کراس نین!

وعومه‌ری خلمه‌تکاره‌کئ ب تنئ هه‌بوو، کوپه‌ جحیله‌ک بوو، پوژه‌کئ ده‌مئ سفرا خوارنئ هاتییه‌ دانان، به‌رئ خو دایئ نیسکه‌، ئینا ب عیجزی شه‌ گۆت: نیسک، نیسک، ما دئ هه‌رۆ نیسکئ خووین؟ فاطمایئ گۆتئ: کوپئ من! ئه‌شه‌ خوارنا (أمیر المؤمنین) ییه‌.

ورۆژه‌کئ دلئ (أمیر المؤمنین) ی چوو تری، ئینا چوو مال گۆته‌ ژنکا خو فاطمایئ: چو ده‌ره‌م ته‌ نینن ئه‌م هنده‌ک تری بو خو پئ بکپین؟ فاطمایئ گۆتئ: تو (أمیر المؤمنین) ی وته‌ ده‌ره‌مه‌ک نینه‌ تری بو خو پئ بکپئ؟ عومه‌ری گۆتئ: ما ئه‌ز چ بکه‌م ئه‌و پارتن من هه‌ین تیرا من ناکهن، به‌لئ سه‌برا ل سه‌ر قئ چیتره‌ ژ ئاگرئ جه‌هنه‌مئ.

وعومه‌ری هه‌قاله‌کئ چاک هه‌بوو، پوژه‌کئ عومه‌ری گۆتئ: شقیدی هه‌مییه‌ ئه‌ز نه‌نقستیمه‌، من هه‌زا خو دقه‌بری دا دکر، وی زه‌لامی گۆت: پا توچ دبیتژی ئه‌گه‌ر پشتی سئ پوژان تو بچی قه‌بری شه‌که‌ی و به‌رئ خو بده‌یه‌ حالئ خودانئ وی پشتی گۆشتئ وی دحه‌لیت وکرم به‌رده‌ده‌نئ، وئو ئه‌و بوو یی جلکین تازه‌ دکرنه‌ به‌ر خو و بینین خوش ل خو دکرن؟ گاڤا وی ئه‌ف ئاخفتنه‌ گۆتئ: عومه‌ری هند کره‌ گری هه‌تا دلگرتی بووی، ئینا فاطمایئ گۆته‌ ئیکئ: کانئ قئ زه‌لامی ده‌رییخن، پشتی ئه‌و زه‌لام ده‌رکه‌فتی فاطما چوو ژۆر وئاڤ ل سه‌ر وچاقان کر هه‌تا هشیار بووی، گاڤا عومه‌ری چاقین خو شه‌کین دیت فاطما یا ل هنداف سه‌ری دکه‌ته‌ گری، گۆتئ: تو بوچی دکه‌یه‌ گری؟ وئ گۆت: بیرا من ل مرنا ته‌ هات ده‌مئ تو ژ دنیا یی بار دکه‌ی ودچی به‌ران به‌ر خودئ رادوه‌ستی حالئ ته‌ دئ چ بت، قیجا گرییا من هات.

هېشتا ئەو يىن ساخ فاطمائي ل سەر دکره گری، وپشتی ئەو مری وی هند ل
 سەر کره گری هتا چاقین وی کول بووین.. پۆژەکی برایی وی هشام خەلیفی نوی،
 و برایی وی یی دی مەسلەمە هاتنە نک وی دکره گری، گۆتنی: تە چ دقیت ئەم
 دحازبین، وی گۆت: گریبا من نە ژ بەر مالهکی یان نعمەتەکییە، گریبا من ژ بەر
 سەرھاتییەکا وییە نوکە هاتە بیرا من، وان گۆتی: کیژ سەرھاتییی؟

گۆت: شەفەکی وی نقیژ دکر، دەمی گەهشتییە قی ئایەتی: ﴿يَوْمَ يَكُونُ
 النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿ دەنگەک ژ ی
 دەر کەت من هزرکر مر، و هنگی ئەو رابوو هتا من گازی کریی دا رابته نقیژا
 سپیدی.

وگاڤا برایی وی یەزید بوویە خەلیفە زێر وزینەتین وی ژ (بیت المال) ئینانە
 دەر وگۆتی: ئەفە مالی تەیه، وی گۆت: بیهن، من چو هەوجەیی پی نینه، ئەز ژ
 وان نام یین ب ساخیا وی گوهداریبا وی کری وپشتی مرنا وی بی ئەمریبا وی
 دکەن.

وئەگەر بیژن: د پشت هەر زەلامەکی مەزن را ژنکەکا مەزن هەیه، د پشت
 عومەرئ کورئ عەبدلعەزیزی را دۆتاما وی فاطما کچا عەبدلمەلکی هەیه..

ودا حالئ دنیایی باش بو مە ئاشکەرا بت، ل دویماهییی گوهداریبا قی
 گۆتنی بکەن: خەلیفی عەباسی (ئەبوو جەعفەرئ مەنصور) پۆژەکی گۆتە
 عەبدەررەحمانئ نەقیچرکی ئەبوو بەکری: شیرەتەکی ل من بکە، وی گۆت: پۆژا
 عومەرئ کورئ عەبدلعەزیزی مری مالی وی لیکفەکر هەر کورەکی وی نۆژدە دەرهم
 گەهشتنی، و پۆژا هشامئ کورئ عەبد لمەلکی مری مالی وی لیکفەکر هەر
 کورەکی وی هزار هزار (یەعنی: ملیوون) گەهشتنی، و من ب چاقین خو دیت
 کورەکی عومەری پۆژەکی باری سەد دەواران مال کرە خێر د پیکا خودی دا، خودی
 هند دایی، و من دیت کورەکی هشامی خەلکی خێر ددانی..

ژان خودییه!

ل سهري دهمی مه دهست پی کری مه گوت بوو: مروفتین خودی د
دنیا یی دا د گهشته کی دا دژین، ژ نک خودی دهست پی دکهن وبو نک خودی
دزڅن، دنیا ب ههمی خوشی ونه خوشی یی خو څه نه شیت بهری وان ژ نارمانجی
وه رگپرت..

د دنیا یی دا دژین، بهلی یی وان ببینت دی هزر کت نه د دنیا یی دانه،
گه شاتیا دنیا یی چاقان ل وان تاری ناکت، گاڅا جاره کی دنیا کفته پکا وان،
یان دنیا یی خو خه ملاند وخو نیشا وان دا نهو پستا خو ددهنی ودهستان ژ دشن،
مانی مه تله وان و دنیا یی -وه کی د حه دیسه کی دا هاتی- وه کی مه تله وی ریتنگیه
یی ل غه ربیبیان قهستا بن داره کا خوش وهوبن دکت، پاشی رادبت ژ بار دکت
ودچت قهستا واری خو دکت، نه ری ما ژ عه قلداری یی نهو ژ بهر خوشیا سیبه را
قی داری واری خو یی درست ژ بیر بکت؟

مروفتین خودی وه کی مه مروفن، ب وی که یفخوش دبن یا مروف پی
که یفخوش دبت، و ب وی دئیشن یا مروف پی دئیش، بهلی تشتی زیده یی ل
نک وان هه ی نهو نهو دژین نه بو ژیانن چونکی ژیانن پیتقی ب وان هه یه، وهف
تشته ل نک ههمی که سان نینه.

مروفتین خودی گاڅا دمرن عهرد وعه سمان، خودان رح وهشکاتی بو دگرین وژن
خه رب دبن.. چهند سه رهاتییه کا عه جیه وان د گهل قی ژینی هه ی، روزه کی ئیکی
گوته (ئوه بیسی قهره نی): تو وزه مان د گهل ئیک دچاوانن؟

وی گوت: ((ما دی زه مان یی چاوا بن د گهل وی زه لامی یی نه گهر لی بوو
سپیده زانت کانی دی لی بته ئیقار یان نه، وه گهر لی بوو ئیقار زانت کانی دی

لې بته ئېتقار يان نه، وکانې مزگینې ب بهحهشتې دې بۆ وې ئېته دان يان ب
ئاگرې.. هندی مرنه چو خوښې بۆ خودان باوهرهکی نههیلایه)).

مرۆځېن خودې هر چهنده ژینا خو ههمیې د خزمهتا مرۆځېنیې دا دبهنه
سهرې، بهلې ئهو گهلهک وگهلهک ژ ناستې مرۆځېنیې دبلندترن، د ناف مرۆځېن
دنیاې دا دژین، بهلې ژ دنیاې دشیرقهکړینه، د دنیاې دا ب پوژینه ومرن فتارا
وانه، گاڤا ئېک ودو دبین ژفانی ددهنه ئېک.. ل کیرې؟

- ل نک خودې، پوژا پیکه رادبن، دهستېن خو دکهنه تېک دا، وقهستا
بهحهشتا خودې دکهن!

پوژهکې هندهک مرۆځېن خودې ل دوړ ههڅالې خو (سمیط بن عجلان) ی کوم
بوون دا بهحسې غهړیبیا خو د څې دنیاې دا بکهن، هندهکان گازنده ژ څې ژینې
کر، ئینا ههڅالې وان (سمیط) ی گوټ: ((صهبرې ل سهر نهخوښیېن وې بکېشن،
ورژان خودییه..)).

د څې پهیقا کورت دا وی بهرېخودانا مرۆځېن خودې بۆ دنیاې ونهخوښیېن وې
کومکر: ژفان خودییه، بلا چهند رېک یا دویر بت ژې، بلا چهند نهخوښې ههبن وزاد
یې کیم بت، قهیدی ناکهت، ژفان خودییه، ل نک خودې چو هشارتی نامینن، چو
حق بهرزه نابن.

ما دهم هوږه بوچی ئهو ب خهم بکهڅن؟
پوژهکې مرۆځهک هاته نک پیغهمبهري -سلاف لې بن- گوټې: ئه ی
پیغهمبهري خودې! ئهري پوژا قیامهتې خودې ب خو دې حوکمی د ناقبهرا مه دا
کهت؟ پیغهمبهري -سلاف لې بن- گوټې: بهلې.

ئینا ئهو مرۆځ ب کهیف څه رابوو وگوټ: مهعنا دې ب سلامهتی دهرباس
بین. چهند باوهرییهکا مهزنه.. چهند هزرهکا باشه!

مهلهک ژ مهلکین دنیاې ئهگهر یې مهرد ودل فرهه بت، گاڤا تول دیوانا
وی ئاماده بووی، بلا بهري هنگی ته چهند تهخسیری د دهر حهقا وی دا کریت ژې،

تو دئ یی دلخوش بی؛ چونکی تو دزانی ئەو دئ ته عهفی کهت و ل ته ناگرت، پا هوبن چ دبیرن بۆ خودئ، ئەوئ مه دینی وره حما وی عهرد وعه سمان فه گرتین؟
 مروقتین خودئ باوه ریه کا هندا مه زن ب خودئ ههیه چیا یان دله قینت و کهف ران ده لینت، ئەگه ر تو وان باخیتی وژی بخوازی ئەو رتبازا ژینا خو هه مییی د نیف رتزه کی دا بۆ ته کۆم بکه ن ئەو دئ بیژنه ته:

- کو تو ب هه می فه بۆ خودئ ب تنی بی.. ((أن تتجرد لله)).

د فهرهنگا مروقتین خودئ دا ب تنی ئەو کهس یی ئازاده یی بۆ خودئ ب تنی عهبد بت، (بشر ئەلحافی) د گۆتنه کا خو دا دبیرت: ((هه چییی بقییت تام بکه ته ئازادیی، و ژ کۆله تییی رزگار ببت، بلا د ناچه را خو و خودئ دا پاقر بکهت)).

کهنگی د ناچه را ته و خودئ دا دئ پاقر بت؟

- ئەگه ر خو ته ب خو ژێ چو پشک وبار د خو دا نهبت، ئەگه ر ته فهرمانا قئ نایه تی ب دورستی ب جه ئینا: ﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الانعام: ۱۶۲].

مروقی ئەگه ر ب دورستی (ته جه ررود) بۆ خودئ کر و (ته وه ککولا) خو دا سه ر وی خودئ وی ناهیلته ب تنی، ودئ به ری وی ده ته خوشییین قیانی، ئەو قیانا نه چو د به ر را ونه چو د پشت را.. قیانا خودئ، ئەو میرگا شین یا مروقتین خودئ خو دده نه به ر سیبه را وئ دا ژ گه رما قئ دنیایی رزگار ببن، قیانا خودئ ئەو ژیه یی ل ژیه یی مروقی زیده دب، لهو ئیک ژ وان وئ رۆژی حسیب دکهت رۆژا بوونا خو رۆژا ئەو تیدا ب سه ر قیانا خودئ هلبووی.

و ل دویماهییی دئ بیژن: ئەی خودا! ئەگه ر چ ته ئەم نه کرینه ژ توخمی مروقتین خو ژێ، هیقییا مه ژ ته ئەوه تو دلین مه ب قیانا وان ئاڤا بکه ی، ل دنیایی مه ژ هه قالینییا وان و ل ئاخه رتی مه ژ مه ده را وان بی بار نه که ی..

دهۆک ۲۵ / ره مهزان / ۱۴۱۸

نافەرۆك

پەر	نافەرۆك
۶	ديارى
۷	پېشگوتن
۱۱	سالۆخەتېن مرۆڤتېن خودى
۲۶	زېندىكەرى دادىي عومەرى كورپى عەبدلەزىزى
۴۴	مەيمونى كورپى مەھرانى زەلامى قورئانى
۴۹	عەطائى كورپى ئەبوو رەباحى
۵۶	عورويى كورپى زوبەيرى
۶۳	ئىبراھىمى كورپى ئەدەھەمى
۶۷	مرۆڤتېن خودى د گەل مەزنىن دىيائى
۷۶	سوفيانى ئەورى
۸۵	خەسەنى بەصرى
۹۴	موخەممەدى كورپى سىرىنى
۹۹	مالكى كورپى دىنارى
۱۰۵	ئىمامى ئەوزاعى
۱۱۱	فوزەيلى كورپى عىياضى
۱۱۸	عەبدللاھى كورپى موبارەكى
۱۳۴	عەلىيى كورپى خوسەينى

سالم نه‌قییئ عومه‌ری کورئ خه‌ططابی	۱۳۹
ئیمامئ شافعی	۱۴۳
ئه‌حمه‌دئ کورئ حه‌نبه‌لی	۱۵۰
به‌قییئ کورئ موخه‌للدی	۱۶۷
بشرئ کورئ حارثی	۱۷۲
مرؤقتین خودئ وگربیا ژ ترسین خودئ دا	۱۸۲
سه‌عیدئ کورئ جوبه‌یری	۱۹۰
سه‌عیدئ کورئ موسه‌ییبی	۱۹۸
(شیخ الإسلام) ئ هه‌ره‌وی	۲۰۷
شیخ عه‌بدلقادرئ گه‌یلانی	۲۱۴
مرؤقتین خودئ وجیه‌ادا د ریکا خودئ دا	۲۲۵
سه‌لاحه‌ددینئ ئه‌ییووبی	۲۲۸
عززی کورئ عه‌بدسه‌سه‌لامی	۲۴۷
مرؤقتین خودئ د گرتیخانه‌یین زۆرداران	۲۶۴
(شیخ لإسلام) ئبن ته‌یمیه	۲۷۱
موحه‌مه‌دئ کورئ عه‌بدلوه‌ه‌ه‌ابی	۲۹۳
ئه‌و ژنین مرؤقاینبیا خودئ هلبژارتی	۳۰۴
فاطمایا کچا عه‌بدلمه‌لکی	۳۰۷
ژشان خودتییه	۳۲۶